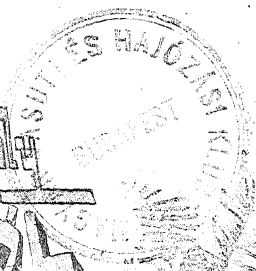

Vértesi Károly

TÖBB ORSZÁGBÓL UTIRAJZOK

BUDAPEST 1888
SINGER és WOLFNER
Kiadása

K. Nagy F. 33

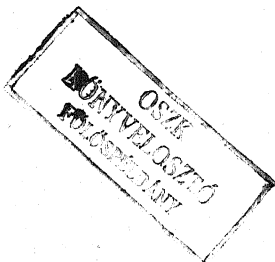
Ára: 1 lit 50 kr.

VÉRTESI KÁROLY.

TÖBB ORSZÁGBÓL.

UTIRAJZOK.

BUDAPEST 1888.

SINGER ÉS WOLFNER KIADÁSA.

320664

Méltóságos

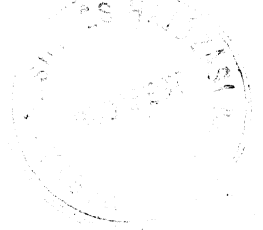
Vájszkai és bogyáni

G R O M O N D E Z S Ö

m. kir. honvédelmi miniszteri államtitkár urnak,
a Szt. István rend kis keresztese,
a tovarisovai vál. kerület országgyűlési képviselője,
a tudomány és irodalom pártfogójának,

tisztelete jeléül

a szerző.

A HÁROM TÁTRAFÜRED.

Láttam hazámat széltében-hosszában. Leereszkedtem völgyeibe s felmentem magaslataira. Megnéztem gyönyörű tóvidékeit s bebarangoltam kiválóbb szépségű hegyvidékeit. Életem szebb részét, ifjúságomat, az aranykalászos rónaságon töltöttem. Gyönyörködtem itt, gyönyörködtem amott, de lelkem legjobban örült mégis akkor, mikor a magas Tátra ezüstoffényű erei s fenyőkoszoruzta bércei között jártam.

Mondják s a tapasztalásból is kifolyó igaz marad, hogy oda, hol jól éreztük magunkat, ismételve is visszavágyunk.

Az ókori görög, kit sebes szárnyu vonat nem röpitett országok határain tul, messze szép vidékekre, hol a természet pompájában ünnepet ül, csak Pindus, Parnassus hegyeit bámulta folyton, egyedül Helikon forrásainak vizénél keresett üdülést s állandóan csak Thesszállia virányain legeltette szemeit. Otthonában érezte magát jól s otthonából nem vágyott sehova. S ha mi, kiket gőzerő visz s könnyű módon bekalandozhatjuk ezt a szép földet, melyet isten megteremtett, ha mégis visszavágyunk egy helyre: jele s bizonyítéka ez annak, hogy ott kiválóan jól is éreztük magunkat.

Én is visszavágytam a szép Tátrához. Ez a magyar Rigi.

Akkor láttam először, mikor a szív még jobban tudott örülni, a szem szebbnek látott mindent s ruganyosabbak voltak a léptek.

Igaz, hogy az első látás s a viszontlátás közés a glarni, urni, berni Alpok hajnal aranyozta jégcsucsainak: a Hochglärnisch, Oberalpstock, Uri-Rothstock, Finsteraarhorn, Schreckhörner, Mönch, Eiger, Jungfrau, Blümlisalp stb. megtekintése, mégis az első látás érdekéből keveset vont le a viszontlátás.

Az utazó, ki a Husz-parkból vagy Poprád-Felkáról nézi a hatalmas hegláncolatot, mely szeme előtt elterül, habár tovább is nyugtatja tekintetét a széles és domboru Krivánon, Szolyiszkó, Bástya, Tupa, Koncsista csipkézett havasok ormain, a 2659 méter magas gerlachfalvi csucson, Lengyelnyergen, Bibirc, Szekrényes, szalóki csucsokon, Királyorron, Hegyes és Vöröstornyon, jégvölgyi, zöldtavi-bércen, a 2628 méter magas lomnici, késmárki, hunfalvi gránit csucsokon, Nagymorgáson vagy Homlokhegyen, az csak egy nagyszerű panorámát lát maga előtt, mely kevés átmenete s hirtelen előbukkanásával ritkitja ugyan párját, de a magas Tátrát még nem ismeri. A fürdővendég, ha a három Tátrafüredet össze-vissza is járja, el megy reggelizni a Rózsamenházhoz, ozsonnázni a Szép-kilátáshoz, a Tátra vidék szépségeiről még ne beszéljen. A külső mezt látta ez csak s nem ismeri azokat a belső szépségeket, melyeket az előszámlált sziklafogak féltékenyen

látszanak őrizni. A sokfejű sárkányt látta ez csak, de nem a kincseket, melyeket rejt.

Tátrafüred a Tátra gyöngye s elsőrangú gyógyhelye. Benne az élet oly vig s örömtelt, hogy a ki a betegek és egészségesek eme fürdőhelyén, kényelmet nyújtó házaiban már egyszer letelepedett, a Rigi, Vádaskürt, Tengerszem, Tündérlak vagy Gondüzőben elhelyezkedett, az egy ideig nem vágyik innét el.

A magas sétányon, a hölgyvilág szépségein csünghet tekinteted s született zenészeink vonója mellett elábrándozhatol 'tetszésed szerint kulturéletünk kutforrásáról a természetről, vagy a haza, ifjuság és szerelemről.

Az új gyógyház, Ádria, Petőfi-ház, a stilszerű svájci házak, az utóbbi években épültek fel. Eltűnnek a régiek, hogy helyet adjanak a korkövetelményeinek. Szerényen huzza meg magát a régi gyógyház is, újabb s ékeesebb társai mellett. Hej, pedig az a régi gyógyház — be sok szívet gyógyított, de talán betegített is meg. A Csáki-forrás most is vigan csobogtatja üde savanyuvizét az öreg restauráció épület alatt. Nem apasztotta ki az idő. A régi gazdának már csak e forrás tartja fenn emlékezetét. A víz jóízű, de mint-hogy egyebet róla úgy sem lehet mondani, ráfogták még az orvos urak, hogy »étvágygerjesztő« is. A szepesi szegény tótok, kiknek élni gyakran nagyobb feladat, mint meghalni, aligha nem jobban szeretnék, ha étvágykergető volna a víz hatása. Nekem a hegy magaslatán gránitból bugyogó Vámbéri- s Leutsch-források gyöngyöző friss vize jobban esett. A kis Rainer-ház is

megvan még régi kopott minőségében; ez is a vállalkozó haszonbérő emlékezetét tartja már csak fenn; ki sokat tett Tátrafüredért akkor, mikor még nem volt divatos fürdő s az emberek inkább gyógyulni, mint mulatni jártak ide; de hogy miért keresztelték a Rainer-savanyuvíz forrást Kasztornak, azt már nem tudta megmondani senki. Hja! változik minden, az idő is, az emberek is, s habár Rainer érdemeiről még mindig beszélnek itt, de ha Tátrafüreden megtörtént, hogy a Szerelemforrás bedugult, a Türelem-forrás pedig kiapadt, akkor annál is inkább megtörténhetett az, hogy a Rainer-forrás Kasztor nevet kapott, mert hisz ugy is közvetlen közelében van a Polluxnak.

A kis kápolna most még szerényebben áll egymagában ott a középben, mint azelőtt, mert körülötte azóta még diszesebb s nagyobb épületek emelkedtek. De a mikor templom maga itt a természet, a kápolna csak oltár benne.

Tekintsünk csak szét Tátrafüreden. Utolsó ittlétem óta az egy gyöngyből, három gyöngy lett. Még jól emlékszem, mintha tegnap történt volna, ott állt a Gondüző s Tündérlak között dr. Szontágh Miklós fürdőorvos s kezét távol mutatóra emelve, mint valamely alkotó azt mondá: ott — majd hidegvíz-gyógyintézetet állítok esztendőre. Ma már áll Uj-Tátrafüred, a kor igényeinek megfelelő két Sanatorium, Terebes, Sirene, Nefelejts, Edelweiss, Erica, stb. gyógyházaival meg a téli kerttel.

A hidropaták s klimatikus gyógyhelyet keresők télen nyáron találhatnak itt enyhülést. Ki Uj-Tátra-

füreden nem talál elég szórakozást, három perc alatt Ó-Tátrafüreden lehet, mert a két fürdőhelyet egy — folyton élénk gyalog-ösvény köti össze. A ki itt is megunja magát, elmehet pisztrángot horgászni vagy gyorslábu zergényáját üzni.

Ó-Tátrafüredtől lejjebb fekszik Alsó-Tátrafüred. Gyönyörű lejtős ut vezet oda, sűrű sötét fenyves erdőn keresztül. E fürdőtelep, habár csak 1881-ik évben alapított, máris látogatott. Diszes épületei jövő nagyságát hirdetik. Hivatva lesz majd hazánkban Franzensbad női fürdőt pótolni. Lápfürdőjének berendezése európai színvonalon áll.

A turistát maga a fürdő kevésbé, de a vidék annál inkább érdekelné, tekintsünk kissé körül azokban a szép völgyekben, melyek zöld bársonyát a források ezüst színű erei himezik még szebbre s emelik még nagyobb változatra. Vegyük a vasvégű hegyi vándorbotot kezünkbe, melyet fiatal fenyőkből kicifrázottan faragnak s árulnak uton-utfélen a művészet a. b. c.-jét tanuló atyánkfiai. — Hágjunk fel azokra a gránittuskókra, melyek itt az ég felé ágaskodnak, hogy bennünket is közelebb hozzanak ahhoz. Keressük fel azokat a smaragd színű tengerszemeket a szirtek ölén, melyekről a nép azt tartja, hogy a tengerrel vannak összeköttetésben s annak zivatarától háborognak olykor.

A FELKAI TÓHOZ.

Egy este kedélyes társaság gyült össze az étteremben. Arról volt szó, hová történjék holnap a kirándulás. — Abban állapodtunk meg, hogy a felkai völgybe, a felkai-tóhoz megyünk. A jó igazgató legott megtette az intézkedést, hogy a lovak korán reggel felszerelve, a vezetők készen várjanak bennünket. Összesen hatan voltunk, nők s férfiak vegyest. Társaságunk tehát a muzsák számánál kisebb, a gráciákénál nagyobb volt s így volt a legjobb.

Festői látvány volt az, mikor a hölgyek változatos toiletteben, kora reggel, midőn a nap alighogy előbukkant, nyeregbe ültek. Jaj! hangzék itt a nők ajkáról, jaj! amott, ha a lovak kissé nyugtalankodtak. Hölgyeink arcát csakhamar kipirosította a félelem és a hajnali csipős szellő, mely a havas ormokról sietett le üdvözlésükre.

Lebeg a fátyol, suhog a vessző, vigan foly az eszmecsere. Kereszthalomnál volt az első pihenés. A nap tüzes korongja már magasabbra szállt fel, bevilágítva a zöldelő szepesi fensikot, mely térképként terül el a szem előtt. Valóságos szem-próba következik erre, ki lát messzebbre? távcső pótolja azt, mit a szem el

nem ér. Utközben nem egy szeliden zsongó patakcsa csurgója kínálta hűs italát.

Látni már a Hunfalvy-házat, a vadon tajtékzó Felka-patakot is. Még csak egy kis türelem! s célnál leszünk. Beértünk már a törpe fenyő határába. A légben báránycsapatok uszkáltak. Hideg lehellet jön a növényországból, a vezetők meg-megállanak kezeiket dörzsölni s azután felvéve ismét terhüket, emelkedő lépésekkel baktatnak lovaink, — helyesebben lovaik — mellett s biztatva mondogatják: mindjárt ott leszünk.

Szemünk előtt terül el egész hosszában a smaragd színű, göröngyös sziklától környezett hegyi tó, színe maszép világos s nem haragos. — A parti sziklára állva, mint tükörben láthatjuk magunkat a csendes vízben.

Ezután leültünk a menedékház romjaira. A házat a hógörgeteg szétszórta, fele a tóba esett, másik fele összevisszaságban van körülöttünk. Most pedig bontsuk fel ama kosarakat, melyeket a jó igazgató telített meg.

A kis patak, mely a nyárban megfogyatkozott lármát csap a szirtről lezuhantában fejünk fölött. Az evés s utána néhány pohárka, az éhes-szomjas turistának nem prózai foglalkozás, különösen nem 1667 méter magasságban.

A régi istenekről írva van, hogy a magas Olympon nektárt ittak. Miért ne tehetnők meg ezt mi is a magas Tátrán? A villányi hegy pirosan csurgó méze, a jó bor, jobban ízlett a nőknek, mint gondoltuk. Hja, a kedves igazgató alapos Tátraismerő, hogy erre is gondolt.

Vezetőink is azzal dicsekedtek, hogy már régen nem volt ilyen jó napjuk. Egy halmaz szétszórt papiros

hirdette utóbb, hogy itt lakmározó társaság ütötte fel vidám tanyáját, nekünk pedig ez az ebéd emlékezetesebb lesz, mint sok más.

A szétszórt kövek között gránát kereséssel mulattunk azután, de annyi erőre a villányitól sem tehattünk szert, hogy a gránátköveket erős tartályukból kiszedhettünk volna és így legjobb akaratunk dacára sem szolgálhattunk társaságunk nőtagjainak nyakgyönggyel.

Innét magasabbra már csak csuszamlós gyalog ösvény vezetett a hegyhasadékban. Az összetömörült hó néhol az ölnyi magasságot is elérte. — Előttünk tündökölt a Felka-patak 100 méter magas esése. Ég felé törekvő permetét a hideg szél visszarántotta s arcunkba kergette, miközben szivárvány színű változataiban gyönyörködünk.

Felértünk végre a »virágos kertbe«, mely 1793 méter magasságban van. A tél tartá itt esküvőjét a nyárral, gyermekük a tavasz volt, ezer virágtól ékes, bokrétát kötöttünk emlékül s a nők virágot tűztek ében hajukba. Nem érezve testünk fáradtságát, a Lengyelnyereg hómezőit s változatos hegyalakulását néztük, miközben vezetőnk egyik tengerszem békáiról regélt, melyek gyöngyöt rejtenek magukban, majd hegyi szellemről mesélt, ki tömérdék kincseket őriz a Tátrában. Mikor vége volt beszédének, arra figyelmeztettem: sugja meg ezt a pénzügyminiszternek, talán kisegíti zavarából, sőt ez majd talán kedvet is kap folytatni Mátyás király itt kezdett arany ásatásait.

TARPATAK S AZ ÖT-TÓ.

Julius 17-ik napja volt. A fürdőtelepen már a reggeli órákban melegen sütött a nap, mi itt a ritkaságok közé tartozik.

Hét óra lehetett, mikor az izzasztó pokrócból kikerültünk és egy-egy dézsa hideg vízzel nyakon öntöttek bennünket a hidegviz-gyógyintézet marokdús szolgálói. — Ez azt jelentette, hogy a kúrával készen vagyunk.

Egy lengyel ügyvédtársammal azzal mulattunk a csurom-pokróc alatt, hogy megbeszéltük, miszerint ma a nagy- és kis-tarpataki völgyön keresztül az Öt-tóhoz megyünk, s letárgyalunk két tourt is egyszerre; egy papot is hívtunk magunkkal, hogy neki is ez legyen mára rendelt evangéliuma, de nem jöhetett s így csak ketten maradtunk. Harmadik volt egy izmos vezető, nevezzük hát őt Inasinak. Ez az elnevezés annál is inkább illet reá, mert a gyakori hegymászás-tól nem csak hatalmas inai voltak, hanem inasi teen-dőket is végzett körülöttünk. Ő cipelte felöltőinket utánunk.

Reggelinket a Rózsa-menedékháznál költöttük el. E szép ponton több csucson siklik el a szem, s a szellő a Tarpatak zúgó moráját hozá felénk a mélyből, Len-

gyelemnek ez az isteni szép vidék úgy megtetszett, hogy azt az egyezségi ajánlatot tette nekem, maradjunk itt ma, s majd máskor menjünk az Öt-tóhoz, de én az egyezséget el nem fogadván, közöttünk az jogerőre sem emelkedhetett. De habár ezzel a halasztást meg is tagadtam kartársamtól, azért ő mégsem nehezelt. — Mikor ezeken az isteni szép vidékeken s hangulatteljes tájakon körültekintettem, nagyon sajnáltam, miért nem építették e helyre legalább az egyik Tátrafüredet, a három közül. Nem hagyott volna semmi kívánni valót.

Közeledtünk a vizesésekhez, a tarpataki völgy eme örökszépségeihez, melyekről annyit irtak touristák, beszéltek fürdővendégek, képet vettek róla festők, de festő ecsete, turista tolla szépségüket nem vázolhatta hiven. — Elmaradt a képről az a messzire elhallatszó zúgás, mely eleinte csak a figyelmet, később, ha a vizesésekhez közeledünk, lelkünket is leköti; lábainkat pedig varázs-erő tartja leszegezve, mely egész valónkat úgy meghatja, hogy elfeledünk gondolni a tovamenetelre.

Álomszerű merengésbe estem egy közeli padon, melyről a szép gyöngyözés jól volt látható; szemeim a zúgó vad patak ezernyi változatain csüggték. A verőfényes nap sugarai a vízceppeket rubinszerű csillagokká változtatták, s ezek a magasba törekedtek fel. Idő multával is alig tudtam felocsudni. Hisz a természet szépségeinek szemlélésébe oly könnyű elmélyedni! El is mondtam Petőfivel:

„Messze, messze a világ zajától,
Itt kívánok élni én“

A Tivoli melletti Anio folyócska zöld vizének gyöngyös esését már a római költők magasztalták. A Rajna kékes, tiszta vizének, ritka esésének meg volt minden korban a maga költői leirója. Érdekes mondák is fűződtek hozzá. A gasteini zúgónak, ennek a mért-földek hosszúságában ezernyi nagy változattal eső szép pataknak is voltak már kellő méltatói, de a mi Tarpatakunknak még nem akadt hozzá méltó leirója, megénekelő költője,

Képzetelem előtt lebegtek amazok, míg szemeim előtt ez a szép panoráma terült el.

Majd óriási gránitszikla-tuskókat hömpölyget a vízár, mikor haragosan kikel ágyából, s mindent elsőpréssel fenyeget, májd megcsendesedve folydogál medrében odább, gondosan kerülván ki az útjába eső szikla-tömböket, Mintha csak arra tanitana s azt csevegné lassan zsongva, suttogva, hogy így kell az akadályokat nekünk is kikerülni az élet utain. A sziklatorlaszok által kiszélesedett patak közepén ráléptem egy, a habok nyaldosása által már kigömbölyített nagyobb kődarabra, melyet ezer fékevesztett zivatar szele s mennyköve hengerithetett ide a rongyoló hegytetőről. El-elnéztem róla a remekművü természet ritka szépségét, bámultam azt a nagyszerűséget, mely itt egy keret alatt tárul a szemlélő elé. Itt, a tajtékzó ár közepén, a félelmesen zugó moraj elkapta a szót, mielőtt azt érteni lehetett volna. Mintha csak arra intett volna: hallgassunk el mi ott, a hol a természet maga beszél szépen, hangosan. Közel van egymáshoz a „nagy vizesés“, a „hosszu esés“ s a „kis vizesés.“ Nem tud-

juk, melyiknél időzzünk tovább, melyiket nézzük meg jobban.

A távolabb fekvő „óriási zuhatag“-nál 40 méternyi magasságból esik le függélyesen vastag sugárban az ezüst színű vizkigyó. Mikor az alsó szikla-alapra bömbölve esik le, úgy látszik a keresztbe illesztett fahidról, mintha az adelsbergi Poik folyóként a föld gyomrába furódnék be, s csak akkor, ha hátranézünk, látjuk, hogy hirtelen megnyugodva, hömpölygeti odább habjait, s mindinkább csendesül.

A miként szivünket áhitat érzete fogja el, mikor valamely kiválóbb diszű bazilika lépcső-sorozatán emelkedünk az istenházába; akként szállja meg keblünket is az áhitat érzete, mikor a tarpataki völgyben járunk, emelkedünk magasnál is magasabbra.

A kiválóbb szépségű völgy: a természet templomának hajója. A vizesések: azok a lépcsők, melyek a templomba felvezetnek. Khórus, az az összhang, melyet a négy esés zugó moraja előidéz. Főoltár pedig a legfelső „óriási zuhatag“, melyen folytonosan felhangzik a természet urához egy folyton ismétlődő: Te Deum. Az ég felé törő örökzöld fenyőszálak képezik a templom legszebb diszitését. A kék égbolt, ennek a templomnak is merész ivü. holtozata, melyet nappal a ragyogó nap, éjjel a sápadt hold s tündöklő csillagok világítanak meg.

Nagyon alkalmas hely, hogy turista-imánkat elmondjuk: Mi atyánk nagyvilág ura! ki az örökszép természetet a semmiség homályából alkottad, ki a Kárpátok szent bércei, s az Alpok égtartó csúcsai fő-

lött trónolsz, szenteltessék meg a te nagy neved a harmateppek által, melyeket a ragyogva felkelő nap fényes sugarai megannyi gyémántnál is ékesebben csillogtatnak; dicsőíttessék szent neved a havasi kürt sokszoros viszhangja, a fenyvesek zúgása, a madár sereg dala s a virágok illata által. Jöjjön el a te országod, mely a csillagtábor fölött van, halálunkban legyen meg szent akaratom, hosszú bolygás után — lelkünk porhüvelyét a természet ékes templomában temessék el, abban a nagy templomban, melynek magas boltozatát Libanon cédrusai s a jéghegyek ormai tartják fenn. Ne vond el tőlünk éltető s világító napodat ma, hogy annak keltétől — nyugtáig, a fagyos éjszaktól Szahara forró homok sivatagáig s még annál is messzebb mindenütt, csodálhassuk mindenható kezed alkotásainak utólérhetlen műveit. Bocsásd meg nekünk azt, hogy jobban szeretjük az anyatermészetet, mint önösségükben egymás ellen agyarkodó felebarátainkat, kiket a távolban elfeledni akarunk. Ne engedd, hogy vándorutainkon erőnkön fölül menjünk. Távoztasd el tőlünk haragod jelét: a duló fergeteget s minden szerencsétlenséget, mely érhetne bennünket a havasok csucsán, tűzhányó kráterek szélén, mérhetlén barlangok tátongásánál, zúgó tenger hullámain, szóval mindenütt, hová vándorbotunk vezet bennünket. Ugy legyen.

Egy cirbolya-fenyőágot törtem az után emlékül s némán ballagtunk odább. Elhagyva a „Tüzkő“-t is, mindinkább meredekebben vitt az út, illetőleg járatalan utakon haladtunk, inkább mászkáltunk mindig fölebb s fölebb hágya. Megritkult levegő tágitotta a

tüdőt s emelkedett a szív a természeti látványosságoktól, melyeknek én oly nagy kedvelője vagyok.

Látszik már az Öt-tó egyik nagyobb lefolyása, mely magas sziklafalról hull alá. Meredek útjában bömbölő hangokat hallat a vad patak, melyre csenddel figyel az egész környék. Mintha csak maga a kristálytiszta víz is sajnálná, hogy most már a magasból, a tiszta légkörből lehullva, az iszap felé kell venni útját.

Innét a tófal tetejére körülbelül 45 fokos emelkedéssel, vad sem járta uton juthat az, kinek léptei elég biztosak, hogy a kőgörgetegen, tehát mozgó kődarabok labirintjén keresztül felhatolhasson. Nem egy kirándulót láttunk e helyen visszatérni, mielőtt célt érhetett volna, s láthatta volna az Öt-tót. Az izmok tulfeszítése következtében összecsucsklódnak a térdek, a láb el kezd inogni s fölmondja a szolgálatot. A lépések bizonytalanokká lesznek s a mikor az egyik biztosabb támpontu kődarabra akarunk felhágni vagy arról lelépni, bizonyára a mellette levő lazán állóra tesszük lábunkat. Elcsuszás, leesés még a kisebb bajok közé tartozik.

A derült eget elburkolták a fellegek s mi ezek hazájában, ezek vándorutain, hol madár nem száll, botorkáltunk, alig látva magunk előtt néhány arasznyira. Hideg szél sivitott mellettünk, kísérteties danát zugva. Egy kietlen kőpuszta volt ez, egy-egy fékevesztett zivatar kellett hozzá, hogy ide sodorja azokat a nagy darabokban lábaink alatt heverő gránitköveket, melyek itt utunkat állják.

A sűrű felhő csakhamar tova repült a szél sebes szárnyain. A szél is elesendesült s a mogorva hegyvidék kiderült, de a nap láng arca nem melegített csak a hófedte tetők hideg lehelletét éreztük már ezután.

Visszanéztünk. Mélyen feküdt alattunk a völgy, melyből lassan bár, de felvergődtünk, istent kísértő utakon. Szédülés fogja el a főt, ha letekintünk; ott távol alatt, macskáknak látszik a tehéncsorda s mese-szerű törpének a pásztor.

A lomnici és jégvölgyi csúcs között voltunk, 2000 méternél is valamivel magasabban. Jobbról-balról a Kárpátok ürgéinek, a morgák füttyülése hangzott felénk. Széles hómezők terültek el szemeink előtt, s ott, hol elpusztult a hó, és kizöldült a fű, ritka szép ranunkulusok mosolyogtak felénk. Ez egy másik nyári kép volt, a tél keretében.

Az Öt-tó fensikján voltunk. Az ugynevezett „Közép-orom“, égtartó, idomtalan vastag toronykényt állt előttünk, őrt állani látszott itt, hogy azokból a szépségekből, melyeket itt is pazar bőségben összehalmozni látszott a természet, ne vigyen el senki semmit.

A tavakat nyár közepén is vastag jégpáncél borítá, mely vasvégű botjaink erős ütéseit is könnyedén pattantá vissza.

A szél ismét lábra kap. Mutatta uralmát az ő birodalmában. Gondosan gomboltuk össze felöltőinket s a terhétől megszabadult vezető, heves kézmozdulatokkal magyarázott meg mindent. De a szél hirtelen kapkodja el szavait, mintha csak feltékeny lett volna.

országának szépségeire. Nem türte, hogy ezeket más is dicsérje.

Lábaink egy helyre szegeződtek, miközben megilletődve néztünk szét magunk körül. Beszélt maga a természet.

Beszédét megérté egy berlini turista is egyszer. mert önös elragadtatásban így kiáltott fel: schön ist die Tátra, aber noch schöner wäre sie, wenn sie bei Berlin wäre.

Előttünk meredezett a lomnici csúcs, melyet sok időig tartottak a Kárpátok legmagasabb ormának. Most, hogy dicsőséget, néhány méter különbség végett, a gerlachfalvi-csúcsnak volt kénytelen átadni, sziklatömege megkövesült fájdalmat látszik előtűntetni. Mintha csak arra intene kopasz ősz feje: így mulik el mindennek a dicsősége. S valóban! volt is egykor idő, mikor még a Kárpátok is magas vastag jéghegyeket hordtak erős hátukon. A glecser-alapókat, minél ismertebb lesz a magas Tátra, mindinkább fedezik fel a természetbuvárok, tudósok.

Az idő vasfogának még a gránit-bérczek sem állhatnak ellent. Mint rongyot a gyermek, úgy szakgatják a szirteket évezredek. Mi fennt volt, alanttra kerül. A hegyek égtartó ormaiból kavics s fővényszem lesz tengerek mélységes fenekén. Így mulik el csakugyan a világnak is dicsősége, mint azt a lomnici csúcs is hirdeti.

Éhesek voltunk mint Dante farkasa, Reggel óta 1000 méternél is magasabbra emelkedtünk — saját alkalmatosságunkon. Az apostolok lovai is elfáradtak

nagyon. Fáztunk. Téli bunda kellett volna ide, fenevadak bőréből, jó meleg béléssel, nem pedig a mi könnyű, szélkergető ruháink. Melegítő szeszre lett volna szükségünk, mely belülről ellensúlyozta volna a külső hideget, de nem volt. A lelkünk is fázott.

Bucsut vettünk tehát csakhamar a befagyott tavaktól. Nem lesz már a nyárnak oly meleg sugara, hogy a vastag jégpáncélt felolvaszthassa.

Gondoltuk, a gyorsabb lemenetnél majd kimelegszünk; csalódtunk. A kögörgetegen csak igen lassan ereszkedhattunk le, mert nagyon óvatosan kellett lépegetni s a lábunk alatt el-elcsuszamló kövek minduntalan leeséssel fenyegettek; a szél is kergetett hátulról. Szegény jó vezetőnk alig győzte veregetni tenyerével hátunkat, hogy egy kissé kimelegítsen bennünket.

Hogy az ilyen helyen mindig nehezebb a lejövet, mint a felmenet, azt bár könnyen tudhatjuk a tapasztalásból, de azért még sem szoktuk elhinni s előre meggondolni. A turista jelszava: „csak előre“ s ez így van jól. — Ki mindig csak a baj s nehézségekre gondol, mely érhetné, akkor legjobb, maradjon hon a kályha mellett. — Nekem az Öt-tó látása azért maradt emlékezetes, mert így svájci tourjaimban sem voltam elfáradva. Arra a kögörgeteggel fedett völgytorokra nagyon ráillik az „uttalan ut“ elnevezés.

Eső kezdett esni. Rémesen ordított fel erre a szél is. Esernyőink csakhamar felmondták a szolgálatot. Pár év előtt Römerbad vidékén láttam egy hajlott koru és orru botanikust ürge módra átázva; akkor ez komikusnak tetszett nekem, pedig az az eső nem

is volt olyan hideg, mint ez a mi esőnk. Mégis igaz marad az, hogy ma neked, holnap nekem. — Közel voltunk mi is a bőrig ázáshoz, de jó menedéket nyújtott a „Tüzkő“, mely utunkba esett. Akkora kő ez, — mely úgy kívánczozott le a magasból, emberek emlékezete előtt, — hogy egy befogott szekérnek is fészerezül szolgálhatna. — Tüzet gyújtott alatta a pásztor, mert maga is fázott, pedig ő az időjárás edzett gyermeke volt. — Vagy talán minket várt meleggel? Látott, mikor felmentünk.

A tapasztalás tanítja, hogy közönséges dolognak látszik az később, mi előbb csodálatosnak tetszett. Ezentul már nem akadok meg azon, hogy Êzsau odaadta örökségét egy tál lencséért, mikor éhes volt.

Lencse helyett megkínált a jólelkű pásztor egy kis szalonnával s kenyérrel. Borovicskát is adott, s mindezért nem is kérte cserébe örökségünket. Szivar és borra való boldoggá tette.

Nagy éhségemben, mikor a pásztor szalonnáját s kenyerét falatozni kezdtem, úgy éreztem, mintha torkomban számtalan erecske kezdene fickándozni örömeiben, finom izlés volt ez. Szomjuságunkat hóvizzel csillapítottuk.

Azt mondta kartársam, hogy a pásztorember vendégszeretetét nem fogja egyhamar feledni. Vezetőnk pedig ebből az esetből azt a tapasztalást meritette, hogy máskor, ha az Öt-tóhoz kalauzol, mindig azt fogja tanácsolni, hogy jó lesz valamit a táskába is tenni. — Kár, hogy ezt előbb nem tudta.

Kipihenve, felfrissülve, no meg egy kicsit meg is

száradva, kerekedtünk fel délutáni öt óra felé, hogy haza ballagjunk az uj-tátrafüredi szanatoriumba.

Erősebben zugott köteknyőjében az esődagasztott Tarpatak. Mi a völgy magasabb oldalán jártunk.

Megeredtek az egek csatornái s mi magunkat ismételve zuhany fürdőben találtuk. Vezetőnk maga is megsokalta a nap áldásait, de utólag mégis kellemesen emlékszem vissza erre a kirándulásra. De milyen is volt ez az égiháboru? Ráillik az elnevezés, hogy „borzasztó szép“ volt. Magasan fölöttünk pattant szét a menny halált rejtő köve s mélyen alattunk furódott a földbe. Kiindulásától eltünéseig tűzvonal jelölte függélyes irányát. Szemkápráztató volt az a jelenet is, mikor megnyílt az ég s körülöttünk jobbra-balra csapkodtak a mennykönyvek. A sziklaormok is reszketni látszottak tőle. A menny dörgése is fenséges volt. Ropogtak tőle a kemény sziklafalak s sokszorosán viszhangozták a dörgéseket, s volt abban valami ünnepélyes, biztató.

Ha szép volt reggel a természet csendes pompájában, borzasztó szép volt most, méltóságteljes haragjában.

Visszanézve, keresték szemeim a jégvölgyi csucst, de nem találták. Elfedték azt a fellegek. Eszembe jutott Tompánk; „Hol a Kárpát havas tetőin a kifáradt felhők megülnek éjszakára; hol a vihar fogantatik, s szül a mennydörgés száz harsány fiut; hol a havas rózsája busul, s a törpe fenyvek lengő szára fut“, ott voltunk mi a jégvölgyi csucs alatt. A zsufolásig megtelt Rózsa-menedékház nyújtott nekünk is száraz fede-

let. Zsufolásig teltek meg a szobák. Mondanom sem kell, hogy lengyelemnek első dolga volt teát kérni.

Vezetőnk a jó vörös bortól felmelegedvén, pythiai titokteljes arccal mesélni kezdett, melyet érdeklél hallgattunk meg e barátságos helyen.

Közel az Öt-tóhoz, a honnét jövünk, — ugymond — ettől még kissé éjszaknyugatra, a jégvölgyi csucs alatt, ennek tulsó felén terül el a Fekete-tó, szikla-ágyában. Vize fekete, mert arra nap nem veti sugara-
rait, s a tó partjáról meredek sziklahegyek emelkednek, melyek folytonos árnyékot tartanak.

Itt élt s uralkodott nagyon régen, a magyarok bejövetele előtt is még, egy tündér király. Palotája aranyból volt, a palota ékességei pedig csupa gyémántból. Országában folytonos sötétség honolt. Kedvese a Zöld-tó tündére volt, országaik e szerint határosak voltak.

Ifju, szép és ékes volt a Zöld-tó tündérnője. Ruhája zöld habokból volt s könnyedén simult szép testére. A tündérkirály szerelemre gyuladt s e szerelmet a zöldtavi tündérnő viszonzta. Mikor a szép tündérnő, nejjévé lett, egyszerre nagyon szomorú lett, mert sehogy sem tudta megszokni a sötétséget, mely a tündérkirály országát takarta. Megkérte tehát férjét, a tündérkirályt, világíttassa meg legalább egy kissé palotáját. A tündérasszony kérelmére egy nagy karbunkulust tétetett a palota előtt meredező szirtre a tündérkirály, s ettől a gyémántos arany palota legott ragyogott, ezer színben tündöklött.

Boldogan élt itt a tündérpár, de boldogságuk nem volt állandó. Megháborította azt egy délceg királyfi

ki a Vrhovina völgyéből járt ide vadászni. Királyfi a tündér királynét, ez a királyfit megszeretvén, már ezután viszonzatlan maradt szerelme a hatalmas tündérkirálynak. Égett azért a boszu ennek keblében. Levétette legott a világító karbunkulust s palotájának fény gazdagságával, összehalmozott kincseivel együtt leszállt a Fekete-tó fenekére, szellemei által pedig kioltotta a királyfi szivéből a forró szerelmet, melyet a tündérkirályné iránt érzett; így viszonzatlan maradt a hűtlen tündérkirályné szerelme. Azóta egyedül s őrvölgve bolyong ez a sötétség országában; keresi megcsalt férjét s a fényes palotát, de hiába keresi, nem találja. Még most is mikor rászáll az éj a Tátrára s fenyves erdeiben siri csend honol, még most is hallani a hűtlen tündérkirályné mély sóhajtásait, még most is hall'szik annak keserves jaj-kiáltása! . . .

A meséből annyi igaz, hogy a Fekete-tó környékén egy ritka nagyságu karbunkulus követ találtak, mely előbb a Drugeth-családé volt, most pedig a bécsi kincstár egyik diszét képezi.

A CSORBAI ÉS POPRÁDI TÓHOZ.

A fürdőidény alatt a változó időjárás többször tette próbára a tátrafüredi fürdővendégek türelmét.

A hőmérő oszlopa reggelenként nem egyszer szállt le a fagypontra. Gyakrabban esett reggeli első tekintünk az ormok hópalástjára. Két-három napos ködök s esők tartottak bennünket fogva s az otthonmaradás unalmaira utaltak.

A kisebb-nagyobb kirándulásokat az időjárás szeszélyéhez kellett alkalmaznunk s a tervezetteket gyakrabban módosítani vagy be is kellett szüntetni. Derült reggeleken hirtelen határoztunk el valamely partie-t, s azt legott foganatba is vettük.

Julius 21-én eltakarodtak az utolsó felhők, melyeket annyi ideig tartottak fogva a Tátrának égbe nyúló sziklafogai, s 22-én felségesen szép reggelre virradtunk. A nap melegebb sugaraiban jól esett sütkérezni hidegvíz-kúrán átesett didergő testünknek.

Az elhatározást tett követte, s negyedóra múlva nyeregben voltunk már. Férfi-társaságunk hat tagból állott. Mellettünk három vezető baktatott, ezek között egyik még csak gyermek, de annál hosszabb »füligláb» ember volt a másik.

Alig hagytuk el Ó-Tátrafüredet, alig gyujtottuk meg szivarjainkat, vezetőink már is a borravalót kezdték nemcsak emlegetni, de követelni is, sőt közülok az egyik fúrtfejű kamasznak annyira ment szemtelensége, hogy már előre akarta tudni, mennyit kap. Milyen nagy mégis a különbség a svájci és a tátrai vezetők között!

Sűrű fenyveserdők ösvényein haladtunk. A ragyogó nap szerteszökdécselő gyermekei, a fényes sugarak áttörtek a haragoszöld lombokon s bevilágították a tisztásokat.

Lovaink átgázolták a felkai s batizfalvi vizet, vezetőink pedig a vad patakok összehordott nagyobb kődarabjain ugrálva jöttek át. Ezt a gimnasztikai gyakorlatot nekem is meg kellett tanulnom Svájcban, de most jobb volt annak nézése, mint megcselekvése.

A gerlachfalvi csucs egyik lankáján szép kilátást élveztünk.

Tovább átléptük a Poprádot is. Ez az egyedüli folyóviz, mely a honban eredvén, ahhoz hűtlen lesz átlépi a haza határát s más folyamrendszerhez szegődik. Ha Poprádnak keze volna, kezét adhatna a horvátoknak — a hálátlanságban. Ebédre a tátrai Kárpátok déli oldalának legnagyobb tavánál, a csorbai tónál voltunk, melyet a Kárpátok gyöngyének is szoktak nevezni. Verseng tehát a tóvidék, Tátrafüreddel, a „gyöngy“ elnevezés miatt. Én a csorbai tónak adnám Eris almáját. Ötven holdnyi felülete, a Kárpátok déli oldalának legnagyobb tavává teszi. Tiszta vizében a Tátra csucsainak árnya szeret fürdeni,

A tó fickándozó halai, a pásztrángok, inyünket csiklandozták, maga a gyöngy-tó pedig szemeinket gyönyörködtette szép változatokkal.

Ebéd után csólnakba ültünk, 1371 méter magasságban, ez sem volt utolsó mulatság.

A tó szépségét nagyban emelte a reá lesütő nap, melynek sugarai a tónak minden legkisebb zugolyát bekalandozták, megvilágosították.

Svájci és nem svájci stilben épült villák, fürdőházak emelik köröskörül a partok regényességét.

Indítványt tettem társaimnak, maradjunk ma itt, töltsük a csendes tóparton az estét: de megbuktam. Nem gyakorolt rájuk marasztaló hatást sem indítványom, sem a gyönyörű tóvidék. Mondtam is nekik, hogy csak futoncok, s nem turisták.

Lovainkat elhagyva s vezetőinknek légyottot tűzve ki, másik vezetővel, innét gyalog mentünk a poprádi tóhoz, a soha kellőképen nem mngasztalható, regényesen szép fekvésű, buja növényzetű menguszfalvi völgyön keresztül.

Szeret isten bennünket mégis, jó napot ad.

Két órai elég fárasztó, helylyel-közzel neszfogó pázsitokon is keresztül vezető ut után szemünk előtt feködött a gömbölyded alaku, sziklák által határolt kedves kinézésű tavacska, a poprádi tó, 1517 méter magasságban.

Ha valamely közelebbi magaslatról néztük a tó világosabb zöld széleit s haragos sötétebb színű közepét, mely mélységét jelzé, úgy tűnt fel csakugyan a tavacska, mint egy — szem. Gyönyörű tengerszem is ez. Fürge pásztrángok csillámolva uszkálnak kifolyásánál.

Megnéztük erről, megnéztük arról a pontról a kies tóvidéket, csak hogy mélyebben vésődjék képe emlékezetünkbe.

Szépek a svájci s olaszországi hegyi tavak nagyszerűségükben, de nagyon kedvesek a tátrai tengerszemek, kicsinységükben. A távol képeit elmosta a közel szimfonikus látványa.

Fáradt testünk a tóparti Majláth-kunyhóban talált pihenőt, éhes gyomrunk is ugyanott talált — jó ozsonnát. Több pisztráng lett az áldozat.

A hazatérésre gondoltunk ezután. Kár, hogy előbb nem gondoltunk rá. Vezetőink elunván a várakozást, elénk jöttek a lovakkal, s éppen ez volt a hiba. Ők az új uton mentek elénk, azon vélték bennünket megtalálni, míg mi a régi rövidebb uton jöttünk, s így egymással nem találkozhatván, beállt a késedelem.

Az első pihenőig együtt is maradt azután a társaságunk.

Mi ketten rövid időre bementünk egy utmelletti tejesházba, hogy egy pohár kárpátvidéki szolid italt hörpintsünk fel, de ezalatt társaink sebbel-lobbal tovább iramodtak. Az alig pár percnyi késedelmünk elég volt arra, hogy egymást elveszítsük, össze-vissza utakon ez pedig annál nagyobb baj, mert beállt az öreg este és a holdvilág még nem jött fel.

A ki valaha erdőben éjnek idején sötétben botorkált, képzelni fogja magának kellemetlen helyzetünket.

Nagy a Tátra veszedelme, midőn fenyői nyugalmas éjszakát ülnek. A nappal is sötét fenyves erdők, az éj korom színét öltötték magukra. A szem felmondta

a szolgálatot s mi lovainkra bíztuk magunkat; azok lettek a kalauzaink, a vezetők is, de a sors könyvében az volt írva, hogy eltévedjünk, minappal is könnyen megtörténhetik e rengeteg erdőségben. Egy zúgó vadvizhez értünk. A hegyi ösvényeken való járásra még teljesen nem idomított hátasom első lábaival a vízben kezd kapálni, jelezi, hogy neki sem tetszik már ez a mulatság, nem akart tovább menni. Az ösvérek csökönösségét jól ismerem svájci hegyi tourjaimból, de azokét értem, lévén ők a csökönös szamarakkal egy atyafiságban. De az én nyergesemről, melyet egész nap simogattam, mégsem tettem fel azt, hogy akkor, mikor legnagyobb szükségem lesz rá, hátsó lábaira áll s cserben hagy.

Elfogyott már az utolsó gyufaszál is, melylyel világíthattunk volna ott, hol vezetőink sem ismerték ki magukat. Ezek tanácsára leszállt társam is lováról, mert csak egy van még — mondák a vezetők — ami kiszabadíthat bennünket. — Nos? — Ha a lovakra mi ülünk s zablájukat szabadon eresztjük.

Egyik borzasztóság következett aztán a másik után. Mi ketten a lovak után ballagtunk, inkább börtörkáltunk, s vasvégű hosszú botjainkkal tapogatóztunk elől. És azok a máskor olyan fényes csillagok is ma, mintha valamennyien behunyták volna szemüket. Ezek sem kalauzoltak bennünket. Ha a lovak tova siettek, vagy szivárgó vizek állták utunkat, kiabáltunk a vezetők után, ezek feleltek, mi a hang után mentünk, s így ment ez órák hosszan át. Ők sem tudták, hol vagyunk s merre járunk, mi pedig veszedelmet sejtet-

tünk. Hátha elhagy erőnk? utban talál a hajnal hidege? Hátha medvével akad kalandunk?

Ha megálltunk, halotti csend vett bennünket körül, és ez a csend oly félelmes és vérkergető volt. A képzelet is sok sötét képet alkotott. Türelmetlenkedtünk s töprenkedtünk, de mindez nem használt semmit. Végre megadtuk magunkat a sorsnak, s a hajnaltól vártunk utbaigazítást. Hosszu árnya volt a látott képeknek.

Kolumbuszszerü öröm fogott el bennünket, mikor a végevárhatlan ut végén, a másnapra virradó éj sötétében az első lámpa világát megpillantottuk Új-Tátrafüreden.

Éjfél után járt az idő, mikor vándorbotomat letehettem.

A DOBSINAI JÉGBARLANG.

A tátrafüredi fürdővendégeknek van hová kirándulni. A fiatal vérűek felkapaszkodhatnak a havas csúcsokra, nők lóháton kevesebb fáradsággal bekalandozhatják a gyönyörű völgyeket s megnézhetik a hegyi tavakat. Hajlott korú mamák és öreg urak is kényelmes kocsikon nem egy szép kirándulást tehetnek. A távolabbi pontok legérdekesbje kétségkívül a dobsinai jégbarlang, melynek megtekintése egész napot vesz igénybe, kora reggeltől késő estig. De ebben a napban nincs egy unalmas perc sem.

Julius hó egyik derült reggelén szokatlan élénkség volt Ó- és Uj-Tátrafüred épületei előtt. Robogtak a kocsik minden irányból. Nagy társaság készült megnézni a csodabarlangot.

Érdekes itt egy ilyen elindulást nézni. A fürdők igazgatói talpon állnak, mert ők rendelték meg az alkalmatosságokat, ők rendezik a kocsikat, melyik hová álljon, s indítják el azokat, a kik már eligazodtak. Élénk a sürgős-forgás. A fiatalság lóháton csoportosul a koci körül. Az országut lejtőjén, hosszú kocsisor, vig lakodalmas menetként, húzódik végig.

Csakhamar aztán elmarad a hüs fenyőerdő s szabadon nézi át a szem a szepesi zöld fensikot s annak hullámos változatait.

A meredek ormok hátramaradnak, mi pedig a fölülről csörtető patakok irányát követjük.

A vidámtársasága Husz-parkban száll ki reggelizni. Benépesül e diszes park, mely csinos épületeivel, jó karban tartott sétányaival s kényelmes berendezésével jó kiindulási pont a »magas Tátra« látogatóinak.

E napon a parkban is nagy volt a sietség mindenütt. A turisták festői csoportja itt is, ott is gyülekezett, szeges hosszú bottal a kézben. A hegyekbe készültek.

A Husz-parktól még négy órai kocsitunk van, a barlang szájáig. Siessünk hát mi is.

Az ut mellett elmarad a poprádi váracs s kocsink vigan robog át a »Virág völgyön«, mely szélesen hosszan és simán terül el fenyő-koszoruzott hegyek közt s egy tekintetre belátható. Olyan mint egy óriási zöld bársony szőnyeg, melynek színét a nap nem veszi el, hanem emeli. Ezüstszín patakok csevegése élénkíti a part virányait. Későn pillanthat a nap e völgybe s már korán kénytelen tőle búcsút venni, mert sugaraitól féltékenyen őrzi a hegyek árnya a szép virágokat. Ujabb időben egy diszes szállóház is kínálja itt kényelmeit azoknak, kik e helyen tovább óhajtják szívni a virágillattal vegyes hegyi levegőt.

Elmaradnak Grenicz és Vernár tót falucskák. Ezek gyerkőcei nápolyi koldus fiúk módjára szaladnak tüdeik szakadtáig a hintók és a krajcár után. Ruházat mentől kevesebb van rajtuk. Ellentétben velök ott pompáz egyik magaslaton a Coburg Fülöp herceg vadászkastélya.

A Király-hegy méltósággal emelkedik fel s úgy tűnik ki a hegycsoportban, mint fejedelem alakja a környezetből. Touristáknak e vidéken ez a Mekkája. Szepes, Liptó és Gömör hegyei és völgyei látszanak ormáról.

Majd hegyszorosok, karfákkal szegett tátongó mélységek s szédítő magasságok következnek. Ha a kocsiból kitekintünk, hat-nyolc felé is elágazó utat látunk magunk alatt. Alig hinnők, hogy ez mind az az egy út, melyet hátrahagytunk. Mint ha Tirolban vagy Svájcban járnánk. Hajmeresztő utakon nem egyszer gondoljuk, hogy kocsink mindjárt a mélységbe rohan s veszve vagyunk. De egy kanyarulat, híd vagy töltés, melyen lovaink gyorsan átszaladnak, új megpetést, tájat tár elénk. Minden pontról más meg más kép. A mig dicserjük az egyiket, a másik elnémit.

Végre a Gölnic-patak vezet bennünket a nevéről nevezett gyönyörű völgybe. Ez már Gömör-megye. Az elveszett patakról kapta e szép völgy »Sztracena« tót elnevezését. Mert mint játszi szerencse, jólét, egészség néha hirtelen eltűnnek, hogy azután soha többé elő ne kerüljenek: úgy nyeli el a föld váratlanul ezt a csörgedező patakot is. Hogyan? — a természettudósok és buvárok had törjék rajta fejüket!

Mi nem láttuk eltűnését e titokteljes kis pataknak, nekünk folytonosan csevegett.

Váltakozó, lejtős s meredek utakon kifáradt lovaink egyszer csak ösztönszerűleg állnak meg a »Jégbarlang«-hoz címzett szállóház főbejáratánál.

A vendéglős asztala ismét összegyűjté az egész

társaságot, melyet a kanyargós utakon guruló kocsik szétszórtak.

A szállóháztól a jégbarlang nyílásáig park terület, a mérsékelt meredekségű hegyen. De milyen ez a park is! Százados fenyőfák terebélyes gallyaikkal hűs árnyékot adnak akkor is, mikor a nap delelő pontjáról süt. Az utak szélesek s meglátszik, hogy naponkint van rá gond, míg az üde pázsitot bő harmat fürösztí mindennap.

A hegy meredékessége elvesz a kanyargó utakon, melyek a járást könnyítik. Az út mellett pihenő padok kínálkoznak.

A barlang bemeneténél nyitott faház áll, hátával a napot eltakarva. Ha kimelegedtünk, itt lehűthetjük magunkat s ez okvetlenül szükséges is, mert a nélkül be sem bocsátanak a barlangba. Mulatságul a vendégkönyvet lapozgathatjuk.

Éppen egy társaság hagyja el a barlangot s rajtunk a sor, hogy bemenjünk. Előre megy a vezető s arra int, hogy kössünk kendőt nyakunkra s jól gomboljuk össze a ruhánkat. A nyár künn marad s pár perc múlva mi már az örökös tél és jég birodalmában járunk. A bejárás fölött kőlap hirdeti, hogy Ruffini Jenő dobsinai bányász-mérnök 1870-ben fedezte föl e barlangot. Szébb emlék ez sok fényes emléknél.

Több méternyire a barlang nyílása előtt érezzük már annak hideg leheletét. Lélekzésünk meglátszik a tiszta légben.

De a nyílás mindjárt elnyel bennünket. A nyílás fölött moha és fenyőfák.

Előbb tizenkilenc, mindjárt utána tizennyolc falépcsőn megyünk le. A barlang szája oly szűkre szorul, hogy felső részét a fejünkkel érjük. A jeges karfába fogódzunk, mert lépteink bizonytalanokká kezdenek lenni a csuszamlós lépcsőkön. Hiszen itt, negyedfélezer láb magasságban, egy ismeretlen csudás világban vagyunk, melyről eddig sejtelmünk sem volt.

Mint a szinpad látványossága, mely egyszerre tárul szemünk elé, mihelyt a kárpit felgördül: olyan ez az alvilági bűvös látványosság is. Egyszerre az úgy nevezett »nagyterem«-ben vagyunk, melyet lámpák sokszoros világa az éj homályából tündökölve emel ki s meseszerű tündéries fényben s nagyszerűségben mutat.

A sima, tömör, 1726 négyszögméternyi terjedelmű jéglap az árnyékunkat tükrözi vissza. Ha korcsolyánk kéznél volna, itt lehetne csak röpdülni rajta. A hatvan láb vastag jégen nem kellene a leszakadástól félni.

A három magas, vastag jégoszlop a jégterem közepén, kis távolságra egymástól alabastrom fehérségével pompáz s úgy tűnik fel, mintha a nehéz kőboltozatot atlaszi erővel tartanák; pedig csak óriási jégcsapok, melyeket hosszú idő hozott létre. A nyár hevében hűssölni vágyó lepkék, a barlang száján át, az ismeretlen jégországba kerülve és abban eltévedve, kiterjesztett himes szárnynyal fagynak a jégoszlopokra.

A legnagyobb oszlop »oltár« nevet visel. Oltár is ez, melyről a természet urának szól a dicsőítés.

Az oldal sziklafalakon kristálytiszta vízből csipkeszerű, ezer változatu jégképződések csüngnek, való-

ságos hatszegü jégkristályok, melyek szabályos alakjukkal felülmulják a drága gyöngyök s ékkövek csillogását, a gyémánt gazdag színjátékát. Lépten-nyomon új meglepetés, új színvegyülék. Szinte sajnáljuk, ha érintésre csörögve hallanak le a magikus fényt árasztó finom szálakból alakult jégképződések, de mit a ma lehullaszt, azt a holnap szebben s változatosabban aggatja fel.

A középső oszlop mellett huzódik meg egy újabb, háromszögalaku jégképződés. E pontról úgy látszik mint egy beduin sátor kifeszített fehér vászna. Ezt az elnevezést is kapta. Természet játéka. A véletlen oly hű utánzással alakította azt a sátort, hogy szinte várjuk, mikor fog belőle kilépni a kelet harcedzett fia.

A barlang eme szebb részéből szűk nyílás ve le mintegy százötven lépcsőn, a még érdekesebb részekbe.

Legelső feltűnő alakzat itt a »jég-függöny«, mely a magasból fodrosan csüng alá. Nincs az a mester-kéz, mely így tudjon idomitani, finoman hajtani, alakítani. Ha a függöny alaku képződések már a stalactid és stalagmit barlangokban is fölötte érdekes látványok, akkor e jég-függöny még érdekesebb. Egy függöny uoyy szálai, csipkéi és cifrázatai mind feltalálhatók ezen, csak hogy ez még átlászó is s megvilágításkor sok színnel csillámlik. Emlékeztet az adelsbergi barlang nevezetes »Vorhang«-jára, csak hogy ez még szebb.

Földalatti utunk most a kápolnába visz. Tömör jégből van ez kivágva, vagy a vastag jégbe bevágva. Kupolás teteje alatt padok vannak, melyekben jól esik

egy kis pihenőt tartani. Erre a jégkapolnára sokszor gondolnak vissza a barlang látogatói, ha melegök van. De jó volna ott lenni.

A »jéglugos«-hoz korlátos lépcsők vezetnek, hogy a finom jégszálak, melyek véletlen csoportosulása adja meg a lugos alakját, még jobban kivehetők legyenek. A jéglugosban tíz személyből álló társaság könnyen elfér.

Itt is, másutt is, magnéziumot gyújtott a vezetőnk, hogy a képek, melyeket a föld alatt fest a természet, elragadó szépek legyenek.

De mit szóljunk a »vizesés«-ről. Mintha a természet ura egy sziklára lezuhanó patakot sebtében egy »legyen« parancsszavával pillanat alatt megállított s jéggé fagyasztott volna, olyan a jég-vizesés. A csöppek alakításának csodája. A vizgyöngyöket a jégcsilámlás jól helyettesíti.

Századok, évezredek műve lehet e csoda barlang, sokszoros változataival s képződéseivel. Ki tudja, nem-e előcsarnoka ez egy egészen ismeretlen nagy alvilágnak?

A tudomány igyekszik megvilágítani fáklyájával ezt a csodás képződést, de nem fér egészen hozzá. Büvös fény és kápráztató csillám veri vissza a fáklya világát. Mintha csak az álmok lenge országának volna el-eltűnő képe.

Talán épen az a patak, melynek üde vizéből ittunk a hegytövén, a mész-szikla üregben, szerelmi viszonyt szőtt a földdel az »Éleskő« hegy burka alatt.

Mészkő és víz, egymásra hatásuk által adhattak létet a barlangnak, melyet, mint a természet ritka

véletlenét csodál ma a világ. S a ki egyszer e jégbarlangban látta azokat a gyönyörű jégkristályokat, melyek milliárd tüzfényű gyémánt csillagot hánynak, nem feledi el a hatást soha, melyet e bűvkör gyakorolt reá.

E csodabarlangról, csak tizennyolc éve tudjuk, hogy van. Ha Svájcban volna, a tizennyolc év alatt megnézte volna minden nemzet utasa, s egész irodalom támadt volna róla szókbán és képekben.

P A R Á D.

Napjainkban erősen tartja uralmát a divat mindenben. Fürdőink használata és ásványvizeink fogyasztása is a divat járma alá vannak hajtva. Egyszer a suligulit, máskor a borszékit vagy mohait kapjuk fel, csak a parádi az úgynevezett csevice,*) égvényes, kénes és szénsavtartalmas savanyú viznek maradnak meg mindig hüen fogyasztói. A ki ezt a kellemetes ízű kénes szagú, savanyú vizet egyszer megszokta ritkán fordul el tőle; ha el is hagyja, drágasága miatt fogja tenni. Nálunk még nem okultak eléggé a forrásbirtokosok és kereskedők, hogy olcsóbb áron nagyobb forgalmat s ezzel járó nagyobb hasznot csináljanak. Mintha bizony az az isteni áldás, mely jön-megy s ha ki nem merítik, tovább folyik, olyan nagyon ritka dolog volna. Innét van azután, hogy a jótulajdonságú s kellemetes ízű stájerországi rohiesi-viz, melyből habár többet adnak, árát mégis olcsóbbra szabják, dacára, hogy messzebről jön, rendre szorítja ki honi ásványvizeink kelendőségét az országban.

A parádi Csevice-viz, melyre a hevesiek nagyon büszkék, megérdemelné, hogy nagyobb kelendőségéről gondoskodjanak.

*) Csevice, palóc szó, annyit jelent, mint savanyú viz.

Ott fakad a Mátra alján egy szép völgyben, zöld hegykoszorúnak kellő közepén.

A völgyet bátran lehetne egészség völgyének is elnevezni, mert benne nemcsak egy, de három különböző hatású gyógyviz fakad, kénes, timsós és vasas.

Későn volt már, mikor Parádra érkeztem. Sokáig néztem Egerben a palócokat. Vasárnap délután volt, az ájtatos nép csak úgy özönlött ki az érseki nagy templomból, mikor vége volt a vecsernyének.

Kivarrt hátú mellény vagy cifra szűrben, hófehér csipkés gyolcs ingben, a kalapon bokkrétával, járnak elég büszkén a legények.

Szines szoknya ezer ráncsal, piros szalagcsokor hátradobott hajba fonva, selyem kendő a nyakon, vállon, piros csizma magas sarkkal a pici lábon, ilyen a takarós palóc nő viselete. Még egész gyermek egyné-melyik, máris a főkötő nyomja fejét.

Dobó várát is hogy ne néztem volna meg a romjaiban. Az egri nők ma is hirnevesek, hogy 1552-ben Dobó leánya, Katica, az egri nőknek nevet szerzett.

Alkonyatkor az útszéléről láttam néhány várrmot is, mikor Egerből kocsin ide jöttem. Mint a romkörvonalaí az esti homályban vesznek el, hasonlóképe váraknak eredete elmosódik a régi idők homályában. Sokat regélt róla fuvarosom, de mi haszna! Palóc; nagyon nehéz megérteni. Hiába oldottam meg nyelvét egri erős, vörös borral.

Kora reggel, mikor mindenki még álmodozott s a vén földgolyót is alig birták a napsugarak felébreszteni, össze-vissza jártam a kis Csevicét. A grófi hajdú

sem volt még helyén, a ki merni szokta és kínálgatni a forrás vizét.

A távlat kék köpenyébe burkolódzott a közel Mátra hegye. Talán ez is aludt? tündérregékről és hegyi szellemekről álmodozott.

De mikor Phoebus, aranyos szekerét az ég ivén felhajtotta magasabbra, tűnedezett a kékes lepel, alatta egy másik volt még, ez viola színbe játszadozott, végre ez az öltönydarab is lehullott a Mátra kecses kebléről s az ország három hegye közül, az egyik tisztán kivehetőleg áll előttem.

»Ha nem vagy is a legmagasabb,
De te vagy a legmagyarabb,
Te vagy miénk ős Mátra!
Örök szerelemmel nézve
A magyarság tengerére,
Az alföldi rónákra.«

A Mátra alján elgondoltam, hogy főjava az emberiségnek még sem a kincsen, gazdagságban rejlik. Éltető lég, üdítő viz, jó egészség, vidor kedély, ha barna is az asztali kenyér, megelégedéssel többet érnek ezek, mint a 2—3 mázsás bankároknak drága kincse.

Egy kis magaslaton emeletes szárnyas épület, a gyógyház itten. Előtte jegenyefák, mint földbe ékelt felkiáltó jelek álldogálnak, figyelemre hívnak fel.

Gyeppezsít és tarka színű virághimzés, minden fürdőhely elmaradhatlan ékességei, a Csevice-fürdőnek is jó kinézést adnak. Új fürdő még. A mult században még azt sem tudták, hogy vizében gyógyhatás van.

Az egész fürdő-képet átöleli a magas Mátra trachit tömzse, a völgy pedig a hegy keblére kedvességgel simul. Hogy ne éreznők hát jól magunkat e barátságos kedves helyen, hol a patriarchalis életből is maradt még fen valami. A hegy tövében e kies völgyben magunkat még akkor is jól érezhetjük, ha »Hideg szél fúj Mátra felől«.

Parád azon fürdők közül való, hol több a közeledő szivélyesség, mint a gőg és pöffeszkedés. Itt hiába keresnénk a világ-fürdők zaját. Nem találjuk. De megtaláljuk az élet javát: egészséges jókedvet.

És ha felemelkedünk az élet prózájából s felkapaszkodunk a Saskőre, 3700 lábnyi tengerfeletti magasságból tekinthetünk szét s két ellentétes képet látunk magunk előtt. Örökzöld fenyőágak a magasban s rengő arany kalász mélyen alant. Ilyen képet ritka bérc ad.

BALATONFÜRED.

Mint becézett gyermek, az édesanya ölén, úgy ringatózik a Balaton, kedves hazánk földén. Hüs habokat hányó vize gyógyhatását ismerték már a rómaiak, kiknek győztes légiói az ércsasokkal erre jártak. Tájképekben olyan gazdag, hogy az olasz lágókkal is versenyre kel.

A Zala vizén kívül 31 patak dagasztja ezt az érdekes „magyar tengert.” Kristály-tiszta vizében az ég derüje tükröződik s a három legmagyarabb megye*) határszéle fürdik. Mind a három megye büszkén vallja magáénak Balatont.

Gyöngyvidék ez! Mikor — a költő szerint meglátta az isten, „köny tolult a szemébe” s

„A könyü lecseppent
A legszebb vidéken,
A föld meg nem itta,
Megtartotta épen

— — — — —

Nevezik e könyet,
Balaton tavának.”

A tóvidéknek várromokkal koronázott erdőfedte halmait, a viznek zöldjét, s az égnek kékjét, sok szép dalban énekelte meg a magyar Petrarca.

*) Zala, Somogy, Veszprém.

Mikor a várromok közt andalogsz, s gondolatod a messze multba visszaszáll, az ősidőknek szép emléke jelenik meg előtted. Szinte hallod a lovak dobogását, paták csattogását. A várromokban a költő, a magyar lovagkort énekelte meg. E vidéken a költészet zománctól csillog minden, a merre nézünk, fordulunk. A költő minden kődarabhoz tudott fűzni regéket.

Tavaszi, nyári napfényen, mikor a gőzös végig futja a tóhosszát, s szemünk elé kerülnek a nyájas kis községek, nevető tájak, falusias idyllek, közben-közben a mult idők dicsőségéről beszélő romemlékek, Szigliget és Csobánc az élesen körvonalozott csúcson, merész ormon, vonják magukra a figyelmünket. Feledjük ilyenkor az annyszor eldicsért alpes-tavakat. Ez a mi Lago-Maggiorenk, Lemanunk, s mert a mienk, annál kedvesebb.

Nyugszik már a költő, a ki kedves elbeszélései által új életet keltett az elhagyott romok közt, s vonzóvá tett itt minden halmot, kis zúgot. S habár eltört már a költő lantja s lepattantak hurjai, elnémult ő maga is már, emléke élni fog e tájon, élni akkor is, mikor hamvai az anyafölddel már régen elvegyülve lesznek s tündöklő ércemlékét is elsöpri majd az idő. Mint Petraracának mithoszi alakja több emberöltőn át is lebeg még az avignoni nép előtt: a magyar nép is megfogja tudni őrizni a szerelem dalnokának emlékét.

Most azonban álljunk meg a szobor előtt, hazafiságot tanuljunk. A költőnek zalamegyei tisztelői csak önmagukat tisztelték meg, mikor a költő ércalakját a fürdőhelyen talapzatra állíták. Kisfaludy szobrának a

Balaton partján van csakugyan a legjobb hely. Kisfaludy Sándornak, a koszorús költőnek az emlékét őrzi, s idézi fel minden, itt.

Ha a vizen úszó fürdőházba lépsz be, hol ellankadt idegeiket sokan frissítik fel nyaranta, ott találod a homlokzaton a költő ihletett ajkáról hangzott bölcs mondást:

„Lelked szép erejét a sors hullámai edzik,
E tő testednek nyujt vidor életerőt.“

Mikor pedig buzgalma a balatonfüredi első színházat megteremté, csak ennyit irt a falakra: „Hazafiság a nemzetiségnek.“ A költő életrajza van a néhány szóban foglalva. A mit a költő irt és mondott, azon időben evangéliumi tanács volt a nemzetnek.

A fürdőhelyet „rózsaliget“-nek is bátran lehetne nevezni. Tavasszal, mikor a derült égből meleg verőfény árad szét s langy fuvalom száll le a tihanyi hegyekről, imbolyogva indul a sok rózsabimbó feshésnek. Olyan kellemetes illatár vegyül ilyenkor a légkörbe, mintha csak a mesés kelet rózsafái, Füredet választották volna másik othonnak, Sirász völgyeiben nincs több rózsa. És mennyi még a feshő rózsabimbó mikor a fürdőidény kezdődik! Magyarország díszes hölgykoszorúját, páratlanul széppé teszik. A világba lépő lányok legfőbb vágya, a füredi Annabálon táncolni.

A „Ferencz József“ gyógyforrás és kútja mellett, élénkséget mindig találunk. A 12 kőoszlopon nyugvó dombortető alatt Füred kellemetes izü savanyúvize, hűs árnyékban üdén bugyog fel, csakúgy gyöngyöz a pohárban, mikor a modern mezü Hébéék felénk nyujtják, s az erős szénsav elillan.

A forrás melletti tér, reggel-este, sétáló közönségtől van ellepve. A cigány is itt rikatja száraz fáját. Ez a fürdő gócpontja.

A kis rotunda-templom mellé állva, igéző kilátást nyerünk a parttájakra. A sekélyes tulparton szérenyen lapul meg Füred előcsarnoka: Siófok, ez a kis magyar Ostende. Jobb kéz felől az öblön áttekintve, a tihanyi apátság időbarnította falai állnak, a tó vizébe mélyen benyomuló sziklafokon. De ne keressünk itt függélyesen álló, vizből kinőtt sziklaoldalt — a háttérben, se égis éris havas csucsokat, mert ilyeneket nem találunk. Szöllőtökkel borított halmok ezek inkább, melyek termik Magyarország láng borát. Inkább a „kedvesség“ jellemzi az egész tájéket, melyen szelid nyugalom ömlik el. Nem győz a szem nézésével eltelni. Csodás bűverő bilincseli a lelket Balatonhoz.

A felhők állása és vándorutja szerint változó szint ölt fel a Balaton is. Majd gyermek módon mosog, majd az öreg ember mogorvaságát veszi fel. Olykor szélcsendben is elkezd háborogni, s mintha mészkő- és bazalt-medencéjéből ki akarna kelni a víztömeg. Mintha csak az alvilágban forralnák a vizét s a dühös hullámokat egymásután onnét tolnák fel. A habzó víz-tajték a partokat megostromolja s az egész sötét tavat fénylő keretbe foglalja. Mikor pedig a természetben az erők egyensulya megbomlik, s a három megye partja elvész szem elől, nőttön-nő a Balaton veszélye. Mikor azután egy fekete vízi zürzavarrá folyt a szemben minden össze, s egy tüzes villám nagyot csattogtatva, elemi erővel hull a vízbe le, olyan ké-

pet látunk az ég megnyíltával, melyen a fenséges, elegy a borzasztóval. A zajgó habok egyre jobban tornyosodnak, mintha alólról megannyi villám törne vissza, fel. Valóban olyan sajátságos minden itt.

A „legujabb ház“-nak nevezett fürdőpalota emeleti ablaksorából, s köröndszerű előcsarnokából mind-
ezt, s a tóvidéknek minden változását meglátjuk.

Az öreg „Horváth-házon“ bár száz év óta, sok-szor tatarozták, újították, bővítették, meglátszik hogy mégis öreg ház az, az újabb épületektől elütő.

Annál ékeesebbek, csinosabbak a zöld lombok közt rejtezkedő nyaralók. Az Eszterházy-, Écsi-, Dőry-, Lonkai-, Teasdale-, Jókai-nyaralók, jó megnyugvási pontok, szép helyek. A fűszőnyeg zöldjéből kifehérlő házak.

Álljunk meg ez utóbbinál. Minden magyar ember önelégülten tekinthet arra az úrilakra, melyben az első magyar író úri módon él. E ház hirdetője annak, hogy nemcsak nemzeti irodalmunk van, de a magyar írónak olvasó nagy közönsége is van. A kis kert legszébb rózsákkal van tele, s a viruló rózsák mellett szomorkodni látszó fűzfák állnak. Mintha csak az élet útját jelképeznék, az egymásba fonódó utacskák, hol az öröm s a szomorú váltják egymást fel.

Óriási léptekkel halad előre Magyarország első fürdőhelye. A magyar Pyrmont máris fényűzési fürdő lett. És ez természetes. Balaton nemcsak a monarchia de egész Déli-Europa legnagyobb tava,*) „a magyar Tempe-völgy“ vidéke páratlanul áll, házaiban

*) Hossza 12 mf., szélessége 2 mf. területe 12 mf., mélysége 15—36 láb, a tenger szintája feletti magassága 130 m.

kényelem van, mely a fokozottabb igényeket is kielégitheti.

A tulajdonos tihanyi apátság, a magyar fürdőközönségnek új és újabb áldozatokat hoz. Ily körülmények között, hogy ne lenne a fürdőnek mindig nagyobb látogatottsága? Az utolsó Árpád-király (III. Endre) jó kezekbe tette le Füredet és vizeit, mikor a tihanyi apátságnak ajándékba adta. Legalább nem igazgatják e szép fürdőhelyet kalmár szellemek és kapzsi kezek. Volna itt mit kiaknázni, hisz az egész tó „feleresztett savanyúvíz” mint egy jeles orvos nevezé. Mikor a vizre nézünk, a kidagasztott fehérvásznú szárnyas bárkák, csolnakok, itt-ott egy yacht, a kirándulásra hívólag intenek.

Tihanyba el tehát! Mondjuk el Horáccal: „Ille terrarum mihi praeter omnes angulos ridet” s az eyezöt vegyük kezünkbe. A szárazföldre mélyen bevágódó öblön át visz az út oda. Csolnakunkat az átlátszó kis vizhullámok halk csobbanással nyaldossák. A csolnak orra partot üt s 300 láb magas, fárasztó kapaszkodás után elérjük a nyolcszázados apátság ösrégi zárdáját és kettős tornyú templomát, melynek harangjai a túl par-ton lévő falvak hiveihez is elszólnak. A templomban áhitat van, a zárdában magyar vendégszeretet ütött tanyát. Jó embereket szívesen látnak mindenkor. A komor falak már száz éve hogy állnak, s bár sok zivatart láttak, még mindig épen állnak.

Több paradicsomi szépségű pontról is kínálkozik elragadó kilátás. Egy-egy falu bádog tornya csillan elő közelben, a távolabbi partszegély falui pedig hódlakok-

ként lapulnak meg. Közelebb erdőségeket látunk tor-
nyosodni egymásra, mikor pedig szemünk a tó hosz-
zában végig szárnyal, a távol leboruló láthatáron,
látjuk, miként ölelé fel az ég a Balatont.

Tihany a magyar Chersonesus, melyre mindig
örömmel térnek vissza szemeink, és a melyre gyönyör-
ittasan gondolhatunk sokszor vissza. Az apátságot
alapító magyar király, (I. Endre) nyugszik az oltár
alatt sirkamrában. Oly keresetten egyszerű a sirjele!
csak egy kőlap, dombor-keresztel. Milyen ellentétet
képez a disztelen királysir, a manap divó fényűzéshez,
mely elér a sir széléig.

A magyar király sirja fölött, templomban, a szer-
zetes atyák imájának mormolása közé, fel-fel hangzik
alulról a hullámoknak rejtelmes moraja. A természet
templomában kell-e ennél szebb oltár?! Van e ennél
szebb nyughely?

Alig hagyjuk el a siri csendet, alig lépünk ki a
templomból, zsibog az élet körülöttünk. Zajos gyermek-
csoport, rajával vesz bennünket körül. A közeli bogár-
hátú viskókból bujnak elő lelkendezve, szaladgálnak,
gajdolnak és lármát csapnak. Vezetnek a viszhang
hallási pontjához. Tihany riadó leánya, a bűvös
viszhang, egész mondatokat felel. Ugy hangzik mintha
nem is a közel zárdafalak, hanem a távolban ellapuló
hegyek adnák vissza az egyes tiszta hangokat.

Egy kedves gyermek, kinek ajkán egyik mosoly
üzi el a másikat, finom fővényt szorit humorúra fogott
kicsiny kezében. A mi még ujjai közül le nem per-
gett, megvételeire kínálja ártatlanul selypitve. Vas, grá-

nát, ametiszt, topáz és rubin részek csillognak a par-ton szedett homok-szemek közt.

Más gyermekek a regebeli arany nyájnak kövült maradványait, a balatoni „kecske-körmöket“ vesztegetik elég olcsó áron. Ott szedték fel, alant, hol a tihanyi fél-sziget mészkősziklás partjaira szórta ki a víz-hullám. Váltig erősítik a kis kópék, hogy ezek IV. Béla király-nak a nyájából való maradványok, a Balatonba ful-lasztott kecskéinek körmei. Hogy nem így van, nem verné ki senki sem a fejükből.

Mig Beudont természet tudós állítja, hogy e „kecske körmök“-nek nevezett kövületek, egy özönviz előtti ausztriga fajnak kővé vált töredezett részei, addig az angol Sowetby, egy mytilus fajnak részét látja bennük.

Nagyképüsködjének csak felvont szemöldökkel a hires tudósok, addig mig ők egymás véleményét a hiú értékére leszállítani igyekeznek, halgassuk meg inkább egy eleven észjárásu gyermek meséjét a bala-toni „kecskekörmökről“, Sio, a Balaton tündéréről, és Rohán, a büszke várúr két viruló szépségü leányáról.

„Régen lehetett — ugymond a fiu — öreg apám sem tudta megmondani mikor, de élt egyszer a gaz-dag Rohán, s ott volt neki a vára, a hol most a zárda áll,

Két leánya volt Rohánnak. Az idősebbet Horká-nak hívták, az ifjabbat Helkának. Horka szép volt, de rossz szivü, hangja pedig kiállhatatlan. Helka, nénjénél nem kevésbé volt szép, de hozzá még igen nyájas is volt. Volt Helkának egy aranyászörü kis kecskéje, melyet

atyja a nyájából választott ki neki s a mely soha sem hagyta el urnőjét.

Horka árra kérte egyszer atyját, hogy őt, s vele hozományul aranyszőrű kecskenyájának felét is, csak olyan vitéznek adja, ki rikácsoló csunya hangját csengőre tudja változtatni.

Nem sokára jelentkezett is kérőül, Thúz hercegfíu, de megtudván a nehéz feltételeket, melyekkel férhet csak Horka szívéhez, nagyon elbusulta magát.

A mint egyszer a háborgó Balaton partján sétált a hercegfíu, a tó hullámaiból kiemelkedik a Balaton tündére. Csodaszép volt, de haja csupa kigyókból volt fonva.

A tündér a hercegfíuval szóba állván, megsugta neki, miként változtathatja át Horka csunya hangját csengőre.

A hercegfíu viszont ajó tanácsért, a hozományul elnyerendő aranyszőrű kecskenyáj szőréből annyit ígért a tündérnek, hogy fején a kigyók helyett, arany hajat csinálhasson belőle.

A hercegfíu egy remete gyűrűjével csakugyan meggyógyította Horka nyelvét, s a rikácsoló hangból csengő lett, s így Horka kezével s szívével megkapta az aranyszőrű kecskenyáj felét is, az öreg Rohántól.

Thúz egyideig boldogan élt Horkával, de sem a remetének nem adta vissza varázs-gyűrűjét, sem a tó tündérének nem adott az aranyszőrű kecskenyáj aranyos szőréből, s olyan zsugori lett, a milyeu Horka volt, s a megvakult öreg Rohántól az aranyszőrű kecskenyáj másik felét is magához ragadta, s már-már

azon törte fejét Horkával, miként tehetnék el láb alól szegény jó Helkát is, az öreg Rohánt is, hogy így az egész vagyon s nyáj örököséivé lehessenek.

Adott is erre nézve tanácsot Dorka, a vén cigányasszony, mire Thúz és Horka, éji 12 órakor a tóra küldik a jó Helkát, azon ürügy alatt, hogy ott, a tó közepén, talál egy gyémánt szemű halacskát, a melyet fogjon meg, hozzon el, s atyja ettől — ha izleli — azonnal visszanyeri látását.

A jó Helkát, ki nem is sejté, hogy őt csak elveszni küldik, sajkán kíséri a remete fia Kelén, ki érte titkon eped,

Az öreg remete horgával sikerült Helkának a gyémánt szemű halacskát megfogni, de egyszerre háborogni kezd a Balaton, a hullám összezap Helka s Kelén feje fölött, a hullámok már-már elnyeléssel fenyegetik őket, mire Balaton tündére megjelen a víz színén, s hatalmas hangjával a hullámoknak csendet parancsol.

Mi szolgálatot kívánsz bájos tündér, mond Helka, miután a hullámok lecsendesedtek.

Szeresd ez ifjut, ki éretted ezer veszélylyel szállt szembe, s a remete horgával, melyen minden rossz szándék megtörik, kiszabadított a tőrből mit Horka testvéred s Thúz herceg vetett eléd, s ha férjhez mégy, hozományodból, az aranyszörű kecskenyáj feléből, adj annyi aranyszörőt nekem, hogy e kigyók helyett, melyeket most fejemen látsz, arany haját csinálhassak magamnak, de jól vigyázz, az ígéret szép szó, megtartani is jó.

Helka vigan lép a partra a gyémánt szemű halacskával, a rossz testvér még Helka elé is jön. Helka ennek átadja a halacskát, Horka azonban nem vak atyjának készíti azt el, hanem maga költi el, büntetésül azért Horka testén pikkelyek nőttek.

Ismét a gonosz Dorka tanácsához fordul Horka s férje, a még gouoszabb herceg.

Hamis ürügy alatt most Kelént küldik a Bakony kellő közepére harmatnedvért, mely egyedül lenne képes Rohánt vakságából kigyógyítani.

Kelén vitèz elmegy oda is, nem fél a vadkánoktól.

Bakony közepén elébe áll Kamor, az erdő varázsa hosszú s ősz szakállal; kevelézt ad kezébe, melynek segítségével minden bajtól megszabadulhat, s felfedezi előtte, hogy ő, (a remete fia), hercegfiú, s édesatyja, a varázsnak testvére, a sír pedig melyet a remete őriz, az ő (varázs) fiának sírja, kit a Balaton tündére tett hűtlenségével szerencsétlenné.

Kelén haza viszi a harmatnedvet, s bizonyságául, annak, hogy Bakony közepén is volt, egy vadkannak a nyelvét is. De Horka a harmatnedvvel ismét nem gyógyítja atyjának vakságát s Thúz megette a vadkan nyelvét, mire testén vastag sörték nőttek.

Kelén e közben még szorgalmasabban öntözgette a varázs fia sírjának virágait, s ezek harmatával a varázs tanácsára vakságából kigyógyította Rohánt.

Thúz és neje mérgökben a kegyeletőrizte sír virágait le-legeltették az aranyszörű kecskenyájjal s lebombolták a remetelakot, miközben Thúz a remetében

nagybátyjára ismer, kit atyja (Thúzé) hercegségétől fosztott meg, s remetévé tőn. Az aranszörű kecskenyáj pedig a sírvirág okozta szomjtól gyötörtetve, vadon rohan a Balatonnak s egy forgószél azt Thúzzal agyütt abba fullasztotta.

Most már csak körmeit veti ki a hullám az aranszörű kecske nyájnak, Horka ijedtéban szörnyet halt, s most a szikla alul, — hová temették — adja a viszhangot.

Helka és Kelén boldogan éltek ezután, de a háláról sem feledkeztek meg, elvitték az aranyhajú kis kecskét a Balaton tündérének, ez pedig ezáltal ismét a hiúsága következtében elvesztett aranyfürteit — melyeket eddig kigyók helyettesítettek — visszanyerte s ezután ismét oly szép lett Balaten tündére, mint azelőtt volt.

Kibékült Bakony varázsával is, kinek fiát tette szerencsétlenné s a kibékülés helyén legott felbugyogott Füred gyógyforrása az emberiség áldásául.»

A SZERÉMI HEGYEK KÖZT.

Ujvidéknek portól lepott országutja mellett, való-
ságos oáz a csatorna pénztárnoki lak. Csak emeleti
részei fehértenek ki az árnyas lombok fölött. A villa-
szerű ház mellett, mint óriási ezüst kigyó, huzódik
el, zöld part mentén kanyarodva a lomhán folyó víz.
Egy darabka édenkertet öntöz, mely tele van a leg-
nemesebb gyümölcsfákkal és tarka virágok ezrével. A
közeli kis erdőben kakukszó vegyül a vadgalamb bú-
gásába. a túlparton elterülő virághimzett rétről pedig
a pásztor furulyája hangzik. A kik e házba mint jó-
barátok járnak, regényessége miatt elnevezték »Corne-
villei kastély«-nak. A kertben kandi gyermekfejek
tűnnek elő minden bokorból.

Egy szép nyári reggel, mikor az éj még nem
szállt le az álmos földről egészen, e ház körül szo-
katlan sürgés-forgás támadt. A hegylakók által használt
egyfogatu, apró könnyű kocsik álltak meg a ház előtt
s egész kis éléstár vándorolt le azokba.

A fölbukó nap egész társaságot talált már utra
készen, mely a hegyek közé indult. Utszélen, a termé-
szet egyik kedves dalosa, a pacsírta, kifeszített szárny-
nyal üdvözlé a világosság első sugarait.

Egymásután maradtak el mögöttünk a rendetlenül épült város utcái. Csöndes volt bennök minden; alig lehetett látni néhány álmos fejet, kihajolva az ablakon.

Átkelve a Duna hajó-hidján, Pétervárad állt előttünk. A kőszirt, mely a barnult erős várat büszkén hordja hátán, a nagy folyót is kitéríti útjából. Haragos hullámvetés mutatja itt a víz és hegy harcát. Ez a magyar Gibraltár.

Pétervárad első eredetét elmossa a történelem távlata, de tudjuk, hogy Acumincumnak hívták, mikor már Róma volt itt is az úr. Később magyar határvár lett; s míg csak a török ki nem tette innen a lábát, háborúkban fala sokszor ázott vértől.

Az Ujlakiak, Tomoriak, Batthyányak, Czibakok, Bárdiak és Révaiak vére tapadt rá. Székhelye volt Magyarország alsó részei főkapitányainak, udvari főnemeseinek, s a magyar diplomáciának — IV. Bélától kezdve — többször jelölte meg irányát. Falai között sokszor fordultak meg a magyar királyok.

Mikor hazánk eme második testvérvárosát, Ujvidéket és a tulsó parton Péterváradot nézzük s halljuk hozzá a vonatok csörtetését az összekötő vashidon, egy második kis Budapestnek képe tűnik elénk.

Alig szaladt át a vonat, elnyeli a hegy. Vár alatt huzódik itt is az alagut. Ehhez hasonló kép a rajnai vizesésnél fordul elő, a messzeföldön híres Lauffen várkastélynál.

Jól gondozott műut fehér csikja huzódik a magas parton s mértföldkövek jelzik a távolságot rajta.

Jobbról-balról nevető halmok édes szőlőt termenek. A dombokon tetszős nyárilakok. Dunamalmok lassu kelepelgetése és a gőzös éles füttye olvadnak egymásba.

Hogy a kép még teljesebb legyen, odább kissé, egymás mellett két szigetet ölel fel a Duna árja, egy nagyobbat és egy kisebbet. E testvérvárosoknak ez a Margit-szigetök.

Utmentén lombtenger hullámai közül fehérlik elő a kamenici uradalom kastélyának hosszú fala. A kastély körül madárdaltól zeng az egész park. Léptenyomon meglepetés vár e hegyoldali angolkertben ránk. Meg-megijeszt egy-egy régi kőisten bemohosódott alakja. Százados fák árnyékában, az egymásba font, gonddal ápolt utakon, mindig lehet találni a virágok közt járó-kelőt, a természet szépségében, a Duna tükrében gyönyörködőt. Egy tekintetre hegyet, vizet, rónát lehet innen látni. E kiterjedt Marczibányi-birtok most új urat lelt a fiatal Karácsonyi Kamillo grófban.

Majd elmaradnak jobbról a beocsini cement gyá-
rak, hol szorgalom és ipar a meszes kőzetből is aranyat csinál.

Mig a Duna csendben foly ott alatt, a hegyek egyre jobban nőnek, kapaszkodnak egymás hátára. Mintha csak hiuság bántaná őket s mindegyikök a Duna csillámos tükrében akarna kacérkodni.

A szerémi vizömllesztő hegyek bár nem magasak, de igen szépek, formásak; kupjaikról több vármegye földje látszik. A hegyek üdén zöldek, kietlen és ko-

pasz helyet nem is látunk. A növényzet rajtuk sűrűn borul egymásra és sok vadat rejt. Gömörmegye hegyeinek kisebb kiadása ez itt. Most azt gondoljuk, mikor gyorsan gurul kocsink lefelé, hogy feltartóztat-hatatlanul egy hegyoldalba ütődünk s veszve vagyunk, de egyet fordul a kocsi rudja, mire új völgyhossza nyílt meg előttünk.

Vénácnak (koszoru) hívják a legszebb hegyet e vidéken, s bár beljebb fekszik, egyes megkapóbb pontjairól, festői völgy perspektívákon kívül, jól látszik ott mélyen alatt a Duna, Pétervárad magas szikla partja, és Ujvidék is a sok vallásfelekezet templomtornyai-val. Milyen rohamosan terjed ez a város! Száz évvel ezelőtt igénytelen városka volt, alig számlált egy pár ezer lelket. Most 20,000 is van már benne.

Beláthatunk messze Bácsország arany kalászoztól rengő síkjára is. Messze borong el a vágyó tekintet, végre ködbe enyészik el a rónákon.

A hegyek közt városkák és kisebb falvak regényesen vnnak elszórva. Mintha album-lapokat forgatnánk, mikor erre járunk, olyan gyors egymásutánban váltakoznak a tájak.

Keresztül-kasul száguldják a hegyvidéket, gyorsan folyó forrás-vizek és malmokat forgató bérci partakok. Árnyas gyalogösvények kötik össze az egyes helyeket, szebb pontokat. Ez ösvényeken járni igazi élvezet. Rajtuk le-föl hullámszik a nép, kivált vasárnap, mikor a templomba megy. Ilyenkor látszik a népviselet tarkasága. Csakugy pattog a színes papucs a tömzsi pici lábakon. Ha pedig az erdők zöldjében

elvesző utakon bolygunk, hol már nincs jelfa, s a merre csak a vadász szokott járni szarvasokra cserkészni, lábunk alatt puhán süppedez a moh.

Együtt tévelyeg velünk egy-egy templom harangjának hívó szava völgyhosszat, s összevegyül végre az erdőben hegyi kolompszóval.

E vidéken, ha nincsenek is égbe törő gránit csucskok, fehérfejú havasok, de azért lépten-nyomon találunk szép kilátást. Pogléd-nek hívják ezeket a szebb pontokat a nép nyelvén. De melyik most már azok közül a legszebb? erről folyt a vita erősen. Végre megtaláltuk, szótöbbséggel döntöttünk.

Ebéd idején a természet ölére dőltünk fáradtan. Puha kövér füre heveredtünk le sok vihart átélt óriási fa alatt, melynek vaskosb gyökerei már kikoptak a talajból. A galyak közt semmi szél. A sűrű lombátoron keresztül alig csempészhette magát hozzánk a kíváncsi napsugár.

Mellettünk hideg csorgó halk csobogással kínálgatta italát. Csevegése el nem állt. Az erdő zenészei pedig olyan zenét csaptak körülöttünk, hogy ez volt csak az igazi hangverseny. Persze a csalogány dalába kontár szarkák is belecsörögtek.

Hegyre kapaszkodó apró lovaeszkáink hátradőlve, henteregve élvezték a jól megérdemlett nyugalmat. De annál gyorsabb és pontosabb volt a szakácsunk, ki értette a maga művészetét. Az ágon függő bogrács alatt vigan lobogott, pattogott a tűz. Mig a részedényből finom illat párolgott, addig a füst felszállt mint az Ábel áldozatáé.

A felszökellő ér hűtő gyanánt szolgált Szerém jó borához. Az életkedv kigyult bennünk s el sem hagyott, ott járt mindig a nyomunkban. Ebédünket, idylli öröminket, irigyelhették volna tőlünk akármilyen nagyurak. Hogyne lettünk volna vigan, nem nyomott bennünket semmi, még az öregség sulya sem. Azután meg olyan helyen voltunk,

»Hol a lélek szárnyát kibontja

S enyhül az élet terhe, gondja.«

Mikor pedig a nap vörös képpel bucsut vett már a félföldtől és Ireg városka tornyainak bádog sisakja is pirosan fénylett, a hegységtől előre tolt fensikon az oppovai völgybe erészkedtünk le. Az ut egyenest a monasztirba (kolostorba) vitt, hol jámbor kalugyerek*) laknak a vendégszeretettel egy fődél alatt.

Az oppovai monasztir egyike ama tizenkét kolostornak, melyek a Szerémség szebb pontjain állnak. A háromszázados épület kettős emeletének hosszú folyosói csak úgy kongtak lépteink alatt, utánunk pedig az erős záruk sulyosan csapódtak be. A korhűség nyoma ott volt minden tárgyon.

Az iguman (kolostori főnök) igen tisztos ősz alak és antik jellem, sajátságos magas fővegével (kámilávká) már messziről jött elénk. Barátságos kézszorítással fogadott és szívélyesen marasztalt.

Hosszu szobasoron átvezetve, elértünk az iguman lakosztályához. A vendéglátás új örömét olvastuk le arcáról s a magunkkal hozott ajánlat is fölöslegessé

*) Kalugyer görög szó, annyit jelent mint »jó öreg«. A görög nem egyesült egyház kolostor-lakóit hívják kalugyereknek.

vált. A falról ódon képek néztek alá különféle időkből. Az olajfestmények a görög nemegyesült egyház magyarországi püspökeit archimándritáit (apát) ábrázolják diszes ornátusban, magas rendjelekkel, sokat mondó szalagokkal.

A kolostor négy fala által bekerített téren, mint a kolostor, olyan öreg templom áll. Freskói részben bemeszelvék, részben még láthatók. Jól megbarnította már a sok tömjénfüst. Arra a sorsra jutnak, mint Michel Angelo falfestményei a római Sixtus-kápolnában.

Mikor jól megnéztünk mindent, künn a gazdaságot, szilvást, benn az érdekesebb régiségeket, terített asztal várt az étteremben ránk, feldiszítve vörös- és fehér szerémi láng-borokkal. Felköszöntésekben nem volt hiány. Szónoki verve-vel kezdte meg az igumán, mi pedig folytattuk s mikor a jókedv magashullámokat vert, összezsugorodtak a poharak. Hiszen már Cato Major is szerette az ilyen barátságoskodást.

B E L G R Á D.

Van-e magyar? kite szó — magasztos érzeményre nem hevit!

A Duna és Száva összefolyásánál azok a felmagasodó lajtameszes szikla tömbök, melyekből a várhegy áll s a melyeken egykor a hajdani Nándorfehérvár bástyái meredeztek, azon időben több vért, mint vizet ittak.

Dicső Hunyadink, e gondviselészerű nagyférfiú küzdött itt a félhold ellen, több fényes lapot irván Magyarország történelmébe.

Utolsó hőstettének szolgál kárpitul, a vár szakgatott bástya-fala.

Mohamed szultán 150,000 emberrel s nagy haraggal, érkezett meg 1456-ban, hogy Nándorfehérvárt ostromolja. Háromszáz ágyújának bömbölését Szegeden is meghallották, hol Kapisztrán az öreg barát, keresztel toborzott, Jézus nevével biztatott. Csákány s kasza, vitéz kézben, akkor jó fegyver volt! Dugovics a bástya ormán vitéz törökkel küzdött, ennél is vitézebb ő, s mert másképpen nem birt vele, a törököt és török-zászlót magával mélységbe rántotta le.

A kereszt legyőzte a félholdat s elkergette Belgrád alól. A heves, hosszú harc alatt, ötvenezer ozmán,

vére festette pirosra a Dunát s ezt a sziklát, mely most előttünk áll, s hord a hátán szakadozott bástyafalat.

Awala hegyen a római rom, előbbinél régibb történetről beszél.

A város a fokszerű magaslaton, bármely oldalról is tekintsük azt, amfiteátrális alakjával, kimagasló épületeivel, tornyaival, minaretjeivel, melyeket a török hagyott itt, keletre emlékeztető sok lombjával festői látványt nyújt; kevés városnak van szebb fekvése.

A karcsu tornyok erkélyeiről nem hangzik már a muezzin imája, a mecsetek üresek és néptelenek, még a ramazán-ünnep sem tesz rajtuk semmi változást. Kár, hogy a török mecseteket törökgyűlölethől rombolgatják, holott ezen csinos épületek inkább emlék gyanánt fentartandók lennének. De hát ki tehet arról, hogy csak az utókor tudja jobban megbecsülni a romemlékeket! Előbb félhold, most a görög nem egyesült székesegyház aranyozott csucsán kereszt ragyog a város fölött. A vársikon pedig, hol előbb a török uralom alatt karóba huztak sok jó hazafit, most a politikai szabadság az emberekkel karöltve jár. Talán nem is a léptektől, — a sok vértől fakó a fű!

Belgrád képe az utóbbi évtizedekben nagyon megváltozott. Mint mikor az örökös átveszi a hagyatékot s amit az öreg romolni engedett s pusztulni hagyott, az új gazda helyrehozza, tatarozza: úgy az új királyság, a belgrádi három lófarku pasák kezéből átvett s elhanyagolt örökséget javíttatja, felszereli, ami sürgősen hiányzik, azt beszerezi,

Augiász-istallót tisztít Belgrád. Világvárosnak készül, mert kelet első állomása. A kereskedésnek hidul szolgál, nyugatot kelettel összeköti. A város maga: Kelet s Nyugat vegyüléke. Kávéház s borbélyműhely mellett a kereskedők cégtáblája napról-napra szaporodik. Lakóainak száma a 35.000-ret mindig jobban fölülmulja. Ujabb időben nálunk is a városok Chicagó módjára rohamosan emelkednek.

A két folyó közt a nagy ártér, vasutak és raktáraknak ad most helyet. A hol előbb halak úsztak, most a keleti kereskedésnek lesz ott egyik állomása. A Duna, Száva, vasút, a kereskedés gyúpontját helyezi Belgrád mellé.

A rendezetlen s félkör alakú utcák, új építések által mindig jobban tünedeznek, egyenesek lesznek, ha bár bennök por és piszok van még elég. Nagy ház mellett még sok a kis ház, de a királyi új palota, színház, főiskola, (bölcészet, jog és technikával) katonai akadémia stb. mind megannyi alapkövek, melyeken és melyek mellett terjeszkedik majd a város.

Weifert nagyobbyszerű gőz-serfőzdeje, a nyugoti civilizáció italára szoktatja a kis országot. A slivovica üzzön inkább kereskedést.

Ott, ahol a nemzeti erények jók s a nemzet a békák alul felszabadul s szabadon jár, gyors fejlődés következik.

Szabadság és önállóság rugója a haladásnak. Szerbia e két kelléket már megszerezte és bírja, csak iparkodjék kiküszöbölni az ellágyultságot, melyet a török vitt be s a fényüzést, melyet a francia és német csempészett be.

Európai s ázsiai életmód itt összevegyült.

A köznép ősi eredetiségben jobban maradt. Dalokban énekli meg történelmét, szenvedését a törökök alatt s felszabadulását Obrenovics Milos alatt (1815.) A Kossovo (Rigómező, 1389) harctéren vívott csatáról, (mely után a szerbek elvesztették önállóságukat), énekel az ifjuság és a kecskebőrbe öltözött kecskepásztor is. A magyarországi szerbeket azonban nem tekintik olyan édes testvérüknek, hogy dalukba befoglalnák.

Ujabb időből két, történelmi nevezetességű helye van Belgrádnak.

Egyik a Widdin-kapu, hol 1862. június 16-án a szerbek és törökök haragjukat egymás ellen kölcsönösen kiöntötték, minek következtében a pasa a várost öt óra hosszat bombáztatta; de a puskaapor fellegek eltüntével tisztább lett a szerbek politikai láthatára is s ezen időtől mindig jobban önállókká lettek.

A bátor nép sokszor csinált Szerbiában politikát. Faluról-falura harapózik el az engedetlenség, ha valamely kormánynyal nincsenek megelégedve, s mert hazájukat s a szabadságot mindenek fölött szeretik a szerbek, a demokratikus országban hamar kész a népfelkelés. Jelen esetben azonban a szerb nép nagyobb önállóságát nem annyira a hőstettek, mint ügyes diplomatisálás hozta meg. Habár a Widdin kapu csak két idomtalan kőoszlopra épült faházból áll, mint nemzeti emlék mégis érdekes. — Árnyékában politikáról elbeszélgetni szeretnek is. Kis nemzetnek apróbb emléktárgyai csak úgy kedvesek, mint a rómainak a Konstantin- vagy Titusz-kapu.

Belgrádnak a másik történeti nevezetességü helye a topcsideri park.

A fővárostól egy óra alatt jutunk oda, beleszámitva az utcáknak páratlan rosszaságu kövezetét, melyet ki nem kerülhet kocsink, s ha nem törik, hát lassan tovább halad. Az ut felkavart porát a terebélyes hársfák és rezgő levelü nyárfák csak lekötik s a fasorban, hol kocsink jár. megtartják. Ezen porárada-ton csak az segít, a ki porból világot alkot, ha felhőit ide küldi öntözgetni.

A fejedelmi villa (nevezzük csak így, mert nem a király, fejedelem építtette,) olyan egyszerű, hogy az Andrássyuti villák tulajdonosai megapprehendálnának, ha a fejedelmi villát ezekkel összehasonlitanók. A Kárpátokban országutak mellett akárhányat lehet látni különbeket.

Falépcsőjétől, mely az emeletre visz fel, kong az egész kis ház. Szobáiban az egyszerűség maga lakik. Nagyobb fényüzési cikket benne nem találunk elvértve sem.

A vén Milosnak, a ki disznóhajcsárból vergődött fel a fejedelmi trónra, volt ez kerti háza. Egy ládában mutatják még csizmáit is. A csizma után ítélve, nagy ember volt, de hogy kegyetlen is volt, azt a nép énekli. Egyszer egy papot, mert vonakodott egy szegény embert dijtalanul eltemetni, maga lökött sirba s élve temette el. A trónról elkergették, meg-meg visszahívták, hamar megtörtént az akkor, mikor a török is, az orosz is parancsolt még, a nép pedig oda hajolt, a ki adó elengedésről jobban beszélt neki szájizére.

Igy változott a trónon rövid idő alatt Karagyorgyevics és Obrenovics.

A park egyik tisztásán, a melyen az ut is vezet, egy kis emlék hirdeti, hogy 1868-ban itt gyilkolták meg III. Obrenovics Mihály fejedelmet, séta közben.

Talán akkor is népe jó sorsáról gondolkozott a művelt, kegyes fejedelem, mikor az első lövés érte.

Kit ismételve is trónra hívtak, így mult az ki, össze-vissza szurva, löve.

Egész Belgrád — történelem.

Csak néhány lap volt, melyet fölötöttem.

AZ AL-DUNÁN.

Európa második legnagyobb folyóját, mikor Dénénynél a magyar nevet felveszi, a Kárpátok üdvözlík. Dunánk útja ezután diadalmenetre változik. Partjain ígéző fájképek váltakoznak gyors egymásutánban. Elvonulnak azután a Kárpátok, ércet termelni s gránit-tömböket alkotni. Elég anyagunk van tehát, hogy állíthassunk nagyjainknak szobrokat.

Visegrád vidékén, hol nagy királyaink egykor székeltek, folyó és hegy egymásnak búcsút ínt, s viszontlátást ígér az Al-Dunán.

*

Alig hagyja el hajónk a belgrádi partokat, alig kerülí meg a lajta-meszes sarkantyút, mely a nagy folyót is más irányba tereli, rézsút átellenben márís Páncsova városának magasabb. épületei iparkodnak elénk tűnni, százados fák koronái fölé emelkedve. A város épületei közül legjobban kilátszik az ídomtalan görög templom, melynek több oka volna elbújni. Olaszországi bazilikák formájára, kupolával s külön harangtoronynyal építették, de nagyon rossz arányokkal, Vörös falai mintha csak maguk is pirulnának, hogy kontár keze alul kerültek ki. A város alatt a Temes folyó siet a nagy Dunával összekelni.

A páncsovai ártéren védgát mögött, a csángók telepei: Hertelendifalva s odább Nagygyörgyfalva szundikálnak.

A magyarországi alacsony partvidék unalmában nyújtózkodik, lombos erdön kívül, változatul mitsem mutat, míg a szerb parton a dombság egész láncolata kíséri a Duna hosszát mosolyogva.

Smederevo vagy Szemendria s Kubinnál is, jobbra-balra, a szem határa szélesedik. Smederevo! Elferditett neve után ki gondolná? hogy ez volt a híres Vég-Szendrő, a magyar történelem egyik tanuja.

A Duna habjaiba könyöklő rovátkos bástyafalak, sok támpontot nyujtanak még, régen elmúlt események felelevenítésére.

A szerb kényurak itt székeltek egyidőben s a szemendriai híres fehér bortól, itt hevültek, hol mellettünk, hol ellenünk. Akkor is viseltek az emberek köpönyeget, akkor is volt szél és politika. A politika szele akkor is a köpönyegek irányát megváltoztatta. De lássuk a honi történelmet.

Kemény szóval azt izeute Vég-Szendrőre Murad szultán (1438) Brankovics deszpótának, adja fel Vég-Szendrő várát! azt az erős várat, melyre néki nincs szüksége, kár is volt így felépíteni. Maga pedig jó Brankovics jójjön egy jó feketére Drinápolyba. Murád szultán ottan várja.

Brankovicsnak föl az agya, ugyan mit csináljon? Sasfészket csinált magának — s ő ezt most egy-két szóra odaadja? De ha el nem megy a parancsszóra — imigy gondolkozik — várhatja a török rendszala-

got, nyaka körül jó szorosra fűzve. De a deszpotának sem szállt inába a bátorsága. Az izenetre adós maradt válaszával.

És nem is azért építé fel Brankovics az erős várat, hogy egy-két szóra Murad szultán, ki a várra kancsal szemet vetett, ajándéku kapja. György fiára bizta legott az erős vár megvédését, maga pedig másik fiával és kincseivel Albert királynál kopogott be segítségért. Mig a karok tanácskoztak, Vég-Szendrő alatt Murád ágyui is megszálltak.

Nagy volt az ifju Brankovics vitézsége benn a várban, de nagyobb volt Murad seregének emberáradata a vár alatt. Vég-Szendrő elesett. A két sógor harcolt egymás ellen, Brankovics és Murad. A szultán győzött mint erősebb, győzedelmét betetétzte, sógorának mindkét szemét kiszuratta s megvakitva várfogásra hányta. A hős de szerencsétlen fejedelem-finek gyászos esetére, emlékeztetnek - a bástyafalakon a lörések.

De mindezekre megtorlás is következett.

Firus bég (1454) 30,000 emberével ismét ostrom alá fogja Vég-Szendrőt. A szomorú apának Brankovicsnak, Hunyadi hoz segély hadat. Habár Magyarország fehér hollóját, az egyetértést, a Cilleiek messze üzték, Hunyadi mégis Firus béget megveri és elfogatja, seregét meg tönkre teszi. Ezt beszélük másodszor az annyi vértől ázott bástyafalak.

Más látképe van most itt az egész tájnak. Pusztulásnak nincs már nyoma.

A hegyoldalon szőlő-tőkék sütkéreznek. Probus

császár venyegéi tenyésznek és jó bort adnak. Boráról is híres Szemendria.

A várfalak mellett a kis Jesava s odább a nagyobb Moravának hullámai temetkeznek a nagy Dunába.

Egyelőre elvonulnak a hegyek s dombok a víz partjáról. Kanyarog a Duna össze-vissza, féken mi sem tartja. Olyan mint a kósza gyermek, aki az apai hatalom alól kibujt s szabad szárnyakon mozog a világban kény és kedv szerint. Sök szigeteket képez a víz, s ott a hol az süppedő lágyságot hagy maga után. hosszú lábu vízi madarak világának sokasága csap nagy mulatságot. Csokonai époszának a hősei, jó falatokat szolgáltatnak a ríkoltozó madaraknak.

Báziás fölött odább, hol a Duna félkört ír le szeszélyében s a jobb parton a szirtek ismét gyülekeznek, egy szírtormon, csupa csillámpalán, a római eredetű Ráma várának avas falai, elég épen álldogálnak s a víz tükreben elméláznak.

Itt kezdődnek a Dunának nagyobb szerű áttörései. Bámuljuk a folyam sebjét 16 mértföld hosszában, Báziástól Vaskapuig, mint mosta el, hogy vitte el a legkeményebb réteget is, szóval mindent, a mi utját állta.

Báziásnál véget ér a vasuti sín. Párisból indult s itt ért véget. Merre veszi folytatását? hol ér tovább véget? E kérdésre feleletet ad majd a jövő idő.

Errébb, hol a hegyek lába rónára lép támaszkodni, a kereszténység negyedik századának vége felé, két nép harcolt s egymást törekedett tönkre tenni, kiirtani. A hunnok és góthok itt mérköztek. Ellák el-

esett, 30 ezer hunn is vele. Atillának győzedelmes fegyverét és vitézségét, fia már nem örökölte.

Gradistenél ismét római róm, a VII-ik legiónak tégláiból.

Moldovánál mindkét parton szirtek s hegyek sorakoznak, hogy elállják a Duna útját. Az elemeknek harca van itt.

Küzd a víz a kemény kövel, több barlangot váj a víz a meszes sziklafalba.

Tátongnak e sebek mindenfelé. Ez az első szoros út itt, hol szakgatott hegygerincek s kimagasló sziklatornyok az utazónak sok szép képet adnak. Alig néztük az egyiket, eltűnik ez s jön a másik, s közel oda, hol a Duna összeszorul, kömedrének közepéhől, hegyes sárgás-fehér meszes szikla, mint egy lobor emelkedik. (20'). Olyan mint egy szélesebbalappal biró colonna.

Bábákájnak hívják ezt a lobor-követ.

Hogyan került ide? a nagy Dunának kellő közepére . . . Törjék rajta fejüket a geológok!

Én addig a regét mondom el, mely e vidék népénél róla szájról-szájra jár:

Régen, régen, Törökország fénykorában, mikor az ozmánok félholdja tündöklött még, és uralmát a népek messze földön rettegték, egy török aga élt és kéjben furdött e vidéken.

Sok szép asszony volt a háremében s a sok szép asszony között is, egy kiváló szép. Észbontók voltak bájai. Szűrő fekete szemének pillantása bűvölt, bájolt. Mámorító cirógatását sokszor élvezte a boldog

aga. Ezt a csudaszép háremhölgyet egy délceg magyar megszerette s megszeretvén elszóktette, ezer veszélyel is bátran szállva szembe.

Mikor az aga hirül vette bűvös-bájos háremhölgye hűtlenségét, janicsárainak legott sok pénzt ígért, ha az asszonyt visszahozzák élve s fejét a gyaurszöktetőnek.

Ki a vitéz? ki a bátor? janicsárok!

Tíz erszény pénz, színarany pénz, nagy jutalom. Ki az éltét kockáztatja, annak adom!

A janicsárok sóvár szeme, a tömérdek pénzre tapad.

Én vállalkozom! így kiált fel egyik — bátorsággal, visszahozom nődet uram! s fejét a galád szöktetőnek.

Itt a kezem, mond az aga, kész az alku.

Magyarország határszélén egy magyar várban, a legszebb asszony és a délceg vitéz élnek egymás szerelmének.

Ravasz janicsár, kit a birvággy erősen hajt, hirül veszi hogy nyomon jár, terveket főz, kopasz feje csak úgy izzad bele.

Meg van a terv.

Atöltözik. Minden ruhadarab hamis rajta s félrevezető. Kiséretét a szerb nemzedékből veszi.

Magyarország határánál, mintha százan üznék őket, lihegve futnak, és a marre futnak, utánuk az út pora is jó magasan kavarog fel. Elfáradva, kimerülve, megállnak a magyar várnál s így szólnak be és esengnek: Űz bennünket török csapat, nyomunkban is vannak már, jó uram adj menedéket.

Ád a jó ur menedéket, megszánya az üldözöttet.

Megrohanás, egy-két csapás s hull már annak feje, aki adott menedéket.

Borzasztó erre s ájuldoz a csudaszép nő, elaléltan teszik lóra s elvonszolva viszik vissza. Gyöngysor helyett durva kötél van a nyaka körül kötve, s a kötélen függ a feje annak, aki menedéket adott. vállalkozó iparlovagoknak.

Uram! itt a feje, elhoztam mert így kívántad, mondja a janicsár büszke önérzettel az agának. Itt van élve, lóra kötve, birlalója sok kegyednek, a legszebbik háremhölgyed. Kockára a saját fejem tettem. Nyertem. A tiz erszényből egy darab pénzt sem engedek.

A legszebb asszony térdre esve kegyelmet kér. Nincs kegyelem, így rivallt rá a bosszus aga. — Megbosszulom galád tettet.

Vigyétek, szemeim ne lássák többet, nem érdekes kegyeimre. Ott a Duna közepében, hol a loborköszirt meredez, láncoljátok oda, halljon meg, mint érdemli.

Bánja majd meg ott a tettét. Vigyétek, könyörgését hallgatni én nem fogom.

Ifju s szép volt, keble tele szerelemmel. Még tegnap is hódolat környezte. Ma már nehéz láncok kötik oda. hová a madár is csak félve repül.

És a sziklát elnevezték Bábákájnak, mert Bábákáj (Bábákáj sze) annyit jelent: „bándd meg asszony.”

A tiz zacskó pénz a janicsárt urrá tette. Hűségének meg van bére.

Az agában a bosszú érzet csillapult már.

Hű szolgával hóhért küld ki másnap, vessen véget háremhölgye kinjainak. Volt ideje, megbánhatta tettét.

Ámulnak a kiküldöttek.

A láncokat hab zörgeti. de nincs a láncon, kit a bosszú arra kötött.

Fél a szolga, fél a hóhér, hirt vinni az eseményről. Megegyeztek. hogy hazudnak.

Uram! nem volt szükség kivégzésre. Allah, maga végzett. Szélviharban, habtorlások, bűnös nődöt elvonszolták. ruhájából hirmondónak, alig maradt néhány foszlány.

Allah nagy, nyugodjunk meg. az a legjobb, amint végzett, igazságot szolgáltatott nekem.

De nem úgy volt, a mint. az aga belenyugodott a sorsába. Tévedések játéka volt a dologban.

Nem a délceg magyar fejét vágta le és vitte el a bátor janicsár. Másé volt az a fej, a diszben álló várszolgáé.

A hön szerető délceg magyar, meghallván a történeteket, nyomon kísérte a bérenceket s sötét éjben sok veszély közt békóitól feloldozá kedves hölgyét, a kin szive, lelke csüngött. Arcáról boldog érzés ragyogott le, mikor a várba vitte s biztonságban elhelyezte.

A tévedések játéka, boldogságuk folytatását szülte. Mult az idő.

Kárlovici csata után, az aga került a délceg magyar fogságába. Hirt vesz itt az aga, a tévedések játéka káról.

A jobb értesülés után, szomorkodva lehanyatlott, s elköltözött oda, a hol nincs csalódás — hurikban.

De a sziklát ma és mindig, Bábákáj-nak hívják.

* * *

Alig hagyja el hajónk ezt a magas szikla követ az Al-Dunának legszebb romja tűnik elénk. Golubács vár romjai.

„Hires vár volt hajdanába.
Mutatja is a bástyája,
. pedig
Felénél több porban fekszik;
Dúl-fúl rajta az enyészet,
Hol lelne valami épét,
És ha talál, zord dühében,
Szétszórja a magas légben.“

A romok fölött őseinknek szelleme leng. A Duna vizéből kiemelkedő lépcsős sziklán, az egykori toronyokból sok rejtett út s rejtett falból, 5—6 csonka torony most is áll még. Ugy állnak mint fecskefészkek, egy-egy szikla-csúcsra illesztve. Szirt ormán a legnagyobb, véres események hirdetője, Talán azért olyan vörhenyes az a szikla, mely a romot tartja, mert ember-vértől olyan nagyon sokat ázott?

Magyar, szerb és török elnevezése, a római Columbiából van lefordítva. Galambtól van véve neve, hej pedig oroszlán-csaták voltak azok, melyek e stratégiai erődben és erőd alatt vivattak és eldőltek.

Kulcsa volt a Dunának, azon időben.

Galambóc vár! A magyar történelem, sokat beszél rólad.

Letelt a fegyverszünet melyet Murad szultán adott.

A törökök hódításra felvonultak.

Kezdődik az ágyúdörgés, szablya csengés és pajzskoppanás. Dán, havasalföldi vajdát ugratták meg legelőször. Szerbia agg fejedelme Lázárevics, Dánnal és a szerb urakkal együtt megrémülve, Zsigmond királyhoz fut segítségért. Zsigmond király azt sem tudja, hol a feje, itt a husziták követelnek, ott törökök fenyegetnek. Meggyült baja mindkettővel.

A vén Lázárevics, unokájából (Brankovics) magyar főnemest és ország-tanács tagot csinál. Brankovicsé lett Szerbia, magyar fenhatóság alatt. Nándorfehérvárral Galambóc is, szerződéssel visszakerült. Dán vajda is hazakerült, Maróthy János tette vissza székébe.

Mikor az agg Lázárevics meghalt, a török hadak elfoglalták Galambócot. Következő évben (1428) magyar hadak ostromolják tűzzel-hévvvel a várfalakat s több rést törnek rajta.

A magyar történelem ánnáleseibe itt került egy magyar asszony neve. A Cecilia név ez, Rozgonyi István ifjú hitvesée.

A bátrak közt is legbátrabb ő. Ezer veszélylyel is szembe szállva, gályát vezérel és hajórajjal ott támadja meg a török hadat, a hol legnagyobb pusztulást tehet benne.

Rendre süllyednek a török hajók, de a Duna vízének sincs olyan erős áradása, a milyen nagy, Murad

szultán seregének áradata. Ha ezrével hull a népe, sok ezerrel újra lép fel, lelkesednek, nem veszélyt, de hurrít látnak maguk előtt — édenkertben.

Igy veszett el Galambóc vár. Zsigmond maga is menekült, megfutott díctelenül. Brankovics az erő s hatalomhoz szegődött, a magyarokkal kötött szerződését félretéve, hódolátát s szép leányát ajánlja fel Murad szultánnak, népét pedig adófizetővé tette.

Ez volt Galambócnak története. Szendrő alatt következett folytatása.

Mi pedig, ha elmegyünk a galambóci romok alatt, s ha a veres sziklák alatt a habokat futni látjuk, míg a romok uralma alatt áll kedélyünk, menjünk vissza a képzelet szárnyain a történetben gazdag multra, mikor itt kezdődött (Bajazid alatt 1391-ben) megásatni az a nagy sír, mely gyorsan bővült s Mohácsnál már olyan tág lett, hogy egész nemzeti hadseregünk elfért benne.

* * *

Néprege is van Kolumbácsról.

Nagyon régen, oly időkben, mikor még ur volt az, a ki rabolt, itt is élt egy olyan uri rabló. Oláh volt, Borucesausznak hívták. Nevénél is rutabb volt ő maga. Columbia romjaiban fészkelte meg magát, mint a sas a fellegek közt. Ostora volt e vidéknek, a merre járt, pusztult minden s nem lehetett hozzáférni. Nagy lábón élt udvarában, mint egy király, kapui csak akkor nyíltak, ha megzsarolt adófizetői pénzes zacskókkal kopogtattak. Hajó is csak úgy mehetett vára mellett,

ha a vámpénzt előbb beküldötte. Sziklapincéiben halomszámra volt az arany- és ezüstpénz. A babonás nép most is hiszi, hogy sok kincs van a sziklák alatt.

* * *

A rom alatt s a rom körül csapkod az ár, sok sziklaodút és barlangot váj. Ezek egyikéből mérges legyek zümmögése sokszor hirdet veszélyt. Mikénta tova lebbenő felhők, úgy röpülnek meleg napon szerte-szélylyel, sok baromban kárt ejteni, a kolumbácsi mérges legyek. Szent György lovagot okolja a környék népe, mert a mikor Kolumbácsnál legyőzte, megölte a tüzes sárkányt, ott hagyta, hullájából felhő számra száll azóta a sok mérges légy.

* * *

A partok egyre jobban meredeznek s a mint ezek tornyosodnak, megszűkül a Duna medre. Alibég-nél nagyon keskeny lesz. Paläozoós palák és vizgyülemektől kivájt gneusz sziklák magasodnak fejünk fölött, fenyegetnek.

Drenkovánál a gőzösre hajó-kalauzok szállnak, kik jól ismerik a veszedelmes szirtes utat. Vizbe mártott rudaikkal tántorgó hajónknak irányát jelölik ki.

A Duna kissé délre fordul, s mint a fáradt vándor, jobb utat néz. Mind hiába. A fejedelmi folyam, mely másutt határokat hódított fékevesztett uralmának, itt megszorulni kénytelen, sok a gátja; s ha előbb 600 öl sem volt elég neki szélességnek, hellyel-közzel

80 ölre szorul össze. — Hasonló a pazarlóhoz, ki sokat költött dobzódásban s kevéssel kell beérnie józan-ságban. — Kezdődnek a zuhatagok, viztorlások, összeszorult kőszirtok közt. — A szemhatár is egyre szűkül. Szörnyüködünk, csudálkozunk a »borzasztó szép« képeken, melyet a természet honunk határán összehalmozott.

A touristák által magasztalva kikiáltott Rajná, ilyet sehol fel nem mutat.

A „kis- és nagy-Közla“ összefüggő viztorlatok egymásután következnek. — Kemény ágyban, szikla ágyban nyújtózkodik itt a Duna, ezért olyan haragos.

Közeledik most a „Dojke“ torlat. Merően nyúlnak fel a meszes szirt falak, s szikla-törmécsök bukkannak fel víz alól is. Két hatalmas elem, víz és a föld küzdenek itt uralomért, — mondják meg a geológok — mennyi ezer év óta?

Új torlatok jönnek. „Izlás“ itt van, utánna meg „Techothia“. Porphyr és rhyolithtörmécs alkották a sziklafalat. Az ősi természet szeszélyes játékaik ezek. E helyen a mérce ezer ölre nyolc láb esést jelez. Itt végződött a rómaiak Dunája, és kezdődött az Ister. Ismét viztorlat jön „Greiben“ néven. Egy merész szirtfok képezi azt. A Dunát miutha el akarná zárni. Hiú erőlködés biz az. Magasaka neocom- és Tithon-meszes sziklafalak. A balparton Treskovác tompa sziklakupja 2000 láb magasságból merően bámul maga alá. A természet őserőinek, bámulandó sirkövei ezek.

Grebennél a Duna ismét mintha nagyobb lélekzetet venne, tágul kissé.

A szirtek alján, parton, kis falucska húzódik meg árván. Svinicának hívják. Geologok szeretnek itt tanýát ütni, ritkább fajú kövületet keresgélni. A kis templom a vízre néz le egykedvűen. A vierwaldstätti Tell kápolnára emlékeztet. Odább három torony tűnik fel a szemhatáron. Eredetök? régi idők homályában vész el. Utunkat regényesebbé teszik. Egyik torony a vízben, szikla-erősen áll. Az ő is magas hidon megy rá. A két másik torony, magassabban s parton áll már. A kocsi-út melyet nagy Széchényi és Vásárhelyi mérnök, Drenkovától Orsováig, sziklák mentén húztak, a tornyok között visz el. Mikor a kocsi a parton álló tornyok lábához felkapaszkodik, rendesen pihenőt tartanak.

Szép pont, mely egyesít sok romántikát. — A „Trikule“ toronyromok ezek, de a „juci tornyok“ nevét is viselik, mert közel esnek a „juci torlat“-hoz

E várromokkal ékitett pontról szép távlatkép nyílik az előttünk mindinkább kibontakozó nagyszerű „Kazán“ szorosra. Közben-közben a hegyhasadékok kicsinyes völgyeiből, csörtető patakok szaladnak le. Elnyeli a Duna őket. Szebbnél-szebb képrészletek tárulnak fel. Két parton a sziklafalak, mindig jobban összejönnek, keskenyülnek. Kazánnál legkeskenyebb a torlats tájképi bájakban nagyon gazdag. A hajó fedélzetéről tett szemlélet nagyon hálás. Ennyi sok szép lapot, ritkán lehet egymás mellett látni, a természet könyvében. A vártnál, többet kapunk. Jobb parton a 2200' magas Strbác, mészsziklafal, fehérségével imponál már messziről. Két sziklafal is iparkodik össze-

szoritani a felséges Dunát, mely itt megfékezett hatalom. Ugy veszik ki magukat a szirtek, mint óriási kőkapuk, melyek elzárják a kijutást. Szinte félünk, hogy hajónk is roncsosá válik azok közt. Minél jobban közeledünk e kolosszokhoz, minél jobban keskenyül a Duna medre, minél jobban sistereg és kavarg a víznek sebje, minél inkább növekszik a hullámoknak vad hajszája: annál jobban emelkedik lelkünk a nagyszerűségükben páratlanul álló képek hatása alatt. Szívünk dobog s egy neme a félelemnek vesz lassan erőt rajtunk. Parányiségünk érzete szüli ezt a félelmet. Mintha két ország szirtei akarnának itt össze csapni, fenség s magasságért harcot vívni! A Duna mintha maga is félne a szirt óriásoktól, gyorsabban fut. A magas sziklafalak között alant járó gőzhajó is dióhéjja törpül a szirt nagyságok mellett.

Végre a szűkre nyitott kapu elé érünk. Kis gözösünk, merész Dávidként közeledik a szirtóriáshoz. Elsötétedik, mikor hajónk a sziklafalak sötét árkában jár. Felülről csak lepedőnyi égdarab ad kis világot. Olyan kép ez, mely kápráztat és szédít. Elnémító hatást szül.

A Széchényi út pedig, mint az »Axenstrasse« Svájcban, a kőpart szélén húzódik fel; a kocsit kőfalak védik a mélységbe gurulástól. A Kazán szorol előtt pedig, hol a keskeny part is elfogy, az idő által lesodort sziklák halmazától, alagutban tűnik el a kocsis út. Nagy ember nagy alkotása ez az út. Csak nagy mű tehet nagygyá. E megmaradó nagysághoz képest, az a nagyság, melyet a címek adnak, csak tűnő meteor.

Azal-dunai utak legfestőibb részén vagyunk. Huzódik a Kazán szoros mértföldnélis hosszabbra. Gyors egymásutánban tűnnek el a képek, s ujak jönnek. A partok szirtei pedig, mintha csak sajnálnák, hogy a Duna elhagyja hazánk határait, összeszorulnak, hogy késleltessék folyását. A csapkodó árban milliárd fehér gyöngy születik, száznolcvan lábnyi mélységből törnek föl. Szórja a gyönyöket a víz folyásának akadályul szolgáló sok ezernyi hegyes kő. Ötszáz ölnyi hosszúságon, nyolcadfél lábot esik itt a Duna vize.

A Duna szoros ezen részén, hol a hullámok egymást örült sebességgel kergetik, a balparton tíz ölnyire a víz fölött egy barlang tátong. Azt tartják róla, hogy Traján császár katonákkal vágatta a sziklafalba s örseget helyezett el benne, mikor Dáciában hódítani járt. Most „Veteráni barlang”-nak hívják, attól az osztrák tábornoktól kapta nevét, a ki az ür meneteit 300 emberrel szállatta meg, mikor Lipót király a török ellen harcolt.

Traján ívezetes utja a jobb part szikláiba vágva, bámulatot költenek. Hogy juthattak munkáskezek ilyen hozzáférhetetlennek látszó helyhez? mi adhatott támpontot a függőleges sziklafalon? Léleknélküli erő nélkül, tökéletlen eszközökkel, hogy csinálták? hogy faragták ki kemény kőből ezt a boltozatos szikla utat, melyet a XIX-ik század embere is csodálva néz, ki tudhatná? Az a halász ember pedig, a ki Orsovához közel, a sziklába vágott Traján táblát tüzhelyével kormosítja, nem is sejti, hogy a kölap, „az isteni Nerva” kezének a nyoma.

IMP. COES. D. NERVAE.
FILIUS. NERVA. TRAJANUS.
GERM. PONT. MAX.

Római időkről szóló, lapidaris felirat van rajta. A fedélzetről sokan nézik. A római sas és a delphinekől is, látszanak még egyes részek. Traján császár titáni kezekkel, évezredekre szóló emlékeket állított fel az Al-Dunán. Műveinek emléktáblája ez a kö.

Alibeynek hívják a törökök, az egész Dunaszorost. Hegyek fejedelmét jelenti az elnevezés. És helyesen, mert fejedelmi hegy az, mely a nagy víztömeget rohantában ekképp képes kömederbe szorítani.

A szerbek „Klisszurá“-nak hívják a torlatokat.

Több touristának is lehetne zarándokló helye, a felségesen szép Dunaszoros.

Ogradina falu alatt, kezd a Duna szétterjedni. Gyorsabban kezd forogni a gőzös kereke. A Széchenyi-út ismét látható lesz. Kopár sziklák jobbra-balra nagy vizmosásoktól ásítognak. Alig látszik egy-két bozót tetejükön, vagy a sziklafalon csüngve. Törvénye a természetnek, hogy parlagon nem hagy semmit. Egyre jobban tágul a sziklateknő, melyet a Duna — isten tudja mióta már — vájt magának. Orsova is látható lesz, a mint a Kárpátok véghalmain, biztonságba helyezkedett. Történelmi multban elég gazdag város. Zuárd, Árpád vezére hódítá el a bolgároktól. Török háborukban szerepet is játszott fala; a pászárovi béke lerombolta. A magyar szabadságharcban Bem

kardcsapás nélkül vette be Orsovát. A város mellett van az ország határköve.

Ó-Orsova mellett, hol az Albion dombbal Dunába temetkeznek a Kárpátok, és a hol a Cserna folyó hőm-pölygeti zöldes árját, a magyar és román hatarszájára, a két folyó alkotta zugban, magas jegenyefák zöldje között, barátságos kis kápolna byzanti stílusban pompáz.

Történeti nevezetességű hely ez nekünk. Ingoványos ártér volt itt; rejtett hely, a merre senki sem járt. Mikor a szabadságharc vészfelhői összetornyosodtak hazánk fölött s Kossuth, szabadságharcunk mithosz alakja, kénytelen volt menekülni, itt ásta el a szent koronát titoktartó sötét éjjel.

A koronázási jelvények feltalálása (1853. szept. 8.) után, királyunk építtette ide ezt a nemzeti emléket, mely a múlt eseményét, a jelen eseményével fűzi össze. Azóta a vihar is már lecsendesült és az ég is kiderült hazánk fölött. Múlt idők emléke a kápolna.

Alig szélesedett ki a Duna kissé, s alig távolódott el hajónk Orsovától egy fűttyentésnyire, a folyam keblére egy szigetet ölel fel. Ó-Orsova ez, a török Ada-kálé. A török innét is már kihúzódott, a sziget most mienk. Nincsen rajta semmi nevezetes. Egyszerű kis sziget, mely ringatózik a nagy Dunán. Mi csak fecskeszárnnyal érintettük.

*

*

*

A Duna balpartján a Bachna-patak jelezi a román földet.

Hajónk a Vaskapuhoz közeledik. A néprege nevezte el Vaskapunak. Azt beszélik, hogy az összeszorult víz, itt olyan gyorsan fut, hogy a vasdarab is úszik rajta. Vaskapu ez valóban, mely elzárja a közlekedést. Széchényi dőngette el először, a kezdett munkát, most készülnek folytatni.

A Duna e helyen, még a század elején is hajókázhatatlan volt. Azóta, hogy több kiálló szirtet repesztettek, kisebb hajók elcsúszhatnak rajta. A hajó reszket s ide-oda tántorodik, mikor alatta, az elem küzd. Az a sok örvény, melyet a víz medernek kövilága előidéz, a hajót ide-oda ráncigálja, irányától el-elkapja. Másodpercenként tíz lábat is halad a rohanó víz s 1600 öles haladásában három öles esést képez. Csapkodnak a habok és szétfecscsennek messzire. Valami különösen meglepő azonban nincs a Vaskapun. A magyar és szerb határ között, a Dunaszoros, sokkal több és hasonlíthatatlanul szebb képet ad. De mégis! mikor a víz örült sebje által fényesre nyalt kődarabok előtűnnek, s a csapkodó víz, zománccá simul rajtuk, és ha ezek mellett zúg az örvény, és vonzó, csábos lesz a hangja, mint a syrénkéé, mégis szép képet nyújt a Vaskapu.

A Vaskapunak képe, vízállások szerint váltakozik. Ha kicsiny a víz, a sokszegű szirték közül több bukkán a felületre, rajtuk akár ugrándozni lehet. Ekkor látjuk maga valójában, milyen munka kell még ahhoz, hogy fenyegető állásából, kiszaggassa azt a számlálhatatlan csillám-palás sziklafogat, melyek már annyi hajót roncsosá tőnek. Ezek helyébe sok pénzt kell majd be-

temetni. Széchényi magyar mérnökei és a gőzhajókapitányok, még csak fél munkát sem végeztek itt.

Vaskapunál az al-dunai út érdekesebb része végződik is. Európa második legnagyobb folyója megküzdött az akadályokkal és most diadalmasan hömpölygeti tovább árját. Mikor pedig méltóságos lassusággal, akadálytalanul alább folyt már „szépen folyó víz“ lesz, mint Hesiod nevezi. — Még egy törött oszlop az innenső s tulsó parton. Turnu-Severínhez, a régi nevű de új városhoz közel, érdeket költ. Traján hídjának a maradványai ezek. Damaskusi Apollidorusnak volt a mester-műve, mikor még a híd húsz ívezeten nyugodott a Duna vizén. Az íveket és oszlopokat elhordta a víz és az idő. Csak két romocskát hagytak hátra mult idők emlékeül.

»Fölforgat a nagy századok ércekeze
Mindent«.

Az elbukott világbirodalomnak ez is egyik romja. Építse fel képzeletünk, mit az idő rombolt rajta. A lemenő nap végsugára szendereg most a világbirodalom kétezer éves tanuinak lábainál.

M E H Á D I A.

Még mindig képzeletem előtt lebegtek a Duna-szoros magasztos szépségű képei, melyek mitsem engednek azoknak, miket a Rajna felmutat, mikor az orsovai indulóház harangja felindítá a vonatot a Kárpátok véghalmáról.

A Cserna (fekete folyó) mentén kapaszkodott ez fel mindig magasabbra, mialatt a szirtektől környezett sebes folyó, kömedrében, mintha csak attól félt volna, hogy folyása megakad, száguldvá rohant lefelé.

A szűk völgy még keskenyebbre zsugorodik össze, s egy festői szép ponthoz közel, hol két folyóvölgy egyesül s a Biela-Reka árját a Cserna elnyeli, impozans indulóház várja a Herkules-fürdő vendégeit. Körbefutó oszlopok emelik a szép kupolát. Ha a kupola tetején nem látnók a magyar korona jelvényeit, gondolnók itt a bércek közt, hogy Gastein vagy Ischl politikafürdők vidékein járunk, hol császárok szeretnek adni egymásnak találkát.

Rövid de szép út ez, az ország délkeleti határán.

A határos három országból sok vendég érkezik s csak ez az út visz fel.

Hosszú kocsisor húzodik fel, a sziklapartoktól mesterségesen elfoglalt utakon. Vashidak visznek túl-

partra, hol nagyobb szikla-tömbök állnak gátakul. A vidék több nyelvének felkiáltó szócskáit halljuk ki a kocsikból, hisz valóban oly vadregényes képeket tár fel a völgy szoros. A nap hamar lemegy. Meredező szirtfalak sötét fátyolt vonnak a vidékre.

Kocsink a »Rudolf szállóház« előtt megáll.

Felértünk, hol annyi gyógyforrás fakad s a föld forró gőzt lehel. Látjuk, mit hozott létre: emberkéz és természet.

* * *

Mikor 1817-ben Ferenc császár-király itt járt, meghagyta, hogy a mehádiai fürdőtelepet hivatalosan ezután már csak »Herkules-fürdő«-nek nevezzék, de közbeszédben azért mégis Mehádiának nevezik, habár Mehádia mezőváros egy órányira van ide, a Strajuc porphyrszikla-hegy alján.

A Herkules-fürdőben csakugyan élhetsz kedvteléseidnek.

Ha geolog vagy, telerakhatod zsebeidet diluvial-, lias-, trias- és jura-képletű kövületekkel, gneuszt, granitot s porphyrt keresgélhetsz. Megfigyelheted a természet törvényeit ezen őshegységben, mert érdekes hely ez, nagyobb szerű átalakulásokon ment keresztül, azóta, hogy a föld izzón folyó volt.

Ha zoológ vagy, ragadozó és csuszó-mászó van itt sok. Összehoztak zoológok katalógban, vagy 1600 állatot a környékből. A pikkely- és téhelyröpűek némely szebb faja azonban csak itt honos. De scorpíó (europea) és vipera (amodytes) annyi talán még sincs, mint a hír viszi. Kalandod a talpa europeával is csak

akkor akad, ha angol touristák módjára, ott mászkálsz, hol senki sem jár.

A Cserna-völgy kárpáti flórája 10⁰ R. évi közép hőmérsékben jól érzi magát, bőtenyészetű, színpompája nagyszerű. Ha tehát botanikus vagy s csak egy kerülőt csinálsz egyik-másik völgyben, malomkő nagyságú bokrétával térhetsz haza. Csak látni kell, hogy enyelegnek majd körül nők és gyermekek s hogy mosolyognak a ranunculoides és campanulákra, digitalis és cinerariákra. Violák, irisek és salviák, primulák, menthák és alpesi nefelegtsek, sok szép mosolylyal hálálják meg fáradságodat. A melegebb zugolyok olyan virágokat is fakasztanak, melyeneket csak déli Franciaország vagy Isztria mutathat fel. A vadász üzhet itt elég vadat, szárnyasat és lábasat, olyat is, mely nem fut tőle, őz és zerge módjára.

Ki mindent megúnt, új élet-ösztönt nyerhet itt. Mehádia kielégít mindenkit.

A touristának is, kit a természet szépségei messze csalnak el, itt, hol a zöldkoszorús Kárpátok a szőke Dunával ölelkeznek, jó kiindulási pontja van.

A Kazan-szoros, hol milliárd fehér gyöngyöt szór a víz, Ada-kálé török sziget, hol letűnt nagyság romjait őrzi a történelem múzsája, a Vaskapu, éles-hegyes szikláival, a Traján-híd rom- emléke Turnu-Severinnél, a koronakápolna is, hol hazánk történetének egy lapja van, megannyi érdekes helyek.

Mehádiáról szól azonban most az ének.

Mig másokat édes álom ringat lágy ölében, nézzünk mi szét a völgy szép kertjében, melyet édennek is bátran mondhatunk.

Az ég felé nyúló triasz-mészkő sziklafalak, völgy ölén a kiskertnek, jó kerítésül szolgálnak, ha jön az orkán virágokat letiporni vagy megtépázni a koronások ágait: a sívár, zord és kietlen szikla-falak, nem engedik meg.

Kinek szűk e keret, mit e kép tölt be, felhághat a határt képező falnyulványon Jelenica mare (4008'), Hunka-kamena (3906'), Suskulni (3822'), Serbán (3516') és Domogled (3554') magas csúcsára, honnét messzire leláthat Oláhország síkjára, hol sokan szeretnék ezt a jó határkövet, melyet a természet maga tett le, odább tolni. Hiu dolog, erőlködés. Maradjon e föld mienk, magyar vértől sokszor ázott az. S csakugyan, e gyöngyvidéken, habár nem is emelkednek a hegyek fellegekig, még az is jól érezheti magát, ki a szárazföld összes fürdőit és szép helyeit bejárta már, mert a szemlélő utazó figyelmét, sok köti le itt. Elgondolkodik az elme, elmereng a szem, hacsak látja Európa legrégibb fürdőhelyét.

Meg-megállok a gyógycsarnok előtti terrászszerű park közepén. Látom az egész fürdőt két sor házával; előttem a fedett sétány, mely félkör alakban köti össze a három legimpozánsabb épületet. A parkban délszaki és honos virágok versenyeznek színpompával, illattal. Hisz e szép völgyben, hol nyugalom ütött tanyát, 534 lábbal alig vagyunk magasabban Ádria partverő hullámainál. Mellettem egy ugrókút önt ércoroszlánok szájából gyöngyöző vizet, márvány-medence öblös szájjal nyeli el. Mellette egy bronz Herkules emlékeztet a rómaiak »ad aquas Herculi sacras« fürdő-

jére, melyet Traján császár fedezett fel, mikor erre vitte légióit. Előbb temploma is volt itt Herkulesnek, most csak szobra, melyet eső áztat.

És az a sok emléktábla, melylyel a római impériátorok a gyógyforrásokat Herkulesnek szentelték, — elég volna egy, a hajdankorban virágzott városra. — Herkules-fürdőnek a régi Dáciában nyilván nagyobb szerep jutott.

Hygiea s. Aesculap templomainak romja sincs már. Anyagából újra épített a kor, klasszikus téglából — paraszt házat.

A források sokasága, gazdagsága, különféle gyógyhatása, a palotaszerűleg emelt épületek, szállóházak, a minden igényeknek megfelelő kényelem a fürdőben és fürdön kívül, szóval minden, európai színvonalra emelte már Mehádiát.

A »Ferenc-fürdő« ott lenn, egy magában, renoválás után áhitozik; rösteli, hogy így elmaradt társaitól.

Főlebb a kupolás »görög templom«, a természet templomában, kis oltárrá törpül.

»Mária-fürdőben« a 13 öl hosszú tükörfürdő, díszére válnék »dunai« bármely úszodának is. Gyógyhatásu vize csöveken jön a Herkules-forrásból.

Következik a torony és erkélyekkel diszitett szállóház 118 lakszobával. Legújabb izléssel építették. Homlokzatán sok faragvány van, udvarában ártézi kút. Fővárosi minta-szállodát nem lehetne máskülönben berendezni.

Az oszlopsoros és ívezetes, renaissance-izléssel

bazilika formára épült gyógy-csarnok itt, középén, a társasélet gyupontját képezi. Homlokzatán a nemzeti-ségek allegorikus alakjai vannak. Kiket szétszór ezer ér-dekpolitika, összehozza a betegség. Belől az épület három hajójában sok hely van tánc- és hangversenyre. Vörös bársony butorzata s az ezüst terem freskói is nagyon szépek. Átellenben, ott, hol előbb sziklák hal-mozódtak fel a Cserna jobb partján, csinos híd vezet át a Szápáry-fürdőhöz. Új épület, hét kupolával büsz-kélkedik, csakúgy ragyog a felhalmozott sok pompától. Modern berendezése, bármely világfürdőnek is díszére válnék; a legkényesebb izlést is kielégíti.

Ha most a Cserna hidján átmegyünk, egy cso-portban találjuk a »Karolina-fürdőt«, »katonai fürdő-házat«, a szép kupolás »Erzsébet-fürdőt« s a legna-gyobb és leglátogatottabb »Lajos-fürdőt«.

Ezek mellé szállodák s vendéglő-épületek cso-portosulnak a jobb parton, s egész utca a balparton. Némely ház egész katonai kóroda. Boszniából hozott sok rheuma gyógyult meg bennök.

Most pedig jer, szives olvasó, s a Cserna jobb partján tégy velem egy szép sétát, menjünk el a »Her-kules-fürdőhez«, »rabló« és »izzasztó-barlangokhoz«, lépünk fel a »Csorics«, »Schneller« és »Coronini« magaslatokra. A tölgyek őserdeinek árnya fog kísérni utainkon.

A kath. kápolnától indulunk. Az út kissé mene-dékes, de kényelmes padok adnak jó pihenőt s lombos hársfák sok virága jó illatot.

Itt egy hasadékból gőz szállong fel, ott meg vízvezetési romok vannak, melyeket az ókor felejtett itt.

A tulajdonképeni Herkules-fürdő legkevésbé lep meg. A cézárook fénykorában szebb lehetett, fényesebb és gazdagabb is, mikora »domus aurea«-ból ezer pompa terjedt mindenfelé.

Zajjal, zúgva, alvilági félelmes morajjal, hasadékból tör elő a 32°-os hévvíz vastag vizsugárban. Víz-bősége legnagyobb a kontinensen. Ötezer köblábnál is több vizet ad egy órában.

Ha Csehországban lenne, világraszóló reklámot csináltak volna már neki.

Érdekes benne a közfürdő sziklafalán egy Herkules-dombormű maradványa. Alig lehet már kivenni, hogy Herkules volt. Ezt a domborművet a köznép valósággal megette. A kinek a lába fájt, Herkuleslábából a kinek feje, Herkules fejéből vakart le egy adag port, hogy vízzel keverve bevegye. Így pusztította el a habona a szegény Herkulest, mert a spárgatakaró formájú oláh sapka alatt, kevés volt abból, mit bölcseségnek nevezünk.

Ha az izgatva erősítő, égvényes vegyhatású és kénvegyületeket tartalmazó vízben megfürdünk, Herkules erejéből belénk is vándorol egy kevés, legalább ismét nagyon könnyen esik a felmenés a rabló-barlanghoz.

Füstös szirt-odú ez, tespedt nyugalom mozdulatlan háza. Inkább pásztor emberek búvhelye lehetett valamikor, mikor a Herkules-fürdőkre a hanyatlás korszaka következett. A monda azonban azt tartja

róla, hogy egykor innét ólálkodtak a rablók azokra, kik bajaikban a forrásokat keresték fel; az áldozatokat azután egy földalatti úton egy közeli várba hajszolták el.

Nincs a barlangon semmi különös, többet ér a megtekintésével járó testmozgás, mert körülbelül másfél-száz lépcsőn kell felmenni.

Közel van ehhez az „izzasztó barlang“. Természetes gőzfürdő, de ezért nyáron, nem jönnek fel; érdekesebb hallgatni, mint tör fel a hév víz moraja ezer láb mélységből. Természet erőinek rejtelmes nagysága.

A közel „Csorics-magaslat“-ról szép kilátást nyílik alant.

Pásztor furulyája, gerlice bűgása, madarak éneke, lombok suttogása, melyiket hallgassuk?

A „Schneller-magaslatról“ a fürdő-telepre igéző kilátás kínálkozik. A 6000 fürdővendég közül, kik a Herkules-fürdőben évente megfordulnak, a gyógycsarnok előtt mindig lehet sokat látni, virágok közt andalgókat. Délmagyarország legszebb gyöngye ez, természeti szépségektől ékes, hogy versenyre kelhessen, mit közelben a Duna folyása Kazánnál felmutat, három ország határa közt,

A „Coronini-magaslat“ azonban az, mely uralkodik a környéken, azért e szép kilátási pontot szeretik is a fürdővendégek felkeresni. Elragadó képek! Svájce sem nyújthat különbeket.

Átellenben meredélyes magasságban s beláthatatlan hosszúságban fehéredik a sziklafal. A mély völgy még

mélyebbnek látszik innét, s a völgy ölén a pázsitok a tar szirtekhez ellentétet képeznek.

Középen és alantabban a Cserna folyó tengerszinű vize hol siet, hol meg játékot űz sok eséssel.

Fölötte a sziklafalat mintha csak késsel vágták volna meredekre. A napfényt fehér sugarakban veri vissza. Kőszáli sasok s egyéb orv-madarak szállongnak fölötte a levegőben s a tar szirt alatt festői képben terül el a fürdő-gyarmat.

Mindezen jó megnyugvási és szép kilátási pontokat akkor nevezték el, mikor hazánknak a szebb jövő felé, rossz kilátása volt. Most azonban, dúló csaták után, itt fenn a tisztább légkörben, egy hajdankori érődítvény romjain, szárnyakra bocsáthatjuk gondolatainkat e jeles fürdőhely tizennyolcszázados multjába. Hisz e rom maga is a multnak hirmondója lett, Traján légiói után dült itt török s a tatárnál is tatárabb nép.

A szirteket a mennykövek hasogatták, kilyukgatták, földrengések a hévvizeket felforgatták megzavarták

Lezajlott és elmúlt minden, s a nyugalom visszaköltözött. Ha minden elpusztul, mit emberkéz itt épített, a természet akkor is még tovább virul. A völgy varázsa itt marad, vonz, csak vonz ide.

G R Á C.

Grác a lajtántuli nyugdíjasok pensiopolisa. hová sokan vonulnak vissza. hogy kiválóan szép parkja s sétányainak árnyában az élet fáradalmait kipihenjék. Grác olcsó város, mégis sok kényelmet nyújt.

A város lakószáma, habár még nem is érte el a százezeret, de abból tíz sem hiányzik egészen.

A szeszélyes folyású kis Mura kékes vizének mindkét partján terül el, a minden oldalról hegykoszorúzott város, melyet ha a közepén emelkedő, befásított várhegyről nézünk, olyan mintha zöld koszorú övezné azt s a Mura ezüstös fényű vize volna a szalag, mely a zöld koszorúról folyik alá.

Grác, nagy kiterjedésű ritka szép parkjával, fasoraival és virágaival, nagyon emlékeztet engem Flórencre, a virágok fővárosára. Talán nem hibázok, ha azt is mondom: Flórenc mellett lehet Grácot emliteni. — Valamint a turista, mikor Velencébe érkezik, legelőbb a szt. Márk campanilléjére megy fel s a magas toronyból szerez magának tájékozást az alatta madártávlatban elterülő Velencéről: hasonlóképpen helyesen cselekszik az, ki Grácba érkezvén, legelőször is 126 méterrel még magasabban emelkedik s felmegy a Schlossbergre.

A csigaalakú, rövidítő átmetszésekkel is ellátott utak sűrű gesztenyefái, utadhoz jó ernyőül fognak szolgálni fölig, s csak akkor fognak tőled elmaradni, mikor a kilátás teljét akarod élvezni a csonka-gula alakú hegy legfelső pontján.

Boldogok a gráciak, hogy annyi szép hajnalhasadást s annyi gyönyörű nap-leáldozást láthatnak a várhegyről, melynek kettős plateauja nagyobb társaságnak is ad helyet az együttélvezésre.

Korán mentem fel s egyedül, hogy háborítlanul élvezhessem az alpesi szépségek teljét. A reg hűse kísért fel csupán. Jól elhelyezett útmutató táblák mellett, könnyen találtam fel. Hol hajdan jámbor remeték csendje honolt, ott most turista léptek támasztanak zajt, mert a gráci várhegy lombkörített sziklacsúcsa, a stájerek Rigije lett. Országuk fővárosának szívéből emelkedett, hogy uralja az egész vidéket.

A kellő nap szerteszökdécselő fényes sugarai, alig törték át a sűrű sötét lombokat, bekalandozták a fészkek kis világát, hogy felkeltsék a lég született művészeit, hogy utólérhetlen koncertben üdvözljék a természet alkotóját, ki világító s éltető napját felkelti minden élő örömére.

A tülevelek közé szorult harmatesöpppek megannyi gyémántnál is fényesebben tündököltek s a belőlük kisugárzó fénytüzek, a szivárvány minden színével ékeskedve, fölülmulták szépséges színvegyülésükkal, a drágakövek fényjátékát.

Lenéztem a lábaim alatt elterülő álmos városra, melynek utcáiról az első tejes kocsik zöreje hallatszott fel.

Milyen prózai mégis az élet, kanállal kezdjük meg a napot! —

Kezemben tartottam a „Steierische Wanderbücher“ egyik füzetét s olvastam belőle a mai napra rendelt evangéliumot.

Ismételve körütekintettem, hisz úgyszólván csak sarkamon kellett megfordulnom, hogy körülöttem mindent láthassak. Egy jó ponton, nagy kőlapra vésett vonalak iránya, elvezetett minden csúcs, város, helység vagy vár-kastélyhoz, mely a várhegyről látszott, megemlítvén a kőlap, a tengerszín feletti magasságokat s az innét való távolságokat. Sok szép ponton s magas csúcson siklott el a szem.

Az itteni ritka szelíd madarak, mintha csak örültek volna, hogy dalukat közéről is hallgatják, versenyezni látszottak maguk között az énekben.

Volt ebben a chorusban, tarka színvegyülékben: pacsirta, sárga és fekete rigó, tengelic, csíz, pintyőke, kék- és búbos cinke, dalabáj, veresbegy, aranymálu, poszáta, citrom-sármány, görbe madárorr, vasorrú-magnyító, höcsik, pirók, locska-selyemfarkú, tövis-szűrő-gébics, házi- és kőfali-fecske, még kicsi ökörszem is, a madarak mesebeli királya, mely csellel a kőszáli sasnál is, magasabbra birt repülni.

De ki is győzné elszámlálni valamennyit, hisz Grácban vannak otthon az éneklő-madarak. Szereti azokat itt minden ember s pajkos gyerek kapzsi keze ellen, a város közönsége veszi oltalmába a kedves állatokat.

Jaj volna annak, ki az utolsó verebet is, csak bántani merészné.

Fáradniuk sem kell, élelmi szert lépten-nyomon találnak a madarak; nyitott kalit vízzel s különféle élelmi szerrel, van elég. Oly szelídek, hogy lábaink előtt ugrándoznak, szinte vigyáznunk kell, nehogy valamelyikre reálépjünk. Egynémelyik bátrabbacska, kézből is szed magot.

Ha Flórenc a virágok városa, Grác a madaraké.

A déli oldalon láthatók még romjai a régi börtönöknek. Ezek egyike zárta el kivégeztetéseig Tattenbach Erasmus grófot, ki Wesselényi Ferenc nádorispán, Frangepáni Kristóf, Zrínyi Miklós, Tököly István s Nádasdy grófokkal, a Habsburg ház elleni összeesküvésben vett részt.

Az óratoronyban lóg Stiria legnagyobb harangja, melyet itt közönségesen: „alte Liesl“-nek hívnak. Lizi valóban nagyon megtermett, 9143 kilogramm nehézségű, négy erős ember kell hozzá, hogy megmozdítsák s megszóllaltassák bömbölő hangját. — Egy Nádasdy gr. püspök, negyven évi fogságot töltött el e toronyban, „borzasztó szép“ kilátással. De nem a püspök, csak az államférfiú, vagy talán nem is az államférfiú, csak a „magyar“ volt itt bezárva. Hazánk történetéhez, sok lapot talál a történetíró, az odvas nyirkos börtön alján.

A másik kisebb harangnak különböző időben különböző nevet adott a nép. Akkor, mikor a kivégzendőknek volt lélekharangja: „Armensünderglocke“-nek hívták. Mikor pedig éji 11 órakor szokták volt meg-

húzni, hogy a korcsmákat s kávéházakat bezárják, akkor „Lumpenglocke“ volt a neve.

Odább, hol hajdan a vasszüz ölelése volt végrehajtója a halálbüntetésnek, most a tűzoltók jelző ágyui ásítognak unalmukban.

Mondják, hogy a magas fensikon, Nagy Károly idejében, erős vár is állott, mely a magyarok betörése ellen tett szolgálatot. Meglehet. Ma a magyarok inváziója, csak a stájerországi fürdőkig terjed; ércet hoznak, de nem öldöklőt.

A várhegyi magaslatról út vezet a parkba le. Rendezett nagy angol-kert, hol a gráci éneklő szárnyasok üdvözlnek ismét, nagyobbított karral.

Jó botanizálás esik a lecsüngő pompás sophorák, nagy fehér virágú magnoliák, liriodendronok s crataegusok árnyában. A töltésszerű, messzire vezető úton, nagy terebélyű vadgesztenyék alatt, mindig találunk andalgókat, kora reggeltől késő estig, nyugalmat élvezőket. Jó menedéket nyújt a tömött fasor nyárhév ellen.

Hol annyi rózsa fakad, hol annyi ezer virág tarka szőnyeget hímez a pázsit zöld bársonyára, hol illatos fenyők nyújtják felénk hívogató karukat s annyi karszék, kényelmes pad kínál pihenőt. hogyne maradoznánk szívesen ott.

A »Ferenc József-kút«-ból hatalmasan felszökellő vizsugár, milliárd cseppben hull alá, a levegőt hűvösítve. Ismerős kép e kút. 1873-ban a bécsi világkiállítás rotundája alatt néztük már Páris nagyszerű gyártmányát. A kis Grác vette meg, míg sok nagy város

fukarkodott. Vastritonok s egyéb fántasztikus vízi szörnyek sok irányban sugárt lövelnek. A hűsítő permet üdíti a virágokat, könnyíti a nyárhevében tikkadót.

Paradicsomi kert, melyet a jó alpesi lég folytonosan virulva tart. Messze földet kell bejárnunk, míg párjára akadunk.

Az öregek csoszogó lépteit, gyakran akasztják meg a dadák által tolt gyermekkocsik. A kerekek alatt csak úgy nyiszog az apró kavics. Puha selyem bélésen cifra csokrok között csecsemők alusszák boldog gyermek-álmukat.

Ifjú, öreg, mind, ki csak mehet, ide jön. Hol a természet mosolyog, a szív is örül.

Ti boldog gráciak! Gráciák ugyan vajmi szerény számmal vannak közöttetek, de azért mégis boldogok vagytok ti, kedves gráciak!

Múzeumot és mauzoleumot, színházat, városházat, domot és monumentumot, képet, szobrot, régiséget, sok egyebet eleget láttam Rómában és Flórencben, Nápolyban és Turinban. Hagyjuk el ezeket Grácban. Ugy sem vindikálja magának Grác, hogy erősen képviseli a művészetet, mesterséget. Lomtárba valók ott a művészet s mesterség produktumai, hol maga a természet remekel. A Joanneum botanikus kertben, a 11.000 növény válfaj között is, csak a kiválóbb szépségű s nagyságú délszaki növényeket nézzük meg. Hisz itt minden virág, minden fűszál, úgy is csak János főherczeg († 1859.) érdemeiről beszél. A stájerek főhercege volt.

A várost elhagyva, keressük fel azt a kis tavacs-

kát, melyet mint ritka szép példányú smaragd követ egyik újján hordozza Grác város.

Mikor Radegundba vitt bennünket a döcögős posta-kocsi, kis félórányira, alig hogy kiértünk a városból, jobbról maradt el a tavacska.

Be sok szépet beszéltek azóta a Hilmerteichről, Radegundban.

Egy szép estét e partnál is töltsünk tehát.

A „Hilmteich“-ot „Hilmer-teich“-nak is mondják, de nevezhetik azt bátran: „Himlischer-Teich“-nak is.

A kicsi, zöld színű hegyi tavacsokák, azok a gyöngyök, melyekkel a vén föld, mint ékszerekkel kicsipi magát.

A Hilm-tó látására előre kíváncsi voltam már. Grácban egy festő műtermében, szép olajfestményét láttam.

Volt, ami a képen volt szebb, s van, mi a kis tóvidéken, természetben szebb.

Szebb volt a képen az, mi az ember kezéből került ki: a kettős tornyú restauráció-épület, melyet eszményszerűleg tett vászonra a művész. — Szebb volt a természetben a fasor, erdő s a tó vize. Ezeket a művészet nem érhetette utól.

Az esti órákban ellepi a partokat a gráci közönség, mely tarka változatokban hullámszik fel s alá. Megannyi csónak, szándolin s egyéb kis vízi jármű, mozgósztatik minden irányban. Szabdálják ezek a tó csendes vizét, az egymást kergető hullámok dudorait pedig a lenyugvó nap pírja festi meg.

Órákig elnézhetnek ezt a vízi mulatságot sokféle

változataiban, ha a nap fáradalmi, lenyugvásra nem kényszeritenének.

A tó-parton, járt út szélén, vak koldús üldögél s játszik hangorán.

Méla-bús hangokat csal ki az egyszerű hangszerből, hogy könyörületre indítson. — Fedetlen ősz fejét nagyon megtépázta a rossz idő. Kiaszott arcán, csak a közeli léptek zaja — melyet elnyel a puha fűvény — támaszt egy kis remény-sugárt. Megszánják őt nagyon sokan, de ő nem szán meg senkit sem, mert ő a föld legnagyobb nyomorultja, világtalan koldus. Kit elhagynak barátai s sokat csalódott az életben, ha elhagyja a városok oduit, hol az emberek görnyednek, künn a szabadban még mindig talál megvigasztaló hű barátot, a természetet. Kit nehéz kór gyötör, annak sebére is balzsamos írt csepegtet a gyógyító természet. Annak ki mindenét vesztette el, megmarad még a remény, melyet nem vehet tőle senki el. A vak — a reményt is elvesztette már. Ő neki nincs senkije, nincs semmije, csak gyötrelme, melyet magába zár s átérez, hogy lelke is fázik bele. Őt már e földön nem vigasztalja meg senki semmivel. Ki mindent vesztett, nem veszthet a mindennél is többet. Őt már csak a szabadulás órája fogja megörvendeztetni, mert akkor örökre megpihenhet.

Adjatok a világtalannak alamizsnát s utaitokon akkor se kerüljétek ki, ha kis időre elkomorit látása. Mégegyszer annyit adjatok ti, kik e szép helyre jártok ki, élvezni a holdvilágos csendes estét Gondoljatok a világtalannak világtalan örök éjére, szomoru

életére, melyben a napok és éjelek összefolynak. De ő azért csak harmónikáz.

A következő nap reggele, öreg gesztenyefák haragos színű lombjátora alatt, Eggenberghez csalta lép-teinket. Egy órai kellemetes időtöltés volt ez.

A 17-ik század első felében épült, négy-tornyos várkastélynak széles fala annyi ablaknak ad helyet, a mennyi napja van az esztendőnek. A várkastély mély sáncaiban, fűrge szarvasok szaladgálnak.

Az Eggenberg családnak ez volt fészke. Az ősök kereskedők voltak, az ősök unokái már mint államférfiak vesznek részt a 15. század eseményeiben.

Az első nemes: Boldizsár, pénznagya volt IV-ik Frigyes császárnak, de a császárnak nagyobb volt a pénzzavara, mint Bódinak a pénzzacskója. S amikor ez kiürült, vége lett a császári barátságnak is. Boldizsárunk a gráci várhegy kaszamátaiban elmélkedhetett ezután az elhagyott, felbillent mérlegről és gyapjúzsákról.

Egy másik Eggenberg, mint jeles hadvezér Sziszeknél, a Száva és Kulpa összefolyásánál kergeti vízbe fulásba a törököt (1593.) s fején hercegi koronával tér vissza.

A 18-ik század elején, e magvaszakadt híres családnak minden kincse, gazdagsága, újonan épített, most előttünk álló várkastélya, női ágon a Herberstein grófi család birtokába ment át. Emlékül már csak az Eggenberg-ek cimere maradt a várkastélynak négy világtáj felé meredő tornyain. — Sas viseli azt a grófi koronát, melyet IV. Frigyes adott Eggenberg Boldizsár-

nak, mikor ez győzte még pénzzel, szóval, jól tartani.

Az ósdi épület elhagyott, dohos szagú termeiben, hova alig hallatszik be a külvilág zaja, a művészet ül csendes diadalt.

Canova teremő vésője egy szoborművel s jeles festők ecsete, több freskóval vonult a Herbersteinok kastélyába. Egész kis múzeum, mely emlékeztet olasz főurak családi gyűjteményeire.

Finom és értékes porcellán daraboknak is sok szép példánya van itt falba illesztve. Őrzik a kincstárban azokat az arannyal átvert takarókat is, melyeket öszvérek viseltek Lipót császár lakodalmi ünnepélyén.

A lakatlan zárt termek levegője, tovább-menésre intett bennünket. Míg a távozó várszolga kezében csörömpöltek a karikára fűzött nagy kulcsok, azalatt mi csendes léptekkel ballagtunk tovább, s elhagyva az eggenbergi hidegvíz és fenyőlevél-gyógyintézetet, negyed órai mérsékelt hegyfelé menet után, közel a „remete zúg“-hoz, a „Ludmilla-nyughely“ magaslatán levő pavilonból, nyugalmasan néztük a szembeeső hegyvidéket.

Látszik Grác és Grácmező, Rozenberg. Jobbról Mária-Trost messzeföldön híres búcsujáró helynek karcsú kettős tornya válik ki fehérségével az erdő zöldjéből. A határos megyékből sok magyar is látogatja ezt a búcsujáró helyet, melynek templom-rajzát, imakönyvek képeiből ismerjük. Alkalmas ponton keressük fel ismét szemeinkkel azokat a szebb helyeket, hova eljutni időnk már nem enged.

Rainer-, Kogel, Platte, szt.-veiti templom és Frauenegg-kastély a lárhatárban, üdvözlünk távlatból.

Falragaszok népünnepet hirdetnek a várhegyen.

Az „Alm-brüder“-ek rendezték a városi szépítési egylet javára, de vele maguk jubiláltak.

Bel- és külföldön, jubileumra minden nap és mindenhol akadhatunk, és minél gyakorlottabbak lesznek az emberek a bókolásban, hajlongásban, annál több jubilans lesz még csak ezután. No de egyletek jubileumán megoszlik a dicsfény.

Mintegy 5000 ember hullámozott lassú mozgással a várhegy síkjain, melyek tarkaszínű zászlókkal s izléses virágfüzérékkel gazdagon voltak felcicomázva.

A hitzendorfi zenekar zengzetes stájer dallamokat játszott, míg a szüneteket Knebel báró ezredének zenekara töltötte ki.

A „Typographia“ daláregyesület, frenetikus tapsvihart aratott „Verlass'n“ kezdetű karinthiai dalával és „Lied der Deutschen in Oesterreich,“ „szabatos énekével.

A várhegy alsó plateauján, a szt.-ulrichi lövészegylet gyermekekből álió zenekara, mulattatá a közönséget. Ezek szüneteit meg egy másik stájer-nemzeti zenekar töltötte ki s így innét is, onnét is zene hangzott minden oldalról.

Bábosok és vendéglősök jó üzletet csináltak. Guri-gázók és lövészek üngre vetkőzve, jól mulattak, — jubiláltak.

Az éj sötétét ezernyi színes lampion tarkázta, élénkítette. Nem tudni közletről-e, vagy alul a Mura

partjairól látszottak-e azok szebbeknek. A torony-óras a dalsarnok kivilágítása, sokszínű transparentekkel különösen jól sikerült; a tűzijáték pedig, sok sikerült látványosságot nyújtott. A stájer-népviselő, nagy választékosságban és változatosságban gyönyörködtette az érdeklődőt.

Legszebb volt az a fürge, virgonc és felpántlikázott stájer-lányka, ki finom választékos öltözkéivel, deli vőlegénye karjára fűzve, a közfigyelmet úgy magára vona, hogy minden tekintet csak rá tapadt, és arcán, arra a kis Amor-gödröcskére, mely elbájolt.

El is röstelte szegényke legott magát, mikor üzőbe vették monoklik, szemüvegek, mindenféle szemfegyverek.

Nézett mindenki, a mivel jobban látott, míg a cipőben járó szőke-angyalt, egy korsó sör mellé dugta el azután féltékeny vőlegénye, s farkasszemet nézett a közönséggel.

Nem-e lesz maholnap belőle is majd: szegény tatár! ?

RADEGUND.

Tulajdonképpen „Szent-Radegund“-nak hívják, de a mennyire szeretik benne magukat az emberek nagyságolni, oly annyira kisebbitik közbeszédben szent Radegundist, kitől a falu nevét vette.

Mi Radegund alatt, nem a magas Schöckel lankáján ágaskodó házak csoportját, hanem a falu mellett dr. Nowy Gusztáv hidegvíz-gyógyintézetét értjük, melyben a főszerepet viszik forrásvíz és fürdőkád, izzasztó pokróc, vizes lepedő, grahamkenyér és aludt tej.

Egy, mindent megmagyarizálni szerető öreg ur, Radegundból, Retekfalvát sütött ki. Annyi bizonyos, hogy hazai fürdőinkben sem hallani több magyar szót, mint itt a stájer bércek alatt, mert Radegund fürdővendégeinek száma ²/₃-ad részben magyar.

Ezért ez invázióért stájer szomszédaink éppen nem haragszanak, sőt ellenkezőleg iparkodnak kedvünkben járni. Tudván azt, hogy a magyar kevéssel is megelégszik, elkeresztelik a sétányt Széchényi nevről, az útmutató táblákat magyar fölírással is ellátják, de az a magyar nóta, melyet itt kottából húznak tiszteletedre a stájer muzsikuskok, csak arra alkalmas, hogy az ebéd utáni szundikálást mozgítsa elő. Ha az-

után fölocsúdol, megtudhatod a programmból, hogy az magyar nóta volt.

Azt mondhatnád szives olvasó, így van ez jól! mikor a három hegy s a négy folyó között is annyi a fürdő, mit keresünk Radegundban?

A pro és kontra érveléssel nem akarlak most untatni, csak annyit engedj meg ezúttal: hogy Radegund egy olyan hely, hová gyógyulni járnak az emberek. A természet maga csinált belőle hidegvíz-gyógyintézetet, mert elárasztotta vidékét szélteben-hosszában forrásokkal s ezek csurgói lépten-nyomon hűs itallal kínálnak meg, miközben szép színű ciklamenek terjesztik illatárjukat a csurgók körül.

A hagyomány szerint jámbor remeték keresték fel először e szép vidéket a 12-ik században, s ott, hol most az „eremitage-forrás“ jóízű vize fakad, templomot is építettek oda szt. Radegundis tiszteletére, mely később látogatott búcsújáróhely is lett.

A 2265 láb magasan fekvő Radegund, most nevezetesebb arról, hogy az ideg, gyomor s reumatikus testi bajokat gyógyítja.

Demelius orvos 1841-ben felállított gyógyintézete eredetileg csak 10 személyre volt tervezve s alig váltakoztak Radegund gazdái Sponner Adalbert cs. kir. tartományi tanácsos és Schindler József, Priesnitz Vince tanítványának személyében, kiknek emlékét egy egy forrás kőtáblája tartja fenn, ma már egy, a világ-hírű gräfenbergi első hidegvíz gyógyintézet mintájára alakított virágzó intézet áll itt 700 m. tengerfeletti magasság jó levegőjében, a szenvedő emberiség gyógyítására.

Priesznitz, a természet nemeskeblű gyermeke volt. Nagy titkát leste el a természet erőinek s megalapítá a vizgyógymódot. A titkot, mikor elköltözött, nem vitte el magával szűkkeblűen, hanem dús örökségül hagyta a szenvedő emberiségre s maga után másokat küldött, hogy mint az apostolok hasonlóképpen cselekedjenek.

Ezer körül váltakozik már Radegundban esztendőnkint a fürdővendégek száma, kik Nowy orvosnak — adhuc viventi — egy közeli hegy magaslatán szép emlékoszlopot is állítottak. Azok a hűsben vígan bugyogó források, 5—9 fokú üde vizökkel, évről-évre mindig több-több embert csálnak még márvány csurgójukhoz.

Azok, kik betegek, nehézkesek vagy restek, a közel „source des paresseux“ gyöngyöző vizénél találhatnak hamar üdülést. Azok pedig, kik szeretnek fenyves erdők illatos árnyában barangolni, a távolabbi Priesznitz- vagy legmagasabban fekvő Margit-forrásnál csillapíthatják szomjukat. A bővizű Károly- s a leghidegebb Alexandrina-forrás is, sok látogatót édesgetnek magukhoz. A „bölcsek forrását“ is alant többen felkeresik s habár bölcsebben nem is, de két órai kellemetes sétálás után megelégedve térnek onnét haza.

Mennyi találka, egészségügyi tanácskozás, vidám társalgás színhelyei voltak már e források, azt elképzelheti, ki ismeri azt a nyüzsgő életet, mely a reggeli, déli és esti órákban a források mellett van. Van itt legalább hatvan forrás egy □ mértföld területen, ezek fele márvány csurgóval s táblával van ellátva.

A csurgók mellett kényelmes padok kínálnak jó pihenőt.

„Melánie-, Oertl-, Dorothea-, Albertine- s Mária-Bronn“ források a keresettebbek. Utóbbihoz, melyet csinos Mária-szobor is diszit, annál is szivesebbea járnak, mert mellette egy, ozsonnákra berendezett csarnokban, pizstrángot is lehet mindig kapni.

Legjobban szerettem a távolabbi „Carolina forrást“ felkeresni. Menedékes, majd lejtős, árnyas utak vezettek oda. Utba esett a 7—8 szótagos viszhang hallási pontja is, hol mindig lehetett találni tréfás társaságot, kik a viszhang feleleteivel mulatták magukat. Utba esettre az Ehrenfels-váromladék is, egy mély völgy szikla-magaslatán. A megrepedezett várfalak még magasan állnak, dacolva az idővel s zivataraival, de a falakon belül magas fenyőfák iparkodnak visszafoglalni a talajt, melyet egykor a várépítkezés vett el.

A középkori romantika iránt mindig hajlammal viseltetem; oly jól esett elgondolkodnom a vár-romok láttára, a távol mult eseményeiről, a 12—14-ik század lovagjairól, kiknek itt volt egyik sasfészekök.

Képzeletem előtt vonultak el Ortolph, Ottmár, Seifried, Wilfing, Ottó és Gottschalk lovagok. Csak nevök maradt az utókorra. Valamikor a lovagok párpáinak dobogását viszhangozta itt az erdős hegyoldal; az aranyos sisakokkal kacérkodott a napsugár, magasan lengett a győzelem zászlaja a várfokról. Egykor nagyon is élénk lehetett a csendes völgy, vár, kastély a zene örömhangjától. Most madársereg énekén, baglyok huhogásán kívül, itt nincs semmi nesz, semmi zaj.

Minden elmúlt már. csak „az emlékezet lebegteti szárnyait a mult felett.”

Visszajövet az „Emma forrásnál” füztem gondolataimat tovább a multról; őt is Emmának hívták s szerettem a testvéri szeretet teljével. Mig én üdülést itt kerestem, addig őt földi szenvedéseitől megszabadítá a halál. Koszorut küldtem sirjára, havasi rózsákból szép koszorut.

A forrás folytonos csevegése sem birta gondolataimat más irányba terelni. Mindig magam előtt láttam gyászruhában azokat a kedves gyermekeket, kik ifjan elhalt gondos jó anyjukban, mindenüket vesztették. Szegény nővérem!

A nap is leáldozni készült immár a szemközti hegy megett. Bearanyozta hosszú vonalon a hegy hátát. Utolsó játszi sugarait pedig ide küldé még egyszer vissza, mielőtt végleg eltűnnék a mindenség homályában. Átszűrődnek a végső sugarak a karsú fenyők lombjain, hogy az „Emma-forrás” márvány táblájának aranyos betűit megcsókolják. Mintha csak azt mondták volna a bucsuzó sugarak: viszontlátásra! — Vigasztalódjunk! hisz mi is feltámadunk. Sursum corda.

*

Van valami a dologban, hogy az érzelmek nagyobb hatása alatt vagyunk akkor, ha hegymagaslatokra felemelkedve szétttekintünk. Szemünk egy tekintetre nagyobb teljét látja a hegyvidék szépségeinek.

Szig-szeg utak vezetnek fel a Nowy emlékhöz, egy sziklás hegy-nyujtvány legmagasabb pontjára. A

ki nem sajnálja fáradságát, hálásan jutalmazza meg a szép kilátás, mely odafenn várakozik reá.

Az utmelléken zöld levelek közül, földi eprek piros fejecskéi kandikáltak ki, hogy a szépszinű ciklámenek illatárjával versenyezessenek.

Szedtünk ebből, szedtünk abból is. A ciklámen csokrokat a hölgyeknek nyújtottuk. Ha már az illatos virágcsát letöri kapzsi kéz, halljon az meg lassu halállal női kebleken.

Felérünk. Fejünk fölött, még magasabban emelkedik kemény szikláról, a Nowy-emplék.

Ritka embernek jut a szerencse, hogy életében emeljenek már neki oszlopot.

Nowy szerencsés ember. Szereti betegeit, bár ő maga a legnagyobb beteg. A „Nowy-Stein“ alapja: hála.

Szépen látszik innen Grác, közepén emelkedik várhegye (Schlossberg), melyet lombos erdő környez. Jó szem távcső nélkül is kiveszi. Ismerem ezt a regényes utat, innét Grácig, Brünneg, Nieder-Schöckel, Neustift s a vashámorokban bővelkedő Andritzen át. A meredek szirtek árnyékában, gyalog, (3 óra 40 perc) tettem meg ezt a szép utat. A visszaút talán még szebb volt.

A másik oldalon megvilágítja a nap a távol Wimpfen-kastélyt, kiemeli a „Klamm-“ és „római-út“ egyes részleteit s bearanyozza a Schöckel tar fejét. Látszik az a sok gyümölcsös kert, mely a gráci országutát szegélyezi; míg a távol hegymagaslaton, Mária-Trost temploma kandikál ki sűrű fenyő lombok közül.

Gyönyörű panoráma ez, mely többszöri látás után is még mindig tetszik.

Talán minél többször látjuk, annál jobban tetszik.

*

Magas Schöckel! Te vagy a grácvidékiek magas Tátrája.

A radegundi fürdő vendégek szeme előtt állsz folytonosan, időjősa is vagy azoknak; ha a felhők főkötőbe burkolják tar fejedet, azt jósolod, hogy holnap rossz idő lesz. Mégis hozzád, ki folyton velünk vagy, kevesen látogatnak fel, bár közel vagy.

Csak egy elhízott gráci kereskedő volt állandó hived. Azt hitté megsoványszik, ha a hideg vizes lepedőből hozzád felszalad mindennap.

Több százados fenyő- és hársfa árnya közelében, — ott, hol a kiapadt „Smyrna-forrás“ diszes gulája mellett vissz el utunk a magas Schöckel-re, magános sir-domb áll, kis fakeresztel, felírás nélkül.

Mikor a nyugalom e helye mellett vitt el utam, mindig kíváncsi voltam: kit rejthet e titokzatos sir? miért temették ide? ki a zöld hant alatt alussza örök álmát.

Senki sem tudott ezek felől felvilágosítást adni.

Névtelen hős sirja-e ez? vagy különcé? vagy talán szerette a természetet? talán éppen ezt a kedves szép vidéket, s kívánta: temessék majdan ölébe.

Könnyebben porlad ő itt, mintha nehéz márvány nyomná.

Egyre meredekebb lesz az út s jól esik megpihenni a „stájer Gebirgsverein Schöckel házánál.“ A hegyről, Schöckel-nek, a mostani vendéglősről pedig: Bartlnak, vagyis „Schöckel-Bartl“-nak hívják csak közönségesen a vendégek, e megpihenőt. Friss vaj, tejfölös hideg aludttej a szikla pincéből, jó méz alpesi virágokból, mindig készen állnak itt azok számára, kik felfáradnak.

Minthogy pedig sok minden érdekli az embert ha ráér, az ajtón függő házi szabályokból jegyzőkönyvembe is irtam néhány sort:

„Kommens herein, bei mir ist gut heim,
Ich habe gute Speisen, von allen das beste.
Ich habe guten Braten, Rindfleisch und Kren,
Der kein Geld in Beutel hat, der kann gleich wieder
gehn.“

Tehát itt is úgy van mint egyebütt. Kinek nincsen pénze, annak már nem is kell tovább olvasni a házi szabályok folytatását:

„Ich habe guten Schnaps, Bier und Wein,
Da kann mann auch lustig und fröhlicn sein,
Aber nicht streiten und raufen,
Und mit der Zecht davon laufen.“

Toute come chez nous, de azért a sürgölődő vendéglős számláján nem kell szörnyükdönnöd, mint Svájc hasonló helyein, mert az olcsóság lep meg inkább.

Régi dolog az, a ki olcsón akar a hegyvidékeken tartózkodni, menjen Stájerországba vagy Tirolba. Olcsóbban él ott, mint hon. — Kis pihenés s felfrissülés után társaságunk festői csoportban gyülekezett, hogy a legnehezebb utat megtegye. Szétszórt kődarabokon — melyeket sokszoros zivatarok téptek le a Schöckel mész és gránit szikláiról — visz fel az út. A kilátás mindinkább hálásabb lesz.

Elmaradt a 3-ik Schöckel-kereszt is s a felső-stájerországi hegycsoportra, szép kilátás nyílik.

Odább egy mély sziklatorok vonja magára figyelmünket az ugynevezett „Schneeloch.” Még nyáron is havat és jeget tartott hideg szájában. Nem-e egy szép jégbarlang rejlik az ismeretlen mélységben? Az itteni magasság ugy is megfelel a jégbarlangok középmagasságának: 2600—3500 lábíg. Itt éppen a dobsinai jégbarlang magasságán állunk. A sziklaüregbe dobált kövek, tompa zuhogással hullanak sziklafalról-sziklafalra, végre már semmi hang sem emelkedett a mélységből, mely csak 60 ölig ismeretes. Vezetőnk arra intett: ne dobáljunk be több követ, mert odalent a mélységben boszorkányok főznek s ha eltörjük fazekukat, akkor azután nem érünk fel ma a Schöckel tetejére, mert a boszorkányok haragjukban rémitő zivatarokat szoktak támasztani. Olyan idő is volt a népeletben, mikor nem mosolyogtak az ilyen beszédnek, sőt Gleichenbergben boszorkány törvényszéket is ültek.

Sziklaüreg több is van itt. Valószínű, hogy ezekből fakad az a sok jó víz, mely e vidéket áldásosan árasztja el.

A legmagasabb csúcs alatt, védett helyen, csinos turista ház áll, melyben drágábban adják a vizet, mint a tejet. Minden oldalról zöld pázsitra esik a tekintet a csinos faházból, mely jó menedéket nyújt e helyen, hol madár nem száll. Több száz éves s még most is viruló fenyőfa áll a házikó közelében, azt mondják 350 éves; szélesen kiterjesztett gallyaival hívólag int félénk, mintha csak azt akarná mondani a fáradtan érkezőnek: isten hozta!

Innét még negyedórányira van a hegytető, mely keletnek meredek esést képez, míg a tető maga síkság.

Messzire lát el a szem a 4545 lábnyi magaslatról, s jó távcsövek még magyarországi hegyeket is vonnak a láthatárba. E pontról látcsővezte Napoleon Grácot, mikor ostromolta.

Magasra szállt már fel a nap tüzes korongja, a távol hegycsúcsok mégis ködben vesztek el.

Hegy, völgy, falvak s gazdasági épületek sokasága terül el mélyen alattunk — csendben, csak a tehén csorda kolompjának hangját kapkodja el néha a szellő s siet vele félénk, s tőlünk odább.

Ha körültekintünk, átérezhetjük a költő mondasát:

„Nun stehn sie an der Spitze, da liegt die Alpenwelt,

Die unnenbar grosse, vor ihnen aufgehellt.

Gesunk'ne Nebel, zeigen der Thäler reine Luft,

Mit Hütten in den Armen, mit Heerden an der Brust.

Dazwischen Riesenbäche, darunter Kluft an Kluft,

Daneben Wilderkronen, darüber freie Luft,

Und sichtbar nicht, doch fühlbar von Gottes Ruh' umkreist,
Im Hütten und in Herzen der alte treue Geist.“

(Seidl J. G.)

Lejövet a „Polenstein“ meredek szikla magaslatáról néztük a lenyugvó napot, mely Radegund házai s villáinak falát pirosítá meg. Gyorsan nőtt a hegyek árnyéka a fensikon s völgyben egyaránt.

Ez is szép hely. Látszik egész Radegund, a mint a hegy lankáján elterül. Szépen látszik az a 15—20 villa is, amint a falu fölötti zöldben elszóródik és Radegund fürdőt alkotja. Szeretik a fényképészek Radegundot e szép pontról felvenni.

Egy márvány táblán olvasható: „Hier hat 1870 Tegethof oft und gern geweiht.“

Csipős hideg, mely kezeinket kezdé dermeszteni, haza siettetett bennünket.

*

Radegundi kedélyes napjainkat gyászeset zavarta meg. Egy curgast társunk halt meg. Orozva támadta meg a halál s vitte az enyészetbe.

Egészséget, nyugalmat jött keresni s itt pihent meg örökre.

Fürdőhelyen nagyon kellemetlenül érint bennünket a haláleset. Sok kandidátusa van itt a halál országának, de a memento homo mindegyikünknek is szól.

Ez a temetés, nagyon szomorú temetés volt; eljött az is megadni a végtiszteletet, a ki nem is ismerte

a távozót. A falu száz éves koldusa is imádkozott fölötte.

A természet mintha maga is gyászolt volna e napon; sűrű köd ereszkedett az ósdi góth templomocska fehéren kerített udvarára, hol a szokásos beszentelést végezte a falu papja s felhangzott a „Requiem aeternam, dona ei domine.“

Ott áll mereven a koporsó előtt a gyászoló özvegy. Aláhulló fátyolával vigasztalólag játszadozott a szellő. Még tegnap mankóval járt a boldogult, mégis ő volt támasza a gyenge nőnek. Mintha csak percnyre megnyugtatóna a kesergőt az a nagy részvét, melyet iránta tanusítottunk, de a másik pillanatban, a bús zene hallatára, mikor a fájdalom töre ismét mélyebben szúrt, görcsösen kiáltott fel, hogy mi is könyeztünk bele.

Az orvos tette az első koszorút a koporsóra. Nagyon szép volt a koszorú, de nagyon szép volt az orvos cselekedete is. Megadta a végtiszteletet, kinek halál ellen, tudományával már nem segíthetett. Mindannyian virágot hoztunk, mindannyian virággal ékítettük fel az egyszerű ravatalt. A rokonokat, elmaradt jó barátokat, mi pótoltuk. Ilyen az élet. Apróbb vígjelenetekkel kezdődő hosszú dráma ez, melynek végjeleneteit már csak nagyon kevesen nézik meg.

Eltemettük, közel az ezeréves hársfához, abba a temetőbe, mely a hegyvidék egyik legszebb zugában van.

Hantjához fog járni a havasi rózsák illata s felámadásról fog dalolni neki az ékestollú madár-sereg.

Radegund kellemetes, csendes fürdőhely, melyben jól érezhetjük magunkat. Azok, kik fürdőhelyeken első sorban gyógyulni akarnak, szeretik is felkeresni.

Van valami vonzó Radegundban, hogy ismételve is visszavágyunk. Szeretünk visszamenni abba a tiszta légkörbe, melyet nem ront meg gyárak füstölő kémenye s nagy városok fojtó légköre. — Egy láthatlan kéz működik itt folyton, mely rendet teremt mindenütt és mindenben. A betegeknek, kik itt rendesen fedetlen fővel járnak, kedvök is van megtartani a házirendet s mintegy ellenőrzik egymást a kura megtartásában, mit fürdőhelyeken ritkán lehet tapasztalni.

A garasos arisztokraták, itt is mint egyebükt, bénítólag hatnak a társas életre, klikkeket képeznek, de lehet ezeket figyelmen kívül is hagyni, nélkülözni. Az együttes étkezésnél, míg az egyik unalmában olvas vagy köt, mellette vidám társaságok is viszik a szót.

Hipokondrikus is van itt elég, de ezek rendesen kerülnek a társaságot, egymagukban morfondíroznak, a helyett, hogy szednék az élet örömvirágait, önmagukat fonnyasztják.

Időről-időre elnök s néhány ugynevezett „Vergnügungs-Leiter” választatik, a kik táncestélyeket, tombolát, kirándulásokat stb. rendeznek, a gurigázást vezetik.

A teljesen fedett, téres szobával is ellátott tekepálya, mely 1700 frtba került, sok szórakozást nyújt. Nők férfiakkal együtt s versenyt játszanak figurás játékokat. A nyeremény-tárgyak gyakran nagyobb érdekeket is költenek, — Az itteni „Ruhmeshallé”-ban:

„Wer hier hat alle neun geschoben.
Den thuet diese Tafel loben.“

sok ismert magyar név is fordul elő.

Szóval itt magadat jól érezheted s naponta 4
frttal kijöhetsz.

Ideges nők, köszvényes férfiak, gyomor-hurutos
öreg urak szeretik is Radegundot felkeresni.

*

Egyik nagyobb délelőtti sétánkon, a völgyből
énekszó, zene, tarack- és pisztoly-lövések vegyesen
hangzottak fel, a sziklafalak viszhangot adtak. Lako-
dalmas vig menet volt.

Egy tarka embertömeg hullámozott felfelé a széles
fehér országúton, a három század által koptatott temp-
lomhoz törekedve, vigan jodlirozva.

A férfiak zöld harisnyáit, füzött, idomtalan cipők
szoríták, melyekre hosszabb út pora tapadt. — A mez
nélküli térd felett, bőr- vagy vászon-nadrág csüngött,
melyet a mellény fölött, durván szőtt zöldszinű nadrág-
tartók tartottak. Vörös vagy barna, többször körül-
csavart nyakkendő, a mellény színéhez alkalmazko-
dott, kallatlan posztó-kabát, az ünnepélyes megjelenést
növelte. Toll és zerge-szörrel diszitett, a tiróliakénál
valamivel alacsonyabb, hegyes, zöld kalap egészítette
ki a népviseletet. Kés az övben s kurta, görbitett
szárú pipa a szájban, ma nem hiányozhatott, ezek
nélkül a stájer, mintha nem is volna az.

A nők sötétkék vagy vörös szoknyát viseltek, fe-
hér harisnyát, alacsony cipőkkel. A virágos kötény a
leányoknál keskeny, míg az asszonyoknál széles. A

fölső testet nagyon kivágott mellényke disziti, melyre a karoknál duzzasztott rövid ujjas, második mellény is van öltve. Piros kendő a nyakon s hátul összekötött barna fejkendő s kapcsos imakönyv a kézben, egészítik még ki az ünnepi viseletet.

Módosabb öreg asszonyok, nem ritkán a fejkenőt arany paszomántos bársony fejkötővel is cserélik fel, mely fejüket felbúbozza.

A menyasszony fejét zöld koszorú övezte s eredeti ruházatáról sok tarka szalag folyt alá.

A fürdővendégek iránt nagy tiszteletet tanusít a környék népe. Ennek magyarázata abban rejlik, mert mi vagyunk rendes elfogyasztói terményeiknek s gazdasági cikkeiknek.

A bidlmann (vőfél) elő is lépett legott s bennünket udvariasan meghívott a nászünnepeélyhez való csatlakozásra, mondván:

„Glob sei s Kristas! Braut und Bräutigam schickn mih her und lossn enk schön grüassen und es is eahna und mein oanfochs Gebit, ös möchads so guat sein, und auf d Freud und Hochzat gehn zu da Pforrkirche, wo die heilige Radegundis wohnt. So lang as s Hockbredl wird klinga, Jung und Old nouh mo springa, wedn ma lusti sein und ins gfrein.“

A meghívás e népnél annál is könnyebben megy, mert a lakodalmi eszem-iszom a faluk nagykorcsmaiban megy véghez s a vendéglős számlájának fő-összege annyi kisebb összegre osztatik el, a mennyi a résztvevő. Minden vendég egy-egy, vagyis a reá eső részt fizeti meg, Az igaz, hogy könnyű módja ez a lakadalmazásnak,

de másrészt nemzetgazdászatiilag, így helyes ez. A mi népünk elég szomorú példát szolgáltat az efféle költségek káros voltáról.

A lakodalmas menethez csatlakoztunk.

Egy helyen el volt torlaszolva az út fákkal és egyéb alkalmas eszközökkel. Ezt a meg nem hívottak bosszújának magyarázta a bidlmann, mondván, hogy e tény is a lakodalmi szokásokhoz tartozik.

Később ismét a menyasszony tűnik el hirtelen. Szokás ugyanis ezt útközben megszöktetni, ellopni. A bidlmann addig jár most utánna, míg megtalálja s a kópétól, kinek sikerült megszöktetni a menyasszonyt, néhány pohár borért váltja ki. Az ilyen szöktetőt rendszeren a vőfély választja ki jó barátai közül. Ez pedig mulat a vőfél számlájára.

Esketés után, de még a templomban, a vőfél poharakban borral szolgál fel: Az első poharat az eskető pap üriti az új házaspárra, mire ifju, öreg, férfi, nő iszik. Mindannyian isznak.

Kijövet a templomból gombóc-nehézségű fánkokat, zsirban sült vastag pereceket s az étvágy csillapítására szolgáló egyéb holmikat dobálnak a nép közé a menyasszony rokonai, de mind eme nehéz sütemények nem röpülhettek magasra, mert mindinkább a föld súlypontja felé törekedtek.

Lett ekkor a bámész nép között akkora z sivaj, hogy a falu trombitásai is csak alig birták fülhasogató instrumentumaikkal túllicitálni azt.

Mozsarak állatbomlasztó dörgései mellett vonult el azután a lakodalmi menet a korcsmába.

Táncolt a pap, a biró, a kántor, meg a falu többi előkelősége is — a menyasszonynyal. Ezt a táncot „Ehrentanz“-nak hívják. Végre a vőlegény táncolt vele tüzzel, hévvel, miközben a koszorú — programmszerűen lehullott a menyasszony homlokáról, s az egész felbokrétázott nászmenet, mint a ki eddig legjobban végezte dolgát, a hajlongásig megterhelt asztalokhoz telepedett le, tejelevessel kezdvén meg ama pusztitást, melyre hiva s hivatva lett ezután.

Nekünk is szólt a mi — ebédre hívó harangunk szép hangja, a gyógycsarnok magaslatáról Ezek a harangcsák fürdőhelyeken csakugyan nagyon szépen szólnak, valóságos ezüst hangjuk van!

Ebéd után a meghívásból eredő jogunkhoz képest ismét a násznép közé vegyültünk. Magasra ágaskodott már bennök a jókedv. Nem akartam hinni szemeimnek, hogy annyi nagy kosárral legyen még az elpusztítatlan kugluf, kalács s egyéb sült. Az igaz, hogy ezek a kuglufok olyan nagyok is, mint akár egy hintónak az első kereke, de a hegymászó nép étvágya is, arányban áll velük. Majd ezekre is kerül a sor. Előbb a káposzta, gombóc, sterc és a fánknak kellett elfogyni.

Végül felállt a vőfélfé, hogy felköszöntse az új párt, a többi között efféleképen mondván:

„Meine liabn Männer und Weiber und Buabn und Menscher! Ich heb auf d Höh mei Gleserl Wein: Wann ich heunt kunnt da Herrgoud sein ich wullt schenkn alle Hohzatgästn a longs Lebn und in Brautleutn a Buttnvull Kinda danebn. Oda wann ih da Josue kunnt sein, heunt liasz ih d Sunn nit owigen

de müassad bleibn am Firmament, dass jo da heunti To koan End! Fressen und Saufa, Tonzn und Scheibn und sist ah ollahond Schindluadatreibn. So a Gaudi gibts nit mea. Fressns wia d Hobadrescher und saufn wia die Burstnbinda“ stb., mig végre kisüti, hogy mennyit kell mindegyiknek fizetni.

Mennél jobban helyén áll a bidlmann szája s mennél tréfásabb, annál vigabb a lakodalom.

A szobákban kifejlett áfrikai hőség távozásra indított bennünket csakhamar.

Mikor estefelé ismételve visszatértünk, a táncoló menyasszony fejére egy nagy kugluf volt illesztve, ebbe pedig apró viaszgyertyácskák voltak szurkálva.

Ugy halottam a menyasszony erényének a próbája ez, tánc közben elalszik-e vagy nem s hány gyermtya alszik el?

Igy mulat a stájer nép, savanyú almabor mellett is.

A humor nem hagyja el, görnyesztő munkája dacára sem.

Követ kapál s meglelégedést talál a hegyvidéken, hová a népek atyja, isten, helyezte. Kő-alapos faházai-ban elégedetten él.

Ragaszkodik is e röghöz, melyre atyáinak verejtéke hullott s jó honpolgár marad mindig s rendíthetetlen hive a Habsburg-háznak.

A stájer nép vallásos, becsülettudó derék nép. Köztük az utazó jól érezheti magát, az utazót nem zsarolják.

GLEICHENBERG.

Két szabályos hegykúp lábánál terül el Stájerország Meránja: Gleichenberg. Oly egyforma az a két hegy, mint ikertestvér szokott lenni. Hasonlóságukról is nevezték el a falut, várat és fürdőhelyet.

Jól ismerik e zugoly üde s mégis langy levegőjét a mellbetegek, kik reménynyel és bizalommal keresik fel, habár gyakran, éltök útján, végállomáshoz jutnak csak. Csendes imát mond felettük a szerzetes, s alig vesszük észre hogy közülünk valaki ismét távozott.

Stájerország legkultiváltabb, de legszomorúbb fürdője ez. Bő aratást talál a halál, a 4—5000 vendég között, kik évenként benne megfordulnak, menedéket keresnek ott, mikor nehézzé válik már a lélekzet.

Szegény mellbetegek! Jól tudják ők, hogy Galenus fiai csak ide-oda küldik őket, egyszer a Riviérára le: Cannes, Nizza, Mentone és San Remoba, máskor ellenkezőleg éjszakra fel: Izlandba s az Andokra, ujabban a havasok középmagasságán éjszaki szélről védett klimatikus helyekre küldik őket a doktor urak, hol mert hidegebb, tömörebb és ozondúsabb a levegő.

Szegény mellbetegek! Csak a remény tartja még bennök az életet. Fel-fel emelik megtört fényű szemeiket, arra a két egyforma hegy-kúpra, melyek trachit-

szikláin fürge zergéket kerget a merész vadász. De a remény körülfutkosó játszi gyermek csak, elhagy, meg visszajő. Mikor azt gondoljuk: elhagyott örökre már, vissza jön. Mikor azt képzeljük: mindjárt itt lesz, örökre elhagyott már.

A természet, kellemeinek bő ajándékát tárta tit fel.

A völgyekben különböző gyógyhatású vizek bugyognak fel. Közelben-távolban fenyőfák árasztanak gyógyító illatot. Az egész vidéket langy fuvalom lengi által s a bájos völgyet a két egyforma kúp és a hegykoszorú féltékenyen őrzi. A két kúp úgy veszi itt ki magát, mint virág-füzéren a szalagsokor! Európa-szerte híres hely ez, de szerencsés az, ki ide csak mint látogató néz be.

Ismerősökkel találkoztam. Kinek ne volna ismerőse itt! Hisz az enyészet a társadalom minden rétegében dúl. Azóta örökre is megpihent már az a kedves lányka, ki utolsó menedéket itt keresett. Művész vésőjére lett volna méltó tárgy, mikor márványfehér arcát forgács-párnára nyugtatta. Letört fehér rózsa volt ő. Azt sem mondta miért megy el?

Magam sem tudom miért oly lehangolók első gondolataim, midőn Gleichenbergről irok. Talán mert mindig, az első reggelim utáni kép áll előttem, mikor a Konstantin- és Emma-templom-forrásoknál együtt láttam azt a sok szenvedőt nyugtalanul le-föl járni s gyógyvizöket mohó vágygyal meríteni, Ems és Selters világhírű vizeinek gyógyhatását remélgetve.

El innen, messze el, ez nem az én kedély álla-

potomhoz való hely, menjünk s inkább nézegessük Gleichenbergnek másik képét. Mert miként az éremnek két oldala: Gleichenbergnek hasonlólag kettős képe van. Láttuk azt, mely árnyékban volt, nézzük most, melyet nap ragyog be.

Ha szépek a vadon koronásai, melyek egész hegyláncokat árnynyal boritnak: szépek az emberi kéz ültetései is. Az összeválogatott diszpéldányok magas koronát hordva, ügyes rendezőre, második alkotóra vallanak.

Ha széttekintünk e rendezett szép fürdőhelyen, első gondolatunk azokat a művészileg ügyes kezeket keresik itt, melyek ily szép rendbe állították s jó izléssel összhangzatba hozták azokat az ágas koronákat, melyek a növényországban uralkodnak s melyek árnyas hűse, lépten-nyomon követ bennünket; megvéd elta-
kar és körülvesz, hogy mindenütt csak jól érezzük magunkat.

A szelid Flóra kitárja birodalmának legszebb ékeit, melyeket kapzsi kertész keze, a délövi anyatermészet öleről ragadott el, hozta ide, hogy ápolja, üditse s alkalmas helyére tegye. Agavék, cannák, yukák, pelargoniák, begoniák, erythrinák, a nemes rózsák százaival versenyeznek szinpompában.

Természet és művészet versenyeznek itt, melyik nyújtson több kellemet. Itt minden arra int, kér: vidulj, s szedd a jelen virágait.

Nincs itt talpalatnyi tér, melyet ember ne gondolna, s ott, hol annyi virág fakad, éled, mosolyog feléd, az a tiszta légkör üdülést is, hogy ne adna! És

azok a kékes hegyek, melyek a virágokat őrzik, védik éjszak hideg leheletétől, a szenvedőt is megvédik e virág völgyben erősebb légáramlatok káros befolyásától. Ott mindig találunk enyhülést mi is, hol a virágok jól érzik magukat s Flóra kertje szépen díszlik. Hisz alig vagyunk 300 méternél magasabban, Ádria partverő hullámainál. Az egész Gleichenberg egy óriási virágkosár.

Táncteremben az előkelő világ nem hivalkodik. A műveltség csoportosítja az embereket, a társaságokat fürdőkben is összehozza. A műveltség az a szellemi regulátor, melyre a selejtes önként különíti el magát.

A gyógycsarnok, színház, egyleti ház, Max, Höflinger, Süß, Vickenburg, Triesti, D'Orsay villa, bármely nagy város főutaira is beváló épületek volnának s építészeti tekintetben is figyelemre méltók. Felfutó repkények ölelő zöldje adja meg a szép épületeknek fürdői jellegüket, egy-egy kis park előttük tele virággal és zöld lombbal, emeli még szépségüket. Szerényen huzódik meg ezek között magaslaton a zárdá és templom. Ezekre most rossz idő jár. Ez a kor bazilikákat nem színházat és pályaházat épít inkább.

A Terézia-nyughelyről látjuk a fürdő épületek egész gyarmatát, a gleichenbergi fürdő teljes képét miként azt képek és felvételek előtüntetni szokták. A 60 épület nagyobb részét látjuk innen.

Tej, savó és szőlőkúra, hideg és meleg fürdők, fenyő kivonat olajos és égvényes gőzének és sóviz üledék szétlövellt porának belélekezése, ezek a gyakrabban használt gyógymódok itt, melyekkel Gleichenberg,

iparkodik kisebb-nagyobb eredménynyel a megtámasztott életet tovább tengetni.

Egészségeseket a „Johannisbrunn“ fölötté kellemes égvényes, szifonokba felfogott vize üditi. E természetes pezsgő víz, jóság tekintetében, a mesterségesen gyártottakat messze fölülmulja.

Gleichenberget én csak látni jöttem. A pár nap, melyet itt töltöttem, inkább csak arra szolgált, hogy hegyvidékét megismerjem.

Fölkerestem többi között azt a regényesen fekvő várat, mely a feldbach-gleichenbergi országút alantjáról nézve, oly festői szép látványt nyújtott egy lombkoszorúzza sziklamagaslaton.

A fürdőhelyről, Gleichenberg falucskán át, egy órai kellemetes sétálás után érjük el ezt a közel háromszázados Gleichenberg várat, mely jelenleg Trautmannsdorff grófi családnak kedves tartózkodási helyéül szolgál.

Az ódon épület szellős tornyából szép kilátás nyílik az éjszaki s nyugoti hegyvidékre. Gyönyörködhetik e látványban az is, ki vándorbotjával mélyebben is hatolt már be az Alpok szép világába.

Gleichenbergi betegek, szűkmellű ifjak, sápkóros leányok, görnyedve köhögő öregek, isten veletek!

D O B E L B A D.

Csendes zugoly, melyben jól érezheti magát, kit nem mulattat gőgös emberek fanyar társasága.

Előbb T o b e l b a d n a k hívták, most Dobelbadnak mondják, azt tartják hogy így szebben hangzik.

Dobelbad talán az egyetlen fürdő Stájerországban, melynek langy-forrásánál nem regélnek római időkről.

Nyári tartózkodási helyül alkalmas lévén, látogatják egészségesek is, kik a városok poros levegőjét itt jobbal akarják felcserélni.

A gráci penzionátus szeret azzal fényeskedni, hogy nyáron, mikor a városban már elviselhetlenné válik a hőség s a fenyők is gyantát párolognak ki, néhány hétre Dobelbadba megy. Grácból — egy óra alatt, akár gyalog is kísétálhat ide, a tülevelűek sűrű erdejébe.

A grác-köflachi pálya Premstätten-Dobelbad állomástól, különösen szép gyalog út vezet ide. Ez a kis — félórai séta, illatot terjesztő fenyőfák árnyában vezet.

Mikor azután a gyalogút véget ér, egyszerre látjuk a falut, fürdőt, nyaralókat, szóval mindazt, mi Dobelbad keretébe esik. Megérkezéskor jó benyomást tesz mindjárt, az a csinos, felkúszó növényekkel behálózott

félkörben vonuló fődött sétány, melyet nagyobb fürdők is megirigyelhetnek Dobelbadtól, de jó benyomást tesz a tiszta kis község is, melynek kupolás temploma, csinos iskolája s egyéb ódon és új épülete, a fürdő épületeivel egy összefüggő egészet képeznek s jó látképet nyújtanak. Az egész alig nagyobb mint egy alföldi tanya-csoport, azért a fél óra alatt már egészen ott-honosan érezhetjük magunkat s kedvünkre sétálhatunk a fürdő-telep erdős utain. Ehhez már több idő kíváncsít, a gondozott utak messzire ágaznak el.

Elvonulva a világ zajától, sok jó órát tölthetünk el Dobelbad erdeinek csendes sűrűjében és alkalmasan elhelyezett pihenőin.

Háromféle forrás-víz osztogat e fürdőhelyen egészséget.

Az egészségeset még egészségesebbé teszi a „Ferdinand“- és „Lajos-forrás“ fürdésre alkalmas gyógyhatású vize, míg a „Maria-Louise“ forrás vize, gyógyító kösvényt, reumát, görvélyt, gyomor, ideg, bőr, csont- és női bajokat.

A dobelbad-gyógyhelyi egyesület szorgosan fáradozik a fürdő felvirágoztatásán, melyre nézve a hetvenes évek óta jelentékeny haladás is mutatkozik.

Mig nálunk sok fürdőhelyen a háztulajdonosok s vendéglősök zsaroló számlája riasztja el a közönséget, addig itt ez a derék egyesület, mindig azon fáradozik, hogy minél több látogatót édesgessen ide, minél több szórakozást nyújtson, s minél nagyobb kényelemmel kárpótolja azokat, kik kényelmüket hon hagyták; mind-ezt — természetesen — minél olcsóbban, igyekszik eszközölni.

Ilyen módon lesz megvédve a fürdőközönség érdeke egyesek túlkapásaitól, ily módon lesznek azután a stájer fürdők évről-évre látogatottabbak. — Így járnak azután ismételve is vissza, sokszor évek hosszú során azok, kik már itt voltak, megszoktak, mert napjainkban midőn nagyobb városok zsufolásig telnek meg lakosokkal, egészségi követelmény már az, hogy a forró napok tartama alatt a zöldbe huzódjunk vissza.

Ki nyugalmas üdülést keres, Dobelbad csendjében feltalálja azt.

A ROHICSI SAVANYÚVIZ-FORRÁS.

A szép Stájerország regényesen fekvő bércei között, ott hol a magyar király szeret vadat üzni, 1645-ben szigetvári hős Zrínyinek egy unokája szintén vadat kerget a hegyek erdejének sűrűjében.

Halált szóró fegyverétől fél a gyors lábú kőszáli zerge nyáj, rejtekben lapul meg a lég királya, erős körmű saskeselyű és szárnyaszegetten esik le a fajdyuk.

Az erdők és bércek vadait férfias kedvteléssel pusztítani ment az ivadék, csakúgy izzadt homloka a nemes sportban.

S kit útjában nem állithatott meg ezer bozót, kőszikla repedés és meredek bérc, a völgyben áll meg hirtelen, hol gátat semmi nem vet.

A karni alpok közt, a koronáját büszkén viselő Donati-hegy alatt, a csendes völgyben hűs forrás fakad, savanyúvízforrás. Vize üde, jó, sok egészséget hozó.

E forrás uram! mondja sok paraszt, a mi legobb orvosunk, meggyógyítja sok bajunk. Ha iszol ennek vizéből és testi baj gyötör, elmulik az, könnyű leszlel tőle, mint gyermek, kit egészség hord szárnyain. — Kikelet nem üzi el oly gyorsan a telet, mint e csoda-víz, meghozza régi egészségedet.

Figyel a beszédre a hősnek unokája, mert a bú már megkezdte szántani derült homlokát, mert testi baja nagyobb mérvet öltött s mindinkább lenyűgözi.

Úgy tön, mint mondák neki a parasztok, kik segítettek felhajtani sok vadat. — Nem hagyta el a forrást Zrinyi, míg baját meg nem gyógyítja vize. S elűzte a gyógyforrás a bajt, gyorsabban üzte el, mint tavasz a telet. Ifjúnak rugalmas lépéseivel szaladhatott ismét tovább, vad után, meggyógyulva.

Zrinyi, a fürdőnek első vendége volt. Rossz hír, nem jár oly gyors lábakon, mint hire terjedt ezután Rohics áldásos vizének.

Hogy így volt mind ez, a fürdő történetének első lapján áll.

*

Mikor az utas a déli vaspálya Pöltschach nevű állomásán kiszáll, rendesen ruganyos ülésű jó hintók várják készen, hogy Sauerbrunn-hoz röptessék másfél óra alatt. Az út igen jó.

Szemközt méltóságos lassúsággal közelednek, vagyis inkább mi közeledünk gyorsabban azokhoz a vastagkerekű széles kocsikhoz, melyek úthosszat inkább állni látszanak, mint terhükkel előre haladni. A teherszállító kocsikon tornyosodnak azok a ládák, melyekben a hires rohicsi víz kereskedésbe kerül.

Ha azonban valaki a rohicsi savanyúvíz forrásnál rohicsi-vizet kérne a szolgálatot tevő személyzettől, ezek alighanem olyan bámész képet vágnának, mint az én jó emberem, a kitől Parádon, parádi vizet kértem.

Parádon ugyanis csak Csevice-víz néven ismeretes a parádi-víz; itt „Sauerbrunn“ néven ismerik csak a rohiesi vizet; lévén Csevice a parádi timsós fürdőtől körülbelül egy órai, tehát olyan távolság, mint Sauerbrunn Rohiestől van.

Alig foglaltam el szobámat, a „Post“ kétemeletes házában a savanyúvíz-forrás mellett, legott végig sétáltam a fürdő diszes ház során, megnéztem az irodát, fürdőházat, melyben fehér márvány medencében nyakig fürdenek pezsgő savanyú vízben, melyet öt forrás csobogtat fel; megnéztem a zuhany-fürdőt, hol az elhízottak és sovány idegbetegek képeznek nagy ellentétet.

Itt is, ott is, egy-egy futó tekintetet vetettem a rejtettebb helyeken hűsölő villákra, melyeket felfutó zöld ágak ölelnek körül, s így félóra alatt ismertem már egész Sauerbrunn-t.

Mindezek után a tizenkét jóniai oszlopon nyugvó, itt úgynevezett „Brunnen“-nél nemcsak azért időztem tovább, mert itt csinos stájer leánykák udvariasan kínáltak, kicsi kezükben tartott tálakon, abból a jó 8—9 fokos savanyúvízből, mely sok ezer gyöngyöt hány örömeiben, mikor hosszú sötét bújdosásából felszínre kerül, hanem azért is időztem itt tovább, mert egy harangláb-kamaszt is láttam itt az egyik oszlop mellett erőlködni, forgatott egy nehéz vaskereket.

Kilenc láb mélységből szivattyúzta fel a savanyúvizet. Három-négy pintes üvegre valót szivattyúz ki percenként, s mintegy 50,000 akót merit ki évenként, ebből az egy forrásból s hajtja be a szomszédos épületbe, melynek földszinti nyitott ablakaiból női ének

kellemetesen csengő vig jodlirozás hangzott behí-
vólag.

Hogy is volt az a nóta? melyet vegyes hangon
énekeltek.

Addig hallgattam míg eltanultam:

»Gelt Büaberl, liabst mih,
Wanns mih liabst, kriegst mih,
Wannst mih treu liabst,
Konnst mih hobn, wannst mih kriegst!«

Követte ezt a pajzánkodva enyelgő szerelmes
dalt sokszoros jodlirozás s azután megadás és ostromlás:

„Büaberl, Dih hon ih gern,
Du muasst mei Schotzerl wern!«

Majd pásztordalra csendítettek a lányok:

»Wann ih geah, geab ih schnell,
Wann ih sing, sing ih hell,
Wann ih jauz, gibts an Holl
Zu mein Diandl in Thol! :
Und völli aus is s mit mir,
Seit ih weg bin von dir:
Seltn kema ma zsomm,
Weil ma gor so weit hom!«

Mikor azután a pásztor azzal akarja magát meg-
vigasztalni, hogy több szép leány is van még ezen
világon, így folytatja tovább:

»Ih woass nit, sul ih aufi, sul ih owi,
Oda sul ih bada Mitt durchi gehn;
Die Diandl sein obn und sein untu,
Ba da Mittn und überoll schön!«

És így megy ez alkony óráig.

Ez volt a „Füllungs-Haus“ hol ez üvegeket stájer menyecskék töltik nemzeti viseletben, férjhezmenéstől kissé elmaradt stájer lányok segédkeznek. Olyan szépen, olyan tisztán vannak öltözve, hogy reájuk illik a „sauberes“ szó.

Bámulatos is az az ügyesség, melyet itt a női kezek kifejtenek.

Az a leány, ki hosszúkás köedényből, több csapocskán csurogtatja üvegekbe azt a vizet, melyet kívülről gép hajt be, mintha csak zongorán játszanék tiz ujjával ügyesen. Amint egyik-másik üveg tele lesz, a szerint zárja el, vagy nyújtja föl a csapocskákat új üveghez, oly gyorsan és idejében, hogy alig vesz egy csöpp is kárba.

A másik szedi, rakja az üvegeket, csap alól és csap alá. Mikor ennek nézed ügyességét, hogy nem koccant össze egyet sem, az üveg már harmadik kézen van. Egyik dugaszolja, másik a gépet hajtja, harmadik a parafát nyesi el. Emitt szurkoz egyik s kupakot rak fel a másik, az elszedők pedig megolvadás helyett négy-szögekbe rakják a töltött üvegeket.

Másik helyen deszkát fűrészsel egyik, a másik összeszegezi és ládát csinál, egy harmadik szalmát tördel, kibéleli, a negyedik az elpakolja, az ötödik meg beszegezi, egy hatodik címet ad és betűt ír rá, egy hetedik kocsira hordja a sok teli ládát, s így alig kerülünk, fordulunk meg, néztünk körül, a víz már a kútból a kocsin is van, holnap pedig száz kilométeren túl is ihatják már.

Jó munkafelosztás, időt takarít meg.

Rohicsban szép társaságot találtam, de ez nem mindig jó. Korlátolt lesz az ember cselekvésében, hacsak szakítani nem akar.

Ez az én társaságom pedig lusta egy társaság volt. Nem szerette a kirándulásokat s nem kedvelte a járás-kelést. Szóval ezek nem voltak touristák.

Oly hívólag intett pedig felém a Donati-hegy légbe magasló piramisa, a magas Vocs és lombkoszorúzott Janina-hegy. Dehogy mulasztottam volna különben el tiszteletemet tenni ő magasságaiknál odafenn.

Megtettem még is azt, mit a 3000 fürdővendég utolsó sántája is talán többször megtesz, fölmentem a »Triestinerkogelre,“ honnét jó kilátás esett arra a 25 palota, s villaszerű nagyobb házra, melyek egymás mellett rendben sorakozva a fürdőt alkotják. Jó kilátás esett azokra a kedves hegyekre is, melyek átölelik azt a szép völgyet, mely életet s egészséget ad mindazoknak, kik az élet ezer baja ellen itt keresnek menedéket.

A WÖRTHI TAVON.

Az Alpokban oly gazdag karinthiai hercegségnek ez a Balatona, gyöngye és aranyforrása.

Ugy hasonlít kedves Balatonunkhoz a wörthi tó, hogy látása ennek, nagyon emlékeztet arra. Széles tükrében itt is visszatükröződik a derült ég, ha pedig sötét felhők kóvályognak a láthatáron, haragos zöld színt ölt magára a tó vize is. — A szem egy tekintetre ott sem lát többet mint itt, szelid hajlásu hegyek ölelik át a tóvidéket.

Balatonnak több jutott abból, mit méltóságosnak, a wörthi tónak több abból, mit kedvességnek nevezünk. Nagyságnak és kicsinyesnek, tóvidékeken egyaránt megvan a maga szépsége.

Karinthia gyöngyének azért neveztem a wörthi tavat, mert a kis hercegségnek ez a legszebb éke. Arany forrásának pedig azért mondtam, mert messze-földről s a népes Bécsből is sok embert vonz ide az idylli tavacska, mikor forró nyárban elközeleg a fürdés ideje. A tó vendégei pedig pénz-aranyat hoznak.

Mi is egy meleg nyári nap délutáni órájában szálltunk ki, a kis, de csinos Klagenfurt vasuti állomásánál. hogy utunkat, melyet Marburgból eddig szárazon tettünk meg, robogó vonat tikkasztó kocsijában,

melyben az „áfrikai hőség“ is velünk utazott, kellemetesebb vízi uttal cseréljük fel.

Hívólag szólt az indulásra készen álló kis „Karinthia“ csengő harangja s mi csakhamar a gőzös fedélzetéről néztük Klagenfurt kimagasló tornyait és épületeit, azon a mintegy $\frac{1}{2}$ mértföldnyi hosszú csatornán járván hajónk, mely a várost a tóval összeköti. Lassan halad a kis vízi jármű Lorettoig, hol a tóvidék első állomása van és a jelző a víz tükrére nézve 1400 láb tengerfeletti magasságot mutat.

Kellemetes benyomást teszreánk — már az első állomásnál a tóvidék. Mintha csak a thuni-tavon járnánk Svájcban, mely tóról mondja az utazott Szemere, hogy „ugy fekszik a földön, mint egy tiszta tükör, mely zöld ággal van körülfonva, s belőle az ég kéken sugárzik föl.“

Akár az ég veszi színét a tó tükréről, akár a tó vize ölti magára az ég kék színét, szép összhang ez a természetben, hol minden egymás kiegészítésére működik.

Itt Loretto várkastélya veti árnyát a csendes vízbe, amott csinos villák fehér fala látszik ki sűrű erdők zöldjéből, majd regényesen fekvő falucskák húzódnak a magasabb helyekről, hogy e tó szélén elterüljenek, majd romemlékek költik fel romantikai érzelmünket, míg a távolabb láthatár keretétül szolgálnak a karavankai Alpések 6—8000 láb magasan ágaskodó óriásai, melyek kíváncsisággal nézik a tóvidék szépségeit.

Havas fejükkel mikor erre fordulnak, úgy veszik

ki magukat itt, mint mikor a bibliai öregek bámulták a fürdő Zsuzsannát.

Mi a hosszukás tó tulsó partjára törekedtünk, hogy az egész tóvidéket átalánosságban megismérve, Veldennél, az utolsó állomásnál nyugoton, megnyugodjunk.

A tó szélén sok földnyelv s még több öblöcske játszik egymással váltakozó játékot, hogy minden pont-ról más-más kilátással lephessen meg a tóvidék.

Ugy tűnik fel a hajóról, mintha az egész part-vidék mozogna, a mi gőzösünk pedig megállt volna. Ilyenkor mindig eszembe jut Vajdánk gyönyörű költeménye:

„Ringatózom e csalképen,
A keringő táj felett,
Hogy sietnek szembe vélem,
S tűnnek el fák, ligetek.

Igy foly egybe mult, jövőndő,
És a lelkem tévedez ;
Idő, idő, örök idő —
Nem-e a te képed ez ?

Hátha nem is az idő mul,
Ez csak úgy tetszik nekünk,
Örök a lét innen és tul,
Elmuló csak életünk.

Hátha csak látásunk téved ?
Az idő áll, mint a nap,
S csak a hátán bolyg az élet,
Föld színén a bogarak !

Hátha az a mulandóság,
Mit mi annak képzelünk,
A valódi állandóság?
S csak a lét játszik velünk?

Hátha úgy van, hátha úgy van...
Az idő is, mint a part,
Változik, de mozdulatlan...
Mi megyünk csak, ő marad?..."

Mikor öt órai ut után gözösünk a veldeni par-
ton kikötött, Ave Máriára csendült meg a kis harang,
melyhez zeneszerű viszhangot adott a csendes viz-
tükör. A nap a messze bércsorozat mögött aludni
szállt puha ágyába, melyet az Oceán ad neki. Utolsó
elhaló sugarai, viola színűre festik meg a tó vizét, s
lassan-lassan beköszöntött a szürkület, mely nyuga-
lomra ringatta az egész vidéket. Az az altató csend,
nagy nyugalom, mely este a tóvidéket felkeresi, keb-
lünket is el-elfogja; álomszerű merengést küld sze-
meinkre, s a mikor felébredünk, azt mondjuk csak:
szép itt minden a tóparton. Ki tóvidéken sok jó estét
töltött, s hallgatta a kolomp mint fárad el, mint hall-
gat el, ért majd engem.

Ellepik ilyenkor a partot, kiket nagyvárosok fojtó
levegője üzött ide, hol tisztább a lég s balzsamosabb
a virágok illata.

A fürdőházból fel-felhangzik még néhány elkésett
fürdőnek lubickolása, kiket nagyobb potykák tréfálnak
meg a kosártalan fürdő, fenekéig átlátszó kristály-
tisztá vizében.

A sápadt hold is a társasághoz szegődik, unat-

kozott, mikor magasan szállt. leereszkedett hozzánk. Nagyon barátságos, kedves volt. megvilágította a csendes tóvidék esti panorámáját. Régi dolog, hogy a hold geniális festő. Ismerem velencei és pompejii remekléseiből. Néztük, addig néztük, míg szemünk lecsukódta, ekkor azt tettük, mit a természet, nyugalomra mentünk. Egy szép este, sok szép este, s beköszönt az öreg este, mely életünk alkonyán majd elbucsuztat, hogy örökre megpihenjünk. Addig is jövel álom édes álom, ha te vagy a jelkép, nem lesz oly zord az örök álom.

Következő napon a napfelkelte, a magasan fekvő veldeni indóháznál talált már bennünket. Nem azért siettünk ide, mintha már távozni akartunk volna, hiszen nagyon maraszt itt minden. Feljöttünk, mert e pont, tájképekkel dusan meg van áldva.

Körülöttünk dombokká lapulnak a hegyek, hogy láthatárunkat tágítsák. A nyitott tópart zöldjéből a veldeni villák sokasága emelkedik. A „Katharina- és „Mittags-Kogel“ tisztán látszanak; a felkelő nap emeli ki azokat a sötétből, mely fátyolt vont rájuk. A ki még többet akar látni, menjen ennek tetejére, látni fogja Dachstein havas ormát, melyet mi már Ischlből és közelebbről jobban láttunk. Látni fogja a Gross-Venediger örökké havas csucsait is, hol a tél huzza meg magát forró nyáron.

Velden, pár napra kellemetes tartózkodási helyül szolgál, de hibáznék az, ki ezen az egy ponton tovább is maradna még, mert a tóvidéknek sok szép pontja van és ezeken fürdőházat mindenütt lehet találni. Itt

is, ott is, ugyanabban a 19—22 fokos (R.) krisztálytiszta vízben fürödhetünk, melyhez salak nem vegyül s melybe nem ömlenek hideg források, hogy kora tavasztól késő ősziig legyen áldást hozó, egészséget fenntartó, használható.

Pörtschach még szebb s jóval látogatottabb fürdő Veldennél. Az elegánsabb világ ad egymásnak itt találkát. Nehéz megkülönböztetni, mi a való, mi az álfény, mi az igazság, mi a hazugság — hivalkodásában! Pörtschachnak fürdői, részvényekre épült szállóházai és villái, sok kényelmet adnak, tóparti sétányait pedig messze nyújtja be a kék habokba, az a kettős földnyelv, mely maga is úgy kívánczozott be a mélybe, hogy locsoltassa magát habok által s adhasson tengerparti kellemekeket.

Pörtschachtól kis félóránnyira beljebb, erdős utakon, a Leonstein romjai mellett is elhaladva, jó pontot találunk, melyről a tóvidék ezen része belátható.

Kitünő pék-süteményéről is híres Pörtschach. Keresed ugy-e bár, szives olvasó, az összefüggést, romemlék és pék között? Megmondom. A reggeli séta reggelizéssel volt összekötve, a reggelizés pedig jó izléssel.

Pörtschachot elhagyva, mikor a gőzös átvág a tulsó partra, hogy Mária-Wörthnél kössön ki, a legszebb panorámák váltakoznak a fél órai ut alatt, a fedélzetről ezeket kényelmesen nézhetjük.

A mária-wörthi templomban bucsut ünnepeltek a hivek. A góth egyház nagy harangja ünnepélyesen bömbölt, messziről hallatszott.

Mikor a nagymisének vége lett, sok dereglye és csolnak szállította szerte-szét az embereket; a kompok, a kocsik s lovak terhe alatt, csak nehesen uszhattak odább, míg a hajónk mellett elsurranó csolnakok gyorsan szállították a bucsusokat.

A dereglyéken vörös, kék s főleg barna színű „családi“ esernyők tartották fel széles karimájukkal a déli nap melegét. — Ügyes festő, jó képet vehetett volna fel a tarka bucsusokról, dereglye, csolnakok és öreg templomról, vizről és befásított partról, hol a maradozók és mulatozók, a nagyvendéglő előtt, a bucsut anyagi oldaláról is élvezték, fokozott étvágygyal nagy darab pecsenyékhez nyulván.

Mária-Wörth a tóvidék legérdekesebb s kétségkívül legregényesebb pontja. Egy sziklás földnyelv húzódik a partról a tó mélyébe, mely hid-szélességnyire keskenyült a partnál, míg belebb elhajlik, hogy a parttal párhuzamot tartson. — Hosszdad alakban szélesebben terül el beljebb, mégis csak annyira, hogy ráépíthették a két templomot és paplakot, iskolát, no meg a mi ezekkel jár, a — korcsmát.

A nagyobb egyház, szép góthikus templom, s ezer év óta fürösztli már árnyát a tó csendes vizében. És olyan szépen adja vissza a csendes vitzükör a magas góth egyház egész látképét, hegyes szegben végződő ablakai és karcsu magasságra emelkedő tornyaival, hogy ennek a ritka szép látványnak mindig sok nézője akad. Paplak és iskolaépület, puskaporos torony és a kisebb templom is, mind jól meglátszanak a vízben, árnyuk oly hű, mintha csak tetejükön állanának az épületek.

S ott hol ez a szép visztükrözés végződik, földnyelv s tópart között!

„A csendes vizi rózsza
Kikel a tó vizén,
Szüz tiszta, hófehér keble;
Gyöngy ragyog levelén.

A rózsát a viz tükrén
Szép hattyu kerüli,
Ez, édes dalát zengve
Azt kéjjel nézdeli,
Oly édes csendes dala,
Hogy szive majd megreped,
Ó rózsza, fehér rózsza!
Érted-e ezeket?”

A bucsus nép terebélyesre lombosodott fák árnyában deszka-asztalokhoz görnyed, vagy zöld fűvön nyujtózik el, hogy elköltse egyház-ünnepi ebédjét, melyen nagy szerepet játszottak a liter nagyságu sörös poharak, melyek a nők s gyerekek elől sem hiányoztak.

Itt a sör egy ingredienciával többet bir. Fenyő magot is tesznek közé.

Itt így szeretik s literjét nyole krajcárjával fizetik.

Mikor azon tűnődtem: hogyan is lehet ezt így szeretni? eszembe jutott, Rómában, mikor egy pincés legény kedvezni akart, fagylaltot kevert a sörömbé.

Ha Rómában granitát, miért ne keverhetnének Karinthiában borovicskát — sör közé. Szóval az izlések különféleségéről bő tanulmány nyílt itt is.

Mikor egyik-másik „vindisch-polgártárstól” azt szerettem volna megtudni, mire jó, vagy mi ellen jó, sörben a fenyőmag, csak azt a feleletet kaphattam: „szeli vászi nidi”, amivel azután meg is kellett elégednem.

Kétszázéves terebélyes hársfa alatt az ifjúságmulat és táncol. A nyári hőség elég nagy ugyan, de azért a széles karimájú vastag nemezkalapot — melynek pereme vízszintesen áll el — legények és lányok egyaránt fejükön tartották, talán azért, hogy még jobban izzadjanak. A lányok fekete kalapjáról hátul két fekete szalag derékig folyik alá.

A legények szájából nehéz porcelán pipa lóg, melyen rendesen színes képek tarkulnak. A pipa, úgy látszik, itt az öltözet kiegészítő részét teszi, mint Baranyában a tarisznya, mert még tánc közben is a szópóka alul udvarolnak a lányoknak. Tehetősök szivarozva táncolnak.

De milyen is az a táncolás és táncra-fogás? melyet a vend atyafiak véghez visznek. Csakugyan véghez kell azt vinni. Oláhok idomitott medvéi gratieusebb mozdulatokat tesznek s nem dörmögnék úgy, mint ezek morognak.

A nők — legkisebb kivétellel — mindannyian elkéstek, mikor a szépséget osztották. Átmenet nélkül az ifjakból mindjárt öregek lesznek. Ezeket az arcokat nézve, értettem meg csak igazán a költőt:

„Magyar hölgynek születél.
Áld érte sorsodat!”

Mikor a kis gözös éretlődje az utolsó állomásnál megpihent, még mindig mély csend honolt az egész tóvidéken s a nap leáldozóban volt. Bibor palástjával betakarta a közel kis Meiernigg házait, lomb-erdőjét s bibor színre festette a 45 öl mélységű ágyában nyugvó tó-tükrét is.

Ünnepélyes jelenete volt ez a természetnek, mely akárhányszor is ismétlődjék, ünnepélyességéből mitse veszt. Olyan ez, mint a pap Glóriája, melyet oltár előtt mond. Minél többször hangoztatja, annál többet mond vele.

AZ ADELSBERGI BARLANGBAN.

(Búcsú napján.)

Ünnep volt, a katolikusok egyik nagyobb ünnepe. Diszben pompáztak a krajnai Álpesek s ünnepi szint öltött magára Adelsberg városka is, letette köz-napi köntösét. Tömegekben hullámozott utcáin a nép, melyet sok vonat hordott össze a tájékról. S ékes ruhába öltözött az asszony-sereg; virágot tűzdeltek föl ifjak, hajadonok. Sőt az öregek is kivették ládájokból a régi időkből maradt köntöst, hogy ők se maradjanak el, ha már mindenki ünnepel.

Mind oda igyekeztek, hol a barlang szája tátong s üde léget lehel ki. Mert a barlangban búcsúnapot tartottak.

Öreg a kancsónak örült, a leány, hogy táncolhatott. Azt a sötét alvilágot pedig, mely csodája a természetnek, tizezer gyertya-láng fényével világították ki. Csodálaos hely az, ahol kővé válik a víz.

Künn hagytuk a Pojk folyócskát, mely vidáman folydogál medrében, mint kénye-kedvén nevelt játszi gyermek, kinek akadályt nem görditnek az útjába. De egyszer csak a föld, mely eddig medret adott neki, felmondja a szolgálatot s tátongni kezd; elvész a talaj, mintha elrántanák. Mélységbe rohan a vitztömeg s hogy

nagyot zuhant, erős hullámcsapások lármája sejteti. Egy rostélynál, a barlang szájához közel, lehet e zajt hallani.

Négyszáz ölnyire a föld alatt hol jár a folyó, nincs ki megmondhatná.

Két cseppkő-oszlopon ivezet s ezen üdvözet hirdetik, hogy itt már kezdetét veszi a természet játéka.

Ha tizenhárom lépcsőn fölmegyünk a nagy »Dom«-hoz értünk el, melyhez iv alakban természetes hid visz. A másfél öl hosszú hidról lenézve a mélységes fenékre, homályban látjuk ismét az elveszett Pojkot, mely zúgva, csapkodva tör elő rejtekéből és tovább foly. Félkör, a mit itt a víz leir.

A sziklafalon sok gyertya nagy tért világít be. Egy nagy csillár pedig harminckét gyertyával a mélységbe van lebocsátva; póznáról kötelen függ.

Ha áthaladunk azon a keskeny fahidon, mely a kőhidról a Pojkon több lépcsőn átvezet s magunk alatt tisztán látjuk azt a minden zugában megvilágított mélységet, hol a folyó árja tovább hömpölyög az örökös sötétben, látjuk e hidban az emberi tudomány egyik mesterművét, mely összeköt mélységet és magasságot, elemekkel harcol s gátat alig ismer. E pokoli helyen szárazon vezet át e hid, hogy a természet titkait jobban megközelítsük.

Itt, a hol alattunk minden reszket, azt vélnők, hogy a „dóm“ kupolája tizenöt öl magasból ránk szakad. De ne féljünk megvéd az a ki

„Ronthat s teremthet száz világot,
S a nagy idők folyamit kiméri!“

Nagyvárosok pazarul berendezett szinpadai nem mutathatnak fel olyan látványosságot, a minő itt több ponton elénk tárul. Ezek a galleriák, borzasztó szépségükben, utánozhatlanok.

A köhid végénél, emléktábla nagybetűkkel hirdeti, hogy „Frantz I. Kaiser von Oesterreich, der gerechte, der gütige, der Weise, stand am 16 Mai 1816 hier und besah diesen unterirdischen Schauplatz der wirkenden Natur.“

A tért, mely itt tágul s elénk tárul, csillár világítja meg; 82 gyertya szórja a zöldes fényárt.

Nem messze a Ferenc-emléktől van a Ferdinánd-é, ki két évvel később, de még mint trónörökös nézte meg az adelsbergi csodát.

Mielőtt mi ritka szép sétánkra kelnénk, azon a hosszú utón, mely a különböző nevű barlangrészeket összeköti, nézzük meg előbb a régi barlangot. Szűk és alacsony utai járatlanok.

Néhol csak négykéz láb lehet tovább jutni s kevesen is látogatják; de minket minden érdekelt: a „vörös vízesés“ s a „koráll-csarnok“ is.

Borzadályos itt a Pojk zugását hallgatni harminc öles mélységben és érdekes az a hely, melyen a barlang legrégibb látogatói emléket hagytak, névvel vagy évszámmal. A legrégibb: „1213. C. M.“ A 13-dik századból nincs is több. Következik „Kircheirer 1323“. Érdekesebbek még: „1516 Philipp Wenger, Gnad dir Gott“ és „1580 Erzpriester“, „Herzog zu Cromau 1580 auch Fürst zu Eggenperg.“ „1587 Máriahilf“.

E néhány fölírás is az akkori idő vallásos érzületét mutatja.

A barlang újabb részeit csinált jó utakon, kényelmes lépcsőkön vagy óvó karfák mellett lehet bejárni. Itt a cseppköveket a véletlen úgy alakította, hogy sok esetben már első látásra kimondjuk: ez „szószék“, az a „mészárszék“, amaz „delphin“, „trón“, „Mária-kép“, amaz „vizesés“, „oroszlánfej“ „keresztelőkút“.

Majd fehér és vörös színű cseppköoszlopok között haladunk s ha a magasba feltekintünk. éjszaki fényhez hasonló fényárban uszik minden. Kezdődik a látványosság. Odább van a „páholy“, „szent Péter széke“, „börtön“ s azután a „tánc terem.“

Ez a barlang legtágasabb része; tizenöt öl széles, huszonöt öl hosszú s hét öl magas.

Ez alkalommal piros színű világítás volt és így rózsaszinben láttunk mindent.

Népmulatság volt; a trombita vigan hangzott. Táncolt az ifjuság, s még csak nem is izzadt, mert hat-hét fokot mutatott a hőmérő. Öregebbek a vendéglős asztalánál sorakoztak. Nagy kancsóokban járt a sör. Egy évben csak egyszer mulatnak itt, de akkor kimulatják magukat. Nagy csillár világítja meg a nézőteret, a vendéglős élestarát, meg azt a három fülkét, melyet iverzetesen a természet maga csinált a „tánc teremhez“.

Ezen túl még érdekesb részek következnek. Egy képződményt itt „páduai Antal szobrrocskájának“ hívnak, amott a „pizai torony“ haránt van dőlve, majd „teknyőc“-öt és más alakokat fődöz föl a képzelődés.

Ezek után, mintha az istenháza következne, itt a „harang,” mely hangot is ad, az „orgona” és „oltár” egy „kápolnában.” Vörös, fehér, barna és szürke színeket látunk a kőzeteken. Most két szép „pálmafa” vonja magára figyelmünket. Olyan finom, fehér a levele, mintha szobrász gonddal véste volna ki carrarai márványból. Közel ehhez a „szökőkút” áll, vizsugárral. Mintha csak ebben a pillanatban kövült volna meg. „Zászló” és „kéz,” „rom,” és „templom” „kis ciprus,” „lomb” és „madonna-kép, megannyi érdekes alakzatok, melyeket a Ferdinand-barlang mutat fel. A „kis ciprusnál” az út elágazik, de a „nagy kalváriánál” ismét összefut, hogy a felköltött érdeklődést megint növelje.

A balra elágazó uton a Ferenc Józsefről és Erzsébetről nevezett barlang-részekhez jutunk.

A „kis kálváriát” elhagyva, egy fülkében szép látványt nyújt az „alvó két leány,” egymás mellett. Mintha örök álmodnának e jó testvérek, fehér arcuk úgy mutatja.

Odább van a „Damokles-kard,” de mindig függ és nem fél tőle senki. És mégis e pontnál lázas sietőség vesz erőt a közönségen. Sietnek a „Belvedere” felé, hol a természet sok századon át szeszélyesen üzte titkos játékát. Faragott, szőtt és himzett itt a csodakéz. Magas boltozatokról bíbor színű kárpitok futnak alá. Szétszórt kősziklák hevernek összevisszaságban, mert az a romboló kéz működött itt, mely alkot is. A három oszlop középsője a magas boltozatot iparkodik elérni, de még nem éri el. Száz év múlva vagy még ezen is túl, elérheti. Háttérben a sziklafalak, mint vészthozó

sötét felhők ólálkodnak. És ime, mintha csakugyan zivatar is közelednék, nagy csöpp hullt le a boltozatról könyvem lapjára. Egy csepp volt csak a nagy mindenségből. De vajjon, több-e egy ember az örökkévalóságban?

„Tartarus“ zárja be a barlang e mellék ágát, honnét nincs ut tovább.

A magányosan álló „kapucinus“-t elhagyva, harminc ölnyre is kiszélesedik az ut, majd ismét szorosul s több kanyarulat, lépcsőzetes út után a „Loibl“ szépségei tárulnak föl. Vörhenyes stalaktitek állnak s hasonló színű stalagmitiek csüngnek. A tágas üreget megtölté az embercsoport, távolról ez élő csoportok igen érdekesek, az alvilág e szép helyén.

A „halálfejet“ sokan nézik, valamint a barlang legnagyobb „oszlopát“ is.

A „milánói dóm“-ról nevezett barlangrész, fehér színű kisebb-nagyobb oszlopaival, jobban mondva oszlop-erdeivel, valóban emlékeztet a fehér márványból épült dómra, mely Milano büszkesége.

A „világító tornyot“ és „Noé bárkáját“ csak futólagosan nézzük meg, mert közeledünk a „nagy kálvária“ hegyhez, hol a barlang fénypontja van.

A mint emelkednek lépteink, úgy emelkedik várakozásunk is. A tündéries látványok előttünk mindinkább bontakoznak s végre elérjük a barlang nagyszerűségének netovábbját. Az a sok szép oszlop, mely itt szoros egymásmellett a talajjal emelkedik, hasonlít a néptömeghez, mely Krisztust a kálvária hegyére kísérte föl, kiabálván a feszítsd meg-et. Élénk színek

ritka szép vegyítékét mutatják a fényárban csillogó cseppkö-oszlopok: s hogy a hatást még növeljék, különféle bengáliai tüzek világítják meg kis időnkint ezt az oszlop-labyrintust.

A kik tőlünk harminc öllel magasabban kísértetiesen járnak-kelnek, bujkálnak az oszlopok közt. azokat épp oly érdekes nézni, mint a nagy oltártól letekinteni a törpe emberalakokra, kiket a bűbajos fényözön csaknem gnómoknak tüntet föl.

A legszebb cseppkö-oszlopok száma itt százakra rúg. Közepén magas oszlopon keresztben áll egy másik. Ez volna a Kálvária keresztje. Vallásos érzület hatja át a szívet e ponton, hol a barlang szájától ezer ölnyire vagyunk. A jelenetre gondolunk: mikor Kálvária hegyén a nap elsötétült. Körültünk meglepetések hangja hallatszik. Ki hinné, hogy az a kötenger, melyet Karst-nak hívnak az emberek, s melyen köpusztaságon kívül mást nem lát a szem, keblében oly bűbajos képeket rejt? Ki hinné? hogy az Alpesek e jelentéktelen kis hegye, melynek lábánál Adelsberg elterül, ily sokáig köthesse le figyelmünket? Kifelé némán ballagtunk. A „varázs kert“ maga, hol sok oszlop leomlott s a tört darabokból nagy az összevisszaság, nem gyakorolt már varázst ránk. Elfáradtunk a csodálkozásban.

Szerettem már inkább tátongó üregekbe nézni, hol gyors víz szalad odább, s szirtes utjáról hallatszik a lármája.

Éppen jókor értünk a „veszélyes út“-hoz. (Le chemin dangereux.) Itt sok törött és vastag oszlop

darab zárta el az utat. Mily rázkodás kellett ahhoz, hogy ily nyomot hagyjon pusztulás.

Vezetőnk hosszú póznán fáklyát dugott a veszélyes hely mélységébe, melynek sötéte szemünk előtt összefolyt.

Még egy utolsó kanyarodást tettünk, megnézve a János főhercegről nevezett barlangrészt. A „góth-csarnok“ itt érdekes látványt nyújt, mert e merész építkezést jól utánozta a természet. A falakról tarkaszínű köfüggönyök folynak le s a tetőzetről és fülkékről is sok jégcsap-alak csüng alá. Egy képződés a „Lóth feleségét“ tünteti fel. Amott van a „briliáns csarnok“, mely a „vörös csarnok“ szépségét túlszárnyalja.

Ha a „János-főherceg“ barlangrészt elhagyjuk, közel vagyunk ismét ahhoz a ponthoz, hol bemenetkor utunk elágazott, a „kis ciprusnál.“ E kis téren azonban sok szép nézni való egyesül. Itt van a „kard“, „tengeri rák“, „arany-gyapju“, „az alvó oroszán“, a „nagy vizesés“, a „barlang baktere“, a „gyóntatószék“ a kilenc láb magas „nagy ciprusfa“ és a „sir.“ A magas oszlopok lábánál az emberek úgy mászkálnak, mint a bogarak.

Itt van a barlang legvastagabb csepkő-oszlopa is. Magassága tizenöt láb, kerülete tiz. Impozáns képződmény. Nagyon sokan nézik, bár bajos hozzá félni.

A barlang legtöbbet emlegetett darabja is itt van: a „függöny.“

Remekelt e darabbal az öntudatlanul működő természet, mikor kilenc lábnyi hosszúságban a sziklafalra függeszté. Egy gyertyaláng volt a függöny mögé

dugva és átlátszóvá tette azt. Vastagsága csak négy vonalnyi s olyan finomak a hajlásai, dudorai, fodrozata, hogy ilyen igazi köffüggönyt nem láthatni sehol. Kő sincs olyan, mely azt a mindig szép színvegyüléket megadhatná, minővel ez a „függöny“ bír.

Elmentünk még egyszer a „nagy dóm“-ba, hallgatni a Pojk-folyót, a mint jajveszékél ott alant, mikor a föld elnyeléssel fenyegeti.

Csakugyan csodálatos világ ez, hol kövé válik a víz. Nekünk is van egy ily csodálatos világunk: az aggteleki Baradla, de azt mi nem tudjuk olyan látogatottá tenni, mint az adelsbergiek a magokét.

G M U N D E N.

Gmunden, Ischl, s mindaz, a mi ezek keretébe esik — volt reám oly vonzerővel, hogy látásukért, svájci utam vonaláról letértem. — Salzkammergut egész vidéke, különben is olyan kedves, hogy a sötét fenyő-erdős hegyek és a zöldes-kékes tavak között, csakis jól érezhetjük magunkat.

A sűrű lombozattal befuttatott lambachi indulóházon, kívül belül, azért olyan csinos minden, mert erre veszi útját az előkelő világ, mikor fürdőzni jár.

A Gmunden felé vivő pályán, emeletes nyitott kocsik közlekednek, hogy jó kilátás nyíljk belőlük.

A bécsi ember már az utvonalon kezdi meg az élvezést mikor kedves fürdőhelyeire, Gmundenbe és Ischlbe jár. Lett is köztünk mindjárt olyan hangos beszéd, hogy a jegycsüptető is alig jutott szóhoz. Emelkedett hangulatunk apró nyilvánulásai között, egy életkedvű olasz utitársunk, a természeti szépségek által elragadtatva, magas hangon áriázott. Kellemetes, csengő volt a hangja.

A Traunstein, ez a hegyes fejű sziklaóriás, előbukkan mindinkább. Az orom profilált alakzata, sokakat a szerencsétlen XVI. Lajos király arcélére emlékeztet. A képzelődésnek mindig nagy volt hatalma.

A vonat vonulási iránya szerint, majd látszanak, majd nem, a távol Dachstein jég- és hómezői, melyek fényes csillámán, a szemhatár is véget lel.

Roithamnál sokan szállnak ki, a Traunfolyó esését megnézni. Árnyas fenyőerdőn keresztül visz le a gyalog ösvény, — lábunk alatt puha szőnyeget képez a lehullott sok tülevél. Már távolról zúg-búg élénk a tompa moraj, de azért inkább vonz mint félemlít, — Hegyes kopár sziklafalak sötétítik el a szűk völgyet, hol az alapját vesztett vad víz leomlik s verődik vissza zúgássá. Impozáns természeti szépség, egy festői egész, melynek hatása megkapó. Mikor a természet nyers erői fölött, nem uralkodott még a tudomány és az elemekkel az ember-erő, kelt csatára, járatlan volt e hely. Most a 18 méter magas vízesésnél, a legmegragottabb sóshajó is, veszélytelen, szárnyas gyorsasággal röpül le. A bátor turista élvez, mikor a hajóról nézi ezt a jeles technikát, melynek mestereiről, Seeauer, mérnökről, ötödfélszázados hagyomány útján sokat beszél az ügyes hajósnép. A komoly angol utas pedig, oda se néz, ha benedvesült kissé utaskönyve, kockás plaidje, a víz loccsanáskor szétszóródott habos tajtéktól.

Van egy neme a gyönyörnek, melyet a természet barátja akkor érez, mikor elragadó hatású képet nézve, lelke a természet szépségébe átolvad. A milyen élénk és csevegő volt előbb a társaságunk, oly hallgatag lett ezután. Nehéz beszélni az olyan képről, a milyen ez.

Merengésünkből a mozdony éles füttye ébresztett.

Gmundennél vagyunk. Fölcsillan előttünk az alpesi tavak egyik legkedvesbjének napsütött szép zöldje.

A Salzkammergut és az éjszaki Alpések szeszélyes járású, és 24 mértföldnyi hosszú folyásában, vízesésekben gazdag folyója, a Traun, mielőtt a Gmunden melletti kömedencében 191 méter mélységgel, 24 négyszeg-kilométernyi fölszínnel elterül, Aussee, Grundel-Oeden- és a hallstadti-tóban kristálytisztára szűrődik. Ritka folyó mely ennyi tóban fürdik, mossza magát tisztára. Még a patakok is, melyek vele egyesülnek, kristály tisztaságúak. Innét van azután az a tündöklő szép smaragd-szín.

A tó és folyó olyan mint a női szépség: hódít a hol van és a merre jár. — Alig hiszünk szemeinknek, mikor a tiszta vízben mélyen, a vízi élet ezerféle jelenségeit szemléljük. Az állat- és növényország, érdekes képekben! Fehér csigákkal tarkított finom fővény az alapon, háttért képez.

A csolnakok özöne szórakoztató tarkaságban reng a tavon, mikor az ég azúrja, legszebb kékre festi, a felénk csillámló víztükört. A város szűk utcáinak tömkelegéből, előbújnak az emberek s kezdődik a mozgalmas élet — estefelé. Benépesül a part, olyan ilyenkor mint egy zsongó hangyaboly.

Az esplanade-on katonai zenekar mulattatja a közönséget. Egyes hangokat visszaver a tulsó parti sziklafal, kellemes szinfóniákra oldva fel.

Csak akkor, mikor már láttam a tóvidéket, tértem be a városba. Ilyen szép helyen jobban érdekel a természet, mint az emberek börtönéül összehordott kőfalak.

Gmunden a szó szoros értelmében, »városka«

csak. Félköralakban emelkedik, ott, hol a folyó a tóból, gyöngyöt szórva kiszalad. Reánk magyarokra történeti nevezetességgel is bír, itt kötött békét Corvin Mátyás 1465-ben III. Friggyessel, kit Bécsből kivert. Maga a város alig számlál többet hat ezer léleknél. Lelketlen emberek e vidéken egyáltalában nincsenek, az ilyenek inkább az Alpesek nyugoti részébe húzódtak, hol mint hôtelierek — boldogítják az utazókat.

Az itteni szállóházak sem olyan sarok-tornyos közép kiszögellő, palotaszerű büszke tömegek, miként Svájcban, hol a kő leszorítja a vakolatot. Szökőkutak sem lövelnek itt fel ezüstös vízsugárt, mert itt minden kisebb mérvű, de nem a kellem rovására, mert az egyszerű csinosság bélyegét viselő villákról és az erdők zöldjében rejtőző szép kertlakokról éppen olyan bátran elmondhatjuk: qui si sana. Megenyhül bennük minden baj.

Gmundenben is, mint a legtöbb fürdőhelyen, a vendégeket két csoportra lehet felosztani, t. i. egészségesek és betegek. És így van jól. Beteg, nem vigasztalhatja meg a beteget. Egyik, zárt helyen a sóvizztől üdül, a másik is a víztől, de csak akkor, ha a szabadban hűs habokat hánny. Balatonszerű fürdés esik a tó vizében. Miksa császár kora (1494) óta, sokan áldják a vidéknek gyógyhatását. Olykor, költekező bojárokat is lehet látni, mint akarnak feltűnni.

Az örökszép tóvidékre, legszebb kilátás esik a közel kálvária-hegyről. — A felhők járása szerint a vidék majd tavasz fényben uszik, majd meg őszi boru száll reá. A tulsó parton a tó vizéből közvetle-

nül kimagasodó, mélyen csorbázott sziklafalak és szag-
gatott sziklaormok, elzárják szemeink előtt irigyen a
véghetetlenséget. A vidék felett uralkodó kopár Traun-
stein, (1688 m) mintha csak mondaná: egy tekintetre
elég ennyi. Mintha csak ott volna a természetnek teme-
tője s a Traunstein volna benne emlékkő. — Talán jobb,
hogy így van. Nehezebb lenne itt hagyni a földet, ha
tudnánk milyen szép a föld!

A vidéknek árnyoldala is van. Annyi itt a fosz-
lányokba göngyölt, röghöz tapadt, hogy csak szána-
lommal nézhetjük őket, mikor ernyedő ajkuk könnyörög
s gémberegett újjaik alamizsna után nyulnak. A nyo-
morúság, mély barázdát szánt az arcukon. Némelyik-
nek nyakán ott himbálózott még az az eltorzító tömlő
is. Úgy érezzük itt magunkat, mintha képzelődésünk
világából egyszerre a nápolyi öböl mentén húzódó
országuton teremnének, hol annyi ütött-kopott, topron-
gyos alaknak a látása, szívtépő képet ad. Az itt ödöngő
koldúsok követelő modora is úgy hasonlít azokéhoz.
Kicserkészik a zsebből az utolsó krajcárt is.

Minél tovább nézzük e pontról az előttünk fekvő
igéző föld-darabkát, minél jobban figyeljük meg a kel-
lem mily szépen váltakozik itt a komolylyal és sze-
liddel: annál jobban győződünk meg, hogy a gmun-
deni-tó, gőzhajókat hordva hátán, a legszebb hegyi
tavak egyike. Olykor tengerként háborog és hajókat
tör, máskor pedig legkisebb habfodra is elsimul s fé-
nyes tükör-képet mutat. Aranyfürtös alvó gyermek
nyugodt arca ilyen csak. Csak a bölcső álma lehet ily
zavartalan!

Ha e vidéken jársz, nem tudod melyik pontról szebb azt nézni; ha felhágsz a magaslatokra, hol közelebb vagy az éghez, — vagy ha leszállsz a víz színeig, hol közel vagy a földhöz, mely itt egy óriási virágkert.

Menjünk most a virágokhoz, azokhoz is, melyek éreznek csak, azokhoz is kik a sétatéren csevegnek és vigan vannak, hisz Ischl előcsarnokában vagyunk itt. Már várnak is ránk kedves ismerőink.

Menjünk velük az ősrégi, vizen úszó Ort-kastélyt megnézni. Száz méternél hosszabb deszka-hid visz oda. A négyszegben épült tornyos kastély, egy darabka középkor, melyet az elmúlt idő hagyott itt. Őszült-barnult falainak fele része szikla-szigeten áll, másik fele cölöpökön nyugszik. Nem lehet tudni, melyiken áll erősebben? Olyan öreg ütött-kopott, hogy a csinos villák mellett, ma már az izléstelenségnek remekműve lett. Mint egyszerűbb öreg emberek, kiknek emlékezete már csak felényi életükre nyúlik vissza, azt sem tudják, mikor jöttek a világra: úgy vagyunk az Ort-kastélylyal, melyről megfeledkezett a hagyomány. Ki és mikor építette? nincsen aki mondhatná. Hiába keresünk rajta jelt vagy felírást, mely emlékezetünket az idők folyamain visszavezetné. Mégis van egy évszám rajta: 1039, mely a kastély javítását jelzi. Gondolhatjuk, milyen öreg lehet és mégis — milyen erősen áll. Az idők viharos járása alig látszik rajta. Így éli túl, magát az embert, alkotása. Mikor a multba nézünk, a távolból egy havasi kürt érc nyelven beszél hozzánk, — hallgatni oly kellemetes. A mult és

jelen így fonódik össze, — egy képen. De nem mint a multnak áthagyományozott emléke, vonz a vén kastély, inkább azért jönnek ide, mert ígéző kilátás kínálgatik belőle, kivált mikor fényáradatban uszik minden — rózsás alkonyon. A kék vizen, ott hol vizi rózsza imbolyog a hab fodrán, szelid hattyúk ringatóznak. — Nyomukból pezsgő gyöngy merül.

A sóbányák falujától, Ebenseeről jövő gőzös most kötött ki Traunkirchennél. Talán legszebb pontja az a tóvidéknek. De melyik nem az? kivált ilyen tündér alkonyon. Az erdős köhalom — Johannesberg tetejéből, sugár tornyú templomocska, fürdő árnya után, mélyen néz a tóvizébe.

„Droben stehet die Kapelle,
Schauet still hinab.“

Milyen nagyszerű lehet mégis az az úrnapi körmenet itt, mely a félgömb alakú és a tóba mélyen lépő szikla körül csolnakokon történik? A csengő kis harangnak „Ave Mária“-ja ide hallszik.

Elbeszélem a traunkircheni mondát. A kormányostól hallottam, mikor a hajó Traunkirchen és Eisenau között csendes vizen járt.

Ott fenn, azon a sziklamagaslaton, mely a vizből félkörű gömb alakban emelkedik, ott, hol most a kápolna áll, de sűrűbb lomb közt, hajdan egy női zárda állott egymagában. A kolostor harangszaván kívül, nem törte meg semmi itt a tájék némaságát. A zárdanénék között volt egy valóságos ráfáeli angyalfő. Gyenge testét már a szerzetesi öltöny horzsolta, bár még nem volt felavatva. A durva öltözetben is ékes volt mint a mennynek csillaga.

„So hold, so schön und rein . . .“
wie eine Blume

Zengzetes dallamainak olvadó édessége áhítatra gerjesztett. Szép lelkének kifejezése, volt az éneke. A templomban ünnepi nép tolongott, valahányszor énekelt. De azok a hanghullámok — nem voltak csak egyszerű ájtatos hangzatok, mert ébresztettek szívet is. — Egy deli ifju járt a túlpartról át. Ennek a szívét igézték meg a dallamok. Mint csillagnak a ragyogását, csak időnkint fődik el az ólomszürke felhők, úgy a zárda csillagának szeme lobogását sem takarta fátyol mindig, s vasrostély. A deli ifju szűrő tekintete gyújtott, viszont a zárda csillaga is a költővel érzett:

„A virágnak megtiltani
Nem lehet.“

A tűz csak addig forrong a föld mélyében, míg a kemény kérgen kitörhet: hasonlóképpen a költő mondaságának igazságát, nem cáfolja meg a szerzetesi öltöny sem. Szerolem, a mennynek boldogító adománya, egyesített két kebelt. Eisenau mellett, hol egy patak tóba ömlik, éjjel-nappal zakatol a patak-malom. Malomban egy halvány ifjú, a habokkal versenyt viraszt. Mintha csak az álom ki lett volna véve szemeiből, zúgó agyának, zajgó szívének semmi nyugta. Nem feledheté azt az éneket A patak-malom mellett, akkor is midőn

„Fönn lenn millió fény föltárul,
Miket a nap elrejt és az éj elárul“

akkor is, mikor

„Villák és kertek fölé homály leple borul,
Borongó mély árnyék ül földön és égen“

tehát minden éjjel, egy halvány ifjú veti magát a hideg vízbe s a tulsó partig meg sem áll. Vasrácsos ablak mellett, mely a vízbe néz le, az élet vágyától dobogó szívvél várja őt szerelmese. A halvány ifjú szemei mámort ittak itt a boldogságtól. De egy sötét zordon éjjel, mikor az egész tóvidéken, bögő vihar ártó erővel nyargalt és veszett táncra kelt a zajló habokkal, az ifjút is a tóban lelve, hullámsirba kergette. Hiában volt minden lázas erőfeszítés. Csak várta, várta szerette mindene, és a mikor nem jött többé, rövid idő jártán, a zárda csillagát is halálba vitte bánata. Mikor az „Ave maria stellá“-t énekelte szíve megrepedt. Lelke halk sóhajban elrepült. Mikor behunyta fényeveszett szemepárját és márvány homlokára gyolcskámzsa borult, akkor is olyan volt még mint a költő mondja:

„So hold, so schön und rein“

A kolostornak rémes sötét éjszakája, vette azután át az enyészet számára. Azóta sem hangzott ott fenn, olyan szívet lelket emelőleg az:

„Ave maris stella.“

I S C H L.

Bűvös kert, melyet két kristály tiszta hegyi folyó: az Ischl és a Traun öntöz, és a melyben négy tündér-völgy: az ischli, rettenbachi, éjszaki és déli-Traun-völgy ád egymásnak találkát. A kékes folyók vizét a bércek honából csörtető ezüstös vizerek dagasztják, míg a ritka szép völgyekben, üde alpesi tenyészet ül diszpompát. Valóságos császárfürdő, hol az uralkodó gyakran édes otthont lel.

Nem hiszem, hogy az a hegyes-völgyes vidék, a hol laktak az olympusi istenek, szebb lett volna, mint e hely, hol balzsamos légáramlat tölt be minden zugot és a nemes agancsárok fürge nyája futja be az erdőket.

Megkísértek néhány képet rajzolni a fürdőhelyről e korlátolt kis keretben.

Nézz csak oda, hol a Traunnak örvényes és zuhatagos árja kékes csillámokat hányva, hömpölyög. A szép folyócska kellő közepére, mikor az elemeknek volt itt nagy csatája, a szélvihar, kőszáli sasok otthonából, nagy szirttömeget morzsolts le s vetett ide. A kötömeget a víznek bármily sebje, nem viheti el mozdulatlan áll. A természeti erők küzdelmének, szép kis képe ez. Valóságos sziklasziget. Svájcban a loverzi

tóba dobott hasonlót egy hegyomlás. Egy kődarab a vízbe dobva, s rajta mégis deli fenyők vernek gyökeret. Keresi a szem a réseket, hol van beékelve az a kis anyag? melybe kapaszkodik a gyökér, s nem találja. Boldog zóna! mely alatt kopár szirten is ilyen tenyészet van. A vidék vallásos népe, diszes és nagy vaskeresztet állított a vizőlelt szirtdarabnak tetejébe. Az aranyozott feszületre sűrű fenyők vetnek sötét árnyat. Mikor ezt a képet tovább nézed s hozzá azt a zajgó hullám morajt hallod, gyermekkorod vallásosabb érzületét véled visszatérni kebledbe. Kezdképnek, Ischl leírásához, a »Traunkreutz« nagyon illik.

A vizparton árnyékozott helyen, egy Loreley-haju kedves leánykát látunk ülni, virágait kötözgetni. Mikor közelébe lépünk, félénken és halkán, megvételtre kínálgatja csokrait. Beteg édes anyját boldogan igyekszik virágaival eltartani s habár kenyérkeresetének fárasztó is munkája, arcán mégis a megelégedés derüje ömlik el. Jól ismerik Ischlben a fürdővendégek ezt a nyájas lánykát, mikor az alpesi flórával, kilincsről-kilincsre jár. Maga is még virág, üde arcán rózsák kelnek, csipő szélétől fesledeznek. Patyolat tiszta kötenykéje, melynek szélét, egyik kezével most is röstelkedve morzsolgatja, havasi rózsával és hófehérkével van tele. E kép, vásznon, kincset érne. Ki ne feledné hát rajta tekintetét örömet? Virágait ott fenn szedte

»Hol tél, tavasz nyár
Fogódnak össze:
Felhőkbe nyúló
Bérc oldalán.«

Ott a magas hegyen törte-zuzta magát értök,
szakgatta a ruháit. A virágok helyett cserébe hagyta
verejtéke gyöngyeit, melyekből isméri új virág fakad.
Virágain még most is hamv ül. üde légnek szűzi le-
helleteként. Virágaira még

„Alantiságban

Szenny nem ragadt . . .

Mint a ki jár a

Földhöz közel.”

Ennek a keresetlen egyszerű szép képnek, melyet
a közvetlenség tár elénk, tarka ellenképét a kaszinó
előtti sétatéren láthatjuk, hol egész nyaratszaka, diva-
tos Strauss-keringők ütemei mellett, — minden este
— a divat-hóbort rendez országos kiállítást. A színe-
ket játszó selyem suhogtatásában és az ékkövek ra-
gyogtatásában, főszerepet itt is azok a hölgyek ját-
szák, kik odahaza a pénzbőségben uszni szoktak. Egy-
másért azért mégis sanda, fagyos tekintettel mérik le.
Kedélyviláguk alig van. Mint az érc, mely ide szállí-
totta őket, olyan hidegek. Együtt találunk e fényben
uszó kirakatban mindent, mi a szabó ollója alól és
az ötvös kezéből, a beau-monde cége alatt kikerül.
De azért az út porondja mellett, a selyem puha fűsző-
nyegen, a fénybogárka, az ékköveknél mégis szeb-
ben tündököl! Legalább az álfényből nincs benne
semmi sem.

Ischlben, közétkezésnél, a vendéglős asztala va-
lóságos egyveleg. Keveréke minden ország népének,
kiket a gyógyhatás reklámja a világ minden szegleté-

ből, nagyobb számban összehoz. A szótlan angol mellett, egy szeles bojár fecseg s két kezével hadonáz. Egy könnyű francia, nehézkes német tudóssal vélemény tusába merülve, alig keveredhet ki. Gazdag orosz, vastagon tömött tárcájával akar föltünni. A tárcát arannyal, a szibériai foglyok bélelték. Egy izgékony olasz, hidegvérű hollandussal enyeleg. Miről is beszélhetnének másról, mint az üzletről. S míg a magyar egy jóképű török attachéval rokonszenvez igazán, addig — a föld másik feléről — egy kíváncsi yankee, kezét a hátán összefogva, csak nézi mindezt, nézi figyelemmel, a vén Európában hogyan mulatnak. A soknyelvűség, talpalatnyi téren, valóban bábeli. Ennek dacára, csalódnék a ki azt hinné, hogy e nemzetközi különféleségben e kedélyességnek is helye van. A ki nálunk a három Tatrafüredhez, vagy akár a Balatonhoz szokott, alig találja fel magát Ischlben. Mozgalmas de nem kedélyes.

Nagyon különös is ez a hely! Sok benne az el-lentét. Olyan mint a nagyon öreg ember, aki legdivatosabb uj ruhába bujt. A falusi jellegű igénytelen házak mellett, harmonikus arányokban műízléssel épült villák pompáznak. Olyan szépek, kényelmesek. De vajjon azok, akik lakják, boldogok-e? — más kérdés. Hát még az az uj (1875.) üdülőház, a zöldelő liget közepén milyen pompás! nagyszerű! Nagyméretű olvasó és hangversenystermeivel, fény és ritka csinjával, valóságos templom, Hygieának szentelve. Néhány faóriás — a mult századból — ácsorog még közelében, nézik ezt a változást, de mindinkább tért foglal egy

szabályozott angolkert. Ha feltámadna Wirer dr. kinek emléke itt köztudatban él s a mai Ischlt látná, nem ismerne benne Ischltre. Milyen kicsiny volt még akkor, mikor a fürdő-Ischl első alapját a század elején leraká. S ime rövid idő alatt, milyen világfürdő lett!

Mióta az orvosok a tengervízi-sósfürdők gyógyhatását a betegeken észlelik, a sóserekben gazdag vidékekre jövő vár. Ischlben is sóviz gyógyít. A sok gazdag ember, kik itt összeszaladnak, drágává is tették Ischlt. Az utcákon csak úgy robognak a diszfogatok, nehéz ütemmel.

Az udvarnak is kétségkívül széles körökre terjed vonzóereje — és udvaroncok mindig fognak lenni. Az udvar tette tulajdonképpen Ischlt Ischlle. A császári park a Jainzan lejtőjére támaszkodik és a szó legszorosabb értelmében »fejedelmi kert.»

Ha az olvasóteremben à jour vagy már a világeseményekkel, melyeket az a sok lap a politikai holtidényben terjengősen közöl, s ha kilépsz a pazar építkezés tágas terrasse-ára, azonnal látod, hogy itt természet és mesterség versenyeznek, hogy üdülj, jól érezhesd magad és gyógyulj, ha beteg vagy. Jól mondja azért egy felírása „Sophien Blick“ közelében: „Man nennt als grösstes Glück auf Erden, gesund zu sein, — ich sage nein, ein grösseres ist, gesund zu werden.“

A kursalon a kiindulási pont. Halátni és láttatni akarsz, akkor csak ebben a kis körben mozogj, mert itt pontosul össze minden hiuság, hol a társadalmi

hierarchiának rangkórsága is élénk képet ad. Ha azonban csak látni akarsz, a természet ölen andalogni, s vágyaidnak szárnya nő, lépcsőzetesen emelkedni mindig magasabbra, hol kis vizesések sziklafalról sziklafalra sziporkázva ömlenek : akkor elhagyod az emberi hiuság eme tanyáját hol a nagyzáslázában szenvednek az emberek, s felkeresed azokat a kedves nyugvó pontokat, honnét a közel 7000 lakost számláló fürdő-városra, — melynek festői volta a távlat szerint növekszik — s a hosszanti kies szt. Wolfgang völgyére nyílik elragadó kilátás. Szemünk az ittasultság mámorával kalandozhatja be az egész tájat. A hegyláncolat hol föl magasodik és sűrű sötét erdőséget hord a hátán, hol meg aláhajol s pázsit völgyet ölel. Istenáldott földdarabka, esőjárta üde táj, fenyő-léhtől illatozó hely . . . muló életünket mi vidíthatná inkább? — ha nem ez!

Nézd a magas Dachstein soha el nem olvadó jég-tömbjeit, mikor azokra a kék égbolt felhőtlenül borul. Fagyos keblén a szél - kergette felhők, nyugtot nem lelnek. E vidéken az, a hegykirály; tündöklő palástban uralkodik minden magasság fölött. Lábánál örökzöld fák sudarai összesugva zugnak uralmához dics-hymnuszt.

A milyen eleven élet pezsg ott alatt, a hegykorszorus katlanban, olyan siri csend vesz körül bennünket ide fent. A pásztor túlkéből is csak téveteg akkordok lopódnak fel. A hallgatag természet inspirálta a költőt mikor azt zengte róla:

»Mily nagy vagy te! Mentől inkább hallgatsz,
Annál többet, annál szebbet mondasz.«

Ha azután a hegyek közötti vándorlásaidnak közepette, egy szegényes kinézésű faházikóra bukkansz s kis pihenőre a jó emberekhez betértél, ha ott a nyomor, inség, szükség, a szegények e háromsága, a maga elrémitő valójában feléd sötétedik, jusson akkor eszedbe, hogy ez: a fényes érem másik oldala. Az ott alatt, fénykeretben csillogó léha gögnek, ez az ellenképe: ez az olyan gyakran lenézett népréteg. Egy-egy megúnt ékszer árán — azok alatt — emberek tehetnének boldogokká idefönt. És mégis ha kérded őket: hogyan vannak? panaszt alighallasz ajkukról. Ischl — igaz — nagyon szegény, de azért Kuppelwiesertől bir oltárképet. Hol a földi kincs meggyérül, isten közelebb.

* * *

Az ischli fürdővendégek egyik legkedveltebb s kétségkívül legérdekesebb kirándulási helye a salzbergi sóbánya. Festői út kigyózik fel a Salzthalon át Perneggig. Ezen túl, a mi hiányzik még a Salzberg ezer méter magasságából, azt az utat tanácsos itt gyalog tenni meg. Vakmerőségének több könnyelmű kocsis adta már meg árát, mikor Perneggnél még feljebb hajtott. Egy veszélyes helyet most is kép és kereszt jelöl, hol ember, állat vesztek el a mélységben.

Mialatt a földalatti vándorutra kelnének, ruházatunk megóvása tekintetéből — széles fehér lebenyegbe bujtnak, fejünkre csuklya jön. Népmese a fehér baurátot így rajzolja kísértetnek. Ezután kis kocsikban

helyezkedik el, inkább kuporodik össze a társaság s megindul az emberek által huzott vonat befelé. A ki nyughatatlan, annak homlokát könnyen megcsókolhatja egy gerendafa. Elnyel csakhamar a föld sötéte és egy ismeretlen világ ölel fel. Tompa morajban hallatszik a vaskerekék zörgése a sineken. Mintha Plutó haraghangja volna, a miért birodalma csendjét megtörjük.

Mikor már vagy ezer métert haladtunk a vak-sötétben, egy ismeretlen fényáradat özönének első sugarai köszöntnek. Csakhamár ezután egy kivilágított tárna csillan fel, úgy veszi ki magát ez a fényben uszó tárna, itt a föld alatt, mintha a gnómok és só-tündéreknek volna otthona. — Ezek pedig mintha elfutottak volna jöttünkre. Csakugyan ismeretlen világ is ez.

Egy érdeemesült öreg bányász volt a vezetőnk. Ezüstös hosszú szakála csak úgy rengett, hullámozott, mikor kezdett beszélni. A gyermekkori képzelgés, ilyennek festé a bányarémekeket. Mutatja vezetőnk, a zöldeskékes agyagból, fehér fősz közt, itt is, ott is, milyen gazdag sóerek csillámlanak fel. Nagyon érdekes e hely. A tárna, mintha egy agyag-kupolás dóm volna, hol a munka imádság.

A tárnákba édes vizet vezetnek s azokat öt hétig tartják telítve. Ennyi idő kell a viznek, hogy a porhanyó sórészeket, az agyag bilincseiből kimentse. Az agyag leszáll, a sóviz felkerül. Az egész eljárásban nincsen semmi mesterkélt, mégis mindez ügyességgel történik. A sóvizet elvezetik azután. Ischlben és

Gmundenben fürdenek is benne, legnagyobb mennyiségét azonban Ischlben dolgozzák fel, hol izzó kementékben pokoli tűz mellett félmeztelen munkások, egészségüket is áldozatul dobva, párologtatják el a vízrészeket s a mikor hátramaradt már a tiszta só, azt nagyobb darabokban tömörítik. Az ischli Salzbergből évenként 150,000 métermázsa sót főz ki az államkincstár. Előállítási ára métermázsánként csak 1 frt 30 kr., míg az eladási ára 10 frt. A napszámosi árak 60 krtól 1 frtig váltakoznak... Látni ebből, hogy a kincstár is gazdálkodik — jól.

A viznek az eljárás folyamata alatt háladatlan szerep jut. Mikor az agyagból kicsalt már minden só-tartalmat — elillantják. Diplomata s államférfiaknak szokott ilyen sorsa lenni, a mór megtevéen kötelességet, mehet már.

Mikor az egyik tárnától egy másikhoz visz el utunk, egy 220 méternyi mélység előtt meghökkenünk. Alól egy másik bányász, fáklya lánggal világít. A felső s az alsó fénypont közé az éj sötéte lép. Az a másik ember, mélyen alatt, olyan apró, mint a mese törpéje. Alig látszik nagyobbnak egy hüvelyknél. Olyan nagyszerű is ez a kép! Alig látnyi széles, körülbelül 45 lejt fokos csusztatón pár pillanat alatt, hosszú libasorban, mi is lenn vagyunk. Ez azután az utazás gyors szárnyon. Elöl ült az öreg bányász lámpával, utánna meg ültünk sorba mi.

A paripa nem rázott, de annál jobban csusztatott. Vezetőnk egy kifeszített kötélbe fogódzva, lassítá a menetet. Ügyetlenség kell csak hozzá s készen van

a baleset, mert aki itt lebukik, az csak szent Mihály
lován mehet fel.

No de szerencsésen lenn vagyunk, lenn

„Ezer ölre lenn a
A föld ölében,
Hol az ősi örök éj tanyázik
Vadsötéten. —
A kis lámpa reszkető sugára
Félve néz a zord éj arcára,
Mint a sasra a galamb.“

Most pedig: szerencse fel! Záró-képnek igen
szép volt ez.

GASTEIN.

Utja is már elragadó szép.

Mikor a prűszkölő vonat a salzburgi indulóház-ból kirobog, egyideig még fülünkbe cseng a híres hangjáték, melyet a városban meghallgattunk, szemeink előtt lebegnek még a látott Haydn- s Mozart- emlékek is. A hellbrunni-császár kert vízművei által forgatott báb-alakok is táncolnak még előttünk.

De a mily mérvben lapul meg hátunk mögött a magas sziklaerősség s tűnik el egészen is az ősrégi érseki város, oly fokban emelkedik lelkünk a széphajlásu hegytetők szeszélyes alakjainak látásán. Hallein, Golling s Bischofshofen városkák regényes fekvésén, szóval: azon az egész fenséges vidéken, mely a salzburg-tiroli-(Gizella) pálya hegykoszoruján belől esik.

Utmentén, a régi idők borus szürke homályában elvesző várromok, fenn a szédítő magasban, csend és tespedő nyugalomról beszélnek, alant pedig vad patakok, nagy zajgással a természet őserőiről zengenek magasztos éneket, a vadon tájakon.

A sebesen tova iramodó vonat, a hófödte hegyek kötömegének akadályait már le nem győzheti, az offenau-i hegyben, a közel ezer méter hosszú alagut-

ban eltűnik. Kijövet a tajtékzó Salzach-folyó keskeny vasuti hidján örült sebességgel zörögve siklik át s a hosszan elnyúló luegi hegyszoroshoz ér, hol a hegy-óriások pajzsa, égbetörő merészséggel, a szűk völgytorokban összecsap. — Feledjük ilyenkor a városok látványosságait és élveit, lelkünk mámoros örömmel andalog a szebbnél szebb tájakon, melyet a Gizella-pálya felmutat.

Nagyon megkapó a kép, melyet a luegi hegyszoros elénk tár. Mélyen alattunk a szakadéokban könnyű köd uszkál. Félhomály borítja a szörnyű mélységet, a mely mellett a vonat földremegtetve száguld azon a szűk ösvényen, melyet az ember szorgalma a kőbirodalomtól, a tudomány segédeszközeivel elhódított. A korszellem riadó fuvása e szűk hegyszakadékba is behatolt.

A csupasz sziklafal felső peremét a nap tündöklően szegélyezi. Az örületes meredek fölött, a kék ég lepedőnyi darabján, mint kóválygó pont, egy-egy kiterjesztett szárnyú óriási kőszáli sasnak alakja tűnik fel.

Mióta 1809-ben az ellenséges fegyverek a hegyszorosban többször összecsörrentek, nem volt az elemek csatájánál más zaj itt, de most, hogy a föld nagy fején a vasér Innsbrucktól Bécsig ér, 1875 óta ellepi e vidéket minden nyáron a turisták mindenféle bolygó, műmászó hada. A vasutak korában nincs már semmi messze.

Szemlélgetik sokan, hogyan maradt olyan épen Hohenwerfen vára, dacára, hogy a völgy öléből

emelkedő magaslaton kilenc század szele futta, tépte, rázta.

Felkapaszkodnak mások a Hochkönig ormára — körülnézni.

Némelyeket érdekel a Lichtensteinről nevezett hegyszorosnak keskeny utja, az égnek meredő sziklafalak sötétében, hova a nap csak rövid pillantást vet.

Olyanok is vannak, a kik Schwarzach falucskájában elszéledve, nézik azt az asztaltáblát, melyen 1729-ik évben a szövetkezett protestánsok (bányászok és parasztok) régi szokás szerint nyalták a sót, hogy attól megerősödjenek a vándorutra, mert a hatalmas salzburgi érsek parancsára huszonkétezernél többnek el kellett hagyni ezt a tartományt. — Az asztalra mázolt képen láthatni még, hogyan történt a sónyalás, de magán a durva képen nincsen semmi látnivaló. Nem veszt vele, a ki meg nem nézi. Helyesebben cselekszik, a ki addig tovább megy s megtekinti a Gross-Glockner egettartó jeges ormát, a mint az esthajnal tűzétől ég.

Mielőtt Lendnél a vonat megállapodik, ennek lassubb zakatolásába győzelmesen vegyül bele a gasteini nagyobbyszerű zugópatak moraja. A nyers erők harca van itt. A csapkodó ár előbb lépcsőről-lépcsőre veti magát titáni erővel, s mikor többszörösen megtört már, mint egy óriási ezüstkigyó, lomhán esik a kanyargó Salzach folyó keblére.

Az európai hirű gasteini völgy végpontjánál állunk itt. Innét a magas Tauernig diadalmenetet tart a természet.

Wildbadig harmincnégy kilométernyi ut visz fel, a zúgó balpartján. A folytonosan menedékes uton négy ló erőlködik, hogy a kocsit felvonszolja valahogy. Ezalatt a vadviz lefelé tör s változatos esésével a kocsiban ülőket mulattatja, s ott, hol a zsongás jobban elhal s némább lesz a táj, elhangzik a postakürt ércszava, melyet a vízhang riadó tündére, lágy s kellemes hangzatává téve, visszaad.

Mélyen alattunk a kristálytisza víz, a mélyebb bevágásokban megakad s patakká törpül. Másutt a megtorlódott ár, mély ágyából kidagad, felhág a partokra s romboló folyóvá válik, mely mindent, a mi útjában áll, hullámsírba temet. Siet, mintha üzné valaki, s reszket, mintha félne. Fékevesztett haragjában tombol, tajtékot hány, maga körül csapkod, morajlik s maga fölé sok milliárd cseppecskéből gőzoszlopot emel. Dus vize sziporkázásában tündöklő rubinok, zöldes fényt vető smaragdok s tüzet lövelő gyémántok teremnek. A növényzet leveleire fényes zománcot von a gyöngyeső s a magasztos jelenetre az ágak hajlongva hódolnak.

Isteni szépségű völgy. Zöld minden pontja. Itt világoszöld, harmattól ragyogó puha pázsit. Ott zengő fenyveserdő. Az egész völgy pedig, gazdag színárnyalatával, harmonikus hatásu egészszé alakul. A föld öreg fején ritka szép ránc a völgy maga. A föld ősi forradalmi alkották ilyenre.

A tündéri szépségű völgyet, melyet a zuhatagos nagy patak szel ketté, nemcsak turisták és fürdővendégek keresik fel tekintélyes számmal, Európa minden

tájairól, felkeresték azt gyakran, földrengés és hógörgeteg. Husz községében a tűz-elem és vízár is felváltva pusztított. — De a vadregényes völgy, szépségéből azért mit sem veszített. Folytonosan ifju, üde képet mutat. Valami leheletszerűség ömlik el az egész tájon.

A dus tenyészettől dagadozó völgyben nagyobb-szerű jólét látszata is tűnik elénk. A pásztorkarámokból (700) vig dal hangzik mindenfelé, a kinyújtózkodott völgy sok kies zugában felébred a daltól a szunyadó viszhang is.

Mikor a római nép parancsszava elhangzott még ide is, e vidéken arany ásatásokat eszközölt sok munkáskéz, hogy a sok légióra, melyeknek száma légió vala, bőven teljék a költség. Ma itt a szorgalmas nép arcverejtékéből fakad az arany, s a gyógyforrás, mint valamely bőségszaru, szórja el a kincseket a nép között.

Elértünk már Hof-Gasteinig. Kinek Wildbad drága, itt maradhat megpihenni, üde hegyi léget szivni, ideg- s csuzós bántalmaktól menekülni. Ugyanaz a gyógyviz, a mi amott, Itt van Wildbad Siófoka.

Hof-Gasteintől Wildbadig kitűnő jó műut vezet — mindig magasabban fel. Háromszáz év óta tördelik a kőtuskókat, ne legyen az utban semmi sem. — Erre járt az öregnémet császár, nem zökkent a hintója.

Országlárok, magas rangot viselő körmönfont diplomaták hosszú kocsisora, nem egyszer vonult erre ünnepélyesen. Lobogó diszben sokszor állt már Gastein is.

Frigyes osztrák herceg. a későbbi német császár, volt első koronás vendége a fürdőnek (1436.) Most már többen járnak erre, országlárok, kancellárok s Wildbad valóságos politika-fürdő lett, Európára szóló hírnévvel.

Itt időzött évenként a német császár, itt láthatuk Erzsébet királynénkat, ide jött Bismarck herceg, itt volt a találkozó királyunk s a német császár s a két birodalom külügyminiszterei között. Nincs Európában fürdőhely, melyben annyi politikai nevezetesség fürödnék, mint Gasteinban.

No de nem politikáról akarunk szólni, hanem fürdőről; folytassuk tehát a leírást.

Az egyenletes hőmérséket nem zavarja semmi szellő. Csend ül itt az egész tájon, csak ott, ott mélyen alant, a völgy ölében, a szirtes uton, nem lel nyugtot az a vad patak. Olyan, mint a felkorbácsolt lelkiismeret, melyet üzőbe vesz sok rémalak.

Csak száguldj, csapkodj, ostromold a sziklákat. Törj rést rajtuk vad folyó! Az emberhez vagy hasonló. Az ember is küzd, fárad. a mig él. Te, ha vándorutadat megtevéd, a hideg Salzach zöld hullámaiban lelsz megnyugvást, mi pedig a temetőben, hullámos zöld hant alatt. Wildbad egy állomás csak, hol enyhülést lelünk. Mind ama vad patak, mely esésében megakad, az élet lejtős útján, Gastein enyhet ad.

Bontakozik már a fürdőhely. Izgató kíváncsiság vesz rajtunk erőt. A fehér épületek a sűrű zöldből kikicsillannak. Legelőszőr buvik elő a szép kápolna, karcsu, sugár tornya. Előtűnnek a lombkoszorus villák

is, de sem ezeken, sem a palotaszerű lakokon, melyekben kényelmes otthont teremt magának az elkényeztetett komfort, most alig akad meg tekintetünk. Eltörpülnek itt az emberi kéz művei, hol a természet oly nagy arányokban kidomborul.

Tekintetünk a „fátyol-zuhatag”-ot fürkészi, mely egyre jobban zúg-búg, morajlik. Előbb a távolság összeolvasztotta a hangokat, most pedig a közelségben, hol gyöngülnek, hol erősödnek azok, a mint az út iránya és elhajlása változik. Végre előttünk áll a kép teljes fenségében, egész nagyszerűségében.

Első látására a giessbachi vizesésnek képe ujul meg emlékezetünkben, melyet Svájcban, bengáliei tűz kivilágítása mellett, megnéz minden utazó.

De még szebb ez annál, habár nem oly nagy a reklámja. Fátyolszerűen lengő porszerű vize, mely nyolcvan méternyi magasból száll alá, szépségben nem hagy maga után több kívánni valót. A várakozást kielégíti teljesen. Mindig szép jelenet az a természetben, mikor a vizesések permetében a ragyogó napfény megtörik s sok ezernyi szikrát vet. Vázolásához a festő bűvös ecsete is kevés.

Lélekben megifjodtunk, mire ide értünk. Valóban nagyon szép itt minden! Hat ezernél is több fürdővendég nem hiába látogatja Gasteint minden évben. És e számban nincsenek még befoglalva a megpihenő turisták. — Gazdag oroszok a kancsuka hazájából és kíváncsi amerikaiak is a gépek birodalmából, többször megfordulnak itt.

Mikor a fürdőtelepre leereszkedik az éj holló-

szárnyon és a kávéházak, termek kapunyi ablakaiból kiömlik a csillogóknak fénye, künn pedig mélyen alatt s magasan fenn, kigyulnak a hegyoldalon a fénykévéket szóró lámpa-világok, ott is, hol a vadviz tombol s nyitott szemekkel virraszt a természet a táj felett, egy bűbajos kép tárul elénk, melyet akkor sem feledhetünk, mikor vissza fogunk térni napi szokásaink egyhanguságához. E fenséges kép sokszor ujul meg emlékezetünkben, mikor éltünk szebb emlékeire gondolunk.

Mi, kiket nem bilincsel le betegség, aggasztály, s így a forrás nimfája sem tart fogva, mihelyt keletről a nap első fénye a havas ormokon föltetszik, menjünk tovább s kövessük fölfelé a vad viz irányát.

Haladjunk a „fátyol-esés“ mellett, mely reggel ébreszt, este altat, délben pedig szivárvánnyal enyegleg. Keressük fel a kies magaslatokat, melyről elragadó képek nyílnak.

Tekintsünk alantól föl azokra a kis hidakra, melyek a mély és keskeny völgyvágáson huzódnak át. Az egész Schreckbrücke csak egy deszkaszálnak tetszik, mintha csak a gnómok átjárója lenne, nem pedig a kocsiközlekedés utja.

Emelkedjünk mindig magasabbra az erdőpalásttól fedett hegyeken. Közelítsük meg minél jobban a természet zordon képeit. Hallgassuk meg a fajdkakas titokzatos dürgését és otthonában nézzük meg az Alpések vörös rózsáját, mikor hóruhája alól a bágyadt napfényre dideregve feltekint.

Előttünk egyre jobban szűkül ez a sziklavölgy.

Szűk ösvényt is alig lelünk már. Féltekenyen őrzi medre a kristálytiszta patakot.

Jó magasan állunk már a magas Tauern ágas-kodó hegláncain. A légtenger magas tájain tollfelhők uszkálnak, de ezeket a legkisebb áram is tova lebbenti. A magas Tauern kupja szabad.

A magasztos felhevülésben, melyet itt a természet szépsége inspirál, csak nézem, nézem a 2478 méter magas Tauern hegyet, mikor csipkésen fogazott s tündöklőn fehér hókoronáját felteszi s keblén kigyöngyöz a patak.

Mikor a magas Tauernt nézem, a természet nagyszerűségei közepett, a kék égbolton járó fántáziám hazám földére visz. A magas Tátra, Füreddel és Tarpatakkal jut eszembe. Másod kiadása van itt Tátránknak s a Tarpataknak. A magas Tátra legmagasabb csúcsa, csak 181 méterrel mulja fölül a Tauernét, de a tátrafüredi vig élet, a gasteinit, sokkal jobban fölűl mulja. Itt csak a vizomlások siketítő varázsának adjunk előnyt.

A RAJNAI VIZESÉSÉNÉL.

Nagyon szeretem a vizesést nézni. Gyönyörködöm benne. Szivem ilyenkor a jó érzések tanyája lesz. A hegyek között órák hosszáig is elbolyongok, hogy vizeséshez juthassak. Kedvtelve hallgatom zenéjét.

Álltam a Tarpatak szirttuskóin melyeket vihar tépett le a tetőkről s a vaddá duzzadt víz sodort el. Néztem a szép eséseket, hallgattam imaszerű zúgását.

Láttam a Traun-folyó esését, a mint a sóshajókat röpíti.

Mértföldek hosszában jártam a gasteini zúgópatak mentében. Láttam ezerféle esésében s a szebb pontoknál, magasra nőtt páfránnnyok közt, meg is álltam, hogy tovább nézhessem.

Tivolínál a zöld Anio kettős esését is el-elnéztem a mint a sziklákat ostromolja meg s barlangot váj bennök.

Gyönyörködtem Svájcban a „Giessbach“ aláomló ezüst szalagjában s a háromszáz méter magas »Staubbach«-nak porcsövé váltában.

Egy lélekzetre el sem mondhatnám, mennyi habjátékot és gyöngyhullást néztem már meg a Kárpátok, Alpok és Appeninek vizömllesztő gazdag világában, hol annyi „ördög-híd“-at s »pokol-árkot« mutatnak.

De mindezek csak kisebb képek voltak s eltörpülnek ama nagykeretű mellett, melyet a bortermő Schaffhausen mellett a gyönyörű Rajna felmutat.

Kétség nem fér hozzá, hogy a csendes kis almann falucskát, mely a kereskedelmi vonaloktól olyan távol áll, ez az óriási s földrészünkön páratlanul álló vizesés tevé gazdaggá és nagygyá. A touristák által gyakrabban taposott ösvényen, sok arany pénz szóródik el.

A Svájcban utazók legtöbbje, mihelyt a szabad földre teszi lábát, legelőször a Rígire szalad fel. Én a Rajnához siettem, hogy a természeti szépségek iránt fogékony lelkemben felolvaszthassam teljesen a Rajna-esés szépségét.

Ez volt az én első képem ama nagyszerű panoráma nézésében, melyet a tájképekben gazdagon megáldott, természeti látványosságokkal pazarul ellátott kicsi de szép Svájc felmutat.

Nem érdekelt engem Schaffhausenben a háromszázados ó-góth izlésben épült »Ritter-Haus«, melynek magas tűzfalán képekben látható egy derék lovag győzedelmes küzdelme; nem érdekelt ezuttal a nagytemplom harangja sem, melynek elmés körirata: »vivos voco, mortuos plango, fulgura frango«, motivumot adott Schillernek, hogy gyönyörű költeményét megírja a »harang«-ról.

A város erődítményét sem néztem meg, siettem a nagy vizeséshez.

A csevegő patakok, a hegyek között összegyűlve a Rajna medrében adnak egymásnak találkát. A csör-

gedező kis vizek levetik ezüst színüket mikor egyesülnek s élénk zöld szint vesznek fel, de a viznek ez a színezése, kristály-tisztaságának rovására azért nem esik.

Miként az ember, ki az akadályok előtt tétováz, jobbra-balra tipeg, próbálja kikerülni azokat: úgy ez a fejedelmi folyam, Schaffhausennél meglassítja kissé folyását, s mintha utat keresne, nyugotról kissé délre változtatja irányát. De itt is, ott is, szirtek vannak mindenütt, valóságos vaskapuk. Végre egy magas szirt, melyen a szép Laufen-lovagvár is áll, az egész folyót egy félkör leírása után, éjszaki irányba tereli.

De milyen szép e pont!

A Winterthurból jövő s éjszaki irányban haladó vonat Dachsen állomást elhagyva, hol az esés zúgása már hallszik, a formás hegy alá szalad. Eltűnik mint bogár, mely a léptek zajára, üregében húzódik meg hirtelen. A vár alatti alagútból, mely a hegyet egyenes vonalban átüti, kiosonva, csinos hidon át zakatol a vonat tulpartra.

A Rajna fölé emelt hidon, az emberi tudomány és ügyes technika győzelmet ül. Gyorsan robog át a mély sziklameder fölött az a sok vonat, mely szállítja a nézni vágyókat.

A szép hegykupon fenn, örökzöld fák lombja fölé emelkedik az a sok izléssel épített várkastély. A hegyet koronázza. Mellette mélyen alatt a szilárd s cseppfolyó elem ví egymással örök harcot, talán azóta már, mióta isten elválasztotta a vizet a földtől.

A szép jelenetet emeli a szőlővel borított dom-
bok mosolya. Jobban örülünk a létnek is, hogy egy-
tekintetre ilyen sok szépet látunk.

Százhatvan méter szélességben, huszonnégy mé-
ter magasságból, másodpercenként hétszáz kubikméter
viz esik, megremegtetve az egész tájat, sziklákat. Be-
széljenek a számok, mikor a toll megakad. Beszéljen
a rongyokra tépett szirtnek vízből kinőtt négy tornya,
melyet a viznek sebje s az esés dörgésszerű robaja
folytonosan remegtet. Lavater elragadtatásában mondja :

»Unter dir zittert die Erde, der Fels hebt: prächtiger Aufruhr!
Wer, wer zäumt ihn, den Strom? wer stellt die Brust ihm
entgegen?»

Nézzük a felséges vizesést a jobb és balpartról
egyaránt, nézzük a lovagvár magas ablakaiból, erké-
lyéről; nézzük alant legközelebből, a viz sebjebe ékelt
sziklafogakra épített csarnokokból is, szinte félünk,
hogy lesodor a torony-magas ezüstszinű ár.

»Rathlos donnernde Massen auf donnernde Massen geworfen,
Ohr und Auge wohin retten sie sich im Tumult?»

Nézzük ezt a sokoldalú képet a Rajna-hidról, a
sok szállóház szebbnél-szebb terrasseáról, zöld lugos
és sűrű gesztenyefák sátra alól, de megmondani alig
tudjuk: melyik pontról legszebb az!

Nézzük nappal, mikor a magasba felszökellve,
csillogva porlanak el az elképzelhetetlen számú viz-
gyöngyök, hogy ragyogó színű szivárvánnyá váljanak.

Nézzük este, mikor a legjobb színező: a hold, halaványabb színű képben mutatja be remeklését.

Megválni alig tudunk e szép képtől, melyről még unokáinknak is beszélhetünk eleget.

A nép e mondát füzte a vizeséshez:

Halász-fiú pihent sajkájában.

Egész napi fáradalom után jól esett neki a nyugalom.

Sajkáját a gyöngyöző hullámok tolták odább s odább.

Leszállt az éj s a fiú pilláira álmom nehezedett
Szerelemről álmodik az ifjú.

A hold ezüst fényszálai oda vonják lelkét annak
tündér világába.

Büvös kép lebeg előtte. Álomrajzolta kedvesének
képe. A Rajna tündére az.

Észbontó bájait körül folyja a könnyű lepel;
uszálya már-már az ifjú mellé simul... azután illan,
tova tűnik, s onnan mosolyog le a bérc csúcsáról...

»Die schönste Jungfrau sitzet
Dort oben wunderbar,
Ihr goldenes Geschmeide blitzet,
Sie kämmt ihr goldenes Haar.

Sie kämmt es mit goldenem Kamme,
Und singt ein Lied dabei;
Das hat eine wundersame
Gewaltige Melodei.«

Igy közeledik a sajka a vizeséshez. De ennek moráját távoli záporosőnek tünteti fel a bontakozó

álom. S valóban, sötét felhők is jönnek hirtelen elő. A zápor megered. Az álmából ébredt ifjú, a Rajna esésének zugását, a zivatar csapkodásának véli. Tereli sajkáját s gyorsan evez. Már későn veszi észre, hogy a vizesésnél van. Álma alatt messze haladt a sajka; nincs ereje már a rohanó vízzel megküzdeni; magával ragadja ez a könnyű sajkát s benne az ifjút

„ . . . die Wellen verschlingen
Am Ende noch Schiffer und Kahn . . .“

A nép mondájába olyan szépen beleolvad a költő dala! Az, ily bűvös tájról veszi meséjét, s bűvös mesék országából veszi a költő dalát.

De térjünk vissza a hullámokhoz.

Sajka és halászfiú a mélységbe tűnnek el.

Összecsap a hullám az ifjú feje fölött, s ez görcsösen kapaszkodik sajkájába.

Meghasad az ég. Villám csap a vízbe, a sajka és halász-fiú mellé. Erős hullámok partra vetik mindkettőt.

A halász-fiú megmentve. — —

Mult az idő. — — — —

A halász-fiú korcsmában dőzsöl.

A szesz arcába üzte a vért s ő mellét verí és elbizakodottan dicsekszik fenhangon:

Csak ő a legény, nincs a ki mérközhetnék vele, mert ő az elemekkel is meg tud küzdeni.

A halász-fiúnak igaza volt. Nem volt ki mérközhetnék vele, bár hallgatói borosak voltak már.

De volt a ki fogadott vele. A halász-fiú elfogadja

az ajánlatot; feledi, hogy első ízben is csak a gondviselés menté meg.

Áll a fogadás. Kíváncsiak a társak. A halász fiú sajkára száll istent kísérteni, bizik önerejében.

Sajka és halász-fiú ismét a mélységben vannak. Összezsap a hullám az ifjú feje fölött.

A sajkát felveti a víz, a könnyelmű ifjút pedig, a víz alatti hideg szikla ágyba szoritják a habok.

Csendes éjben most is néha, a víz morajába vegyül a halász-fiú segélykiáltása.

Csendes éjben, holdfénynél, a habjáték most is néha, a halász-fiút ábrázolja sajkájaival ott, a két szikla között — a Rajna közepén.

A BERNI FELFÖLD.

Bernben, a szövetségi palota emelkedett foktéréről néztem az esthajnal ragyogásában uszó, aranyos berni felföldet.

Csöndes nyári est volt, alkonyi béke ült az egész tájon. Nem emlékszem, hogy ennél szebb napnyugtát láttam volna valaha.

A berni elegáns világ, a nyár derekán estenden eljön ide, a magasztos jelenetet ismételve megnézni. Mert a természetben vannak jelenetek, melyek ujak maradnak mindig, s nem válhatnak megunttá, sőt mennél többször nézzük, annál szebbnek látjuk.

Valóban nagyszerű is, s a földkerekségen minden esetre egyik legszebb látvány: a havasok pírja, égése.

A Finsteraarhorn, a Jungfrau, a Mönch, Schreckhorn, a Gletscherhorn, Eiger, Wetterhorn, Silberhorn, a Wilde Frau égbetörő magasságban, a legkiemelkedőbb pontjai e kővilágnak, ez örökös jégországnak. Csorba tőlük az ég kékje. Szeszélyes egyenletlenséggel, hajlíthatatlanul büszkélkednek e bércek a tűnő nap fejedelmi biborában. Hogy ne néznők ismételve sokáig a képet, melyen a teljes szép a legnagyobbyszerűvel áll egy kerteben előttünk.

Csakugyan, mintha varázserő szögezné le lábunkat s irányozná folytonosan az aranyos köntösbe öltözködött jégbércek felé tekintetünket. Nem mozdulunk. Mindaddig élvezzük a legmesszebbkörű kilátást, míg a kárpit le nem gördül és minden nesz el nem ül a tájon.

S vágy száll szivünkbe, látni óhajtjuk a ritka szépségű berni felföldet közelről is. Szeretnők azonnal bekalandozni isten e szép földének minden zegezugát.

Én is már kora reggel gyorsvonaton röptem a berni hegyek tógyöngyéhez. A felkelő nap az egész vidéket rózsaszínbe öltöztette.

Fölcsillant előttünk kékelve csakhamar a thunitó, mely Szemere Bertalan szerint: »ugy fekszik a földön, mint egy tiszta tükör, zöld ággal körülfogva, s belőle az ég kéken sugárzik fel.«

Az Aare partján, Thun városka az a kapu, melyen át a berni felföldre jutunk. Mig a divat fel nem kapta Interlakent, s hírét világgá nem hordták, Thun, a Svájcban járók gócpontja volt. A kik erre jártak, szerettek itt maradozni, mert kibontva találták már a tájék szépségét.

Épen áll még a Thun grófok ősi fészke. Az elődök mozditgatták benne valaha a történelem kerekét de az utódok kivándoroltak más országba. Közülök egy az ötvenes években bennünket akart németesíteni s nem rég Bécsben a dualizmus miatt kesergett. De ne mulassunk rajta, midőn előttünk olyan a táj, melyben kedvünket lelhetjük.

Ahol a sebes Aare a thuni-tóból, hőlcsőjéből szabadul, ószerű és ujabb izlésű várkastélyok, vonzó külsővel bíró nyári lakok láthatók.

A tószéli hűs kertekbe és ábrándos berkekbe, sokan menekülnek a naphév ellen nyáridőben. Hivólag intenek s marasztalnak a borággal beültetett dombtetőről lemosolygó szőlős házak is. De az utast misem köti le jobban, mint az idres-bodros hegyek közé szorult smaragdszínű vitzükör.

Azért fájó szívvel vettünk búcsút e nagyon szépen fekvő városkától, melyet a bennlakók szeretnek Nápoly és Konstantinápoly után emlegetni. Na de azt bocsássuk is meg nekik. A harmadik legszebb helynek való ismertetéseért, sok szép fekvésű város, kies vidék versenyez.

Utunk célja tovább int. A Blümlisalpot, Jungfraut látni, a Mönch és Eigert megnézni közéről.

Órákig járt hajónk a thuni-tó hosszában s a mint helyről-helyre mozgott, egyre váltakoztak szemünk előtt a legkiesebb tájak. Némely szebb zug megszemlélésére alig jutott néhány pillanat.

Scherzlingennél a gőzhajó és mozdony fűtve egymásba foly. Kies, kedves hely ez is a tószélén.

Oberhofennél mutatják Eschenbach Walternek maiglan is épen álló várát. Százados történetek e néma tanuságát látva, elmélyedünk a mult idők emlékeibe.

Spieznél az Erlach-család háromszázados várkastélyát látjuk keskeny földnyelven. Ha a régi mohos kövek beszélni tudnának, alighanem többet

mondanának, mint a mit a történelem röviden feljegyzett.

Amott a tó mély vizéből meredek hegy kel ki. Egy vadviz tévedt a hegy belsejébe s időmultán barlangot vájt abba, oda jár most a szél orgonálni. Az zúg-búg ott most is s mint csigazugás morajlik a tompa hanghullámozás.

Merlingennél a ritka nagyra felnőtt borostyánmeggy árnyékában, nagy társaság időz, ozsonnál. Gyönyörködve nézik az érkező s induló hajók oldalkerekeinek gyöngyvetését. Csobbanó hullám és csevegő hang olvad a parton össze.

Hajónk fürgén szeldeli a vizet, nyomába fodros habok kelnek. Därlingennél partot érve, vége szakad vizi sétáknak. A tó medréből partra lépő hegykolossz és viz között, a vasut sávolyai mellett, alig fér el a kocsitá szélesített ösvény. A járt uton kocsi kocsi után görög. Interlaken vendégei kirándulást tesznek. Az emeletes vasutikocsik tetejéről szép kilátást nyerünk e tizpercenyi rövid uton a Mönch, Eiger és Jungfraura, melyekre a felhőtlen ég kék öléből leraagyog a nap. De nem sokáig üdvözölhetjük a fenséges természetben ő magasságaikat, mert elérjük Interlakent csakhamar.

Világvárosokéhoz hasonló forgalmat mutat fel ott a pályaudvar. Vagy ötven társaskocsi s megannyi caléch várta már a vonat érkezését. E társaskocsik csak úgy ragyognak a bronz ékítéstől s dagadó párnáik fényeskednek a selyemtől és bársonytól. Uraikodó fényezés, melyhez nekünk is hozzá kell járulnunk. A

vörösbársony üléseken megtaláljuk csakhamar a comfortot.

Interlaken a földrajzban nem tudom falu-e vagy város, de úgy látom, sem az egyik sem a másik. Egy hosszú sor palota ez, vendéglőül használva. A legkisebb beválnék otthon megyeházának.

Tehát itt vagyunk, a »hegyi tavak között« — inter lacus — azon az Európaszerte híres földdarabkán, mely a testvér-tavakat (a thunit és brienzit) elválasztja egymástól. Olyan szép és ékes mindakettő, hogy egyiknek a másik fölött elsőbbséget adni vajmi nehéz. Ikertestvérekként hasonlítanak egymásra.

Nem csak földtudósok, de beszéli a föld népe is, hogy a két tó hajdan összefüggött egymással, de az elemek összeesküvése, háboru, mely tenger idő előtt dúlt a természetben. a geológiai forrongások, a szírteket úgy össze-vissza hányták, hogy a hosszú tavat is betemeték középen. De ez által is csak az ember nyert, mert telepet építhetett olyan pontra, honnét a legigézőbb kilátás nyílik az örökké elfátyolozott sziklászűzre, a Jungfraura. Mert hogy valóban is nagyon szép e pont, elég utalni arra, hogy — inter duos lacus — egy nyáron át Interlakenben kétszázezer embernél több megfordul. Nagyon alkalmas hely, gyógyítani mindenféle betegséget.

Minden szállóház előtt angolkert van. Bár egyöntetűség látszik rajtuk, mégis mindegyiknek műkerésze versenyez a másikkal. Izléses csoportosítások, szinpompás virágszőnyegek, egymásba fonódó széles utak, melyiket nézzük előbb. Valamennyi hôtél disz-

kertjében, torony magasságra szökelnek fel az ugrókutak csillanó vizsugarai; a gyógycsarnok előtti 120 lábnyira emelkedik. Zúgó esések, eleven képek, melyek látásakor elsimul arcunkon a gondok redője. És Interlaken még mindig épül, mindig szépül, terjeszkedik.

Interlaken valóságos édenkert, sok bűbájjal, legeltetőbb léggel, melyet hőmérsékleti szélsőségek soha sem zavarnak. A monda is azt tartja keletkezéséről, hogy a bibliai édenkertnek egy része. Akkor került ide, mikor isten megharagudott először az emberre s angyalai által szétszóratta az édenkertet sokfelé a földön. Azért némely vidék olyan szép.

Legelőbb ismerték meg e táj szépségét, kellemét és vonzó hatását a szemléleti életet folytató szerzetesek. Isten gazdag földének sok szép pontjára, völgyben, hegyre építettek már ezek kolostorokat. Bernardus valles, Benedictus montes amabat. Itt is, a tenger szintája fölött 1725' magasságban, évszázadok előtt állt egy ilyen pompás kolostor egymagában, környezve lélekemelő természeti szépségektől.

És mégis, ha az alig két órányira fekvő hegyóriásokat vesszük tekintetbe, mélyen fekvő völgynek mondhatjuk ezt az egész kis Bödelt.*) Levegője olyan langy és enyhe, hogy délszaki virágokat fakaszt, melyek éjszak dermedtől hidegétől a hegyek által mindig óva maradnak. Szineken pompáznak. Nem éri e virágokat a gletscherek örökös jégárának hideg lehe

*) A „Bödeli“ szó kedves kis darab rónaföldet jelent.

sem. De földünk emez egyik első légyógy-helyéhez nem férnek lankasztó déli szelek sem.

Öröm az ittlét. Érezzük, hogy ereinkben is jobban pezsg az életvág. Interlaken vendégei nem ismerik a fürdőhelyek szokott unalmait. Közelben kapják a szebbnél-szebb kiránduló helyeket, melyeknek szere száma nincsen; egy egész havi időt igényelnek, hogy valamennyit bejárjuk. És higgye el mindenki, hogy a természetnél nincs jobb orvos. Hjpokrates, a égré-gibb görög orvos, mondta már azt.

A fényes boltok, kirakatok, pénzurak, bankárok látogatott üzlethelyiségei, öles üvegtáblás ajtókkal és ablakokkal, nagyvárosias benyomást tesznek ránk.

Ha ezeket a diszes mivű svájci faragványokkal gazdagon felszerelt boltokat mégnézzük, Diogenessel elmondhatjuk: „mennyi dolog van ma a világon, melyekre semmi szükség m nincsen. De azért a iölötte látogatott helyén, minden kis emléktárgynak száz vevője akad. De csak sarkunkon kell egyet fordulni, s eltűnnek szemünk elől a szerencsés kezű üzletemberek s előttünk ismét a viruló szabad természet áll. Sok szép pontján nyughatik a szemünk.

A „Höheweg“ kettős soru terebély diófái alatt, vidám a zaj s mozgalmas képek tűnnek elénk. Itt vig mosoly, ott üde kacaj mindenütt a »savoir vivre«, előzékenység az érintkezésekben. A világ minden nyelvéen hallunk körülöttünk beszélni. Életöröm hangjai. Legtöbb a német szó. A magyar beszéd csak kellemes meglepetés.

Kora reggeltől késő éjig a hegyi levegőt éldelő

tömegek, a tiszta étheren át nézik a bájos „Jungfrau“-t, a mint naphosszat különféle színbe öltözik. Napkeltekor, napszállatkor aransárga színü ruhát vesz fel. Majd aztán biborosát, végre ezüst halványat, kivált mikor a sápadt hold udvarlását fogadja. Nappal tündöklően fehér köpeny van rajta. A fény, festőien szinez. A ki ezt az érdekes, egész környék fölött 12827 láb magasságban uralgó sziklaszüzet egyszer látta, örömet gondol rá mindig vissza.

Interlakenből nézve, azt vélnők, hogy csak parittyadobásnyira van a »Jungfrau« trónja. De hogy mekkora a csalódás, azt csak akkor látjuk, ha a hosszanti völgyeket, melyek hozzá vezetnek bekalandoztuk, s utféleken látjuk jobbra-balra, mennyi szorgalmas népü kisközséget, zajos ipartelepét hagytunk el. Itt is, ott is gőzgépek köhögése hallik, és a gyárak füstje óriási kéményekből száll.

Mily élvezetes volt a Lütschine partján napos hegyek árnyas völgyét bejárni, erdős virágillatban követni a szeszélyes folyásu patak irányát. Mily élvezetes az alpesi légnak ezt a balzsamosságát beszívni s barangolni madárdaltól zengő fenyő-erdő mélyében. Puha szőnyeget képezett lábunk alatt a lehullott s elkorhadt sok tülevél.

„Eltekintek a sugár fenyveken,
A kis mohon, mit a vén szirt növel:
S magam mindig boldognak érezem
A fenséges természethez közel.“

Kiérve a daltól hangossá vált madártanyából, a lauterbrunneni völgybe mentünk át. A hegyoldalak viszhangoztak a zergevadászok fegyver-dörrenéseitől.

Végre a hegyi ut kanyarulatai közben elénk került gyalogvándorlásunk célja: Staubbach. Nevének megfelel.

Hol a magas szirtnek folytonossága megszűnt s mint a geológok egy üres lapja, csupasz kőfal, égnek meredez, 300 méter magasságban, egy szilajpatak veszti el a talajt maga alatt. A sajátyszerű zugás, mely megszűnik egy pillanatra, de a másikon ismét folytatódik, már messziről figyelmeztet a ritka jelenségre. A kőfal függélyesebb, semhogy a rohanó vadviz azon lefolyhatnék; úgy veti le magát, mintha nagy erővel taszitanák. Az ember feje bele szédül. Sebes esése közben megsemmisül. De ez csak látszat. Poresővé, szivárványnyá válik s a fölötte égő nap fényözönében az ékes opál minden színét mosolyogja reánk. Ritka fenségű felpillantás esik a milliárd gyémánt szikrára. Végre kőtalajt ér, összeszedi ismét magát s folyik tovább csöndesedve.

Egész környéke örökeső. A vizporral Aeolus fia játszanak.

Tomboló vadvizeknek annyi viadala van itt, hogy a falut, völgyet és vidéket a sok vizmosásról elnevezték: Lauterbrunnen-nek.

Érdekes tájkép, mely elragad, igéz és lebilincsel. Ehhez járul, hogy a zuhatagok ezüstjének a zenéje is felséges.

És mit mondjak rólad s hol találok szavakat magasztalásodra te kedves Giessbach, a hegyi zuhatagok szépe, ékese! Hogyan rajzoljalak! Hisz festőművész is csak halvány vonásokban ad vissza. A hulló vizcsöppek csodás zenéjét lefesteni nem lehet. Vázolni foglak azért úgy nagyjában, biztat erre Novalis: „Ein

Verkündiger der Natur zu sein, ist ein schönes und heiliges Amt.“

A század elején rejtett szépség volt a föld e zuga, a sóvár emberszemnek hozzáférhetetlen. Hallgatták a zugását messziről s nem láthatták. De a természet egy kedvelője, Kehrli, az egyszerű néptanító, addig mesterkélte és munkálkodott, míg kimódolta, hogyan kell az ismeretlenség homályából kiemelni, megközelíthetővé tenni az embereknek, a brienzi-tó szintája fölött 350 méter magasságból omló vizesést. A helyen, hol előbb csak az erdő sűrűjében csörtető dúvadak hökkentek meg, a ritka természeti tüneményt megpillantva, hol előbb csak kóválygó kőszasasok röpdösték körül a csúcokat, ma már fénynyel és csinnal berendezett szállóház áll, s egész nyáron, főleg este, vendégre vár.

A hajóállomástól kanyargó árnyas uton, negyed óra alatt érünk fel a hôtélhez. Az uton kocsi nem járhatván, a kinek lába nem bírja el terhét, vagy itt is kényelmet keres, hordszéken vitetheti fel magát. Szolgálatátételre markos emberek mindig készen állnak.

A mint az út hajlik, az első hidhoz érünk, melyről — a ki nem ideges — kényelmesen szemlélheti, mint esik alá ez az óriási vizkigyó, zúgva, bűgva, haragudva, ezüst tajtékot túrva. Mintha sajnálná a bércet elhagyni s félne attól, hogy iszap, salak közé kell majd vegyülnie. Szóhoz természetesen nem juthatunk, mert a természet maga beszél itt hangosan.

A diszes hôtél tágas terrászárol egymás fölött láthatjuk meg mind a hét esést. Ott fenn a szédítő ma-

gasban, sötét sziklaodúból, mintha csak olvasztott ezüstöt hányta ki magából az anyaföld. Az előtörő fényes folyam, századokat átélt sötét fenyők között, mélyen vésett kőmedrében megszorulva kidagad. A sziklapárkányról lehullva, szitról-szirtre lejebb esik s csillogó vízport dobál föl a magasba. Zománc csillog a megzuhanított gallyakon, falevélen, erdei páfrányon. A szép képnek nagyon illő kerete.

Délidőn szinpompás szivárvány képződik a káprázatos gyöngyesöböl. Este pedig az élelmes svájci, — kinek erősen gyöngye oldala az idegent lépten-nyomon adóztatni — színes görögtüzzel emeli ki a hullámok futó játékát a homályból, s e kivilágításért egy-egy személytől másfél frankot szed. Biborvörös, füzöld, égbék s aranyárga színben ragyogtatják felváltva a vizesést. A fényár oly nagy, hogy az omló patak fölé emelt vashidak legfelsőbbjén is kivehetjük a távlat által kicsinyített, liliputi emberalakokat. Mintha elvárásolt mesebeli hegyi törpék lézengnének ott fenn. A másik hidon pedig, hol többen állnak, mintha tanácskozást tartanának maguk között a hegyi törpék, mint szabadulhatnának meg könnyebb módon az alatt állongó s egész tömeggé felszaporodott bámész emberektől.

Ez is olyan meglepő szépségű kép volt, minőt a magas Alpések változatosan gazdag világában is csak ritkán lehet látni.

Végre eloszlott a csába fény utolsó sugara is s az éj átvette csöndes birodalmát a félföldön. Kigyultak a fényes csillagok miriádjai az égen s az emelkedő hold tovább ballagott vándorutján.

Belemélyesztettem szemeimet a csillagvilág végtelenségébe s Dömötör Pali barátomnak, a költőnek, imaszerű szavai jöttek ajkamra:

»Dicső csillagzat! óh miként
Ragyognak fénysugáraid!
Vezess, vezess az életuton —
S vezesd az égig lelkem szárnyait!«

Mig társaságunk nagyobbrésze tetszésnyilvánítások közt a termekbe, — hol kigyult a vacsora-világ — zsibongva eloszlott, azalatt mi néhányan sajkára szállva, a csöndes vizen, melyen a csillagok tünde tábor a tükröződött vissza, néhány óra alatt áteveztünk Brienzbe.

Közelben az evezők által felkavart habok locsogása, távolban a Giessbach halkuló zugása hangzott csupán. Mind a kettő andalító akkordokban.

Éji szebb vízi utat ennél nem tettem sehol.

A VIERWALDSTETTI TÓ VIDÉKE.

E tóvidék bűvös-bájos szépségének hire már régen is annyira szárnyra kapott, hogy egy költőkirály, Schiller, önlelkéből merített képzelmével, noha nem látta, mégis megénekelte és úgy leírta, mintha mindig ott élt volna.

A természeti szépségekkel pazarul megáldott svájci paradicsom, melyben örökké enyhe szél leng, kétségkívül Európa legszebb kertje, s e legszebb kertben a legszebb pont: a vierwaldstetti-tó.

Az ég színével ékeskedő kristály vize, négy kantonnak (Schwyz, Lucern, Unterwalden és Uri) szélét öntözgeti s mossza érdes sziklapartját tisztára. Habbjaiból szabályos tetők emelkednek magasra. A mélységből (mert néhol a tó vize 155 méter mély), magasságok nőttek ki, sok felséges képet alkotva. Ott pedig, hol a hegyes ormok egymástól eltávolodnak s megnyílik a partvidék, árnyas erdők, illatos mezők, havasi kövér legelők tárulnak fel. A mély ölü kanyargos völgyben lombos fák vivnak harcot az elsőbbségért a tűlevelű erdőséggel. A regében gazdag Tempe-völgy képe elevenedik föl többször előttünk.

Odább a hanyatló nap sugaraiban égő hózomán-cok, deres tetők s mozdulatlan jégáradatok kherubok-

ként állnak, mintha csak őriznék ezt az édenkertet melyben az elragadó tájak egész sorozata bilincseli le figyelmünket.

Áll még az ósdi kőtorony is a vízben, hol a sebes Reuss a tóból kiemel. Rendithetetlen, pedig a torlódó víz habjai századok óta csapkodják. A rómaiak erősen rakták le az alapjait. Világító torony volt hajdanában s — a lucendo — nevet adott Lucernnak, e szépen fekvő parti városnak. A világító toronyból időfolytán levéltár lett. Most a múlt idők eseményeit világítják meg a benne rejlő okiratok.

Nem hinnők, hogy ez az ütött-kopott ócska torony, melyet az idő megkimélt, mennyi igaz történetet tud a múltból elmondani.

Látta a vallásháboruban, mikor Európa nagy része izzott az izgalomtól s gőzölgött a vértől, két ellenséges táborra oszlani a kis, de hősi Svájcot. Harci zaj közepett hallgatta a riadóra szóló kürtöt s látta, hogy kard élére mint hányták egymást vérek, rokonok.

Lucern és Argau jó ideig néztek akkor farkasszemet egymással. Argau kantonnal az egész ország elpártolt az ősi katolikus vallástól, de Lucern azt maig is régi hűséggel vallja.

Utóbb, hogy a kor szózata a testvérháborúknak véget vetett, ugyancsak bámulhatott ismét az elaggott torony, látva a szép Lucernt, hogy milyen modern várossá lett. A régi városból alig maradt benne néhány ház. Sokat rontott-bontott rajta a mindig mesterkélő emberkéz, míg egészen megújódott.

A legújabb korból is találunk benne történelmi emléket. Egy sziklafalba van az mélyen vésve — Thorwaldsen mintázata után, — hogy ez idő egyhamar el ne koptathassa. Ama svájci hősök vitézségét dicséri e kölap, kik (1793) a szerencsétlen XVI. Lajos vészkiáltására egy emberként álltak fel s Párisba siettek védelmére, ott azonban vérben usztak, vérben elmerültek.

Az öböl élénk partján palotaszerű szállók emelkednek. Bennök annyi a pompa, a mennyi előbb nem volt fölhalmozva uralkodók házában sem. E turista kaszárnyák tág kapucsarnokai, éjjel-nappal nyelik az egymás nyomába lépő karaván-csoportokat. Estende kigyúl a lámpák gyöngysora, vizre csillagot, cikázó aransávot vetve. A tavon élénk színű csolnakok egész raja zenehangok mellett ringatódzik. Utazók, a saison vándormadarai, a föld minden tájáról összejövő, kedvkereső urinép, sűrű csoportokban lepik el a víz szélét. Népes minden, a park, sétányok és szállók.

A kikötő gőzösen kora reggtől késő estig jelharang cseng. A hajótetőkön is tarka emberraj nyüzsg, élvezve a vizi ut örömeit. Kalap lengetéssel üdvözlík egymást az ötperces, félórás ismerősök, mikor vándorvágtyól egymást hajtva, indulnak a természet gyönyöreit kiaknázni. Kicsi málhájukból kiüti magát a nagy „alpenstock“, melyre füzér módjára van beégetve a hegymászások, völgyjárások és a meglátogatott városok sorozata.

Tizennégy gőzös barázdálja naponként többször szélteben-hosszában a tó vizét, mely ($1\frac{7}{12}$ négyszög

mértföldnyi területen) kereszt alakú öblöket képez s több helyen mélyen nyomul a hegyek közé.

A gyors vizi járművek megfordulnak mind a hét kis tóban, melyre a „nagy“ eloszlik, s a magas Rigi, mint valami mozgó nagy kép, előttünk, meg eltünik. A víz néhol folyóvá keskenyül, mert összeszorítják a szirtek. Mintha csak a Duna Kazán-szorosában járnánk. Mikor a meredélyes szirtek összeszorított sima vitzúkrén hajónk könnyeden átsiklik, figyelmeztetés nélkül nem is gondolnánk arra, hogy hirtelen támadt zivatarokban mennyi hajó vált itt már ronccsá. Másutt elszélesedik az öböl s virágzó községek húzódnak a szélére.

Vélnéd tengeren jársz, úgy inog gyakran a hajó, rángatják a téveteg szélcsapatok, melyek egymásnak itt adnak találkát. Ugy érezzük, mintha minden hegyről más szél fujna.

Kérdeztem egy matrózt, milyen időt jósol?

Ő a Pilátusra nézett, hol a szakadékos kopár szirt uralkodik s így felelt „Trägt der Pilatus einen Hut: so wird das Wetter gut; trägt er aber einen Degen: so gibt es Regen.“

Ebből nem csak azt tudtam meg, hogy a Pilátus az ő hat kopasz, tenyészet nélküli ormával (2123 méter magas) e vidéken jó időjós hírében áll, hanem legott le is olvastam széles peremű felhő-kalapjáról a jó hirt, hogy kedvező idő elé nézhetünk. Örvendezénk, mert a Rigi tetejére törekvénk.

Mig az ágas-bogas Pilátust nézegettem, hol az

ősteremtés annyi csodálatos nyomot hagyott, addig regéjét mondta el egy jó fiu:

Tiberius császár tömlöcbe dobatta Pilátust, mert Krisztust keresztre feszíteni engedte. Judaea helytartója a vesztett kegy miatt öngyilkossá lett. Holttestét a Tiberisbe dobták, de a víz nem fogadta be a bűnös testet, hanem a szélvész felragadta s belesodrá a Rhone folyóba. De a Rhone is kivetette magából s a partlakó jó emberek eltemették, anélkül hogy tudták volna, kinek a holtteste. De rossz szellemek a föld méhében sem hagyták békén pihenni a bűnös testet, kivették a sirból s mikor az ég nagyot dörrent s harogott a hegyek között a vihar zenéje, nagy erőlködéssel felvonszolták a szögletes Fracmont hegyére s ott egy durva kőszirt üregbe zuhantották. Maig is ott nyugszik Pilátus. Azóta nevezik ezt a kőtábort Pilátusnak s azóta ered barlangjából minden égi háboru és földi zivatar.

Gözösünk mig e regét hallgatjuk, csapkodva hagy el ismét egy hajóhidat s a tó közepének vág. Jól látszanak amaz ősvárak omladványai. A festőileg szegélyezett partvidéken nem egy ilyen „codex“ van, melynek minden hulló köve, elnyomásról, zsarnokságról, hőstettekről, vitézségről beszél. El-elnézem egyik másik rom emléket s ilyenkor mintha csak a régi idők lapjait olvasnám

A Tell-monda a költészet zománcával is csillogtatja e tóvidéket.

Itt (Altorf) Geszler, a legzsarnokabb várnagy, garázdálkodott; önkényével súlyosítván az osztrák

igát. Ott (Küssnacht) tette Tell a mesterlövést, melyről a költő így zeng: „Zu zielen auf den eigenen Kindes Haupt, Solches ward keinen Vater noch geboten! Und die Natur soll nicht in Grimm sich drob empören.“ Amott, a magas, bástyarovátkos Selisberg alatt, örökké mozgó viz és köfal, élesen határolnak egy kis, zöld mezőt. Ez a Rüttli, hova titkos tanácskozásra gyültek össze a svájci szabadság első hősei. Mind Tellek voltak ők, bátrak és sorsedzettek. Harminchárom igaz hazafinak vérbosszú esküje hangzott el a kicsi Rüttli-mezőről. Tanujok egyedül isten volt. Még a hold is felhők mögé rejtőzködött, hogy árulójuk ne legyen. Nehéz idők jártak akkor Svájc fölött, türhetetlenek voltak az állapotok. Az adó emelve, nők meggyalázva, a nép ok nélkül sanyargatva. A szinültig telt pohár kicsordult.

Végre amott, hol a hajó igen közel jár az uri parthoz, ősvadon helyen, összehajolt fák mély árnya alatt, emléktemplom áll egymagában. Falai kiválnak a sötét lombozatból. Ez a Tellsplatte. Tell Vilmos e helyen lőtte le Geszlert, zsarnokát, a rabszolga.

Az ég is haragudni látszott, hogy a hősön rabbinics van, míg a népelnyomó várnagy gögje diadalt ül. Nagy zivatar kerekedik, felkorbácsolja a szélvész az amugy is sok vihar által látogatott uri öblöt. Cikáznak gyors egymásutánban a gyújtó villámok, az ormokat megremegteti az égi robaj s forgácsként hullanak a bérci erdők erős tölgyei; a hajó pedig, melyen az úr és rab van, könnyű pehelyként hanyódik a sziklás part közelében. Minden pillanat száz veszélyt rejt.

Neki szilajul a rakoncátlan tó. Remeg a nép, reszket a zsarnok, a ki eddig csak másokat látott félni. — Ki tehát az erős? Ki a bátor? Ki volna képes a hajó fenyegetett népét megmenteni? Csak Tell lehet az, Tell az erős karú edzett bajnok, csak ő vegye most kezébe a kormányt, hangzik minden oldalról. Geszler parancsából felhozzák legott Tellt a hajó fenékről s leoldják bilincseit. A fogoly erős kezébe veszi a kormányt s villámos fényvetés közt a hajó orra szerencsésen partot ér. A zsarnok élte meg lett mentve, de csak néhány percre. A hajó orra partot ütött, de ugyanakkor Geszler utolsó órája is ütött. Tell az egyik nyilvesszővel fia fejéről lőtte le az almát, mert a várnagy pajkos jókedvében azt kívánta, de a másik nyilvessző magának a zsarnoknak volt szánva, ezt Tell akarta s a nép kívánta.

Legyen mindez történelem vagy rege: folyvást lelkesíti a lelkesedni tudó embert. Érezzük ama kor szellemét, midőn így köszöntötték egymást a svájciak; „egy mindannyiért s valamennyien egyért.“

Tell mythoszi alakjával feltámad előttünk még Melchthali Arnold, Werner Stauffacher és Fürst Walter alakja is

Ne irjunk azonban történelmet, hisz ismert dolog, hogy az vérrel táplálkozik és hogy e földön a szabadság fája azért nőtt nagyra, mert bőven táplálták vérrel.

Vegyünk búcsút Flüelennél — a tó legdélibb pontjával — a fehér színben tündöklő Bristenstock, Crispalt s Ottersbalmnak ezüst piperétől ékes csucsá-

tól, vessünk még egy pillantást föl a helyre, hol már sem ut, sem ösvény, és a remekművű országutat (Axenstrasse) a tóból függélyesen kiemelkedő magas sziklafalba véste a szorgalmas nép. E boltozatos útról, nyílásából, igéző a kilátás a mindig pihegő uri öbölre. Sokan hallgatták ezuttal is e kitünő jó helyről, a habok zenéjét. a habok orgonáját.

Ha a Kárpátok tengerszemei, a kerek tavacskák szépek, — ha Olaszország nagy lágói kiesek és emlékezetesek, — Norvégia fjordjai festőiek, vonzók: akkor Svájc e legszebb taváról, a vierwaldstetti-tóról bátran azt lehet mondani, hogy az minden zugában nagyszerű és felemelő,

Elhangzik a költő szava, a művész képe halványul, de az a kép, melyet ez a történelem- és monda-övezett isteni szép vidék vésett emlékeztünkbe, éltünk végéig is megmarad.

Megpihentünk a tó hullámaiban fürdő Witznau városkában, honnét a fogaskerekű vonat kapaszkodik fel a Rigi-kupra. A „regina montium“ delejes erővel vonja magához a sok idegent, kik Svájcban járnak. Valamennyi befoglalja utí tervébe. E „hegykirálynő“ mint Aphrodite kél ki a kékes-zöldes habokból, elbájolva mindenkit. Nem a magassága (1800 méter), hanem a tetejéről nyíló kilátás miatt kapta a királynő nevet.

Indul már az egy kocsiból álló rövid vonat föl-felé. Ötven ember elfér benne s utazik röpülve. A Rigi-vasut örök emléke lesz Riggenbach és Zschocke híres-neves mérnökök nagy eszének. Hatalmasan megcsinálták.

A számok kérlelhetlen logikája, az erők és súlyok helyes csoportosítása. megosztása, — ez a Rigi-vasut. S ha titáni erők mélyen is barázdálták a Rigi hegyet néhol, egyetlen merész ivvel, áthidalta a mélységet az emberész és munka, mely a föld felszínének is új alakot ad.

Alig vesszük észre, hogy 20—25 fokkal emelkedünk, mert a különös ülésiken testtartásunk mindig egyenes. Előre nem, csak hátra nézünk. Szemközt esik mindaz, a mi lenn marad, Mihelyt Witznau tornya fölé emelkedünk, látkörünk tágul. Az alantól oly magasaknak látszó hegyek, tömeges ágakat bocsátva ki, ellapulnak. A völgyek legyező alakuan futnak össze s elláthatunk fölöttük messzire, hol egymás után gömbölyödnek elő az előbb még eltakart nagyobb hegyek. „Bucklige Welt“ ez valóban.

Majd mély ut szeli ketté a cement hegytömeget s elzár minden kilátást. Mintha a föld belsejében börtökölnánk ismeretlen utakon, végre sötét üregben vész el a vonat. Ebből kiérve szédtő mély szakadék fölött, hosszú vékony vasrudakon függő, merész ivű keskeny hidon megyünk át. Alattunk a völgy síkatorban lármás vizek haragosan zugnak, mi alatt mi ég és föld közt lebegünk s a természet vadszépségére nézünk le.

A mérnöki tudomány egyik remeke a Schnur-Tobel-Brücke. A technika eszközei teljes mértékben vannak rajta felhasználva.

A sinpár groteszk szirtek között, robbantásos bevágásban halad. Ezután fölülhágva ismét nyiltabb

lesz a táj. A kisebb hegyek mögé helyezkedett nagyobb-
bacsák egymásután bujnak elő. A távolabbi láthatá-
ron a hermelin palástba burkolt óriások tűnnek fel,
a hegységi tájak legszebb diszében pompázva. Végre
ibolyaszinben, kékes ködben, örök télben vesznek el
a messze jégnek.

Kaltbad, (a tenger színe fölött 1438 méter ma-
gasságban) a Rigi pálya legnagyobb állomása. Arisztó-
kratikus nyaraló hely. A világ egyik legszebb hideg-
viz-gyógyintézetének nagy kőházai, szélóvott helyen
sorban állnak s fürdővendégektől feketélnek a tágas
terrászok.

Scheideck felé dőcög el mellettünk a lefelé indult
vonat az arthi ágon. E másik ágon is szédítő átvöl-
gyelések és merész görbületek váltják egymást. Nem
hinnők — alantól nézve föl, — hogy milyen forgal-
mas az élet idefenn. Hol egykor csak néhány pásztor-
ház volt, most kétezer ágygyal nyújt a Rigikényelmet.

A pálya még mindig emelkedik. S lelkünk is
megszárnyasodik, hisz oly fennen járunk, hol a bá-
gyadt napsugár is hidegül.

Másfél órai ut után a vierwaldstetti tó színe fö-
lött 1363 méterrel magasabban, ritkább légben a
Culmra érünk.

A jelenkor építő művészete által ily magas he-
lyen emelt szállók, valóságos paloták. Libeg-lobog a
sok felvont cifra zászló rajtuk. Mintha csak valamely
országos ünnepélyre folynának az előkészületek, kö-
rülöttük olyan lázas sietséggel sűrögnek-forognak az
emberek. Ha a gőzerő ezer embert tol is fel egy nap,

a szállodások nem jönnek zavarba s habár egész nyáron tart ide a búcsújárás, mégis a két szállótulajdonos folytonos kenyérharcot folytat egymással. Cselédjeik, dolgosaik, facskefarkú pincér-haduk forgatják a kofa szótárt, s ha azon tétovázol, hova szállj, fölötted is összevesznek hamar. Mindakét szálló Rigi-Culm-hoz címzett s e körülmény egyre új olajat önt a tüzre.

A Rigi-kupon, a legkedvezőbb kilátó helyen érjük el svájci utunk koronáját. Ezernyolcszáz méter magasságban körülnézve s látva ezt a pompás hegyvidéket, tóvidéket, a leggyönyörűbb tájak egyvelegét, gyorsabban ver a szivünk. Mózes érezhetett így, midőn az ígéret földét nézte a Nébó hegyéről. Országvilág fekszik lábunk alatt, egy kibontott térkép, eredeti pontokkal.

Hidegtől elgyötört, gémberedett pásztor-fiúk s lánykák Rigi-flórát és olcsó csipkét árulnak. A fellegek hazájában elvesztette arcuk a gyermekded bárszonyosságot, kék is, zöld is, olyan mint az érni kezdő szilva. Kaphatsz itt még Rigi-mappát, Rigi-bicskát s hegyes végű Rigi-botot zerge-gödölye szarvával. Mint-hogy azonban nincs annyi zerge az egész Svájcban, a mennyi zergekampót árulnak, könnyen el lehet képzelni, hogy a Rigi-zergeszarvak sohasem láttak zergét.

Azért emlitem e dibdábságot legelőbb, mert ha feljövünk, ezen az ostromon kell átesnünk legelőször. Lelkendezve futnak eléd e kis kufárok, tele svájci csecsebecsével a nyakukba akasztott kézi bolt. Csak akkor mehetsz odább, ha már elcsitultak körülötted.

A Rigi meredek esést képez egyik oldalán alantig. Közvetlenül alattunk a zöldes csillogású zugi-tó van. Mintegy toronyból lenézhetünk a víz tükrére, melyben vándor felhők árnya borong. Most indul a „Helvétia“ Arthból s kerekei ezüst habot vernek fel.

Zöld és fehér hegyek, a bájoló kékes-zöldes tavak, városok és kies fekvésű barátságos kis helységek csakugyan mint földabroszon, fekszenek itt előttünk. Egy öreg harang gyönyörű mély hangja, egészen hozzánk hatol fel s jól esik hallgatni a szent érc kongását.

A lowerzi-tó partján Schwyz is látszik. E városkától kapta nevét az egész Svájc. Nagy eseményről beszél egy csontos öreg svájci, kit sűrűn állnak körül hallgatói. Ő a Rigi lokál-cicerója; mielőtt megvénhedt volna, híres havasjáró volt s ismeri e szép vidék minden zege-zugát. Dulci jubilo beszél azért, s szavait sokat jelentő taglejtéssel kíséri.

A lowerzi-tóra mutat s schwitzer dütsch nyelven betanult ékeszszólásával, hátborsóztató módon beszéli el a goldai hegyomlást, hogy a tó sokkal nagyobb volt még, de 1806-ban katasztrófa érte, megmozdult az anyaföld s két falut és 457 embert temetett el. A szárnyasok is alig menekültek, a pásztor-karámok pedig csordáikkal, menydörgésszerű robajjal hulltak a tó vizébe. Most is látszik még az ős-közet-ről levált iszonyatos kötuskó, félig vízben állva, félig vitztükről fölött.

Kiket az ég jó szemekkel áldott meg, elláthatnak innen tiszta légben Habsburgvárig, Zürich, Jura s a Vogesekig ötven-hatvan mértföld messzire.

De már alkonyodik. A búcsúzó nap olyan, mint egy óriási izzó ostya. A kedves hegyi tavak levetik magukról a zöldes zománcot s a tűnő napfény azokat végig biborozza gazdagon. Az alkonyfénytől biborszínben fürdik minden körülöttünk. Némán nézzük, mint horpadoz a tűzgömb a hosszú Jura-gerinc fölött, végre alábukik sötét éjszakába.

A völgyek homályba burkolóznak, s az uralmat átveszi a méla hold az égen, beezüstözve a havas tetőket. Valóban, gyönyörűséggel teljesek az órák, melyeket a tájképi szépségekben oly gazdag Rigin töltünk.

Az esti szél fuvalma élessé válik az alpesi régióban*) s a vendéglő asztalain folytonosan duruzsol a számovár. Thea és rum a legkeresettebb élvezeti cikkeké lesznek, hisz itt minden reggel és este, tél van még nyáron is.

Édesded alvás után kora reggel a havasi kürt érces hangon szólal meg. Jel ez arra, hogy a hajnal fényes szárnyon közeleg. A kürt harsány szavára a nagy épület utolsó zugában is föltrezen az utas, ki e hanghoz nem szokott. Gyorsan rángatja mindenki magára az öltözetet, s elmarad a kendőzés. Eltakarodtak a hegyek ormán ólálkodó felhő bugygyok s a berni felvidék tetői már szabadok. A Rigi-csúcsról virradatkor utolérhetlen szép képet látunk. Egy tekintetre ennél többet, szebbet talán nem is láthatunk sehol.

*) Az alpesi régió 1300 méterből 2275 méterig terjed; a Rigi Culm a tenger szintája fölött 1800 méter magas, innen nincs már messze a havasi régió, mely 2275 méter magasságnál kezdődik.

Pirkad már a Hohe-Sentis felől. Az úr mondását: „legyen világosság“ fényes illusztrációban látjuk. A magas jégbércek egymásután gyúlnak.

A nap nem tűnt még fel, de az ég királyának fényes előhírnökei, a ragyogó sugarak máris a legmagasabb bérctetőkre szökeltek.

Előbb csak egy aranyos pont látszik a legmagasb csúcson, melyből csakhamar hosszukás vonal válik. Kezdődik ezután a fénygolyók szökdösése, ideoda szállása, mert a különböző magasságu pontok szerint előbb utóbb gyúlnak ki a tetők arany színben. Utoljára valamennyi együtt pompáz. Az izzón égő havasoknál nincs szebb látvány.

Valamint a szülő a viszontlátás csókját, a nagyobb gyermekén kezdi s később kerül a sor az előbuvó kicsinyekre: hasonlóképp a felkelő nap is a viszontlátás csókváltását a magasabb jégbérceken kezdi s végzi a kisebbeken.

Mint a fejedelem, ki aranyos ruhába öltözteti udvaroncait, hogy ezek fényes megjelenése az ő fenségét emeljék: hasonlóképp az égfejedelme, — melynek fényes udvarát képezi az egész naprendszer, — trónjára felhágva ünnepi aranyos köntösbe öltözteti a fehér ormokat, hogy az ő fejedelmi nagyságát ragyogják vissza.

Pompáz az ég háttérében a Hoch-Glärnisch, Scheyenstock, Gämmostock, Grosse-Windgelle, Oberalpstock, Uri Rothstock, Tiflis s a többi jégóriás. Átöleli a nap valamennyit, fénypaláستtal.

A Mönch bibor talárba öltözik. A Jungfrau jég-

diadémjét, melyen nem tapodott még ember lába, fényár veszi körül. A bámulatosan megkapó hegyecsoportok szemünket lebilincselik. Örömünk, kedvünk, teljes lesz, s átérezzük Jean Paul arany mondását: „jókedv a benső világ élvezete.“ Kleist állítása is igaz, hogy „a természet sok örömet adott.“ Élvezzük tehát háborítlanul.

Tapsol mindehhez a könnyűvérű francia, de a komoly englishman bemélyeszi szemeit a véghetetleniségbe s önmagával beszélgetve ennyit mond csak: Goddam! Goddam! s ez egy szóval többet mond, mint akárki.

Csillogó tollak próbálkoztak már meg az égő havasok ámulatos szépségének leírásával, de mi azt tartjuk Goethevel: „da hilft kein Beschreiben.“ Veni, vide! Jöjj és nézd meg!

A GENFI TAVON.

Az örökszépnek született mestere : a festő-művész, nagyon jól teszi, ha előbb a genfi-tóvidékre jön vízfestményt csinálni s csak azután vándorol le olasz égalj alá, a művészet hazájában erejét megmérni az olajfestészetben, mert e fölöttébb kedves tóvidék — tekintve a gazdag koloritot — nagyon jó előkészítő iskolául szolgál.

Mintha csak a kék tirrhenitengernek volna egyik szép öble a genfi-tó: olyan kedves, olyan vonzó minden pontja. Az égbetörő Alpeselek közé kanyarodik le délen a félhold alakú tó két szélső öble. Tehát az is, melybe a Rhone torkollik, az is, mely a Lemannagyvizéből tova illan, még ennél is szebb tájat keresni. A keskeny sarló-végek bármelyikét bizvást elnevezhetjük kisebbített „Arany szarvnak.”

A tó háttérében pompáz 4810 méter magasságban az európai hegyek királya, az ősz Montblanc. El-elnézem ezt a nagyon magas lépcsőfokot, s úgy tetszik, mintha a földről az égbe vinne. Ámulatos szépségü.

A „quai du Montblanc“-on egy élelmes vállalkozó ágyúnagyságu látcsövet gurít apró nehéz kerekeken a part szélére s minden belekukkintásért fél

frankot szed. A szemcső tiz mértföldről orrunk elé hozza az „Alpenglühe“ pompájában uszó, egettartó nagy hegyet. Olyan aranyos és fényes, mintha mesék országából, vagy a tulvilágról esett volna ide. Az alkonyat sem rabolja meg fényes szépségétől, színétől, sőt még emeli, szinaranynyal szinezi. Mesebeli tündér-királyok trónja lehetne.

„Dicső, isten alkotása,
Ragyogó, fényes, örök, végtelen!“

Mikor a hét ivhidon, a csinos Rousseau-szigetkén is, esténként kigyul a légszesz lángja s a két part hegylankáin itt is, ott is, alatt és fenn, a ragyogó sorok nyilegyenes vonalakban elnyújtóznak, vagy pedig füzér alakban magasra kuszva a szemet kellemesen kápráztatják, olyan látványos képet nyújtanak a vízben rezgő fényvilágok, minőt a sikon fekvő, bár fényözönben uszó világvárosokban ne keressünk sehol. Ahhoz csak Budapestnek dunaparti lámpa sora hasonlít.

A partról elnézem azt a folytonosan nyüzsgő csónakázó társaságot, a büszke hattyukkal miként enyeleg. Álldogálok a pontnál, hol a Rhone magát a tiszta tóból mintegy kilopja. Mint a fonál, mely a gyöngyszemeket fűzi fel, úgy a Rhone partmentében a legszebb tájrészletek egygyé fűződnek s a Lemán-tó, a gyöngyfűzérben az összekapcsoló gyémánt.

De az ég színébe öltözködött sebes Rhone ne terelje el most gondolataimat a „daltelt Provence“ üde mezeire, ne lopjon vágyat szivembe, hogy én is

vele siessek oda, mikor körülöttem a leguribb nép vidám rajokban alá és fel hömpölyög. Ilyen látványra csak Genfben lehet szert tenni.

Állapodjunk meg kissé e gyönyörű városban, melynek kedves népe olyan csevegő. Nem csoda, hogy e város birásáért a szomszéd államok annyiszor össze verekedtek.

Hogy azonban Genf legjobban annak örül, hogy a szabad Svájchoz tartozhatik, habár csak úgy is mint a legkisebb kanton fővárosa: bizonyítéka annak az a diszes nemzeti emlék, mely a Jardin du lac-ban a parton emelkedik. Jelképezi Helvéciát, a mint magához öleli Genfet. A lapidáris felirat a pajzson: „Un pour tous, tous pour un“ (egy mindnyájáért s mindnyája egyért) a szabad nép egész történelmének rövid foglalata.

A város eredete vissza esik az ókorra s már akkor virágzó volt, mikor a római szenátus Julius Caesárt ide küldte, hogy féken tartsa Galliát.

Az is rég idő már (Kr. u. 500.) hogy Chlodvig, a frankok hatalmas királya, az Állemanok legyőzője, bosszuvágytól hajtva, csak azért pusztitá el Genfet, mert neje Chlotild hozományaképpen Burgundiával együtt meg nem kaphatta. De a pusztítás után mindig fönixként kelt ki újra hamvaiból.

Itt tanított élő szóval, írásban Calvin s itt született és élt Rousseau. Mind a kettőt magáénak vallja Genf. Előbb ugyan Rosseaut kövel dobálta meg s tanait — mint meghibbant elméből származókat — elvetette, de később a kövekből emlékoszlopot faragott, hogy felállithassa rajta az érc Rousseaut.

Cálvin házát és szószékét is becsben tartják, kegyelettel őrizik.

Sok dicsőséget köszönhet e város e két bölcsésznek, de Genf polgárai nem az ő elméleteikből tanulták meg gyáripáruk föllendülését s a vagyoni gyarapodás mesterségét. Mert tudnunk kell, hogy Helvécia eme legszebb városa, egyszersmind a leggazdagabb is. A teljes jólétet benne nem csak az hirdeti, hogy a város maga többszörös milliomos s szerencsés örököse egy kincs-gazdag nábob gyémántjainak, hanem az a körülmény is, hogy az alig 50,000 lakos között is közel száz Krösus van, a ki milliomos. Európában ez a város egy kis Amerika, melyre Fortuna istenasszony pazarul kiönté bőségszaruját. A hegyek itt nem voltak meddők, mert a munka mindenütt kincses forrás.

Még a szenvedő emberiség s a modern harcolás történetében is nevezetes ez a város. Itt kötötték meg 1864-ben a „veres kereszt“-ről címzett nemzetközi egyezményt a harcra képtelenné vált sebesültek ápolásáról.

Ujabb időben az orosz nihilisták is bujják Genfet. A bitó elől itt keresnek menedéket s innét robantgatják föl az elnyomott hazájukban csinált aknákat.

Genf kétségkívül sokról nevezetes. Arról is, hogy iskolái kitűnőek s talán legjobbak a világon, mit lép-ten-nyomon észre lehet venni mindenben.

De én most egyébről akarok beszélni, a természet szépségéről. Ha a hosszú uttól megtörődve a sok járás közben elfáradunk, szálljunk föl a gőzösök sza-

lontetőire. Beláthatjuk könnyedén a tóvidék minden zege-zugát. Ne tartsunk azonban azokkal, kik négy-öt óra alatt végig röpködnek a tó hosszát, mert a ki szél-szárnyakon röpköd, csak futó hegyeket és tűnő völgyeket lát.

Engedjünk inkább szívünk vágyainak s szálljunk ki a szép pontoknál, gyönyörű helyeknél. Kalandozzuk be a viszhangos hegyvidéket, hol a hűvös szellők susognak. És szálljunk könnyű vízi járműn gyakran le a vízre, s nézzük meg az átlátszó habok alatt a vízi életet. Bizonyára husz kilogrammos ezüst piszt-rángokat is fogunk látni, a mint elsurranva felcsil-lognak.

Gondoljuk meg, hogy ez amaz örökszép táj, ritka fenségű vidék, melyet Byron, Voltaire, Rousseau s még annyian ragyogva irtak le.

Az egyes helyeken való tartózkodást se nyujtsuk kelletinél hosszabbra, mert egy egész nyári évszak is kevés ahhoz, hogy mind a két parton a kies helyek sokaságát fölkeressük. Hisz egy-egy nyári laknak minden oldaláról más és más kilátás kínálkozik. Mikor juthatnánk itt a látnivalók végére? Mondjuk inkább röviden a költővel:

„Heureux pays où la nature
Brille dans toute sa beauté !
Pour nous sa plus riche parure
Est l'air pur de la liberté.“

(A természet teljes szépségében ragyogó, boldog ország, melynek leggazdagabb éke a mi szemünkben a szabadság tiszta levegője.)

Hogy rajzunk kerete szűkebb legyen s az olvasó is szívesebben kövessen, nem bocsátkozom az utazási könyvek mesterségébe s az egész ragyogva kéken felcsillámló tóvidéken csak négy állomást veszek szemügyre.

N y o n az első. Amfitheátrális fekvésű, mintha csak lépcsőfokokra volna építve. Mind az, a mi szemünk határába esik, kicsi mása a messze híres Bosporusnak. Még a magas karcsu tornyocskák sem hiányzanak, melyek Kelet földét annyira emelik. Vessünk csak egy futólagos szempillantást szt. János hidjáról a pici keskeny utcába. Valóban sok van a kicsi Nyonban, mi az idegenre elragadó hatása.

Nem tudjuk, nézzük-e a park közepén azt a pompás tornyos kastélyt, vagy ezt a tetszetős külsejű villát a fenyőerdős völgyben, a szép fekvésű falut, a dombon épült várost, melyekkel az innenső és tulsó part gazdagon van beszórva. Kék viz mellett lombtenger közt a kultur életnek alig van valahol több szép emléke.

A komor Jura, ez a kolosszális fenség, jó háttérül szolgál az erősen kiváló élénk képekhez. El lehet mondani, hogy e háromezer lakost számláló kis város egy nagy kert közepén fekszik. Legelőször is a nehézkes Caesar-torony állít meg bennünket. Erősen áll, a századok kormától feketélve. A fölötte rohanó idő nem bolygatja. — Körülötte estenden denevérek csapongnak. Érdeklődők mindig ácsorognak ott, a mi nem is csoda. Husz gőzös is köt ki Nyon mellett naponként s az öblös hajó csakugy önti a sok idegent. Nincs ki-

váncsibb nép a touristánál, mindent megnéz s az elemibb ismeretű, egy kis dicsmagyarázat után mindent el is hisz. A hatalmas Montblanc, ez a körönges, talán még jobban látszik innét. A jó szem a csodásan tiszta étheren át egész Chillonig is ellát. Ez a vizen épült impozant várkastély a távolban sötét ponttá zsugorodik össze.

A hires Nyon-kastély mellett szép helyen mutatnak egy öreg házat, melyet Voltaire akart volna megvenni, de Nyon várnagya csak ennyit mondott neki: „Ön kicsufolta az istent, a jó isten ezért megbocsát önnek, de a berni nagyurak, az én jó uraim, nem bocsátják meg önnek soha!” S az adásvevési szerződésből nem lett semmi.

A város végén, az országfutó s a kéz vonalaiból jövőndőt mondó cigányok egykori telepén, most díszes angolkert terül el a tópart mentén. Nagyra nőtt árnyas fái alatt népünnepet ültek hajdanán. Régi szokás szerint eljárt erre Bernből a szövetségi főnök is, hogy a város legszebb lányát táncra kérje. Ma már ez a könnyű hivatali teher is megszűnt. A nyoniak a táncot most maguk járják a legszebbekkel.

Körülbelül ott, hol a tó medencéje éjszaken legszelesebbre tágul s a Mont-Jorat lankája a vízre hajlik, emelkedik rendszeres rendszertelenségben Lausanne, Vaadt kanton főhelye. Ritkán lehet ilyen dombtetőre, s völgymélyében összevisszaságban épült várost látni, a milyen ez. Az egyik zugsikátor hegyre szalad fel, a másik kacskaringós utca rohamosan esik le. Itt alagut, ott hid vagy lépcső köti össze a közle-

kedést. A kikötőt a vasuttal, a város alatti menedékes alaguton, sodrony kötélén járó kettős kocsiközlekedés tartja fenn. A lemenő kocsi terhe felguritja a másik kocsit, s így el lehet mondani, hogy egyik ember vonja fel a másikat. A rövidke ut valóságos via triumphális, a technikának ritka helyen alkalmazott vívmánya.

S a vasuti állomás még csak az igazi gyúpont Lausanneban. Az érkező oldal üvegtetői alatt ezerszámra nyüzsög naphosszat a sok idegen. Érdekes az étkezést megnézni déltájt. Ugyanazon asztalokon tízóraiznak és ebédelnek a gyorsvonatokon erről-arról érkezők. Az egyik kezdi, a másik végezte a habzsolást. A távozonak helyét elfoglalja legott a másik s a külön-külön kiszolgálás újra kezdődik. Negyedóra alatt elvégezheted a legtöbb fogásból álló ebédet. Ügyesebb, gyorsabb kiszolgálást képzelni sem lehet.

Lausanne már nagyobb város, 27,000 lakossal. Góth izlésben épült káthedrálja több okból nevezetes. Lapozhatjuk benne kedvünkre a multak vaskos könyvét. A katolicizmus emelte a tizenharmadik században, önlényéhez méltón. Habsburgi Rudolf jelenlétében nagy pompával avatta fel X. Gergely pápa. Calvin e templomban tartotta később híres vallás-vitáját Farellel és Virellel.

Pompás a kilátás e templom fokteréről, hová 160 lépcsőfokon juthatni fel. Lehet onnét látni az egész várost, a nagy tóvidéket s a verőfényben uszó szavojai Alpokat. S ha valaki ennél is még messzebb terjedő kilátás után vágyik, felmászha-

tik még az ötven méter magas toronyra, hol ritka látpontot lel.

Felmagasztosult lelkem e tóvidéken és a költővel nem egyszer mondtam el: „Près des monts, il fait si beau.“

Rövid viziut után V e v e y n é l kötött ki hajónk. Mintha csak az olasz lágók partján járnánk: babérfát is látunk. Langy levegő, napsugaras vidék, csillogó tó, délszaki virágok, tiszta, — ilyen Vevey, ez az aranyba foglalt drágakő. Benne otthonát találja beteg, művész, régiségbuvár, természetkedvelő, világfi és csöndes szemlélő. Hely, hol a sajgó kedély meggyógyul, a megviselt test felüdül.

Hugo Viktor kedvenc helye volt ez, a hol időzni szeretett. Rousseau pedig színteréül választá „La nouvelle Héroïse“ című világhírű regényének, mely annyi szép szemet indított könnyre.

Gounod itt zenésíté meg Faustot. És ki győzné elszámolni mennyi koronás fő, herceg, hadvezér, költő, rendjelekkel ékes államférfi keresett itt enyhet, procul negotiis üdülést. Még a persa schach is itt volt 1873-ban.

Elnézem a fekete ciprusfákat, mikor az égő pompával tűnő nap a legsűrűbbet is áttöri. Ilyen fényes arany brokát nincs több. Ha pedig szemem fölvetem arra az érdekes sziklacsoportha, a Dent du Midi (3283 m.) örök télbe vesző hetes kupjára, olyan ellentétes képet kapok, milyet csak itt találhatok, a kedves Lemannál, itt, a melyről Voltaire mondta, hogy „első, és az ő tava.“

Ki győzné elszámlálni — a patkányfarku szivaronkon kívül — mi mindenféle nevezetes van e 7900 lakosu kis városban, mely két égöv közé akként ékelődik, hogy a tél elveszti benne maró hidegét, a nyár pedig ki nem fejtí emésztő hőségét.

Az emelkedett érzéseket úgy sem lehet leírni, hágjunk fel mihamarább a toursi sz. Márton templomának 80 méter magas tornyába. A diszes torony négy sarkáról még négy kisebb karesu torony emelkedik. Valóban igézö a látpont, felöleli az egész vidéket. Így madártávlatból mindent megszemlélve s meghallgatva a katbolikus orosz és angol templomok harangjainak egybevegyülő, istent egyképp dicsérö meláncbolikus harangzugását is, vegyük kezünkbe a vándorbotot ismét s ballagjunk át a szomszédos *Montreux* be.

Ez elnevezés alá esik egy egész csapat falu, kastély, nyárilak, a környéken elszóródva. Az aszkórosok megannyi tüdőfoltozó műhelyei ezek s végső menhelye a másvilág jelöltjeinek, kik aggódva lesnek, minden csekély biztatást.

Olyan ifju s olyan kedves még az itt tengölengö alakok némelyike, hogy a kösziv is megesik rajtok. Nem hinném, hogy mondásával egy Menander is vigaszukra lehetne: „aki istennek kedves, fiatalon hal meg.“

Montreux gyönyörü hely. „Szép, mint egy álom“, mondja róla Byron. Ide huzódnak zordabb vidékekröl a módos mellbetegek a remény utolsó csilláma által csalogatva, hogy enyhet leljenek,

ha a keblet összeszorító fájdalom már fojtóbbá válik.

A ragyogó tavasz itt már akkor tekint alá s március idusának fris szellői a nárciszt itt már akkor bontogatják, mikor a tél a tulsó parton még le sem dobta téli bundáját. A föld népe is arról dalol: „Terre plus adorée il n'en est point au monde.“

A viruló természet, üde táj szemlélésekor, látva a görnyedező mellbetegeket, a mint élettársukkal, a búval ödöngnek: látva, a mint a jóleső, portalan levegőt éldelik, látva, a mint üvegesedő szemöket föl-emelve körülhordják az isteni szép tóvidéken, eszembe jut Szemere: „A föld most is paradicsom, az ember teszi siralom völgyévé.“

S nincs igaza Senecának, hogy „az igazi bölcs nem ismer részvétet.“ Az ő ideje óta a humanizmus az emberek közt nagyra nőtt.

A jövőnek sok szép reménye van a montreuxi temetőbe eltemetve, kiket korán tört meg az idő s mégis a mindent egyenlősítő halál ezekre nézve való-ságos megváltás. A feltámadás jelvényein, a kereszteken, mint egyebütt is, az elkényszeredett sirversek refrainje ez:

»Jó menedék a temető,
Tört sziveket pihentető.«

A szomoru jelenségeket leszámítva, nagyon kedves hely ez.

A meredek parton épült sugár tornyu góth izlésű templomkából, oly fenséges kilátás van a tóvi-

dékre, a Dent du Midi jéghegyére, melyet a világ legszebb kilátásai közé bátran lehet sorozni. Kolostor volt a templom helyén egykoron. Manasterium, Muis-truum, Mustruel, Moutier, Mustruz, Mutruból lett a mai Montreux elnevezés, — a századok és az ember nyelve így koptatta el.

Montreux-n alól a vizből felbukó magányos sziklán egy ezredéves kopott kastély gubbaszkodik, s merőn bámul a vitzükörre. Ugy veszi ki magát, mint a hiú öreg asszony, mikor divatja mult ruháiban tükör előtt áll. Az egész várkastély egy darab középkor, legalább minden meg van benne, a mi borzalmaihoz tartozott. Örök átkok tárgyát képező falairól, mint nyílt lapokról, sokat olvashatunk le; ott is beszélnek ezek, hol a történelem néma.

Mig a szirt-alapba mélyen vágott s homályba vesző üregekben a szabadsághősök, politikai láncterheltek, szenvedtek, elvesztve a hónap, a hét, a nap tudását is; addig a hatalom emberei, az elnyomók, barbár önbíráskodás után, vad tivornyákat csaptak a lovagteremben.

Svájc történetének lapjain váltakozva fordul elő szabadság és zsarnokság. De ne írjunk most történelmet, legyen Chillon nekünk a multnak zárt ajtaja nézzük inkább a szép látványt, mikor a tűzben ragyogó ég, égő pompában, aranyesőben fürösztli az avatag nagy falakat. A leáldozó nap egy-egy eltévedt szála, kíváncsian tekint a börtönmélyre le. Tehát csak akkor, ha a vérpiros tüzgolyó messze távlatban a vizen uszott s a zord kastély körül minden aranyló

és pirosuló volt, csak akkor támadt a kinzó sötét börtönökben percnyi derengő félhomály.

Nincs, ki megindulás nélkül olvashatná lord Byronnak „The prisonier of Chillon“ (Chillon foglya) című költői beszélyét, melynek színtere ez a sötét multu várkastély, mely mai nap a szemlélő előtt, már csak az emberi szenvedések muzeuma.

KIRÁNDULÁS NAGY SZENT-BERNHÁRD HEGYÉRE.

Utazáson gyakran történt velem az az eset, hogy a mások által oly annyira elmagasztalt helyek, hidegen hagytak, míg oly egyes pontok, melyek megnézéséről lebeszélni törekedtek, teljesen kielégítének, sőt a látott képek időfolytán sem mosódtak el, emlékezetembe vissza-visszatértek.

És ez természetes. Az-izlésnél nincs különbözőbb valami; kedélyállapotunk is folytonosan változik, ennélfogva sok függ attól, mily hangulatban voltunk akkor, mikor ezt vagy azt a képet néztük, főleg pedig: milyen világlatban volt a kép? Mindig szebb az ég mosolyogva, mint mikor ólomszürke felhők kóborolnak rajta.

Nagy Sz.-Bernhard hegyéről is mondták nekem, megtekintése nem hálálja meg a reá fordított fáradságot. Csak beszéljete ti a piros táblás könyvek után, engem nagyon vonzott ez a hely. Hisz még most sem feledtem el, mikor a kis iskolában jó tanítónk olyan szépen beszélt róla; csak úgy nyeltük szavát s úgy hallgattuk, hogy az egerkének nesze is még, zavarólag hatott volna akkor reánk. Feltettem magamban már akkor, ha megnövök majd, én is oda elmegyek.

A virágos keblü s gyümölcsöt érlelő Rhone-völgyben, Martigny, az a kedves városka, hol nyaratszaka, a Svájcban bolygó turistáknak főhadiszállása van. A kis városka, az Alföldön alig mehetne csak falu számba, itt azonban hol elragadóan tárul fel a svájci táj pompája s a világ több részéből nagyon sokan összefutnak, gócpont is még. A természet, mindig bájos s fiatal anya marad, udvarlói mindig lesznek.

Erre járnak a Simplonon és sz.-Bernhardon át az olasz földre s a nagy mogorván álló Tête-Noir mellett Chamonixba, nézni Európa legnagyobb hegyét a Montblancot, mikor reggel-este izzó arany tűzben ég. E kolossalis hegytömegnek, gigantikus rajzoknak, mindig van sok bámulója. »Hisz a kőületek a teremtés emlékpénzei«, melyeket mindig érdekléssel lehet nézni. No de ezuttal az utmutatónk, a nagy sz.-bernhardi hospice felé irányzott.

Minthogy ritkán szoktuk magunkat ily fárasztó nagy útra elhatározni, csak kevés tagból áll a társaságunk. Abban is csak egy nő, az én hitesem, nemsokára aztán, hogy oltár előtt megfogadta: holtomiglan el nem hagy. Martignyból, fel a hegyi kolostorhoz, tizenkét óra kell, s ugyanannyi lefelé. Nem tudjuk, vajjon a hegymenet vagy lejövet veszi-e inkább igénybe az erőnket.

Alig hagytuk el a turista várost s mellette az üdén szép zöld mogyorósfát, hol fürge evetkék játszi könnyedséggel szökdécselve, hajlíták a cserje-ágot. A Dranse piszkos-szürke vizének a hideg lehelete, a nyári képből télit alkotott. A szennyos viznekárja partot verve, sziklatömböt hömpölyget és folyton locsog

az örökös hó vidékéről, a honnan törtet le. Mintha neki sem tetszenék az a kietlen táj, a melyen született.

Borzalmas helyeken jártunk a Dranse partján helylyel-közzel. Ezerszámra feküdtek körülöttünk a kőtuskók, a fékevesztett természeti erők dulásának töredékei, melyeket az elrongyolt hegyről ráz le egy-egy zivatar. Fejünk fölött mint Damokleskard, most is függött akárhány le kívánczó darab. Mikor a zivatar megremegetti a természetet, megelevenedve hullanak a kövek, földbe fúródnak. Mikor pedig jön a vizlavina halált aratni és mindent elsöpörni, borzasztók a nyomok, melyeket hagy maga után.

A glacier de gietrozi sziklaomlás 1818-ban, a Dranset is eltorlaszolta, hogy nem folyhatott le a Rhoneba. Mély tó dagadt fel a völgy ölében s mindent elnyelt. S bátor pusztítók a vizomlások, görgetegek, csak odább állnak, de a rögöt el nem hagyják a szabad republika népei; a kivándorlást nem ismerik.

Sembrancher, Orsières, Liddes és Bourg-St.-Pierre, csak vityillószerű házakból állnak, de bennök azért jó pihenő esik.

Orsières-nél gyönyörködtetett a magas Mont Velan csúcsának hófényben csillogó pompája. Büszkén trónol ez a havasi fok.

Mikor a kis községek szűk utcáin járunk, nyomukban van mindenütt a föld salakja, mert minden hulladékot a házak elé dobnak, s az ablak alatt dombra raknak.

A kapaszkodókon, hol a kerék nagyon elgurulna,

hó nélkül is szánon járnak s a hosszú télre fát hordanak.

Utunk szédítő mélységek fölött huzott, veszedelmes vékony pallón s karfátlan párkány-utakon visz. A nagy esésű serpentinákon egy-egy fa-hulla is keresztben áll utadon. Nem tudjuk olykor, öszvérháton jobb-e ? vagy gyalogszerrel ballagni. Fárasztó az egyik, fárasztó a másik egyaránt. Csak vezetőnk ütemes nehéz lépései, maradnak folytonosan egyformák.

A hegyoldalra pásztorkaránok kapaszkodnak elszóródva. Tejgazdaságot üznek bennök egész nyáron, mikor a tehén csordák magasabban járnak. A faházakból vig dal hangzik, a mindennapit kedvvel keresik. Ilyenkor minden tető egy-egy fogadóvá válik. A pásztor-gyermekek ujja alatt, citera hurok rezgenek, a patak-malmok zugásába vegyülnek el hangjai.

Kezdjük magunkat itt jól érezni s szeretjük, hogy betértünk a jó emberekhez vajaskenyerezni. De célunk továbbmenésre int, bár kedvtelenül, de a vándorbotot felvesszük. Pedig szeretnők hallgatni, mikor csillaggyúláskor a szerető szívek szólnak egymáshoz a távolból. Szeretnők hallgatni a fiatal gazda-nőnek dallamos ujjongását, jodlirozását, melylyel a munka-társakat keltegeti a hajnalpir feltüntekor. Szóval szeretnők hallani a dal viszhangját a másik ajkról; mi is vidíthatna inkább, mint dal az ajkon, vidorság az arcon, mert ilyenkor megelégedés költözik a szívbe.

Ha van az emberi fogalmak szerinti élet-boldogság, azt itt keressük, ne a gyapjuzsákon, kincses ládánál. Parva domus, magna quies, elmondani lehet nem egy karámról.

Mikor azután elközeleg a nagyobb ünnep, s a kőoltárnál összejönnek ifjak, öregek, az egyház szegény szolgálja is felvándorog hozzájuk, hirdetni az üdviratot, misézni. Aprópénzzel fizetik a fáradságát, de a mi szegénységükből kitelik még, meghálálják azonfölül egy kis sajttal, vajjal, hogy teljesedjék az írás mondása: „a ki az oltárnak szolgál, az arról egyék.” Évszázadok óta szolgálnak már védett helyen egyes lapos szírtek kőoltárul. Évszázadok yirágai hervadtak el rajtnk. Kinek szive elfásult s minden iránt érdektelen, vigasztalást nem lel vallásban, nézze meg a természet tágas templomában az ég kék kupolája alatt ezt az oltáremelést és lombsátorban hallgasson egy misét végig, melyet az ének s zene hangja magasztossá tesznek, lehet talán, ha még nincsen késő, olvadni fog szive, mint a jéghegy forró nyárszakán. Csak a havasok világában vannak ilyen képek.

De folytassuk utunkat. Bourg-szt.-Pierre-ből kiérve, itt szép vizesés magasról törtet le s ezüst tajtékot tőr, hallgasd csak a habok zenéjét! Ott egy vad szakadék szomorít el. Szemed előtt tátong s vár hogy átmenj rajta. Mikor nézem ezt a föld csudáját, megszólal mellettem a hegyi szellem. Nézz oda csak — mondá — 30,000 ember törte-zuzta magát keresztül e veszedelmes helyen, népemésző Bonaparte Napoleon parancsából. A kék tenger zöld szigetéről, világhódító útja — mely hat millió ember életébe került — erre is elvitte. Kereste a rendkívülit, babért aratni ment, hogy dicsőséget szerezzen a nemzetének. Az emberek pedig, kik ő utána száz halálba mentek, azt gondolták,

hogy őket jött boldogítani; csak látni kellett azt a bajoskodást, szántalpakon mily ügygyel-bajjal vonszolták a nehéz ütegeket katonái. E szakadéokban ember-arcról, ősidőktől fogva, nem hullt soha annyi verejték. Vért izzadt a had népe. S tudod-e miért kinozta itt magát az emberiség s mi indította az emberfölötti munkára? Az érc, csengő pénznek verve. A mit a föld első hadvezére parancsszava nem birt kivinni, megtette a pénz. Van-e ennél nagyobb hatalom? Erre elhagyott e hegyi szellem, hogy annál jobban álmélkodhassak.

Elértünk ezután a kecske-pásztorok csendes birodalmába is, melyet csak a havasi kürt méla hangja zavar meg olykor-olykor, mikor sir, bűg s megtörik e bérceken. Kérdezd meg a facipőben járó golyhót, ki tanította arra, hogy kicsaljon az egyszerű hangszerből olyan bűvös hangot, milyenthangjegyre tenni, nem tudott még senki sem. Kérdezd meg, ki volt tornamestere, hogy oly ügyesen kuszik szédítő magason és ólmos bottal lecsapja a saskeselyűt, mikor nyájára tör. Kérdezd meg, hogy gyűrt kalapban és a durva vásznú mezben, itt fenn a tisztább légkörben, miért érzi magát mégis olyan boldogan? Kérdésedre nem fog tudni felelni, de érzi szíve, csak itt, itt a szabad természetben, találja a boldogságát. Nem az a boldog kinek sok van, hanem a ki kevéssel beéri. Mikor a kecske alá fekszik s emlőjéből nagyot húzva lakomáz, jobban meg van elégedve, mint sokan mások, a luculusi asztalnál.

Cseng, bong a kolompszó s szerte-szélylyel futnak hangjai. Az idő mulik s felnő a kis kecskepásztor,

meqlátjátok, mire megnő, bátor zergevadász váland belőle majd idővel.

A zerge, az antilopéknek ez a kedves faja, az egyetlenegy, mely nálunk honos. Ott ugrál, az Alpok és Kárpátok merev emelkedésü sziklatetőin. Horog formán hátra hajlott szarváról könnyen lehet ráismerni. Mikor fürge ugrásait teszi, lábainak két elsejét hátra-szorítja. Mikor legelészni csoportokban lejjebb járnak s embert látnak, vezetőjük vészjel gyanánt füttyöt bocsát ki az orrából, mire felijedve, ugrál el az egész nyáj. Ime most is halljuk a puskák ropogását, sivitását, a hegyek közt visszhangozva.

Utfélen kellemetesen pihen a szem a havasi rózsa törpe bokrain. Észrevesszük, bár nem árasztanak felénk illatot. Nagyon szerény, ez a virág, de épen azért, mert oly nagyon szerény szeretik a hegy- s völgylakók. Ha pedig az idegen jön messze földről, örül, mintha kincset lelne. Tűzz kis csokrot hajad ébenébe te is édes kincsem!

Szép az Alpesek nagy birodalma. Rousseau hirdette először az evangéliumot róluk, utána megszámlálhatatlan turista-toll ir folyton karcolatot erről a görbe világról.

Különös, hogy e tiszta légkörben, hol nem ragad a kis virágra semmi szenny, az emberfaj mégis oly nyomorult és elcsenevészett. Arcuk olyan töpörödött s az ifjú minden átmenet nélkül vénül meg. Áthat a szána-lomérzet, mikor az utmentén koldulató kretinekre nézünk. E törpe emberkéken csak a víztömlő nagy, mely állukról lóg, himbálódik. A vézna testet a leg-

gyarlóbb ruha fedi. Ugyan honnét s miből vennék is a jót? Utóvégre nagyon kevés az az alamizsna, mely a kéregető kicsi ráncos kézbe hull; legfőlebb csak arra való, hogy a földi-kint meghosszabbítsa. A svájci fanyar vörös borból adtunk szegényeknek egész üveggel. Cankó volt csak, de meg vagyok győződve, hogy jobban esett nekik, mint másnak Tokaj, Rajna, vagy a Mozel termése.

Cantin de Proznál, melynek szétszórt durva hőkunyhóiban földhöz tapadt zsellérség lakik, elfogy előttünk a szekérút s a tenger szintája fölött 1802 méter magasságban igen keskeny gyalog ösvényeken járunk. Lenn marad az állat- s növényország, de óriási hegyzömökben annál jobban domborul ki az ásványország. Mily óriási erő kellett ahhoz, hogy e sötét sziklák Alpokká lettek összegyúrva!

Az örökös hó határánál megpihentünk, magunkra véve téli ruhánkat. A hatalmas hegygerincek és a hozzáférhetlenség hirében álló csucók, a nap mosolyától élednek, ékkövekként zöldes színben játsztak, úgy vették ki magukat e hegyóriások, egymásmellé sorakozó ormok, mintha az egekkel ostromra akarnának kelni. A völgy mélyére árny lopódzott.

Vezetőnk regét kezdett mondogatni arról, hogyan kerültek az Alpok ide, ezek a megmerevült hullámok.

Jöttek — ugymond — a hegyóriások Himálája tájékáról az ősz Montblanc vezérlete alatt. Hullámozó vetéseket, virággal telt zöld mezőket foglaltak el. A megriadt nép kérve-kérte a hegyóriásokat, térnének oda vissza, honnét jöttenek. De ezek nem tágitnak;

felelik: zsarnok földről szabadultunk ide, mert ott elnyomának minket sokkal hatalmasabb társaink. Szabadságot hoztunk nektek népek! mert mi is szabadságot kerestünk. Elfoglaltuk — igaz — termőföldröket, zöld bársonyos mezőiteket és gazdag réteiteket is, de adunk ezek helyébe szép völgyeket, jégbérceket. A termékeny völgy tápláland, a jégberc pedig megóvand majd titeket pöffeteg zsarnokoknak nyomásától. A népszabadságot mi hoztuk el, mi adjuk meg nektek, és mi is fogjuk fentartani. Nem leend soha olyan erős ellenségtek, hogy tőlük meg ne tudjunk benneteket védni. Mikor a nép megértette, hogy az Alpesek szabadságot biztosítanak számára, megszerette azokat s semmi áron el nem hagyja.

Vezetőnk tüzet csiholt s kezdett ezután beszélni még, kék sapkás, veres kabátos és sárga nadrágos hegyi manókról is, de mikor a nehéz járástól már melle egyre rekedtebben zihált s inogtak a térdei, mondtuk neki, holnap is lesz idő arra.

Élő alak nem mutatta magát sehol, mintha minden kihalt volna körülöttünk. Néma csend vett körül bennünket. A „holtak völgyében“ jártunk itt, mely még inkább lehangolta kedélyünket, hogy a nap a magas ormok mögött korán alászállott. Itt ne keressünk hangulatos idyllt, gondoljunk inkább a megszámlálhatatlan áldozatra, kiknek e lakatlan helyen hólepel vont szemfödelet örökre lehunytt szemeikre, mikor:

„Üvöltve tombol a vihar
Völgy s bérctetőkön át,

S hóförgeteg terjeszti szét
Halotti fátyolát.

És akkor, midőn:

„Hegyekké tornyosul a jég,
S csevegve mely ered:
Féltében a patakviz is
Szótlán fagygyá mered.“

Valóban, e kietlen köpusztában járni-kelni, botor-
kálni, borzalmas még nyáron is. Az úton egyetlen kő-
kunyhó sincs, a melyben meglehetne pihenni. Itt, hol
a hegyek hópalástját a nyári napfény kurtítja, szürke
hóviz, patakként rohan mindenünnen együvé. A vadon
fölött terjedelmes hómezők huzódnak el. Hogy a
hótalaj leszakadjon alattunk, kik rajta járunk, isten
óvjon minden lelket!

A földet éri ismét lábunk. Sötét folt, a fehér pa-
láston. Mintha temetőben járnánk, földbe ékelt kőkeresz-
tek s leszúrt egyéb olcsó jelek, emlékeztetik az utast
arra, hogy itt vagy ott volt egyik-másik vándor ember-
társa életének véghatára. Nevük át van adva feledés-
nek. Magas póznák jelölik az irányt, hogy a vándor
el ne tévedjen a hóval befűt uton.

Megszólalt a hegyi szellem ismét: Nézzétek meg
jól e helyet, sokan elaludtak itt már örökre, mikor
„a kihalt vidék s a néma táj felett, csak a szélverse-
nyes vihar, zúg rémes éneket.“ Végzetes a sorsa an-
nak, kit a fürgeteg itt utban talál. Zizeg a hó, ordít
a szél, s a mikor kísérteties danát zeng a fülbe, örökre
is elaltat.

Alig, hogy a hegyi szellem eltűnt, egy lomha hófelhő gomolyodott lassan felénk. Mikor hozzánk ért már, benne voltunk, nem láthattunk semmit sem. De annál nagyobb volt az öröm, mikor elhúzódott magasb ormon megülni, s az utolsó kanyarodónál felkiáltott vezetőnk: *voilà l' hospice sz. Bernhard!*

Bizony jól eljárát fölöttünk az idő, de csakhogymindjárt ott leszünk. A fáradalmak iskoláját jártuk egész nap a legnehezebb járókon, madár sem járta tájakon.

A zárda magas falaira leszállt a hegyekről már az esthomály, de annál barátságosabban világolt felénk az ablakokból kisugárzó esti szobafény. Ugy vette ki magát itt az isten háta megett, ez a három hosszú ablaksoros vén ház, mint egy mesebeli varázs-kastély. Azt a mélabús tavat kelle még csak megkerülnünk, mely mogorva hegyek között a háromszázados kolostor előtt kömedrében megszorult. A feljövő hold kacérkodott benne s ezüst gőzzel vontá be a hegykörnyéket.

Itt, hol zárt ajtóra nem lel senki, bátran tettük gémberedett kezünket a kilincsre. Egy barátságos páter jött felénk, hogy elfogadjon. Panaszkodtunk, hogy nagyon megfáztunk. Képzelmek mondá, ha a nyár ilyen, milyen hideg lehet még télidőn. A Spitzbergák déli fokának az évi közép-hőmérséke felel meg e telepnek, s így róla bátran lehet elmondani, hogy a tél örökös uralma alatt áll.

A nagy kandalóban egész hasábok égtek, lobogtak. Melegíték az éttermet. Pedig messze van a fer-

reti völgy, honnét egy ló, naponta csak két hasábot hozhat fel.

A falon nagy képek függtek. Egyes jeleneteket ábrázoltak azon időből, mikor I. Napoleon karddal irta nemcsak a világtörténelmet, de itt is megfordulván táborkarával, e zárda történetéhez is irt néhány lapot. Az előcsarnokban egy szükszavú kölap is, arany nagy betűkkel tesz róla említést. A kedvelt tábornok Desaix-nek is, a marengói hősnek, maga Napoleon állítatott a zárda-kápolnában emlékszobrot.

Az estebéd ügyes szakács keze alól került ki. Vörös borral telített öblös palackok tarkították az asztalt. Bőven lettünk kárpótolva az alamizsnába adottért. Végre dagadó párnákon, mennyezetes ringa ágyban, álmra tértünk, hogy megtaláljuk, a jól érdemlett nyugalmat. A jótékony álm felkeresi a szemet e legmagasabb ponton is. (2472 m.) Ennél főlebb nem lakik már senki, Európában ez a legmagasabb emberlakta hely.

Reggel a jámbor szerzetesek zsolozsmájának a zsongása és harangjáték ébresztett. Egy derék Augustinus-páter szives készségéből, mi e helyen érdekel bir, mindent megnéztünk.

Talán kissé hizelegni akart, mert azzal kezdte: Kossuth Lajos is erre járván, volt már zárdájuknak vendége. Csak ennek említése után tért át a nagy emberbarát: Menthoni szt. Bernhádra, kinek bőkezűségéből s alapítványából, épültek itt az első alapok. (962.)

A kolostorban minden útast rang, és vallás kü-

lönbsége nélkül, szállással és élelemmel ingyen ellátanak. Három napig tart a vendéglátás. Csak Napoleon katonái csináltak kaszárnyát a zárdából. Évente 15—20,000 ember vette igénybe az átutaztában a vendégszeretetet. E szám ujabban leapadt már, mióta a szt. gotthárdi alagúton gözzel közlekedik Észak, Délel. Nyolcvan ágy áll az utasok rendelkezésére. Sok drága szállóban, nincsen ilyen ellátás. Pedig el lehet képzelni, hogy ily magassági övön, hova gyalog vagy öszvér-háton is csak nehezen lehet feljutni, milyen óriási fáradságba kerül minden élelmi szert, butor-tárgyat felhozni. Mintegy 25 igás állat egyebet sem tesz egész napon, mint hátán hordja fel, a szükségést.

Érdekesen szólt a páter arról is, télidőben — mely itt 9 hóig eltart — a vad erőnyilvánulások milyenek, hogy a zivatar-rohamok mily rögtön törnek elő, megrázni az egész vidéket. Hófuvalom, a hegyek ölő Számuma. Ilyenkor bocsátják szét a jó szimattal bíró kutyákat, nyakukra hordócskát illesztve, melegítő itallal. A széteresztett ebek, ha segély - szorultra akadnak, gyorsan visznek hirt a kolostorba, mire a szerzetesek, saját éltük veszélyeztetése mellett, indulnak felkeresésére, de sajna, gyakran maguk is ott vesznek. A katholicismusnak szép vonása ez is.

Itt a hóförgeteg borzadalmas szokott lenni. valóságos légharc, s nő veszélye az által, hogy a szél minden segély kiáltást túlharsog és a szoros utat csakhamar betemeti finom hóporral. Elföldelés helyett, hóburok takarja az elhunytat.

A zárdáépületek nincsenek kitéve a hóförgeteg

veszélyének. Az őserőkkel folytonosan dacban állnak biztos helyen, de az ablakból is láthatni már, mikor kissé odább, a lavinák már romboló dörgéssel omlanak. De nyár közepén, itt csend és nyugalom van. A csendes zöld tó, mint nyugodt lelkiismeret, a zárda képét visszatükrözi.

A melléképületnek alag helyiségeiből kieresztett nagyfejű, sárgafoltos kutyák vig csaholással felénk tartottak s kezet nyaltak. A philantropiából, sok embernél, több van bennök. A jeles Barri, melynek faja sajnos, kiveszett, tizenegy ember életet mentett meg. Most a berni muzeumnak lett az egyik disze.

Azt a zömök épületet néztük meg legutoljára, melyhez annyi szomorúság tapad. A csontház volt az, melyet itt röviden csak morgue-nak hívnak. Rangkülönbség itt nincs. Egymásmellé támasztvák a megfagyott áldozatok, sorban, a mint ide kerültek. Egynémelyik már száz év óta áll itt, az örökös téltől kiszáritva dermedten. Ezek a bernhárd-hegyi múmiák. Leolvasható egynémelynek arcáról még, az utolsó életküzdelemek kinja.

Sok megrázó jelenet ismétlődött immár a halál e rémes csarnokában mikor az anya gyermekére s a mint ez a szülőjére, a nő hű férjére, ellenség a jó barátira ismert, és a jegyes arra, kit szeretett.

Itt két utas, még most is karöltve áll, így a miként összefagytak s vándoroltak át az örökkévalóságba. Egy rosszul fedezett résen beosonó szellő, meglóbálja fűrteiket. Ott egy anya, védőleg szorongatja kicsikéjét. Mintha csak a művész keze véste volna kőbe ezt

a drámát. S mennyi még itt a könyezetlen. Tragoe-diákban gazdag hely ez. Szánalommal elegy borzadály az, mely megszállja szivünket e helyen.

Mikor lábam gyökeret vert, megszólalt mellettem utóljára a hegyi szellem: Nézd az élet milyen esetleges. Egy fuvalom kell csak s földre hullsz. Minden ember élte egy-egy csoda, s a magas életkor, melyet egyesek elérnek, a legnagyobb csoda. Az ember csak porszem a nagy mindenségben, attól függ az élte, hol kapja fel az élet-vihar s hová dobja le. Pedig minden ember élni akar, legtöbb az életörömeknek kelyhét is kiüríti teljesen. Becsüld azért ezeket az embereket — ma még jobban mint apáid ezt tevék, — mert míg az önérdék és birvágy hajtja ma a legtöbb embert, ezek a jó szerzetesek, a legkisebb részt sem vesznek a világ érdek harcában. Maguk körül zajt nem ütnek, pedig páratlanul áll ez a halálmegvetéssel járó nemes önfeláldozás. Földi jutalmul beérik azzal, hogy

„Eléggé szól az öntudat,
Egy élet ismét mentve van.“

Durva kámzsa alatt — hidd el — gyakran legnemesebb sziv dobog.

C A P R I.

(Kirándulás Nápolyból.)

»S jöttem üdülni a csodák hazáján,
Hol élni kéj, s meghalni gyönyör!«

Kiss J.

Égből hullott földdarabka, édenkerti rész. Nápoly vidékéről büszkén mondja ezt az olasz, mert jól tudja, hogy az arról összhangzóan zengett dicséretetek, hírét világgá vitték már. S valóban! Nincstöbb olyan ringó öböl, kékelő viz és fölhöltlen ég, a milyen ez. S ha a tűzhányóra nézünk, mikor a föld gyomrakorog, olyan megkapó képet látunk, melyen a szép, a borzasztóval ölelkezik.

Hogyan került ez a sok szép, felségesen együvé? a monda elbeszéli.

Az égből letaszított ördög, mikor pokolfenékre szállt, magával ragadott még egy darabot a mennyországból s mikor a Vezuv szük töbörén nem vihette keresztül az alvilágba, a mennyországi részek elszóródtak a környéken. Tehát azért olyan szép Nápoly vidéke.

Capri sziget is ilyen kis darabka mennyországi rész, telve báj és kellemmel.

A „Santa Lucia“ rakodó-partról indultunk. A nápolyi népelet sehol sem mutatott olyan kidomboruló képet, mint e kikötői lármás helyen. Gyűlhelye ez tömérdek lázzároninak, kiknek főfoglalkozása a semmittevés; várják a sült galambot és mivelik a koldulás összes ágait, a szivardarab végét sem vetve meg. Lábatlankodnak mindenhol és kontárkodnak mindenben. Kérnek s ha nem kapnak csennek, mert az „enyém-tied“ fogalmával soha sem jönnek tisztába. A holnappal mitsem gondolnak, úgy okoskodván, hogy ráérnek arra holnap is s minden napnak elég a maga terhét viselni. Vidor fickók, kiket sorsuk ellen senki sem hall zugolódni.

Mikor a népelet e festői képét nézzük, hajósdal hangzik a tenger felől:

„Con questo zeffiro
Così soave,
Oh ! com'è bello
Star su la nave !
Su passeggiere.“

A dal némely sora bele vesz az érkező és induló hajók jelhárangjának kongásába. Figyelmünk is az árbocerdőre irányul. Sok a kidagasztott fehér vásznu halász-bárka is. A part mellett lázzároni gyerekek mutatják ügyességüket papirba göngyölt s vízbe dobott ércpénzeket hozván föl a fenékről. E gyermekek közt némelyik olyan kedves, hogy festőnek is szolgálhatna mintául.

A mint a part távolodik, meglapul mögöttünk a

„Capo di Monte“ is, hol gyönyörű kastélyban szokott nyaralni a szép Margit királyné. A helyet „Salute e vita“-nak nevezték el.

Minél belebb járt hajónk, annál jobban ringott az öböl. A forró Sirocco sivalgott és mikor a hullám nőttön-növe magasan járt, dűledezett a hajó. A haragvó Neptunnak meghoztuk az áldozatot s másként ütött ki az ut, mint a hajósdal dicsérte.

Pár órai vízi ut után érkezünk ahhoz a szirt-óriáshoz, mely a tirrheni tenger kék vizéből emelkedik föl. Egy darab kő az egész sziget, melyet a csolnak három óra alatt kerül meg, s egyik legszebb gyöngye a vidéknek. Tiberiust, a zsarnok császárt is, vonzotta már e hely, mikor ide járt örült kedvteléseit üzni, s rabszolgáit 227 méter magas kőszirt tetejéről taszigáltatni le. Fürdés után ez volt a mulatsága. „Salto di Tieerio“-nak hívják most is még a helyet, melytől elfordul a jobb érzés. Hallgassuk is inkább, hogy a szél és hullámcsapások mormolása mint visszhangzik a környékbeli barlangokban. Majd kísértetiesen szól ez, majd meg mennydörgésszerűen. Mintha Tiberius nyögne, sohajtozna, a bosszuló nemezistől marcangolva vergődne s gyötrő fájdalmának rémes kiáltása rázná meg a levegőt. A szirtes tenger szélén, lezuhanással fenyegető, egykor vértől ázott kőszirt ivék körül most a bálnák szeretnek uszkálni. Testtömegük mozdulása itt is, ott is örvényt forgat.

A távolról zordnak látszó kőszigethez, csak két helyen lehet férni. Capri városkába — mely egyszerű, de csinos hely — lépcsős utca vezet föl. Lapos tetejű

szállóházunk több lejtőfokon emelkedő kert kellő közepén állt s hogy abból mindenfelé nyiljék kilátás, erkélyt építettek az egész ház körül, úgy hogy az emeleten körül lehet sétálni az egész házat. A szállóházon egyetlen egy ablak sincs, de ajtó annál több s valamennyi a kertre néz s az erkélyre nyil. Az ajtók éjjel-nappal tárva, mert emberi emlékezet óta itt még senki nem lopott. Az erkély-ház tetejéről az első tekintet a köoszlopokra fűzött lugasokra esik, s ezüstös olivákra, babérfákra. Magasra nőtt, vérvörös és halvány színű kaktuszok és virágzó, hatalmas agávék álltak távolabb. Közbe-közbe karesú pálmák méla koronái lengtek a lágy fuvalomban. Fényes zománcú sötétzöld levelek közt pedig aransárga narancsok sokasága látszott. Igazi arany almák. De ki gyözné elszámolni azt a 800-féle cserjét, fát és virágot, melyek itt a talajt himezik. Nem hiába kedves helye ez költőknek és képiróknak.

Távolabb, hol az ég kékje a viz kékjével még nem tart kézfogót, a szép Nápoly látkepe látszik, a tűzhányóval oldalán. A Vezuv ormán csöndes napon füst-zászló leng, éjjel pedig félemlítő vörös tűzoszlop áll. Néha a föld forrongó belsejéből olvadt folyam ömlik alá, tüzes sávként húzódva le. Ott pedig, hol a tenger csókolja a hegyek lábát, nápolyi villák egész raja van.

Jól látszik a szomszéd sziget, a szerencsétlenül járt Ischia, melyhez nem rég az egész világ könyörüllete fordult. E szép szigetnek a föld belső forrongása adott létet s az is fogja egykor eltemetni. Azok pedig,

kik rajta röghöz vannak ragadva. tűzhalállal fognak kimúlni.

Mellette a kisebb Procida s ettől jobbra a legkisebb s talán legkedvesebb sziget: Nisida. Ide rejtőzött egykor Brutus, miután Caesárra tört emelt.

Előttünk a kedves bajaei öböl is, melynek igéző szépségeit Horác is megénekelte. Szerénykedve húzódik meg rajta Bajae falucska, ma jelentéktelen hely. de hajdan pompás mulató hely. melynek falai közt Venus és Mercur fényes templomai s az akkori világ legszebb fürdői álltak. A régi fürdő-romok még most is sokszor előbuknak a víz alól.

Odább, kissé nyugatra, Puteoli körvonalaít emeli ki a fényes nap. Valamikor az egész félszigetnek első kereskedelmi helye volt s az irás szavai szerint, benne szent Pál apostol is megfordult. Még odább Posilipo tűnik föl, hol — állítólag — Virgil alussza örök álmát.

Amott pedig beljebb, Nápoly környékének legmagasb pontja van, a hires Camaldoli-kolostorral. Bár maguk a szerzetesek földönfutók lettek, a kolostor falait az idő még nem morzsolta el. Az egész kert-országnak legszebb kilátási pontja az. De melyik nem az? — Hisz az egész vidék „un pezzo del paradiso perduto sul terra“, a mint öreg vezetőnk mormogja.

Nápolytól lejebb, kissé délre, keletre, vannak az ősrégi Herculaneum és Pompeji városoknak csaknem kétezer év után, főnixként feltámadt romjai. Amott hosszasan huzódó sötét narancsligetek és olajerdők

ringó ezüstje közül, a magas sziklaparton épült Castellamare és a kedves Sorrentonak nagy házai fehér-
lenek elő. Az utóbbi kitűnő szép helyen fejlődött az
olaszok lánglelkű költőjében, Torquato Tassóban a
belé rejtett isteni szikra. E házat, melyben a költő
napvilágot látott, elmosta már a tenger árja, mert
idő folytán a sziklapart is omlós rög lesz. De a mire
a tenger háborgása tanította Sorrento lángezü gyermekét, a mit irt és a miket mondott, fenmarad, míg
népe él.

Amalfit, a merész alkotásu hegyek ölén nyugvó
várost, a nap nyári ragyogása emeli a láthatár szélére,

Végre az éggel összefolyó láthatáron, de csak
akkor, ha az égbolt maga tisztafényben fürdik, még
Salerno is látszik, hogy eszünkbe juttassa azt a véres
drámát, melynek szomorú hőse Endre magyar királyfi
és Nápolyi Johanna.

Az öreg király legszebb unokájáról, hiven jegyezte
fel Clio a történetet. Mikor a herceget eljegyezték Ná-
polyi Johannával, a magyar király is örült annak ő
Visegrád várában fenn, mert jó Róbert Károly igaz
örökségét: Nápolyt és Salernót, a tirrheni tenger két
legszebb gyöngyszemét, volt visszaszerzendő e frigy.
Nápolytól, Salernóig lakodalmi fényes menet, Aversá-
tól Nápolyig már halotti gyász. Nápolyban és Aversá-
ban csupa ármány. Oltártól a gyilkos törig rövid idő.
Szinte magam előtt látom Nagy Lajos király seregét,
mint siet megtorolni; szinte hallom a pajzsok koppa-
nását az ügető ménnek patkóinak csattogását. Magam
előtt látom a hősi magyar sereget, a hősi sereg élén

a nagy fekete zászlót. és a nagy fekete zászlón az ármányosan meggyilkolt királyi öcs drága arcképét.

És elenyészett ebből minden, mint Xerxes ropant táborá, csak az ármány tartotta fenn magát. emberszivbe rejtekezve. Csak ez nem pusztul el soha. Trónok mellett ólálkodik prédára.

De ne foglalkozzunk a régmúlt sötét árnyaival, mikor Caprin vagyunk, a kedves Caprin melynek szépségtől ragyogó s mindig vidor leányai kecseljes mozdulattal járnak a tüzes tarantellát — s hozzá gyors ütemmel pergőt vernek rózsás ujjaikkal.

A ragyogó fogsor és a kerek fekete szemek csakúgy csillognak. El-el nézem azt a könnyedséget, melylyel ezt a szilaj táncot lejtik. Fölpezsdülő vérük piros rózsát fakaszt arcukon. A tánc muzsája, melynek szolgálatába álltak, maga sem lehetett náluk szebb. Látásukra életkedv pezsdül fel bennünk is.

Piros korállt árulnak a csacsább és ifjabb lányok, szelid mosolylyal. Ajkuk karmin pirosága felülmulja a legszebb korállt is. S mert kedvesek, van is árujoknak kelete. Még a morgó angol is vesz, jól megnézve őket. A lányok úsztak az örömben, mikor nem alkudtunk velök, de alig ért véget az üzletök, zerge módjára iramodtak el. A mogorva éjszakai ilyen bájos csoportokat nem láthatunk.

Az emberek is egyszerűek s e szigeten jók! Megőrizték az ősi típust. A szegénység összébb hu-

zódásra kényszeríti őket, de azért el nem hagynák ezt a sziklaszigetet.*)

Napszálltakor, mikor a ciprusfák zöld lombzata arannyal van áttörve és az egész vidék bibortűzben ég, hordozzuk körül még egyszer örömittas szemünket ez istenáldott szép vidéken, melyben anyyi a bűbáj. Augustus császár sokszor várta be e kis szigeten a nap nyugtát. A tájképi szépségek legszebb koszoruját nézve, az elragadtatás hangján sutog körülöttünk most is mindenki. Mikor pedig Krisztus urunk — a monda szerint — erre járt és látta ezt a váratlan vidéket örömköny csordult ki szeméből, s a helyen, hol a kristálytisza könnyek alá peregtek, szőlőtő fakadt. S ez termi most, érlelő nyáron, kövér növésű venyigéken, azt a tüzes bort, melyet „Lacrima Christi“ néven ismernek vagy emlegetnek mindenhol.

Nagyon ráillik e vidékre, mit II. Frigyes császár mondott róla: „Ha Jehova elébb látta volna Nápoly vidékét, nem dicséri Mózesnek annyira az ígért földét.“

De Caprinak még is legfőbb nevezetessége a „Kék barlang.“

A vezető maga is, mihelyt emliteni hallja a „Grotta azurra“-t, rögtön rázengi a dicséretet a valóban festői színeket játszó barlangról.

A toronyóra alig ütötte el a déli hatot,**) em-

*) Capri szigetét ötezer ember lakja.

**) Az olasz toronyórák minden hat óra után ismétlődnek.

bereink jelentették, hogy a parton kényelmes bárka vár ránk. Hat markos evezős csakúgy röpített ezután bennünket a barlang-nyílásig, hol apró lélekvesztőkre szálltunk. Átszálláskor a kis csolnakok tulajdonosai valóságos kenyér-harcot vívtak értünk. Mindegyik csak a maga ügyességét dicsérte, nem feledkezvén meg a másiknak ócsárlásáról. Végre megindult velünk több lélekvesztő egyenként és egymás után befelé.

A barlang szája, mely a tar sziklafal vizvonalaán tátong, csak alig egy méter magas s így a csolnak alján arcra dölve vagy hanyatt fekvé kell bejutni. A tenger vizszíne a barlang vizszínével egyenlő, de a nyílás maga olyan szűk, hogy a lélekvesztő oldalát és alját horzsolja a kő; csakúgy recseg bele a gyarló kis jármű. Mikor ügyes kezelője a nyílás felső részét elérte, nagyot tol a lélekvesztőn s ezzel benn vagyunk.

Föllélekzénk, mikor a mesék emez országában benn voltunk. A legélénkebb képzeletet is messze felülmuló varázs ott volt minden kis zugban. A nyílás felől szétömlött a játszi fény az egész barlangra. A déli napnak fénytörése beárasztá az ég és víz kékjét. Az evezők s a csolnak is az ezüst színét vették fel, a vízgyöngyök pedig, melyek a nyugtatott evezőkön pihentek, olyan tündökölve fényesek és szépek voltak, akár mint az igazgyöngyök. A gyermekek, kik a csolnak körül, a víz mélyében, mint megannyi ügyes buvárok uszkáltak, a vizek tündéreiként tűntek föl, mert mint a borszesz lángja, olyan kékes színben

ragyogtak. Mi pedig csak néztük egymást a dicsfényben, mely környezett s a szivárvány pompájánál szebben csillogott. A legszebb azur színű vizen, azur színben uszott minden, a kőfalak, a boltozat*) és a sok alak. Mintha csak az ezeregy éj meséiből eleve-nedett volna fel e kép. Szivedet, elmédet varázserő ragadja meg, az ámuldozásból ki sem jössz.

A merre csak nézünk, fordulunk, minden meg-lepő. A hitregetan e vidékre teszi a tündérek világát. Valóban tündéri is minden itt

» hol a citrom virul,
Sötét lomb közt arany narancs pirul,
Kék ég alól szelid szellő sóhajt,
Lenn myrtus áll, babér magasra hajt.«

*) . A kék barlang magassága 13 m., szélessége 32 m., hosszúsága 54 m. A barlangviz mélysége 15 m.

KONSTÁNTINÁPOLYBÓL.

(Levél a keleti utból.)

Régi óhajtasom volt látni az aranyos Keletet, gyönyörködni eleven tarkaságában.

Nagyon kedvemre támadt tehát a magyar kir. államvasutak városi menetjegy-irodájának, három világrészben, 3900 mértföldnyi keleti utiterve, ügyes és mindig foglalatatos főnökének: Schwimmer Pálnak rendezése mellett.

Az, a ki már magányosan többször utazott, különösen ha Keleten is bolyongott s utazása közben az elfáradásig belesodorodott mind ama bonyodalmakba, melyeket a csaknem városonként kisebb-nagyobb mértékben változó pénzláb, az elűtő életmód és az utnak egyéb apró-cseprő kényelmetlenségei szülnek, az nagyban méltányolhat egy olyan vállalatot, mely mindenről előre gondoskodik, úgy hogy a résztvevők egészen az ut élvezetének adhatják át magukat, anélkül hogy az ut tövisei bántanák.

Alexándriát, hol előttünk az arab nép-élet jelentkezett először, a Kairóban s vidékén töltött emlékezetes napokat, sőt magát a keresztények, mohamedánok és zsidók által egyaránt szentnek tartott várost, Jeruzsálemet is feledjük a hitben gyökerező nagy em-

lékeivel, mikor hajónk az égnek büszkén emelkedő mináretek városához a nagy és fényes multú Konstantinápolyhoz közeledik s az Arany szarv kék vizében horgonyt vet.

Épp akkor érkezünk meg, mikor a nap bucsúcsókja égett az Aja-Sofia magas kupján, arany félholdján. Kelet napja aranyosabb, bibortüze égőbb. A műezzinek imára hívó szava fölesendült sok helyen, s az Arany szarv levegőjében nagy akkordá olvadt össze, Allah dicsőítésére. Csöndes est volt, a viz legkisebb fodrot sem vetett. A holdfény nem engedte, hogy az alig megpillantott szép város homályba merüljön szemünk előtt.

A hajóból nem szálltunk ki, s élveztük a csillagos estét, éjet, míg az álom pilláinkat, nyugalomra nem zárta le. Csak akkor midőn azt a bűvös esti képet láttam, csak akkor értettem meg helyesen, Vadnai Károly jeles irónkat, ki Konstantinápolyt „világszép város“-nak nevezte. Ki találhatna ennél jobb jelzőt?

A konstantinápolyi magyarok, bennünket üdvözlendők, feljöttek a hajóra. A vér a vérhez legjobban vonzódik a távolban. A jó török nép is sűrű csoportokban hullámozott a parton fel s alá. Többször tapasztaltam már utazásaimon, hogy szeretik a mi népünket, de ez a szeretet gyakran csak kíváncsiság, szóbeszéd. A török népnél mást tapasztaltam: ennél több az érzés, kevesebb az üres szó.

Vajjon ki ne örülne azon, ha idegenként s nagyobb rajban egy világvárosba teszi lábát s ott nem

csak a város feje, hanem egy még mindig nagy birodalomnak uralkodója is tudomást vesz erről, s mitöbb jó indulatát éreztetve vendégszerető asztalhoz is hív

Konstántinápolyban ily megtiszteltetésben részesült utazó társaságunk. Mazbar basának, a város kormányzójának meghívója, melyet Abdul Hamid szultán meghagyásából küldött szét, így szólt: „Le Préfet et Gouverneur de la Capitale prie (cim) de lui faire l'honneur d'assister au Banquet qui aura lieu Lundi prochain, 3 octobre, a 6 heures p. m. Salle des Petits Champs.“

Valóban fejedelmi volt ez az est-ebéd. A fényesen kivilágított s virágokkal feldiszitett színház nézőterét betöltötték a nagyban megterhelt asztalok. A páholyokat társaságunk nő tagjai foglalták el, kiknek nagy virágbokrétaikkal, frissitőkkel és édességekkel szolgáltak.

Mint egy varázs ütésre hangzott fel a Rákóczi-induló, melyet felváltott a török és az osztrák néphymnusz. Megtapsoltuk a szultán által odarendelt katonai zenét zajosan.

Az első pohárköszöntőt Blaque bej. a VI-dik közigazgatási-kerület főnöke mondta az asztalfőn, török nyelven. Megemlíté hogy az Ottomán birodalomban a vendégszeretet régi erény, s ő szerencsésnek érzi magát, hogy szultán ő felségének kifejezett jó indulatáról biztosíthat bennünket s a poharát üríti az osztrák-magyar s török birodalom közti jó viszonynak fentartására, ápolására. Beszédét gr. Széchényi Ödön basa tolmácsolta magyarul. Borostyáni Nándor írótar-

sunk, a török szultánt és a magyar királyt együtt él-tette, megköszönve a szives török vendégszeretetet. A gyöngyöző pezsgő által árasztott jókedv, Arif bey pérai kormányzó, Kvassay osztrák-magyar konzul, különösen Chéfik bej, Munir bej, Mehemed bej a szultán szárny-segédei, Rappaport s más meghívott török és itteni magyar vendégek lekötelező szeretetreméltósága, barát-ságossága, életfogytig emlékezetessé teendik ezt az estélyt a 115 magyar touristának, kik szerencsések voltunk annak részesei lehetni. Rokonszenvből vala-mennyien a festői török fezt viseltük.

A kíváncsiabbak számára idejegyzem a menut is:

DINER

DU

3. Octobre 1887. 15. Mouharems 1305.

Hors d'oeuvre

Scherry.	Potage consommé, Royale
	Beurecks à l'Orientale
Nierstein.	Bar à la remoulade
St.-Julien.	Filets de Boeuf financière
Hermitage	Côtelettes de Cailles aux Pois
d'Erenkeui.	Haricots panachés
Champagne.	Dinde, Perdreaux, Bécassines rôtis
	Salade Parmentier
	Pilaf aux Truffes
	Croûtes aux fruits suprême
Chypre.	Genoise glacée framboises
Liqueurs.	Dessert.

Ugy halljuk egy teríték, husz forintjába került a szultánnak.

Az estebédet fényes tűzijáték követte időnkint ágyu szóval. Konstantinápoly amúgy is már csodaszép. Sötétzöld magas cyprus fái, melyeken a felkelő és letűnő nap alig képes áttörni, a színes görögtüzekben égve, olyan képet adtak, melyet nem lehet feledni.

A török-magyar barátkozás s a kölesönös szeretet áradozása a tűzijáték után érték el a tetőpontot.

Chéfik bej, a jól megérdemlett érdemelekkel ékes mellű fiatal, nőtlen ezredes (a nők nagy tisztelője, kedvence), örömben úszott, hogy velünk egyenkint is szólhatott, kezet szoríthatott. Nagyon rokonszenves alak; mindjárt megszerettük, jól tudva, hogy ő is szeret minket.

Álomként tűnő rövid órák, vig percek voltak ezek. Elmultak.

A török népet nagyon megszerettem. Egy-egy népes kávéházban, együtt nárgilézve, órák hosszáig is el barátkoztam velük. Ha azt kérdezné tőlem valaki mondjam meg egy-két szóval, milyen a török nép? azt felelném: becsületes, vallásos. Nem siet, de nem is ideges. Ha a török és magyar már századokkal ezelőtt egymást jobban megérti, bizonyára mindkét népnek ma jobb sorsa volna.

Éltettük Abdul-Hamid szultánt, mikor a plevnai hős, Ozman pasa társaságában szelámlikra ment az általa épített Hamidié mecsetbe. Fuad pasa által meg is köszöntette éljenzésünket. Kegye következtében, megnyitak előttünk a Dolma-Bagdse, Beyler bej s más császári márványpaloták is, hogy keleti pazar

fényességükkel szemünket kápráztassák. Mint varázsszóra pattantak le előttünk a régi szeráj zárai is, hogy láthassuk a török császárok gazdag kincses tárárt. Szoliman szultán fényes boglára, égő gyémántok, nagy darab rubinok, fényesen zöld smaragdokkal most is tündököl, mint tündöklött egykor ura fején, mikor nálunk hóditott.

Cigarette-el, rózsamézzel és fekete kávéval kínáltak meg fényesen öltözött teremszolgák a régi szerájban. Csak úgy csillogtak az arany findzsa tartók ékkövei kezünkben. Itt is éreztük és kellemesen tapasztaltuk, a török és magyar rokonszenv melegét. Az orosz érzületű lapoknak természetesen mindez nem tetszett.

A Konstantinápolyban töltött emlékezetes napok alatt, utazó társaságunk kisebb része az osztrák-magyar nagykövet: Calice Henrik báró vendégszerető asztalához is megvolt hiva. Kik ott voltunk a nagykövet barátságoskodását, a ház úrnőjének szeretetreméltóságát, lekötelező nyájasságát szintén szebb emlékeink közé fogjuk mindig sorozni.

1887. Október 4-dikén a honfiui kegyelet adóját rótuk le: megkoszorúzva Rákóczi Ferenc fejedelem sírkövét. A diszes koszorú széles, nemzeti színű szalagján ez a felirat áll: „II. Rákóczi Ferenc szabadsághős emlékének. a Keleten járó magyarok.”

Mindezekről bővebben egy másik kötetben.

T A R T A L O M.

	Lapszám
A három Tátrafüred	5
A felkai tóhoz	10
Tarpatok s az Öt-tó	13
A csorbai és poprádi tóhoz	26
A dobsinai jégbarlang	32
Parád	40
Balatonfüred	44
A szerémi hegyek között	56
Belgrád	63
Az Al-Dunán	69
Mehádia	89
Grác	98
Radegund	110
Gleichenberg	128
Dobelbad	133
A rohicsi savanyúviz-forrás	136
A wörthi tavon	142
Az adelsbergi barlangban	152
Gmunden	161

	Lapszám
Ischl	170
Gastein	180
A rajnai vizesésnél	189
A berni felföld	196
A vierwaldstätti-tó vidéke	208
A genfi tavon	223
Kirándulás Nagy-Szt.-Bernhárd hegyére	236
Capri	251
Konstantinápolyból	261

Szerzőtől megjelent s könyvkereskedésünkben
kapható művek:

AZ ALPESEK KÖZÖTT. ÚTIRAJZOK.

1878. — 280 lap. Ára 1 frt. 50 kr.

TARTALMA:

I. RÉSZ. Lajtán túl.

I. Kiindulás Bécsből. Az út kezdetén. Melk. — II. A Traun folyó esésénél. — III. Gmunden s vidéke. — IV. A Traun taván. — V. Ischl felé. — VI. Ischl. — VII. A salzbergi sóbányában. — VIII. Ischl nagyvendégei. — IX. Sz. Wolfgang tava. Sz. Gilgen — X. Út Salzburgig. — XI. Megérkezés Salzburgba. — XII. A salzburgi szt. Péter temető. — XIII. Zárda és borpinceze. Haydn zongorája. — XIV. A salzburgi várban. — XV. Gazdag és szegény. A várból lefelé. — XVI. Pater Petrus. Harangjáték. Mozart- emlékek. — XVII. A Zsigmondkapu. A salzburgi hegyomlás. A Muzzeum. Hellbrunn. — XVIII. Út Wildbad-Gasteinig. Gastein.

II. RÉSZ. Bajorországon át.

I. Revizió. Kufsteintől Münchenig. — II. München nevezetességei. — III. A müncheni udvari sörházban. — IV. Út Münchenből Svájc határáig.

III. RÉSZ. Svájc.

I. Első gondolatok. A rajnai vizesésnél. Monda a rajnai vizesésről. — II. Zürich és nevezetességei. III. A schinznachi fürdő. Habsburg romjainál. Hummel apó. Habsburgi Rudolf s visszaemlékezés korára. Monda a vár eredetéről. — IV. Négy cantonon át.

kertek. — Nagy Konstantin diadalkapuja. — Colosseum — Sz. István rotondája. — Caracalla fürdői. — Nagy cirkusz (cirkus maximus). — Kávéházak. — Traján oszlopa. — Angyalvár. — 4000 barát-köponya. — Királyi palota. — Pantheon. — Mamertini és tulliói börtönök. — Sz. Ágnes temploma. — Farnese palota. Corsini palota. — Borghese villa. — Audiencia XIII-ik Leónál.

A második kötet tartalma:

V. Tivoli. — **VI. Livorno.** — **VII. Pisa.** — A görbe torony. — Székesegyház. — Baptisterium. — Temető — **VIII. Florenc.** — Signoria-tér. — Pitti-palota. — A dóm. — Baptisterium. — Medicek kápolnája. — Academia di belle Arti. — Nemzeti muzeum. — S. Croce templom. — Viale dei Colli. — **IX. Carrara.** — **X. Génua.** — A mólón. — Doria-palota. — Columbus Krisztof emléke. — Campo Santo. — **XI. Turin.** — Café Romano — Múkiállítás. — Capucinus zárda. — Mont-Cenis emlék. — Cavour emlék. — **XII. Látogatás Kossuth Lajosnál.** — **XIII. Milano.** — A dóm. — Sz. Ambrus temploma. — Hullaégetés. — Gallériák. — **XIV. Lago Maggiore.** — Isola Bella. — **XV. Lago di Como.** — Bellaggio. — **XVI. Lago di Garda.** — Verona.

ÚTKÖZBEN.

I. Römerbad. — **II. Triesztben.** — Miramare. — **III. Monaco.** — Roulet-bank. — **IV. Nizzában.** — **V. Merán.**

SINGER és WOLFNER

könyvkereskedése

Budapest, VI., Andrassy-út 10. sz.

BUDAPEST, 1888.

NYOMATOTT MÁRKUS SAMUNÁL,

Andrássy-út, 12. szám.